

รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์

เรื่อง

การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
Strengthening Ethics for Prisoners in Bangkok.

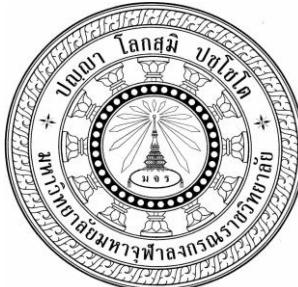

โดย
พระมหาనันทวิทย์ ชีรภุโภ (แก้วบุตรดี)
ดร.กมล充足 ภูวนารีพงศ์
ดร.อัครนันท์ อริยศรีพงษ์
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหाजุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ.2559

ได้รับอนุญาตในการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหাজุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610759206

รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์

เรื่อง

การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
Strengthening Ethics for Prisoners in Bangkok.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหा�จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ.2559

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหा�จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610759206

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหा�จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Strengthening Ethics for Prisoners in Bangkok.

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610759206

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย : พระมหานันทวิทย์ ชีรภัทโภ (แก้วบุตรดี) และคณะ
ส่วนงาน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ : 2559
ทุนอุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้จุดมุ่งหมาย 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ สังคมสามาธิ รุ่นที่ 2 จำนวน 144 คน อายุระหว่าง 18-25 ปี การวิจัยนี้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) เก็บรวมรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย (focus group) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ paired sample t-test และวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป

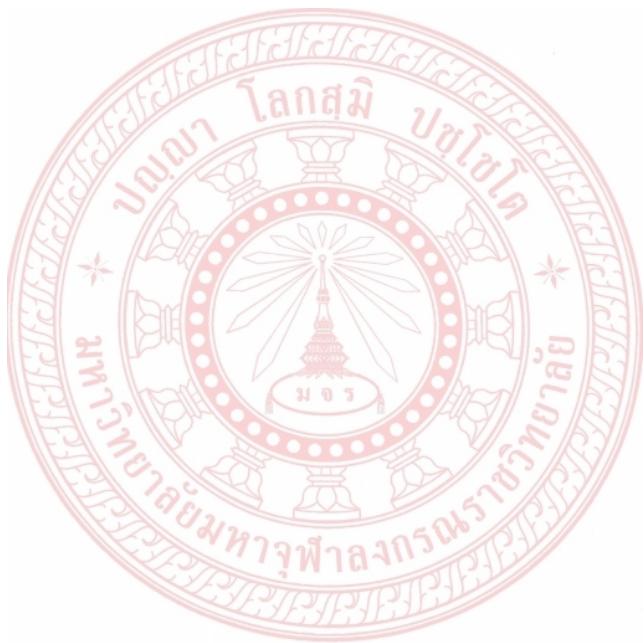
ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาจริยธรรมผู้ต้องขังในสังคมไทย พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด สะท้อนให้เห็นสภาพการขาดจริยธรรมในสังคมไทย มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากปัญหาระเรื่องเศรษฐกิจ มีรายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยงครอบครัว เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม มีค่านิยมการดำเนินชีวิตรักความสหาย อย่างร้ายเรื้อร มีพฤติกรรมการเลียนแบบทางสังคมที่ผิด และพบว่าเมื่อพ้นโทษแล้วกลับมากระทำผิดซ้ำอีก มีสาเหตุหลักมาจากการไม่ยอมรับของสังคม ไม่มีงานทำ และเป็นคนไร้ค่าในสังคม

2. กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขัง มีขั้นตอนคือ การควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัย และได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ หลักศีล 5 มารคเมืองค์ 8 หลักสังค์วัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 โยนโนสอนสิกิร และหิริ โวตัปปะ มีกระบวนการสำคัญ ได้แก่ (1) การฝึกสัมมาทิฏฐิ (2) ฝึกอบรมศีล สามาธิ และปัญญา (3) การปฏิบัติกรรมทางพระพุทธศาสนาประจำวันและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. ผลกระทบจากการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรสังคมสามาธิมีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า หลังทดลองคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการในภาพรวม และรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 4.09 และ 4.28 (SD. = .477 และ .464) จากคะแนนเฉลี่ยต่ำ 5 คะแนน และพิจารณารายด้านพบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาทางจิตใจเท่ากับ 4.35 และ SD. = 534 รองลงมา ด้านการพัฒนาทางกาย และพัฒนาทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ SD. = 554. และ .553)

และ ด้านการพัฒนาทางสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.24 และ SD. = .555 โดยทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามลำดับ

Research Title : Strengthening Ethics for Prisoners in Bangkok.

Researchers : Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo (Kaewbooddee) and others

Department : Buddhist Research Institute,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year : B.E 2559/2016

Abstract

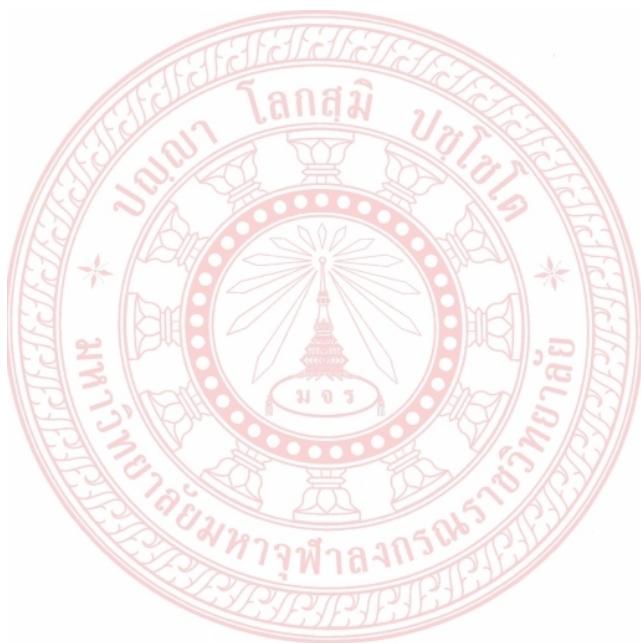
The objectives of this research were 1) to analyze ethics problems situation of prisoners in Bangkok 2) to analyze the ethics strengthening process according to Buddhist integration for prisoners in Bangkok and 3) to present the results of the ethics strengthening process according to Buddhist integration for prisoners in Bangkok. This was a mixed method research. The sample consisted of 144 prisoners in the central correction institution for drug addicts, aged 18-25 years, who enrolled in Sakkasa Concentration Project 2. The tools of data collection were questionnaires, in-depth interview and focus group. Pair sample t-test and analytic induction were used for data analysis.

Research findings were as follow:

1. Ethics problems situation of prisoners in Thai society found that most prisoners were prisoners of drug cases which reflecting the lack of ethics in Thai society. Most causes of this issues are from economic problems, inadequate income to support the family, socially disadvantaged, the value of comfort, rich shortcuts and wrong social imitation behavior. The main causes of offence recidivism are the lack of social acceptance, unemployed, and to be worthless person in society.

2. The ethics strengthening process according to Buddhist integration for prisoners are to control , to develop habitual behavior and to apply principles which are the five precepts (*Sāla*), the noble eightfold path (*Magga*), the four bases of social solidarity (*Saṅgahavatthu*), the four holy abiding, critical reflection (*Yonisomanasikāra*) and two Lokapala-dhamma; moral shame and moral dread (*Hiri* and *Ottappa*). The main processes are: 1) the practice of right view (*Sammādiññhi*) 2) the process of threefold Learning (*Sikkhāttaya*) which are morality, concentration and wisdom training 3) the practice of Buddhist activities in daily life and in Important Buddhist Day

3. The results of the ethics strengthening process according to Buddhist integration for prisoners in Bangkok found that participants in the Sakkasa Concentration Project 2 had higher scores on Buddhist ethics as a total and each aspect than before the experiment at the significance level and the opinions were at a high level in all aspects. The before and after the experiment overall mean of the ethics scores according to Buddhist integration were 4.09 and 4.28 (SD. = .477 and .464). Considering each aspect found that after the experiment, the highest mean was the mental development (\bar{x} = 4.35 and SD. = .534, followed by physical development and wisdom development (\bar{x} = 4.28 and SD. = .554 and .553) and the lowest mean was the social development (\bar{x} = 4.24 and SD. = .555)

กิตติกรรมประกาศ

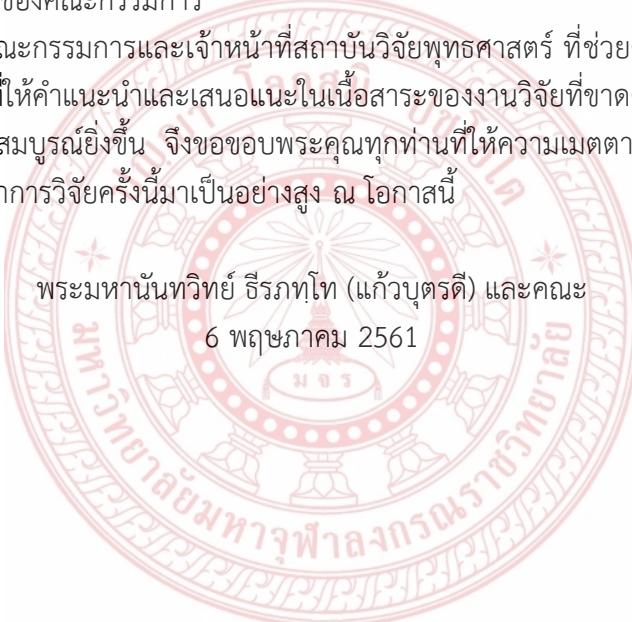
งานวิจัยเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงสำเร็จด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากคณะกรรมการที่ให้คำปรึกษาและคณบุริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและผู้ให้การอุปถัมภ์ที่ได้เมตตาแนะนำแนวทางการทำวิจัย และให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้ง พระสุธีรัตนบณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัย นายวุฒิชัย เจนวิริยะกุล ผู้อำนวยการห้องสถานบำบัดพิเศษกลาง นายวิศิษฐ์ ปัญญา ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง นายทองพูน พาประจง นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพงานยาณิการ นายอุทัย แพร์พลสง นักทัณฑ์วิทยาชำนาญการ นายชัยพล แก้วพวง นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ

ขอบคุณประธานกรรมการผู้ตรวจงานวิจัยที่ให้คำแนะนำทำการปรับแก้ในเนื้อหารสาระบางส่วนที่ยังมีความพกพร่องไม่สมบูรณ์ในสาระทำการวิจัยครั้งนี้ และทำผู้วิจัยได้นำไปปรับแก้ให้เป็นที่เรียบร้อยตามเจตนาของคณะกรรมการ

ขอบคุณคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ช่วยตรวจงานวิจัยและจัดข้อมูลการพิมพ์และผู้ที่ให้คำแนะนำและเสนอแนะในเนื้อสาระของงานวิจัยที่ขาดตกพกพร่อง ให้ผู้วิจัยได้ไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำทำการวิจัยครั้งนี้มาเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

พระมานันทวิทย์ ธีรภทโ (แก้วบุตรดี) และคณบ

6 พฤษภาคม 2561

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปีฎิก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงจากพระไตรปีฎิก ภาษาบาลีและพระไตรปีฎิก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ท.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗. ท.ป. (ไทย) ๑๐/๓๕๓/๓๗๔. หมายถึง ที่ชนิกาย สีลอกนธารคปala ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาฯ ปี ๒๕๐๐ และ ที่ชนิกาย ปากวิวรรณ ภาษาไทย เล่ม ๑๐ ข้อ ๓๕๓ หน้า ๓๗๔ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

พระสูตตันตปีฎิก

ท.สี.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก ทีชนิกาย สีลอกนธารค	(ภาษาไทย)
ท.ม.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก ทีชนิกาย มหาวรรณค	(ภาษาไทย)
ท.ป.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก ทีชนิกาย ปากวิวรรณ	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก มัชณมนิกาย มูลปัณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อ.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก มัชณมนิกาย อุปริปัณณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก สังยุตตนิกาย ศคាងวรรณค	(ภาษาไทย)
ส.สพा.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก สังยุตตนิกาย สพายนตวรรณค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก สังยุตตนิกาย มหาวรรณค	(ภาษาไทย)
ข.ร.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ข.ม.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก ขุททกนิกาย มหานิเทศ	(ภาษาไทย)
อง.จตุก.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก องคุตตறนิกาย จตุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปุณจก.	(บาลี)	= สุตตันตปีฎิก องคุตตறนิกาย ปุณจกนิปاتปala	(ภาษาบาลี)
อง.อภูรณ.	(บาลี)	= สุตตันตปีฎิก องคุตตறนิกาย อภูรณนิปاتปala	(ภาษาบาลี)
อง.ทสก.	(บาลี)	= สุตตันตปีฎิก องคุตตறนิกาย ทสกนิปاتปala	(ภาษาบาลี)
ข.ส.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก ขุททกนิกาย สุตตันนิบาต	(ภาษาไทย)
ข.จ.	(ไทย)	= สุตตันตปีฎิก ขุททกนิกาย จุพนิเทศ	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปีฎิก

อภ.ว.	(ไทย)	= อภิธรรมปีฎิก วิภังค์	(ภาษาไทย)
-------	-------	------------------------	-----------

กรณวิเสส

วิสุทธิ.	(ไทย)	= วิสุทธิมรคปกรณ	(ภาษาไทย)
----------	-------	------------------	-----------

อรรถกถาพระอภิธรรมปีฎิก

อภ.สง.อ.	(ไทย)	= อภูรณสาลินี อภิธรรมปีฎิก ธรรมสังคณีอรรถกถา	(ภาษาไทย)
----------	-------	--	-----------

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ภ)
สารบัญ.....	(ฉบ)
สารบัญตาราง	(ซ)
สารบัญภาพ	(ฉบ)
 บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	4
 บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขึ้น	6
2.2 หลักการการแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังของประเทศไทย	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยรุ่น	18
2.4 การเสริมสร้างจริยธรรมผู้ต้องขังเชิงพุทธบูรณะการ	24
2.5 การฝึกสมาชิเพื่อการพัฒนาจริยธรรมของผู้ต้องขึ้น	54
2.6 การวัดผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ	59
2.7 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปสถานจำเบ็ดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์	62
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย	71
 บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	72
3.1 รูปแบบการวิจัย	72
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	73
3.3 เครื่องมือในการวิจัย	74
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	76
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	78
3.6 การขอจริยธรรมในคน	79

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
4.1 ผลวิเคราะห์สภาพปัจจุบันจิริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร	80
4.2 ผลวิเคราะห์กระบวนการสร้างจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร	82
4.3 ผลวิเคราะห์กระบวนการสร้างจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร	88
4.4 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างจิริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง.....	107
4.5 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	111
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	114
5.1 รูปแบบการวิจัย	114
5.2 สรุปผลวิจัย	115
5.3 อภิปรายผล	118
5.4 ข้อเสนอแนะ	121
บรรณานุกรม	122
ภาคผนวก	128
ภาคผนวก ก บทความวิจัย	129
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์	146
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับจากโครงการ	147
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	149
ภาคผนวก จ การสัมภาษณ์เชิงลึก/ภาพการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) /การลงพื้นที่กิจกรรมการอบรมโครงการสัคคสานามาธิ	165
ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการวิจัย	170
ภาคผนวก ช หนังสือรับรองจิริยธรรมในคน	174
ประวัติผู้วิจัย.....	176

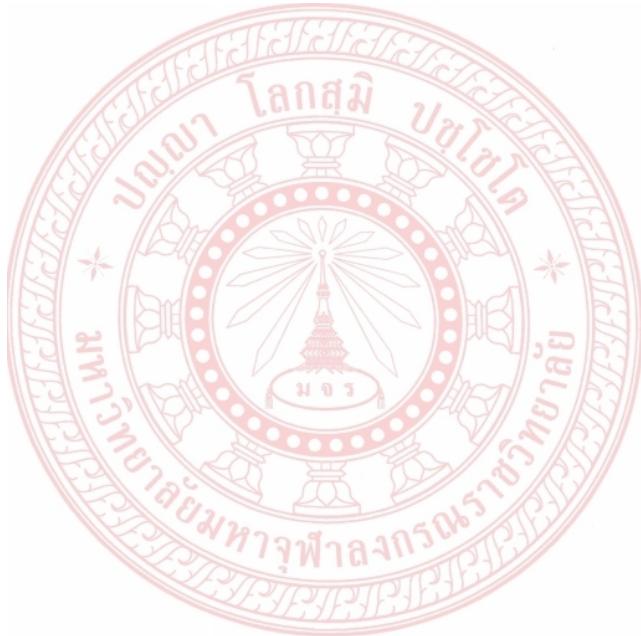
สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขัง	89
ตารางที่ 4.2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ประกอบด้วยค่าเฉลี่ยส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลที่ได้จากการวัดตัวแปรในกลุ่มรวม	91
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปร จิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ด้านพัฒนาทางกาย.....	92
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปร จิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ด้านพัฒนาทางสังคม	93
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปร จิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ด้านพัฒนาทางจิตใจ	94
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปร จิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ด้านพัฒนาทางปัญญา.....	95
ตารางที่ 4.7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการก่อนและหลังการทดลองใน ภาพรวม	97
ตารางที่ 4.8 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการก่อนและหลังการทดลองในราย ด้าน	97

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 2.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย	71
ภาพที่ 4.1 แสดงคะแนนของตัวแปรจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ เปรียบเทียบเป็นรายด้าน	92
ภาพที่ 4.2 กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการของผู้ต้องขัง.....	112

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถิติปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ได้อาศัยulatory หน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมที่ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล โดยกรมราชทัณฑ์ถือว่ามีส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกือบทุกขั้นตอนโดยคุณผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการดำเนินคดีอาชญากรรมในศาลพิจารณาและห่วงพิจารณา ซึ่งการกระทำการใดเป็นปัญหาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ยิ่งสังคมมีความสัมลับซับซ้อนมากขึ้นเท่าใดจำนวนผู้ที่กระทำความผิดก็จะยิ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอความรุนแรงของการกระทำความผิดนั้นจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในสังคมแต่ละสังคมนั้นก็จะมีกฎเกณฑ์สำหรับควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมเพื่อมิให้เกิดปัญหาระหว่างกัน ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมจะต้องถูกลงโทษ เพราะถ้าหากในสังคมไม่ได้มีจัดการกับผู้ที่กระทำความผิดก็เท่ากับว่ายอมรับว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในอดีตการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในสังคม มักจะปฏิบัติตัวยิวิชการที่รุนแรงและทารุณ ให้ด้วยสาเหตุที่ได้กระทำไป ทั้งนี้เพื่อสร้างความยุติธรรมให้แก่สมาชิกในสังคม เป็นการมุ่งลงโทษเพื่อจะให้เกิดความเจ็บปวดหลาบจำ และไม่กล้าที่จะกระทำผิดซ้ำอีก ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทำให้อัตราการกระทำความผิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพิ่มขึ้นตาม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจึงได้มีการพัฒนารูปแบบจากวิธีการลงโทษที่ทารุณให้ด้วยเรือนจำและทัณฑสถานแทน¹

ปัจจุบันรัฐต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาลให้ดูแลผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ปัญหานักโทษล้นคุก ผู้คุมดูแลไม่ทั่วถึง ทางรัฐบาลจึงมีนโยบายให้กรมราชทัณฑ์ ไปแก้ปัญหาระบบด่วน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพิ่มคุณค่าพัฒนาอาชีพให้นักโทษสู่สังคม ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และลดผู้ต้องขัง 1 ใน 4 ที่พ้นโทษจากเรือนจำในเวลา 3 ปี ไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก² การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ต้องขังให้เป็นคนดี จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะคนในสังคมต่างเรียกร้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยแม้เป็นเรื่องที่มีความยากเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสัมลับซับซ้อน และมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รัฐบาล ได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ในเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสงบสุขของสังคมไทย

¹ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤษฎินิสัยผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2550), หน้า 24.

² กรมราชวัณิช, “สร้างอาชีพให้นักโทษลดการทำผิดซ้ำ หลังพ้นโทษคืนสู่สังคม” (ออนไลน์) (แหล่งที่มา), <https://www.thairath.co.th/content/1230867/1230867> สืบค้น วันที่ 22 พ.ค 2561.

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การกระทำผิดของผู้ต้องขังชายเกิดจากขาดการขัดเกลา และความอบอุ่นจากครอบครัว จากกลุ่มเพื่อน จากความคึกคักของ การไม่ได้รับความไว้วางใจจาก สังคม การอาชัยอยู่ในแหล่งเสื่อม堕落 และยาเสพติด ครอบครัวมีรายได้น้อย อีกทั้งผู้ต้องขังมี การศึกษาต่ำ³ และผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่กลับมากระทำการผิดซ้ำ เกิดจากไปร่วมกลุ่มสร้างเครือข่ายใน เรือนจำ และเปลี่ยน สร้างเครือข่ายภายนอกเรือนจำ เมื่ออกจากเรือนจำจะกลับไปเพื่อกลุ่มเดิมที่เคย มีความสัมพันธ์หรือเพื่อนในเรือนจำแนะนำต่อๆ กัน ขยายเครือข่ายจนติดคุกซ้ำอีก สาเหตุเกิดจาก ปัญหาครอบครัว ทำงานทำไม่ได้ จึงหันไปค้ายาเสพติด ไม่เกรงกลัวการติดคุก⁴ จากสภาพปัญหา ดังกล่าว จะเห็นว่าปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมจริยธรรมของเยาวชน เช่น สภาพแวดล้อมทาง สังคม ชุมชน ครอบครัว และตัวเยาวชน การปลูกฝังทักษะชีวิตในการสังสอน และปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมผู้ต้องขังโดยจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาคุณภาพ ห่างไกลยาเสพติด เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการ พัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ต้องขังที่ จะได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดี ตลอดจนเป็นแนวทางใหม่ให้เข้าไปอยู่กับสถาบันเรียน และสารเสพติด ให้ผู้ต้องขังได้เป็นคุณค่าของ ชีวิตที่มีคุณภาพ ที่จะช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงให้กับประเทศชาติได้

แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมด้วยวิธีการปฏิบัติสมาริ เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนา จริยธรรมและคุณธรรม ดังเช่น พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า การพัฒนามุนุษย์ตามหลักการ ทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผลคือระบบแห่งไตรสิกขาได้แก่ ศีล สมาริ ปัญญา⁵ และการปฏิบัติสมาริเป็น วิธีการพัฒนาจิตใจและปัญญาของมนุษย์ ดังเช่น สุรพล ไกรสรราษฎร⁶ ได้อธิบายว่า การปฏิบัติสมาริ นอกจาจจะทำให้เกิดความสุขแล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์มากมายอย่างที่บุคคลอาจนึกไม่ถึงเพื่อให้เห็น ความสำคัญของสมาริและเป็นกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติให้มีความขวนขวยและตั้งใจปฏิบัติสมาริให้มาก ยิ่งขึ้น ได้แก่

- 1) การทำสมาริเป็นการฝึกหัดควบคุมจิตให้อยู่ในอำนาจของสติ
- 2) การทำสมาริเป็นการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพที่เหมาะสมแก่การงาน เป็นการทำให้ นิรธรรม สิ่งที่ทำให้จิตเสร้ำหมองและสิ่งบันทอนปัญญาสงบลง มีผลทำให้จิตมีคุณภาพที่บริสุทธิ์่องใส มีสมาริมั่นคง ควรแก่การนำไปใช้ทำหน้าที่ต่างๆให้บรรลุผลด้วยดี

³ อัคคigr ไชยพงษ์, “การพัฒนากลยุทธ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำการผิดซ้ำของผู้ต้องขังชาย ในเรือนจำ เขต 8”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ Journal of Humanities and Social Sciences, Vol.4 (1) (ออนไลน์) (แหล่งที่มา), <http://e-journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/81> สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2560.

⁴ นายมนตร์ รักษศรี, “การกระทำการผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษรัตนบุรี” (ออนไลน์) (แหล่งที่มา), <http://digi.library.tu.ac.th/thesis/sw/2863/01title-tables.pdf> สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2560.

⁵ พระธรรมปีฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาตนที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธ ธรรม, 2539), หน้า 238.

⁶ สุรพล ไกรสรราษฎร, ความสุขทุกมิติ ตามหลักพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 38-42.

3) การทำสมารีเป็นการเสริมสร้างพลังให้กับจิต มีสติระลึกอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเท่านั้นการทำเช่นนี้เป็นการรวมกระแสจิตที่กระจัดกระจายไปในการรับรู้ในหลายเรื่องและหลายช่องทางให้มารวมอยู่ที่เดียวเป็นต้น

4) การทำสมารีเป็นการสร้างบ้านทางจิต ชีวิตในฝ่ายกายมีความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านทางกายอย่างไรชีวิตในฝ่ายจิตก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านทางจิตอย่างนั้น เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยศึกษาจริยธรรมของผู้ต้องขัง โดยมุ่งศึกษาระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขัง โดยใช้หลักพุทธธรรมมาบูรณาการ เพื่อพัฒนากาย ศีล จิต ปัญญา โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังที่เข้าฝึกอบรมหลักสูตร สักคคลาスマธิ ทำการวัดผลเปลี่ยนแปลงจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการหลังจากเข้าฝึกอบรมหลักสูตร สักคคลาスマธิ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการของผู้ต้องขัง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจุหจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการศึกษาในมิติต่างๆ คือ

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังทั้งทั้งวันตกและทางพระพุทธศาสนา จากเอกสาร ตำราวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์เข้ากับการเสริมสร้างจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา สังคવัตตุ 4 ทิริ โอตปปะ ศีล 5 ภavana 4
- 3) การวิเคราะห์ถึงกระบวนการเสริมสร้างรูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง

ขอบเขตด้านพื้นที่/ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

- 1) สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกผู้ดูแลผู้ต้องขังระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการ ที่ทันสถานบันดับพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์
- 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) 1 กลุ่ม คือ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาผู้ต้องขังสอนจริยธรรมผู้ต้องขัง มีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาและผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา จำนวน 6 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ต้องขังทันสถานบันดับพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ สักคคลาスマธิ รุ่นที่ 2 ผู้ต้องขังมีคุณสมบัติเป็นนักโทษเด็ดขาด ภายใน 15 วัน หลังจากผ่าน

หลักสูตรปฐมนิเทศนักโทษเด็กขาด จำนวน 144 คน อายุระหว่าง 18-25 ปี ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม- 17 เมษายน 2561

ขอบเขตระยะเวลา
ตุลาคม 2559 - เมษายน 2561

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ หมายถึง วิธีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการฝึกอบรมภาย ฝึกอบรมศิล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมปัญญา ให้กับผู้ต้องขังโดยบูรณะการแบบองค์รวม วัดโดยแบบบัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีองค์ประกอบดังนี้

1) การพัฒนาทางกาย หมายถึง การกระทำการของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิกผ่านการแสดงออก การรู้จักดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง พิจารณาอาหารอย่างพอดี คำนึงถึงคุณและโทษ มีการดูแล อุปกรณ์เครื่องใช้ และทำความสะอาดอุปกรณ์ โดยไม่ต้องรอคำสั่ง สามารถจัดการสภาพแวดล้อมที่ฉันอาศัยอยู่ ให้มีความสะอาด เรียบร้อย

2) การพัฒนาด้านสังคม หมายถึง การกระทำการของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิกผ่านการแสดงออก ด้านพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความอดทนและรู้จักให้อภัยซึ่งกันและมีส่วนร่วมในการจัดหรือ ทำกิจกรรมของส่วนรวม แบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น พูดจาแนะนำผู้อื่นเมื่อ ผู้อื่นเดือดร้อน และไม่เบียดเบียนผู้อื่นทางกาย วาจา และใจ

3) การพัฒนาด้านจิตใจ คือ การกระทำการของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิกผ่านการรู้จักวิธีควบคุม ตนเองในการกระทำการสิ่งใดๆ ตาม มีรูสึกมีจิตใจปลดปล่อย ผ่อนคลาย ไม่เครียดหงุดหงิด ความເຂົ້າເພື່ອແລະ ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เชื่อมั่นว่าความชัยชนะ ประกอบอาชีพสุจริต จะทำให้ชีวิตดีขึ้น ได้ และมีจิตใจเข้มแข็ง เอื້ອເພື່ອແລະ ช่วยเหลือผู้อื่น

4) การพัฒนาด้านปัญญา หมายถึง การกระทำการของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิกผ่านการแสดงออก ความตั้งใจจะแสวงหาความรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง หลีกเลี่ยงกระทำการสิ่งที่ไม่ดี มีจิตใจปล่อยวาง ได้ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและการรับรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง รักษาใจให้นิ่งสงบและ ปล่อยวางได้ หลีกเลี่ยงและไม่กระทำการทั้งทางกายและทางใจต่อผู้อื่น

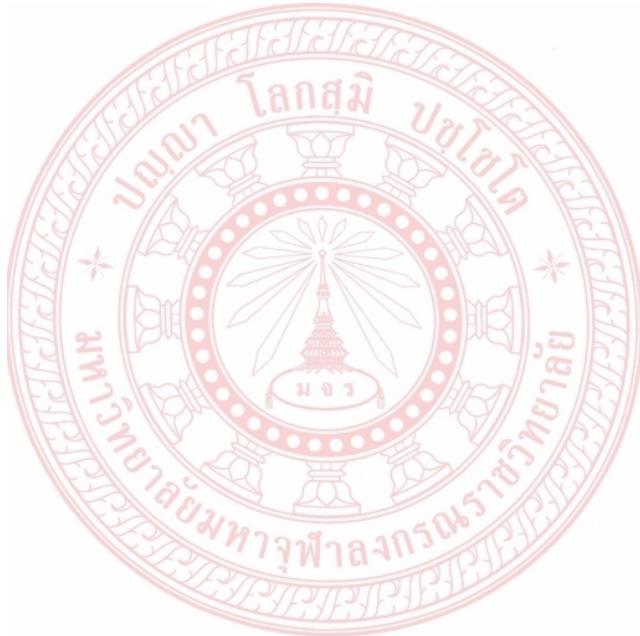
ผู้ต้องขัง หมายถึง ผู้กระทำการใดๆ หมาย ชั่วคราวพากษาลงโทษให้จำคุก และอยู่ใน ระหว่างควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน อายุเฉลี่ยระหว่าง 18-25 ปี

ทัณฑสถานในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง เรือนจำพิเศษประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นที่ ควบคุมกักขังผู้ต้องขังเฉพาะแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับประเภทผู้ต้องขังนั้นๆ ในเขต กรุงเทพมหานคร

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

- 1) ได้หลักการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง
- 2) ได้กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังด้วยวิถีแห่งวัฒนธรรมเชิงพุทธ บูรณะการ

- 4) ได้รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับต้องขังตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 5) หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์ ได้ทราบถึงกระบวนการทำงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการทำงานในการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานคร
- 6) เกิดเครือข่ายการทำงานด้านการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขัง 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง

คำว่า “ผู้ต้องขัง” หมายความถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝากร Harry E. Allen¹ ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดมีไว้เพื่อการป้องปราามผู้กระทำความผิดไม่ให้กระทำความผิดอีกและผู้อื่นไม่ให้กระทำในลักษณะเดียวกันได้ให้หลักการกระทำความผิดไว้ ดังนี้

- 1) หลักพื้นฐานเบื้องต้นสมควรก่อให้เกิดประโยชน์ และความสุข แก่คนจำนวนมาก
- 2) อาชญากรรมต้องเป็นการกระทำที่มีผลต่อบุคคลโดยตรง และยังกระทบไปถึงสังคมด้วย
- 3) การป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมมีความสำคัญยิ่งกว่าการลงโทษ เนื่องจากการลงโทษไม่ได้ทำให้เก็บปัญหาอาชญากรรมได้
- 4) ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม และวิธีพิจารณาในศาลเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกสังคมให้ความสนใจอย่างยิ่ง รวมทั้งการพิจารณาถึงหลักสิทธิของจำเลยด้วย
- 5) วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อจะแก้ไขปรับปรุงให้บุคคลไม่กระทำความผิดในขณะเดียวกัน การลงโทษที่ควรจะพิจารณาด้วยความรอบคอบ และเป็นธรรมแก่ ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะการลงโทษไม่ควรรุนแรงยิ่งไปกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น
- 6) การลงโทษจำคุกผู้ต้องขัง ควรได้รับการจำแนกตามอายุ เพศ และความรุนแรง

นัทชี จิตสว่าง² กล่าวว่า เมื่อได้มีการกระทำการผิดเกิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่กระทำการผิด ละเมิดกฎหมายของสังคม เพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำการผิดก็เท่ากับว่า สังคมยอมรับในการกระทำการผิดดังกล่าว แต่การที่สังคมจะจัดการกับ

¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, “เอกสารการสอนวิชาการบริหารงานยุติธรรม หน่วยที่ 8-15, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547), หน้า 486, Allen,Harry E., *Correction in America*, (California : Glencoe Publishing Co. Inc., 1998), p. 18-21.

² นัทชี จิตสว่าง, หลักทัณฑ์วิทยา, (กรุงเทพมหานคร: กรมราชทัณฑ์, 2542), หน้า 24-29., สวัสดี จิรภูมิทิภาค, “การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองแพร่ม”, (คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554), หน้า 6-21.

คนที่กระทำผิดอย่างไรขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละสมัย เกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิด และเหตุผลที่ต้องปฏิบัติกับคนที่กระทำผิดที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้น คือ

1) การลงโทษเพื่อการทดแทน (Retribution)

เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นเป็นการลงโทษที่เก่าแก่ มีลักษณะรุนแรงแต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชนโดยทั่วไป ที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลกระทบเช่นกัน เป็นการลงโทษที่ ชดเชยและ سامเสมอความผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลัก “ตาต่อตา พันต่อพัน” การที่สังคมเข้ามารับหน้าที่ในการลงโทษผู้กระทำผิด เพื่อป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง โดยการลงโทษผู้ที่ละเมิดให้ได้รับผลอย่างสาสม แต่ก็มีจุดอ่อน คือ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้นไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต ไม่ได้พิจารณาถึงการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีก แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่ได้กระทำ และเป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของการลงโทษกับความผิด ว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ โดยปัจจุบัน การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบัน แต่ยังคงมีอยู่ เพราะว่าสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหาย และประชาชนทั่วไป

2) การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence)

เป็นผลมาจากการแพร่ความคิดของสำนัก อาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่า การกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือ การบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอหั้นี้ เพราะมนุษย์ มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงเสรี (Free Will) ที่จะเลือกทำสิ่งที่ทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกกระทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์ และความเจ็บปวด มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำการของตนเอง การกระทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำการของเขารองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าผลของการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจ แล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำผิด การลงโทษมีผลในการข่มขู่และยับยั้ง จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม

3) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

อาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะกระทำการลงโทษลักษณะนี้ โดยเป็นการตัดโอกาสที่จะกระทำผิด มุ่งป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้เขามหาได้โอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ การจำคุกเป็นวิธีที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นการกันผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้ปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมเป็นการชั่วคราว ผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายสุด และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมยิ่งขึ้น เป็นผลเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากเขามีตราบาปเป็นคนคุก ในทางทัณฑวิทยา ผู้กระทำความผิดซ้ำซาก กระทำผิดติดนิสัย หรือการกระทำโดยอาศัยความชำนาญพิเศษ อาชญากรอาชีพ พากค้ายาเสพติด บุคคลเหล่านี้ยกต่อการแก้ไข ควรต้องกันออกจากรสังคมให้เป็นเวลานานพอก เพื่อให้ความชราภาพทำลายศักยภาพในการประกอบอาชญากรรมของเขา และสังคมนั้นจะได้ปลอดจากอาชญากรรม

4) การลงโทษเพื่อแก้ไขพื้นผู้กระทำผิด (Rehabilitation)

เป็นแนวคิดของสำนักอักษรภาษาไทยปฏิฐานิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อเรื่องเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์นั้นถูกกดดัน หล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ จนมีบุคลิกที่บกพร่อง และหันไปสู่การกระทำผิด

ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากการปัจจัยหลายอย่างรวมกันได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้นการกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างรวมกัน ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่คร่ำครู่เนินที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาที่สาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น การลงโทษเพื่อแก้ไขพื้นผู้กระทำการกระทำความผิดจึงเน้นที่ตัวผู้กระทำมากกว่าการกระทำการกระทำความผิดโดยเน้นการศึกษาผู้กระทำการกระทำความผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำการกระทำความผิด และแนวทางแก้ไขทั้งนี้ เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำการกระทำความผิด ดังนั้นระยะเวลาของการลงโทษจะคุ้มครองอยู่กับความสามารถของผู้กระทำที่จะแก้ไขตัวเอง เช่น คดีฟ้องอาญาได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำการกระทำความผิดช้ำชา ก้าวผู้ต้องขังคดีฆ่าสามารถสำนักผิด และมีพิเศษกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำการกระทำความผิดอีกต่อไป จึงต้องมีมาตรการรักษาไว้ในสังคม โดยรัฐยังต้องลงโทษเพื่อตอบสนองความรู้สึกของประชาชนกรณีมีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันการลงโทษยังเป็นการทำให้คนทั่วไป เกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ การลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขู่บังยั้งเช่นกันและการลงโทษโดยการจำกัดนั้น ยังถือเป็นการลงโทษเพื่อตัดออกจากสังคมด้วย

2.2 หลักการการแก้ไขพื้นผู้ต้องขังของประเทศไทย

งานราชทัณฑ์ของประเทศไทยนั้นมีประวัติยาวนานมาตั้งแต่สมัยโบราณแต่ที่มีการจัดองค์กรอย่างเป็นทางการนั้นเริ่มต้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จัดตั้งเป็นต้นมา สำหรับในปัจจุบันนี้งานราชทัณฑ์จะเน้นไปในเรื่องของการอบรมแก้ไขมากขึ้นอันเนื่องมาจากแนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขพื้นฟู ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสแก้ผู้ต้องขังในการแก้ไขปรับปรุงตัวและพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำการกระทำความผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคม

2.2.1 การบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศไทย

การบริหารงานราชทัณฑ์ในอดีตนั้นมีการบริหารงานที่ไม่ซับซ้อนโดยจะเน้นในเรื่องของการควบคุมมากกว่าการอบรมแก้ไข แต่ในปัจจุบันนี้การบริหารงานราชทัณฑ์เน้นในเรื่องของการอบรมแก้ไขพื้นฟูมากขึ้นจึงมีการบริหารงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

1) โครงสร้างการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปรับปรุงหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการต่าง ๆ ทำให้กรมราชทัณฑ์ย้ายไปสังกัดอยู่กระทรวงยุติธรรม และการกิจทางด้านการคุมประพฤติ ได้โอนไปเป็นการกิจของกรม

คุมประพฤติทำให้กรมราชทัณฑ์คงเหลือภารกิจเฉพาะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำเท่านั้น โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น

- การบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ สำนัก กอง ทัณฑสถาน เรือนจำกลางเรือนจำพิเศษ สถานกักกัน และสถานกักขัง

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ เรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอ

การเปลี่ยนจากสำนักคุมประพฤติไปเป็นสำนักทัณฑ์ปฏิบัติ เนื่องจากมีการโอนงานคุมประพฤติไปสังกัดกรมคุมประพฤติ ทำให้ภารกิจด้านการคุมประพฤติผู้ได้รับการพักรถลงโทษซึ่งเดิมอยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์โอนไปอยู่ในความรับผิดชอบของกรมคุมประพฤติ การจัดโครงสร้างองค์กรของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบันนี้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และเป็นการจัดองค์กรที่มีความยืดหยุ่นตามภารกิจของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

2) อำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม โดยถือว่าเป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ในปัจจุบันมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศแบ่งส่วนราชการ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ดังต่อไปนี้

2.1) ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.2) กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายของกระทรวง หลักอาชญาวิทยา และหลักทัณฑวิทยา ตลอดจนข้อกำหนด มาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ

2.3) ดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง

2.4) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะกรรมการรัฐมนตรีมอบหมาย

3) เป้าหมายหลัก

3.1) ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติในระหว่างถูกควบคุมอย่างถูกต้องตามหลักอาชญาวิทยา หลักทัณฑวิทยา และมีสภาพความเป็นอยู่ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ(3.2) ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤตินิสัยให้เป็นบุคคลที่สังคมพึงปรารถนาและสามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศไทย

4) การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง

กระบวนการในการจำแนกผู้ต้องขังเป็นกระบวนการจำแนกลักษณะเฉพาะรายเพื่อจะนำไปสู่การช่วยเหลือการวางแผนแก้ไขอย่างเป็นระบบ การที่จะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างไรนั้น จะต้องเริ่มจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อที่จะได้แยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้เหมาะสม การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารงานเรือนจำ เพราะ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

จะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมผู้ต้องขัง และการแก้ไขพื้นฟุกการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง อาจแยกได้เป็น 2 ระดับ คือ

4.1) การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐาน การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐานเป็นการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเบื้องต้น ซึ่งจะต้องดำเนินการกับผู้ต้องขังทุกคน เริ่มตั้งแต่รับตัวไว้ในเรือนจำและดำเนินการต่อเนื่องจนพ้นโทษ โดยเมื่อมีผู้ต้องขังเข้าใหม่ก็จะดำเนินการแยกขังในเดนแรกรับ จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อร่วบรวมข้อมูลของผู้ต้องขังเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว อาชีพ ความสนใจ สภาพแวดล้อม ทางสังคม สาเหตุและพฤติกรรมการกระทำผิดตามแบบสอบถามประวัติจำแนกผู้ต้องขัง และนำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำเพื่อพิจารณาจัดมาตรการควบคุม และการอบรมแก้ไขขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม การรับสวัสดิการต่างๆ และให้ผู้กระทำผิดเข้ารับการปฐมนิเทศอบรมระยะเบี่ยงบินยในการใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ เพื่อให้การแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและการบริหารงานด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติผู้ต้องขัง และการประชุมเพื่อแยกกองงาน³

กลุ่มเพื่อการควบคุม
(จัดระดับการควบคุม)

- 1.ระดับมั่นคงสูงสุด
- 2.ระดับมั่นคงสูง
- 3.ระดับปานกลาง
- 4.ระดับต่ำ

กลุ่มเพื่อการแก้ไข
(วิเคราะห์จากพฤติกรรมของผู้ต้องขัง)

- 1.มีแนวโน้มไม่กระทำผิดซ้ำ
- 2.แก้ไขได้
- 3.ยากต่อการแก้ไข
- 4.กลุ่มพิเศษ

- กลุ่มผู้ต้องขังมีแนวโน้มไม่กระทำผิดซ้ำ หรือกลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็นต้องแก้ไขเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดโดยพลังพลาด โดยทำผิดเป็นครั้งแรก ไม่แสดงความชั่วร้าย มีครอบครัวหรืออาชีพรองรับเมื่อพ้นโทษ กลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องแก้ไขแต่ต้องปฏิบัติให้กลุ่มนี้ตกต่ำไปกว่าเดิม หรือเรียนรู้จากผู้ที่มีความชำนาญ ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวให้รองรับกลับสู่สังคม และจัดสวัสดิการดูแลผู้ต้องขังเหล่านี้

- กลุ่มผู้ต้องขังมีแนวโน้มไม่กระทำผิดซ้ำ หรือกลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็นต้องแก้ไขเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดโดยพลังพลาด โดยทำผิดเป็นครั้งแรก ไม่แสดงความชั่วร้าย มีครอบครัวหรืออาชีพรองรับเมื่อพ้นโทษ กลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องแก้ไขแต่ต้องปฏิบัติให้กลุ่มนี้ตกต่ำไปกว่าเดิม หรือเรียนรู้จากผู้ที่มีความชำนาญ ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวให้รองรับกลับสู่สังคม และจัดสวัสดิการดูแลผู้ต้องขังเหล่านี้

³ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2548), หน้า 5.

- กลุ่มผู้ต้องขังที่พอกე๊าได้ เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้ถล้ำเข้าสู่วาราชญาณรัมซ์ชา กไม่ได้เป็นอาชญากรอาชีพ ทำผิดเพราความจำเป็นหรือถูกกดดัน แต่มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือแก้ไข เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเป็นพิเศษ โดยการจัดเข้าโปรแกรมการแก้ไขต่างๆ

- กลุ่มผู้ต้องขังที่ยากต่อการแก้ไข เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำชา ก กลุ่มอาชญากรอาชีพ หรือพวกที่มีความผิดปกติทางจิต กลุ่มนี้ต้องใช้การปฏิบัติที่เข้มงวด โดยการใช้มาตรการควบคุมอย่างเคร่งครัด หรือถ้าจะบำบัดแก้ไขจำเป็นต้องใช้โปรแกรมที่เข้มข้นเป็นพิเศษ

- ผู้ต้องขังกลุ่มพิเศษ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะไม่ส่งแก้ไขฟื้นฟู แต่จะส่งจัดสวัสดิการและการดูแลสวัสดิภาพให้แก่ผู้ต้องขัง เช่นผู้ต้องขังที่ป่วย พิการ สูงอายุในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดต่อกลุ่มผู้ต้องขังมีแนวโน้มไม่กระทำผิดซ้ำ ไม่จำเป็นต้องแก้ไขแต่ต้องปฏิบัติให้กลุ่มนี้มีพฤติกรรมที่แยกจากเดิม แต่ให้การเรียนรู้จากผู้ที่มีความชำนาญส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวให้รองรับกลับสู่สังคมและจัดสวัสดิการดูแลผู้ต้องขังเหล่านี้ กลุ่มผู้ต้องขังที่ยากต่อการแก้ไข ต้องใช้การปฏิบัติที่เข้มงวดทั้งในส่วนของการควบคุมและการบำบัดแก้ไขด้วยโปรแกรมที่เข้มข้นเป็นพิเศษ กลุ่มผู้ต้องขังที่พอกე๊าได้ เป็นกลุ่มที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเป็นพิเศษ โดยการจัดเข้าโปรแกรมการแก้ไขต่างๆ แต่การที่จะจัดให้ผู้ต้องขังกลุ่มนี้เข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูในโปรแกรมใดจะต้องผ่านการ “จำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข” นั่นคือ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ต้องขังเชิงลึกถึงพฤติกรรม บุคลิก และสาเหตุการกระทำผิด เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขฟื้นฟู ของผู้ต้องขังแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มต่อไป

4.2) การจำแนกลักษณะเพื่อการแก้ไข จะเป็นการจำแนกลักษณะเพื่อคัดผู้ต้องขังไปเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู หรือปรับพฤติกรรมในชั้นสูง ได้แก่ โปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังในลักษณะต่างๆ เช่น โปรแกรมการแก้ไขผู้กระทำผิดทางเพศ ผู้ต้องขังคดียาเสพติด ผู้ต้องขังคดีที่ใช้ความรุนแรง เป็นต้น ในส่วนของวิธีการจำแนกนั้นก็จะเน้นในเรื่องการวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิด วิเคราะห์พฤติกรรมที่ผิดปกติ และการจัดทำการณศึกษาเพื่อสอบประวัติอย่างละเอียดจากนั้นจึงจัดกลุ่มพิเศษ เพื่อแยกเข้าโปรแกรมการปรับและฟื้นฟูพฤติกรรมโดยเฉพาะดังนั้นการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขจึงไม่จำเป็นต้องทำกับ ผู้ต้องขังทุกคนในเรื่องจำต่อเป็นการดำเนินการเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น⁴

2.2.2 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในงานราชทัณฑ์ของประเทศไทย

กรมราชทัณฑ์ได้พัฒนาระบบการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยให้แก่ผู้กระทำผิด และ ถือว่าเป็นภารกิจหลักควบคู่กับการควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่า ผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ หากได้รับโอกาส ดังนั้นจึงได้มีการพัฒนาวิธีการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ละกลุ่มแต่ละประเภทด้วยความผิดตามความจำเป็นและความเหมาะสม

1) แนวทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมนอกจากมีหน้าที่ในการควบคุมผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาล

⁴ อ้างแล้ว, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, หน้า 5.

แล้ว ยังมีหน้าที่ในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำผิด ให้กลับสู่สังคมได้อย่างปกติ อย่างไรก็ตามผู้กระทำผิดเหล่านี้ ได้ถูกหล่อหลอมมาจากสังคม หรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การแก้ไขในเรื่องจำเพียงระยะเวลาสั้น ๆ จึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ จึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การรับตัวมาคุณชั้นถึงการดูแลหลังการปลดปล่อย โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภาพนี้ จากการที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้เป็น 2 ระดับ คือ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน และ การจำแนกลักษณะเพื่อการแก้ไขดังนี้ การแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังจึงมี 2 ระดับเช่นเดียวกัน คือ

1.1) การแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่มุ่งจัดให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ทั้งเรือนจำ ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา สวัสดิการและนันทนาการต่างๆ ทั้งนี้เพื่อมุ่งฝึกทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคมให้กับผู้ต้องขัง แต่การแก้ไขพื้นฟูด้วยวิธีการดังกล่าวยังไม่ได้ลงลึกถึงสาเหตุและมูลเหตุจุใจ ตลอดจนพัฒนาระบบทั่วไป ในการกระทำการกระทำผิดของผู้ต้องขังแต่ละประเภทแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังขั้นมาอีกระดับหนึ่ง

1.2) การแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะ เป็นแนวทางที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะพฤติกรรมอาชญากรซึ่งจะมีหลักสูตรเฉพาะในการให้ความรู้และฝึกทักษะรวมทั้งการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมผู้ต้องขัง แต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคลตามความเหมาะสม ซึ่งการแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะนี้อาจจัดแบ่งกลุ่มตามประเภทดิหรือแบ่งตามพฤติกรรมการกระทำการกระทำผิดของผู้ต้องขังก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมว่าจะมุ่งแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มใด

2) วิธีการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์การที่จะแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่อยู่ในสภาพควบคุมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับโปรแกรมการแก้ไขพื้นฐานที่ดำเนินการกันอยู่ทั่วไป แต่เนื่องจาก การแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขัง ด้วยโปรแกรมแก้ไขพื้นฟูพื้นฐานยังไม่ได้ลงลึกถึงสาเหตุ และมูลเหตุจุใจในการกระทำการกระทำผิด โปรแกรมการแก้ไขพื้นฟูเฉพาะ จึงเป็นโปรแกรมการแก้ไขที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยมีการให้ความรู้และใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือ

2.1) โปรแกรมการแก้ไขพื้นฟูพื้นฐาน โปรแกรมการแก้ไขพื้นฟูพื้นฐานจะเป็นโปรแกรมแรกที่ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับหลังการจำแนกลักษณะพื้นฐาน และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งมีผู้บัญชาการเรือนจำ/ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน เป็นประธานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการแล้วโดยส่งผู้ต้องขังเข้าเดิน逗งานและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆตามที่คณะกรรมการกำหนด

2.1.1) การจัดการศึกษา การศึกษาเป็นกระบวนการหรือผลิตผลของการฝึกฝน และเป็นประสบการณ์ในชีวิตซึ่งจะก่อรูปทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล การศึกษาในเรือนจำทัณฑสถานที่จะให้กับผู้กระทำผิดเป็นความตั้งใจ ความพยายามที่จะให้ผู้ต้องขังเพิ่มพูนความรู้ทักษะและให้ผู้ต้องขังเรียนรู้เพื่อการปรับปรุงตัวเข้ากับสังคมภายนอกที่ไม่ใช่ตนพื้นโถง การศึกษาเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการพัฒนา ปรับเปลี่ยนแก้ไขคนให้มีคุณภาพ กรมราชทัณฑ์ จึงได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้กระทำผิด ได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ปรับเปลี่ยนแนวคิด รู้จักผิดชอบชั่วดี คิดกระทำการในสิ่งที่

เหมาะสมสมถูกต้องสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และผู้รับด้วยแนวทางต่าง ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจะเหมือนกับบุคคลทั่วไป⁵

การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังนั้น สามารถแยกได้เป็น

(1) การจัดการศึกษาสายสามัญ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

- การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษา ก่อนระดับอุดมศึกษา สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีรู้หนังสือ จะต้องทำให้ผู้ต้องขังทุกคนอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ส่วนการศึกษาสายสามัญได้แก่ การศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

- การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการดำเนินการตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย สุโขทัย ธรรมราช แบ่งเป็น หลักสูตรโครงการศึกษาต่อเนื่อง (สัมฤทธิบัตร) และหลักสูตรปริญญาตรี

(2) การจัดการศึกษาสายอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ แบ่งเป็น หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น โดยกรมราชทัณฑ์ดำเนินการร่วมกับสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาระหว่างศึกษาธิการ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยดำเนินการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและหน่วยงานในสังกัดตลอดจนสถาบัน/สถานศึกษาวิชาชีพ ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ อีก เช่น การศึกษาวิชาชีพคอมพิวเตอร์ การศึกษาทางไก่ผ่านดาวเทียม การฝึกอบรมลูกเสือ – บุญกาชาดนอกโรงเรียน

2.1.2) การฝึกวิชาชีพ แต่เดิมการศึกษาวิชาชีพเป็นการลงโทษอย่างหนึ่งผู้ต้องขังต้องทำงานอย่างเดี่ยงแน่ได้ แต่เมื่อมีการจัดให้มีการให้บำเหน็จ รางวัลตอบแทนการทำงานได้ทำให้ผู้ต้องขังเกิดกำลังใจในการฝึกวิชาชีพอย่างแท้จริง การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำ / ทัณฑสถาน แบ่งเป็น

(1) การฝึกวิชาชีพตามความเหมาะสม เป็นการฝึกวิชาชีพตามความรู้ ความสามารถ ของผู้ต้องขังและตามวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในห้องถังนั้น ๆ เช่น ภาคเหนือเป็นการแกะสลักไม้ สัก ภาคกลาง เป็นตู้ใบลาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นชุดรับแขกไม้ประดู่ ไม้มะค่า ภาคใต้เป็นผลิตภัณฑ์จากหาด

(2) การฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ

- การฝึกวิชาชีพระยะสั้น เช่น การนวดแผนโบราณ การทำกรอบรูป วิทยาศาสตร์ การทำเครื่องปั้นดินเผา การวาดภาพ การซ่อมรองเท้า การจักสาน การเสริมสวย ดอกไม้ประดิษฐ์ ตัดเย็บเสื้อผ้า การทำอาหาร การทำขนม ทอผ้า

- การฝึกวิชาชีพระยะยาว เช่น ช่างแกะสลักไม้สัก ช่างสี เครื่องเรือนไม้ ช่างปูน ช่างเชื่อมโลหะ ช่างยนต์ ช่างเหล็กดัด-มุ้งลวด ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม

(3) การฝึกทักษะอาชีพ กรมราชทัณฑ์ได้ส่งเสริมการฝึกวิชาชีพระบบอุตสาหกรรม เป็นการสร้างรายได้และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบ

⁵ นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล, อาชญากรรม การป้องกัน การควบคุม, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: พรพิพย์การพิมพ์, 2550), หน้า 301.

อาชีพได้จริงภายหลังพ้นโทษ โดยใช้วัตถุดิบที่มีในห้องถิน หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุดิบที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเรือนจำอุตสาหกรรม

2.1.3) การพัฒนาจิตใจ ศานามีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป การใช้แนวคิดสอนตามหลักศาสนาท่าน้ำที่เพื่อหล่อหลอมจิตใจของผู้ต้องขัง มุ่งสอนให้บุคคลมีจิตใจที่สำนึกรัก ละเว้นจากการกระทำชั่วร้ายช่วยกล่อมเกลาจิตใจที่แข็งกระด้างให้มีเมตตา ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มักขาดความสำนึกรักในศีลธรรมอันดีและถูกซักจุ่งให้กระทำพิดกฎหมายได้ง่าย การพัฒนาจิตจึงเป็นรากฐานสำคัญเป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้านอื่น ๆ

2.1.4) การจัดสวัสดิการและนันทนาการ เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานขององค์กรสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและตามหลักสิทธิมนุษยชนโดยการจัดสวัสดิการด้านปัจจัย 4 และการส่งเคราะห์ในด้านอื่นๆ ควบคู่ไปกับการเล่นดนตรีกีฬา การออกกำลังกาย รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการต่างๆ

2.2) โปรแกรมการแก้ไขพื้นฟูเฉพาะ เนื่องจากการแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังด้วยโปรแกรมแก้ไขพื้นฟูพื้นฐาน ยังไม่ได้ลงลึกถึงสาเหตุและมูลเหตุจุจิก ตลอดจนพฤติกรรมในการกระทำพิดของผู้ต้องขังแต่ละประเภทแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้นกรรมราชทัณฑ์จึงได้มีการพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขพื้นฟูขึ้นมาเป็นโปรแกรมการแก้ไขพื้นฟูเฉพาะ ที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะพฤติกรรมอาชญากรซึ่งจะมีหลักสูตรเฉพาะในการให้ความรู้และฝึกทักษะรวมทั้งการใช้กระบวนการกรอกลุ่มเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมผู้ต้องขังแต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคลตามความเหมาะสม เช่นโปรแกรมการแก้ไขผู้กระทำผิดทางเพศ โปรแกรมการแก้ไขผู้กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ โปรแกรมการแก้ไขผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย และโปรแกรมการปรับพฤติกรรมผู้กระทำผิดที่ใช้ความรุนแรงเป็นต้น

โปรแกรมการแก้ไขพื้นฟูเฉพาะนี้ อาจแยกตามประเภทคดี หรือแยกตามพฤติกรรมของผู้ต้องขังก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมว่าจะมุ่งแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มใดเนื่องจากโปรแกรมดังกล่าวเป็นการมุ่งที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง จึงจะต้องอบรมติดต่อ กันเป็นหลักสูตรระยะยาว ถึงจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ทั้งนี้แล้วแต่ความเข้มข้นของแต่ละโปรแกรม การแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังที่เป็นโปรแกรมเฉพาะนั้นจะต้องมีการดำเนินการใน 5 ขั้นตอน คือ

2.2.1) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นขั้นตอนแรกที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรมที่จัดขึ้นว่าจะเลือกผู้ต้องขังประเภทใด มีเงื่อนไขอย่างไร เช่น ผู้ต้องขังคดีทำผิดทางเพศ ผู้ต้องขังคดีฆ่าคนตายโดยพิจารณาคัดเลือกในแบบของคดี หรือพฤติกรรมการกระทำผิด ซึ่งจัดอบรมเป็นรุ่น ๆ รุ่นละ ประมาณ 20-50 คน

2.2.2) ขั้นเตรียมการ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข เพื่อความรู้จักกับสมาชิก เป็นรายบุคคลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นกรณีศึกษา (Case study) โดยคณะกรรมการจำแนกหรือนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุ พฤติกรรมการกระทำผิด ภูมิหลังของสมาชิกในทุกมิติ และ นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพิจารณากำหนดหลักสูตรและระยะเวลาให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

(2) จัดทำประวัติและประเมินบุคลิกภาพเป็นรายบุคคล ผู้ต้องขังที่เข้ารับการแก้ไขพื้นฟูทุกคนจะต้องได้รับการประเมินบุคลิกภาพและสุขภาพจิต โดยนักจิตวิทยาเพื่อประเมินความพร้อมในการเข้ารับการแก้ไขพื้นฟู เป็นการประเมินรายบุคคล เพื่อที่จะทำให้สามารถรู้จักผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลจนสามารถแยกบุคคล แยกกลวิธีในการแก้ไขพื้นฟูให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มได้ และสามารถเจาะลึกถึงพฤติกรรม สาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขังจนนำมาเป็นแนวทางกำหนดกลวิธีหรือหลักสูตรในการแก้ไขพื้นฟูให้สอดคล้องกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทได้โดยจะเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ศึกษาประวัติจากเอกสาร จากการเปิดเผยของผู้ต้องขัง การสังเกตพฤติกรรม และการใช้แบบประเมินทางจิตวิทยาเพื่อที่จะนำวิเคราะห์วางแผนการแก้ไขพื้นฟูเป็นรายบุคคล และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินเมื่อจบหลักสูตร⁶

(3) การฝึกอบรมเบียบวินัยแบบเข้มข้น (Shock Therapy) คือ การฝึกวินัยอย่างหนัก เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้ตระหนัก และสำนึกระบุตนี้ในการกระทำการที่ผิดของตนเอง โดยการฝึกจะอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้ฝึกอย่างใกล้ชิด ซึ่งกิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อสังคม การฝึกอบรมเบียบแคล้ว การฝึกกายบริหาร กิจกรรมสำนักงานหรือเก้าอี้ร้อน (Hot Chair) การจุงใจสร้างสัมพันธภาพ และการสร้างบรรทัดฐานกลุ่ม

2.2.3) การดำเนินการตามโปรแกรมหรือการบำบัดพื้นฟู ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนหลัก เพราะเป็นเนื้อหาสำคัญของการแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขัง โดยเป็นการดำเนินงานตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการแก้ไขพื้นฟูผู้ต้องขังตามกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการซึ่งจะเน้นเกี่ยวกับการให้ความรู้และการปรับเปลี่ยนทัศนคติการฝึกทักษะ รวมถึงการดำเนินการตามกระบวนการกลุ่ม และใช้เครื่องมือในการบำบัดอื่น ๆ เช่น ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัดอาชีวะบำบัด ครอบครัวบำบัด การให้คำปรึกษาเฉพาะรายและกลุ่มแก่ผู้ต้องขัง โดยแต่ละโปรแกรมจะมีความหลากหลายซึ่งจะจัดอย่างไรขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์สาเหตุการกระทำการที่ผิดและการจัดประเภทผู้กระทำการที่ผิดแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทีมงานของผู้จัดโปรแกรมจะเป็นฝ่ายกำหนด

2.2.4) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ขั้นตอนนี้นับว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เพราะจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้โดยไม่กลับไปกระทำการที่ผิดซ้ำอีกหากไม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ผู้ต้องขังถึงแม้จะได้รับการแก้ไขพื้นฟูมาอย่างดีจนสามารถปรับเปลี่ยนความคิด และพฤติกรรมได้แล้ว หากไม่มีความพร้อมก็อาจจะปรับตัวได้ไม่ทันแต่จะยืดติดกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในเรือนจำ จนปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกไม่ได้

จึงได้มีการจำแนกกลุ่มผู้ต้องขังเพื่อเข้าโปรแกรม เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยการสัมภาษณ์เฉพาะราย ทำประวัติสอบถามปัญหาและความต้องการ โดยจัดกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ กลุ่มผู้ต้องขังเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ กลุ่มผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มการกระทำการที่ผิดซ้ำ และกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษา การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเป็นโปรแกรมสุดท้ายที่กรมราชทัณฑ์จะต้องดำเนินการต่อผู้กระทำการที่อยู่ในเรือนจำ การแก้ไขพื้นฟูด้วยโปรแกรมพื้นฐานหรือการแก้ไขพื้นฟูด้วยโปรแกรมเฉพาะอาจจะไม่สมบูรณ์ หรือประสบความสำเร็จ

⁶ นพชี จิตสว่าง, โปรแกรมแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำความผิด, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนพงศ์การพิมพ์, 2546), หน้า 7.

หากไม่มีการจัดโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขัง โดยอาศัยความร่วมมือและการประสานงานจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการจัดหางาน สถาบันศาสนา กรมอนามัย กรมสุขภาพจิต กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) การจัดทำโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นขั้นตอนที่สำคัญอยู่ในลำดับสุดท้ายของการพัฒนาพฤตินิสัยของกรมราชทัณฑ์ ก่อนที่จะปล่อยผู้ต้องขังกลับสู่ชุมชนโดยมีเป้าหมาย คือ ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม และป้องกันการกระทำการผิดชั้ง เป็นการสร้างแรงจูงใจหรือจิตใจที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นในตัวผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ⁷

กรมราชทัณฑ์ได้ให้เรื่องจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ จัดทำโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยปีละ 2 ครั้ง โดยจัดอบรมผู้ต้องขังทุกคนที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ซึ่งในหลักสูตรจะเน้นไปที่การให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ เช่น การใช้ชีวิตในชุมชน การอบรมในเรื่องของอาชีพ ครอบครัว ศาสนา และการทำงานรวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ตลอดจนการสอนทักษะในการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่จะนำไปสู่การกระทำการผิดชั้ง

(2) การจัดตั้งศูนย์เตรียมการปลดปล่อย เพื่อเป็นการรองรับผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ ให้เข้ามาเตรียมความพร้อมทั้งในด้านร่างกายจิตใจและการประกอบอาชีพก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัว โดยมีการจัดตั้งศูนย์เตรียมการปลดปล่อย ในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ที่เรือนจำกลางคลองแพร และในส่วนภูมิภาคจัดตั้งแล้วรวม 10 แห่ง คือ

- เรือนจำชั่วคราวรังษฤษฎา จังหวัดนครปฐม
- เรือนจำชั่วคราวเขาน้อย จังหวัดน่าน
- ทัณฑสถานเปิดหนองน้ำขุ่น จังหวัดสระบุรี
- เรือนจำชั่วคราวเขาพลวง จังหวัดชัยนาท
- เรือนจำชั่วคราวแคน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์
- เรือนจำชั่วคราวโถกคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
- เรือนจำชั่วคราวรอบเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- ทัณฑสถานเปิดทุ่งเบญญา จังหวัดจันทบุรี
- ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง
- ทัณฑสถานเปิดนานาง จังหวัดพัทลุง

2.2.5) การส่งเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังการปลดปล่อย (After - CareService)

จะต้องประสานชุมชนให้เข้ามาส่วนร่วมรับผิดชอบในการให้การดูแลผู้ต้องขังที่พ้นโทษ หากไม่มีขั้นตอนนี้ผู้ต้องขังที่ได้รับการแก้ไขพื้นฟูมาแล้ว หากกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม สังคมเดิม ก็จะไม่สามารถทนต่อสิ่งบ่ำบุญและกลับไปกระทำการผิดชั้นอีกได้ การดูแลหลังปล่อยจะต้องเกิดจากการประสานงานของฝ่ายเรือนจำกับชุมชนในการดึงชุมชนเข้ามาช่วย หากผู้ต้องขังจะต้องกลับไปในสภาพแวดล้อมเดิม สังคมเดิม แหล่งอุบัติใหม่เดิม เครื่อข่ายเดิมก็จะไม่สามารถทนทานต่อสิ่งบ่ำบุญและ

⁷ อ้างแล้ว, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, หน้า 4.

กลับไปกระทำผิดขึ้นอีก⁸ การ sang เคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังการปลดปล่อย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองดี เป็นมาตรการในการป้องกันสังคมจากภัยอาชญากรรมที่ได้ผลมาก เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องร่วมมือกันดำเนินการ sang เคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยเพื่อให้เขาเหล่านั้นกลับสู่สังคมได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ดังนั้นในแต่ละประเทศจึงได้จัดให้มีการ sang เคราะห์ผู้พันโทษอย่างกว้างขวาง โดยกำหนดเป็นกฎหมายและจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบ ทั้งในการดำเนินงานและให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและงบประมาณส่วนหนึ่งแก่องค์กรเอกชน ซึ่งบริการ ส่วนใหญ่ที่จัดให้กับผู้พันโทษ ได้แก่ การจัดตั้งบ้านกิจวิถีเพื่อให้เป็นที่พักพิงชั่วคราว การให้ความช่วยเหลือด้านเสื้อผ้า อาหาร คำแนะนำ ปรึกษาเงินทุนในการประกอบอาชีพ และการจัดทำงาน การดำเนินการ sang เคราะห์ผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ มีดังนี้

- (1) จ่ายเงินรางวัลปันผลอันเกิดจากการผลิตผลิตภัณฑ์การฝึกวิชาชีพที่ยังเหลือค้างอยู่ให้ทันที เมื่อได้รับการปลดปล่อยหรือพ้นโทษ
- (2) จ่ายค่าพาหนะและค่าเบี้ยเลี้ยงให้เพียงพอที่จะเดินทางกลับภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ของผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อย
- (3) จ่ายเครื่องแต่งกายใหม่ให้แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยหนึ่งชุดประกอบด้วยเสื้อเชิ้ตแขนสั้น และกางเกงขาสั้นอย่างละตัว
- (4) จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ต้องขังจะพันโทษเพื่อติดต่อให้ญาติหรือผู้ที่มีหลักฐานอันควรเชื่อถือได้ปรับตัวผู้ต้องขังในวันพ้นโทษ
- (5) ประสานงานกับกรมคุมประพฤติ กรมการจัดทำงาน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และองค์กรกรุงศุลต่าง ๆ เช่น มนติธิสโก้ มนติธิอมตะ สถาสังคม sang เคราะห์เกี่ยวกับการให้การ sang เคราะห์ผู้พันโทษ
- (6) จัดตั้ง “มนติธิพิบูล sang เคราะห์” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 โดยมีวัตถุประสงค์ในเบื้องต้น เพื่อ sang เคราะห์ผู้พันโทษ ให้มีอาชีพและที่อยู่อาศัยเพื่อไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำ เช่น จัดที่พักอาศัยให้ ชั่วคราวในระหว่างที่ยังไม่มีที่พักอาศัยหรือผู้อุปการะ เป็นต้น การดำเนินสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยได้มีการจัดตั้งบ้านสวัสดิ์ ณ ถนนงามวงศ์วาน กรุงเทพมหานคร ที่ดำเนินงานในรูปแบบบ้านกิจวิถี หรือสถานที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้พันโทษ
- (7) มนติธิส่งเสริมพลเมืองดีของกรมราชทัณฑ์ มีวัตถุประสงค์สนับสนุนและส่งเสริมกิจการของกรมราชทัณฑ์ในการให้ทุนและ sang เคราะห์ช่วยเหลือแก่บุคคลและครอบครัวที่เกี่ยวกับผู้กุศลคุมประพฤติและผู้พันโทษ อาทิ การ sang เคราะห์ช่วยเหลือค่ายานพาหนะเดินทางและค่าอาหาร การ sang เคราะห์ช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล การให้ทุนการศึกษาบุตร การให้ทุนประกอบอาชีพนอกเหนือจากโปรแกรมเฉพาะเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูแล้ว ยังมีการจัดโปรแกรมเพื่อสวัสดิการ เช่น โปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสูงอายุ โปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยทางกายหรือป่วยทางจิต โปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังพิการ หรือโปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ โปรแกรมเหล่านี้ไม่ได้มุ่งเน้นแก้ไขฟื้นฟูแต่_mu'_งัดสวัสดิการและการดูแลสวัสดิภาพแก่ผู้ต้องขัง

⁸ อ้างแล้ว, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, หน้า 4.

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยรุ่น

พัฒนาของวัยรุ่นตามแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกทางด้านจิตวิทยา ได้ให้ความหมายคำว่า “วัยรุ่น” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Adolescence” มีරากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Adolescere” ซึ่งมีความหมายว่า “การเจริญเข้าสู่วัยภาวะ”⁹ โดยมีนิยามคำว่า วัยรุ่น ดังนี้

ดู塞ค (Dusek:1987)¹⁰ กล่าวว่า วัยรุ่น (Adolescence) หมายถึง การเจริญเข้าสู่วัยภาวะ เป็นวัยที่เข้มต่อระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นระยะที่ต้องมีการปรับตัว และปรับพฤติกรรมแบบเด็กไปสู่การมีพฤติกรรมแบบ ผู้ใหญ่ตามที่สังคมยอมรับภายในการของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม วัยรุ่นจะเจริญเติบโตไปสู่การ บรรลุวัยภาวะ

กูด (Good, 1972)¹¹ ให้ความหมายของวัยรุ่น คือเป็นช่วงวัยของการพัฒนาเข้าสู่วัยหนุ่มสาวและการมีวัยภาวะ ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความยากลำบาก เริ่มตั้งแต่อายุ 12-13 ปี จนถึงอายุ 20 ปี วัยหนุ่มสาวนี้จะดำเนินไปอีกหลายปีหลังจากมีวัยภาวะทางเพศแล้ว และวัยรุ่นต้องมีความ รับผิดชอบสู่วัยภาวะเป็นผู้ใหญ่

เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1973)¹² ให้ความหมายว่า วัยรุ่น หมายถึงการเจริญเติบโตไปสู่การ มีวัยภาวะ เป็นช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจจากเด็กสู่วัยภาวะความเป็น ผู้ใหญ่

วัยรุ่นในช่วงทศวรรษที่ผ่าน คือ วัยรุ่นประมาณอายุ 12-18 ปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับ กันว่า ช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายออกไป ประมาณ 12-25 ปี เนื่องจากวัยรุ่นอยู่ในสถาบันศึกษานาน ขึ้น¹³ โดยทั่วไปนักจิตวิทยาแบ่งช่วงวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 13-15 ปี เป็นระยะเริ่มแรกในการเข้าสู่ วัยรุ่น เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างเต็มที่และรวดเร็วมาก สมบูรณ์ทั้งเด็กหญิงและ เด็กชาย ทำให้วัยนี้ต้องปรับตัวต่อปัญหาทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม อย่างมาก

2) วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) อายุ 15-18 ปี เป็นช่วงที่ผ่านการปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้ มีพัฒนาระบบที่สำคัญ เช่น จิตใจและความนิสัย ที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป

⁹ Dusek,B.J, Adolescent development and behavior,(Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1987), p. 4.

¹⁰ Op.cit.

¹¹ Good.T.,&Brophy,J., “Behaviroral expression of teacher attitude” Journal of Education Psychology, 63,617-624,1972 : 16.

¹² Hurlock,E.B., Adolescent Development, 3 rd ed, (New york:McGraw-Hill),Institute of Alcohol Studied.n.d. Adolescent Alcohol:Problem,1973, P. 2.

¹³ ศรีเรือน แก้วกังวالت, จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัยเล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545, หน้า 329.

3) วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 18-21 ปี วัยรุ่นในระยะนี้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่อุปภาระอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งมักมีการพัฒนาการด้านจิตใจมากกว่าทางร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเกี่ยวกับความนึกคิดและปรัชญาชีวิต¹⁴

วัยรุ่นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา คือ วัยรุ่นประมาณอายุ 12-18 ปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า ช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายออกไป ประมาณ 12-25 ปี เนื่องจากวัยรุ่นอยู่ในสถาบันศึกษานานขึ้น¹⁵ สำหรับในช่วงวัยรุ่นแท้จริง คือ อายุ 15-18 เป็นช่วงที่เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ทางร่างกายเต็มที่ เป็นช่วงเปลี่ยนวัยที่ปรับเปลี่ยนชีวิตทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ค่านิยม อุดมคติ เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปต่างๆ ในช่วงวัยนี้ ล้วนเป็นรากฐานของความสนใจ ความมุ่งหมาย ในชีวิต หรือตัดสินใจประพฤติปฏิบัติอย่างโดยย่างหนัก การรวมเป็นกลุ่มของเด็กไปโดยธรรมชาติ กลุ่ม มืออาชีพสำคัญต่อชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็กมากที่สุด เด็กจะสนใจรักษาสุขภาพ ปลอดภัย และสนับสนุนในการเล่น เที่ยว เรียน กิน นอน ทำงาน กับเพื่อนร่วมวัย การควบเพื่อร่วมวัยเป็นพฤติกรรม สังคมที่สำคัญยิ่งต่อจิตใจของเด็กวัยรุ่น เด็กที่เข้ากลุ่มมีความจงรักภักดีต่องุ่น ยอมรับเอื้านิยม ความเชื่อ ความสนใจของกลุ่มด้วยความเต็มใจ¹⁶

ปรีชา วิหคโトイ¹⁷ ได้อธิบายว่า ลักษณะความเป็นวัยรุ่นสามารถพิจารณาได้จาก ลักษณะเฉพาะทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา วัยรุ่นจะเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตอย่าง รวดเร็ว ทั้งส่วนสูงและน้ำหนัก รวมทั้งเพิ่มน้ำหนักและ หน้าที่ของอวัยวะเพศ ขณะเดียวกันก็จะมีการแสดงออกของอารมณ์ที่รุนแรง อ่อนไหวและมักควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ไม่ค่อยได้ และความสัมพันธ์ทางสังคมของวัยรุ่น ยึดกลุ่มกลุ่มเพื่อนเป็นหลัก และเริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ มีสติปัญญาขั้นมีความสามารถคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรมได้

นพ.สุริยเดว ทรีปาร์¹⁸ การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สังคม ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะทำให้เกิดผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจได้อย่าง ตรงไปตรงมา ทั้งความวิตกกังวล หงุดหงิด หมกเม็ด ไม่พอใจในรูปร่างที่เปลี่ยนไป

1. ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เด็กผู้ชายที่เข้าสู่วัยรุ่นช้า จะมีความวิตกกังวลสูงเกี่ยวกับความแข็งแรงของร่างกาย ซึ่งอาจจะไม่มั่นใจในความเป็นชาย รู้สึกว่าตัวเองไม่สมบูรณ์มักลูกล้อเลียน กลั่นแกล้งจากเพื่อนๆ ที่รู้ปร่างใหญ่โตกว่า มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับต่ำและรู้สึกว่าตัวเองมีปมด้อยฝังใจไปได้อีกนาน วัยรุ่นหญิงที่โตเร็วกว่าเพื่อในวัยเดียวกัน (early

¹⁴ Cole, L & Hall ,*Psychology of adolescence*, (New York: Holt, Rinehart and Winston., 1970), p 3, เพ็ญพิไล ฤทธาคณานันท์, พัฒนาการมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 181-184, ศรีเรือน แก้วกังวาล, จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัยเล่ม 2, หน้า 330.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 329.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 329-330.

¹⁷ ปรีชา วิหคโトイ, จิตวิทยากับพฤติกรรมวัยรุ่น, เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัยเล่ม 2, หน่วยที่ 1-8, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช), 2556, หน้า 5-9.

¹⁸ ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/images/documents/3.pdf> สืบค้น [วันที่ 27 ธ.ค. 2560].

mature) มักจะรู้สึกอึดอัดและรู้สึกเคอะเขิน ประหม่าอย่างต่อสายตาและคำพูดของเพศตรงข้าม ในขณะที่สภาพอารมณ์ จิตใจยังเป็นเด็ก

2. ความวิตกกังวลกับอารมณ์เพศที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนทางเพศ ซึ่งจะส่งผลทำให้วัยรุ่นเกิดอาการมีน้ำเหลือง หัวใจเต้นแรง หายใจลำบาก ที่มีกิจกรรมส่วนตัวที่เบี่ยงเบน ความสนใจ ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่ชอบเล่นกีฬาลงแข่งเป็นประจำวันนี้จะมีความสนใจ อยากรู้อยากเห็นอยู่แล้วเป็นทุน และเมื่อมาผูกพันกับการที่มีระดับฮอร์โมน ทางเพศเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะหัดสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง อยากรู้อยากเห็นกิจกรรมทางเพศผู้ใหญ่คราวเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดร่วมกับความอยากรู้อยากเห็นของวัยรุ่น ควรให้ความรู้ในเรื่องเพศที่ถูกต้อง และถือว่าความรู้สึกในวัยนี้เป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของการที่วัยรุ่นจะสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองนั้น ไม่มีอันตรายต่อร่างกาย และไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม ถ้ากระทำอย่างระมัดระวังเป็นส่วนตัว และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นต้น

3. ความวิตกกังวลถึงการเป็นผู้ใหญ่ วัยนี้จะมีความคิดวิตกกังวล กลัวจะไม่เป็นที่ยอมรับจากคนรอบข้าง มักจะ กลัวความรับผิดชอบ ซึ่งจะรู้สึกว่าเป็นภาระที่หนักหนา ยุ่งยาก บางครั้งอยากรู้จะเป็นเด็ก อยาการแสดงอารมณ์สนุกสนาน ร่าเริง เป็นกบาน

4. ความวิตกกังวลในความงามทางร่างกาย ไม่ว่าวัยรุ่นหญิงหรือชายก็จะมีความรู้สึกต้องการให้คนรอบข้าง ชื่นชมเกี่ยวกับรูปร่างภายนอกของตน สมเพศ สมวัย นั่นเป็นเพราะว่าเด็กจะสำนึกว่าความสวยงามทางกายภาพเป็นแรงจูงใจ ทำให้คนยอมรับ ทำให้เพื่อนยอมรับเข้าไปในกลุ่มได้ง่าย เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะเข้าสู่สังคมและเป็นที่ดึงดูดใจของเพศตรงข้าม ช่วงนี้จะเห็นว่าวัยรุ่นจะสนอกสนใจ พิถีพิถันในการเลือกเสื้อผ้า การหวีผม เอาใจใส่ต่อการออกกำลังกาย สนใจคุณค่าทางอาหาร เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย การวางแผนตัวให้สมบทบาททางเพศ การวางแผนในสังคม และความสนใจในแต่ละเรื่องอาจอยู่ได้ไม่นาน

นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นมีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

1) ความรักและความห่วงใย ความรู้สึกอยากรู้จัก รัก และยังอยากรู้จัก รับความเอาใจใส่ ห่วงใยจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็ก แต่มักจะมีข้อแม้ว่าจะต้องไม่ใช่การแสดงออกของพ่อแม่ ที่ทำกับเขาราวกับเด็กเล็กๆ ไม่ต้องการความเจ้ากี้เจ้ากุ้น ไม่ต้องการให้แสดงความห่วงใยอยู่ตลอดเวลา

2) เป็นอิสระอยากรู้สึกอะไรได้ด้วยตัวของตัวเอง อยากทำในสิ่งที่ตัวเองคิดแล้วว่าดี อยากมีส่วนในการตัดสินใจ อยากที่จะทำตัวห่างจากพ่อแม่ ห่างจากคำสั่งการเจริญเติบโตในการทำงานของสมอง ทำให้เด็กวัยนี้เริ่มมีความคิดอ่านเป็นของตนเอง เริ่มมีความคิดแบบนามธรรม (abstract thinking) การแยกจากพ่อแม่ในเกือบทุกรูปแบบ บางครั้งอาจทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกสับสน สองจิตสองใจ และอาจมีความรู้สึก "สูญเสีย" ในความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่ถ้าหากเขายอมรับการดูแลหรือยอมทำตามคำสั่งของพ่อแม่ ก็จะไปชัดกับความต้องการที่จะเป็นเด็กโต เป็น

อิสระของตนเองที่ต้องการพึงพาตนเอง การให้การเลี้ยงดูจึงต้องอาศัยความเข้าใจ และการพินิสทธิ ส่วนบุคคลด้วย

3) ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ความต้องการที่ ยอมรับในสิ่งที่มาจากการตัวของตัวเข้าทำให้พวกรเขามั่นใจในตัวเอง พ่อแม่คงต้องส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามวัย เพราะในการฝึกเด็กนั้น นอกจากจะทำให้เด็กได้ใช้มือได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว ยังช่วยทำให้เด็กได้หัดคิด หัดตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วย

4) อยากรู้, อยากเห็น, อยากรถ การลองผิดลองถูก และค่อยสังเกตดูจากปฏิกริยาของคนรอบข้าง เพื่อตัดสินว่าสิ่งที่ทำนั้น ดีเลวเป็นอย่างไรวัยที่โตขึ้น เมื่อความสามารถเพิ่มขึ้น ร่างกายเจริญเติบโตขึ้นมา สิ่งรอบตัวต่างๆ ที่น่าสนใจ และท้าทายความสามารถก็จะเริ่มเข้ามาเพื่อทดลองการสนับสนุนส่งเสริมเด็กให้คงสภาพอยากรู้ อยากเห็น อยากรถ และได้มีโอกาสทดลองสิ่ง แปลกๆ ใหม่ๆ ในขอบเขตที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นตามวัย จะทำให้เด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่นด้วยความภาคภูมิใจที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ต่างๆ มาบ้างสิ่งเหล่านี้จะมาเสริมความภาคภูมิใจในตนเองดังนั้นจะเห็นว่า การฝึกสอนและให้โอกาสเด็กได้ทดลองทำในสิ่งที่ถูกต้อง ควรฝึกสอนมาตั้งแต่เด็ก และควรค่อยๆ สอนถึงอันตรายในหลายสิ่งหลายอย่างที่มีอยู่ในสังคม และวิธีการแก้ไข เรียนรู้ทั้งสิ่งที่ดีและเลว การฝึกให้เด็กได้ลองในสิ่งที่น่าลอง แต่สอนให้หัดยังตัวเองในสิ่งที่อันตรายจึงเป็นวิธีที่สำคัญมาตั้งแต่วัยเรียน

แต่ในทางตรงกันข้ามในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยถูกฝึกให้ลองคิด ลองทำก่อน จะเกิดความสับสน วุ่นวายใจขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดการฝึกฝน ขาดการลองทำผิดทำถูกมาก่อน จึงทำให้กลุ่มนี้ตกอยู่ในกลุ่มที่มีอันตรายสูง และในกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลย หรือไม่เคยสอนให้ยับยั้งชั่งใจมาก่อน นิ กอย่างทำอะไรก็จะทำ ไม่เคยต้องผิดหวัง ไม่เคยสนใจว่าการกระทำของตัวจะส่งผลกระทบต่อผู้คนรอบข้างอย่างไร พฤติกรรมอยากรถของ มักจะมีสูงสุดในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง เป็นเด็กกีไม่ใช่ เป็นผู้ใหญ่กีไม่เชิง แนวความคิดและการยับยั้งตัวเองมีไม่มากพอ

5) ความถูกต้อง ยุติธรรม โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลาง มักจะถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับความถูกต้อง ยุติธรรมตามทัศนะของตนเป็นอย่างยิ่ง และอยากรจะทำอะไรหลายๆ อย่าง เพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ทั้งในแบบบุคคลและสังคมส่วนรวม จึงมักจะเห็นภาพวัยรุ่นถูกเฉียงกันเรื่องของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว

6) ความตื่นเต้น ท้าทาย ความต้องการหาประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ เกลี่ยดความจำเจซ้ำๆ วัยรุ่นกลุ่มนี้จะสร้างความตื่นเต้นท้าทายกับการที่กระทำผิดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ของทางบ้านและกฎหมายของสังคมนั้นเป็นเพราะว่าเป็นความตื่นเต้นและความรู้สึกว่าถูกท้าทาย แนวทางการเลี้ยงดูเด็กฝึกให้เด็กได้มีโอกาสทำงานที่ท้าทายความสามารถที่ลະน้อยอยู่ตลอดเวลา จะส่งผลทำให้เด็กได้พัฒนาความเชี่ยวชาญขึ้นมาได้ แก้ปัญหาได้

7) ต้องการการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของบ้านของกลุ่มเพื่อน พื้นฐานการเลี้ยงดูที่ยอมรับและมีความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่เด็ก จะมีผลทำให้เด็กเกิดความรู้สึก ดังที่กล่าวมานี้ อย่างง่ายดาย จากการฝึกฝนให้โอกาสเด็กในการตัดสินใจลงมือกระทำการหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และรับฟังพยายามทำความเข้าใจตาม ถ้าเป็นไปได้ ถ้าถูกต้องก็จะช่วยและชั่นชม สิ่งเหล่านี้จะไปกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายนอกบ้าน ซึ่งจะส่งผลทำให้เด็กอยากรับฟังจากเพื่อน จากรุ่นและจากคนอื่นๆ ต่อๆ ไป จึงเป็นเหตุผลจูงใจกระทำการดีมากขึ้นๆ แต่ในกรณีตรงกันข้าม ถ้าเด็กคนใดเกิดมาในครอบครัวที่บุตรหลาน ทำให้พ่อแม่มีปัญหาพอที่จะดูแลเด็ก กลับจะต้องส่งเด็กมาฝากให้ญาติเลี้ยงเป็นภาระ ไม่มีใครเป็นธุระจัดการอะไรให้อย่างออกนอกหน้า ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ค่อยอยากรับรู้ รับฟังเรื่องของเด็ก ถึงเวลาจะนานก็ไม่รู้ว่าใครจะให้ความอบอุ่นเมตตาหรือรักได้ มีความรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่เป็นที่ต้องการของใครแม้แต่คนเดียวในบ้านไม่ว่าจะถูกหรือทำผิด ทำดีหรือทำชักก์ไม่มีคนเห็นคนทัก หานคนที่ห่วงดีจริงจังในการแนะนำตักเตือนอดทนช่วยฝึกสอนก็ไม่มี ในลักษณะเช่นนี้เด็กจะมีชีวิตที่เลื่อนลอย ไม่รู้สึกว่าตัวเองเป็นสมาชิกภายในบ้าน เป็นคนหนึ่งภายในครอบครัว ไม่มีใครรับฟังปัญหา หรือไม่รู้ว่าจะปรึกษาใคร เมื่อเติบโตไปโรงเรียนก็มักจะพกพาเอกสารความรู้สึกโดดเดี่ยว ว่าเห็นไปที่โรงเรียน ความที่ทักษะไม่ได้ถูกฝึกสอนมาตั้งแต่ที่บ้าน จึงทำให้ผลการเรียนไม่ดี และมักจะแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อน

2. ปัญหาการปรับตัวในวัยรุ่น

ความขัดแย้งในจิตใจของวัยรุ่น ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็น สิ่งที่ปกติธรรมดากองการเจริญพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ แต่จะไม่รุนแรงมีผลกระทบต่อการเรียน การงานหรือด้านสังคม ในกรณีที่ปัญหารุนแรงส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ นั้น จึงจะจัดว่ามีปัญหานอกบ้านที่ของความเป็นผู้ใหญ่ รู้สึกว่าการดูแลรับผิดชอบตัวเองเป็นภาระที่หนักหน่วงยากที่จะรับเอาไว้ได้เกิดความเคร่งเครียด บางรายมีอาการวิตกกังวล กลุ่มใจ ห้อแท้ ทานอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ ติดพ่อแม่ ครู หรือเพื่อนใหม่อนเด็กเล็ก หรือมีอาการแสดงออกมาทางร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง หรือมีอารมณ์ดุนเนี้ยว วุ่นวาย ก้าวร้าว ต่อต้าน ซึ่งอาการเหล่านี้จะมีอยู่มีนาน ในที่สุดจะสามารถพัฒนาต่อไปได้ในที่สุด ชีวิตนี้แท้จริงมีปัญหาที่ทำให้เราต้องปรับตัว และแก้ไขความขัดแข้งประจำวันอยู่ตลอดเวลาแต่ในระยะวัยรุ่นซึ่งมีลักษณะพิเศษเพราเกิดผลต่อเนื่องถูกตามได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย อยากเป็นอิสระ อยากเป็นผู้ใหญ่ ไม่อยากฟังเหตุผลของใคร เจ้าทิฐิ oward ถือดี แต่ในขณะเดียวกันก็ยังขาดความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหา ในการพูด การทำงาน จึงทำให้เหลียงพล้ำได้ง่าย วัยรุ่นผู้เข้าใจปัญหาประจำวัยของตน และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม คือ วัยรุ่นที่มีความสุข มีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในอนาคต

3. การสร้างบุคลิกภาพ

1) การค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง พัฒนาทางด้านความนิ่งคิด ค้นหาสิ่งต่างๆ ทั้งท่าทาง คำพูด การแสดงออก การแต่งกาย การเข้าสังคม วัยรุ่นที่สามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤตในการ

ค้นหาตัวเองได้อย่างไม่ยุ่งยากนัก มักจะมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญาเพชิญกับเหตุการณ์ในชีวิตมากกว่าการใช้อารมณ์เป็นผู้ที่เลือกเผชิญหน้ากับปัญหามากกว่าเป็นผู้ที่จะยอมหลีกเลี่ยงปัญหาเป็นผู้ที่รู้เท่านั้นธรรมชาติของตนมาก่อนเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกว่าตนเองได้เดี่ยวมีหนทางที่จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้

วัยรุ่นที่สามารถผ่านวิกฤตการณ์และค้นพบตัวเอง ก็เท่ากับมีความสามารถที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพมั่นคง

2) การอาชันตัวเอง การควบคุมพฤติกรรม อารมณ์ให้อยู่ในรูปที่เหมาะสมในระยะแรกๆ จะพบลักษณะสองจิตสองใจระหว่างความอยากรเป็นเด็กต่อไปกับความอยากรเป็นผู้ใหญ่จากความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นมักจะมองว่าสภาวะผู้ใหญ่หมายความว่า พึงตนเองได้ ตัดสินใจได้ถูกต้อง การที่จะอาชันใจตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับการเรียนรู้ ได้รับโอกาสในการฝึกฝนมาตั้งแต่เด็กๆ ทีละเล็กทีละน้อย ผ่านการที่พ่อแม่กำหนดขอบเขตต่างๆ ในชีวิต แต่ในวัยเด็กที่ไม่เคยเรียนรู้ที่จะยับยั้งชั่งใจมาก่อน ไม่เคยอาชันตัวเองโดยการทำตัวให้เหมาะสมได้เลย หรือถูกเลี้ยงดูให้เอารถไฟตัวเอง อยากรได้อะไรก็ได้ อยากรทำอะไรก็จะทำ ครั้งเตบโตเข้าวัยรุ่นมีอิสรภาพมากขึ้น ก็จะเห็นพฤติกรรมที่ไม่ยังคิดได้บ่อยๆ และบางครั้งกลับเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

3) การแยกตัวเองเป็นอิสระ คำว่าอิสระในสายตาของวัยรุ่น ก็คือ มีสิทธิและเสรีภาพ เท่าที่บุคคลหนึ่งพึงจะมี ซึ่งรวมทั้งการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในเหตุการณ์ต่างๆ ขณะเดียวกัน พฤกษาจะสังเกตด้วยการยอมรับจากพ่อแม่คนข้างเคียงด้วย

- (3.1) การได้แสดงออก
 - (3.2) พึงตนเองได้
 - (3.3) มีความรับผิดชอบ
 - (3.4) ที่ค่านิยมที่ถูกต้อง
 - (3.5) มั่นใจและภูมิใจในตนเอง

4. การกระทำผิดของวัยรุ่น

เสริม ปุณณะพิตานนท์¹⁹ ได้อธิบายว่า การกระผิดของเด็กและเยาวชนหมายถึง พฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความต้องการในค่านิยมวัฒนธรรมที่ครอบงำของวิถีชีวิตของเยาวชนนั้น คือ พฤติกรรมที่ฝ่าฝืนค่านิยมหลัก ซึ่งเป็นระบบที่ก่อรูปลักษณะนิสัยใจคอของเยาวชน แม้ว่ากฎหมายบางอย่างไม่ได้ฝัง入หลักในจารีตประเพณีของสังคม แต่ก็ปรากฏว่าจารีตประเพณีหลายอย่างได้ถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมาย ดังนั้นการกระทำผิดของเยาวชน จึงมีความหมายไปในทางพฤติกรรม บางรูปแบบที่ขัดแย้งหรืออต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการเสียหายเบียบหักในทางสังคมและตัวบุคคลและมีนัยความหมายครอบคลุมไปถึงผลของการใช้ค่านิยมวินิจฉัย ความประพฤติว่าเป็นสิ่งที่พึงประนัน

หรือไม่พึงประนีนา ภายในกรอบของบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคมด้วย เป็นความประพฤติที่มักจะมีผลกระทบต่อคนอื่นไปในทางที่เสียหาย ถึงแม้ว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้เยาว์ อาจจะได้รับความกระทบกระเทือนจากกระทำของตนเอง แต่ก็ไม่สำคัญเท่ากับข้อเท็จจริงที่ว่า พฤติกรรมใดที่มีผลกระทบต่อกลุ่มไปในทางที่ไม่ดี พฤติกรรมนั้นก็มักจะถือว่าต่อต้านสังคม

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของวัยรุ่น ที่เป็นเยาชนที่ผ่านมาพบว่าเกิดจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ สัมพันธ์ภายในครอบครัว สภาพแวดล้อมในชุมชน และอิทธิพลจากสื่อมวลชน ดังเช่น นวัลจันทร์ ทัศนชัยกุล²⁰ ได้กล่าวว่า ปัจจัยครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับอาชญากรรม เนื่องจากครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลที่ทำให้คนประกอบอาชญากรรมได้ ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่อบรมขั้ดเกลานิสัย ปลูกฝังค่านิยม สั่งสอนให้รู้จักรับผิดชอบชัดเจน การสอนให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ถ้าเด็กเกิดมาในครอบครัวที่ไม่เคราะห์ต่อกฎหมายบ้านเมืองไม่มีศีลธรรม เด็กก็จะอดจำ พฤติกรรมเหล่านี้ คำพูด การกระทำ วิธีปฏิบัติของบิดามารดา ตลอดจนบุคคลในครอบครัวและบุคคลรอบข้าง จึงเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาก็จะเป็นคนไม่เคราะห์กฏหมาย ไม่มีศีลธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามศีลธรรมจริยธรรม ชนบทเร้มเนียมประเพณี นอกจากนี้ปัญหาการกระทำผิดของเยาวชนเกิดจากความแตกแยกทางสภาพครอบครัว การแตกแยกทางจิตใจ การขาดความเข้าใจระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นวัยหัวเรี่ยวหัวต่อของชีวิต

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า สภาพแวดล้อมชุมชนมีผลต่อการกระทำผิดของเยาวชน วัยรุ่น ดังเช่น Cifford²¹ ได้ศึกษาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน พบว่า ชุมชนที่ห่างจากจุดศูนย์กลางเมือง มีอัตราหนีโรงเรียน การกระทำผิดของเยาวชนและอาชญากรวัยผู้ใหญ่ยิ่งลดน้อยลง ชุมชนที่มีอัตรากระทำผิดของเยาวชนมาก ก็จะมีอัตราการเกิดเด็กหนีโรงเรียนและอาชญากรรมวัยผู้ใหญ่มากเช่นกัน

2.4 การเสริมสร้างจริยธรรมผู้ต้องขึ้นเชิงพุทธบูรณาการ

2.4.1 ความหมายของจริยธรรม

คำว่า คุณธรรม กับคำว่า จริยธรรม เป็นคำที่แยกออกจากกันเป็น 2 คำ และมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า คุณธรรม และจริยธรรม ให้ล่องแท้ก่อนความหมายของคำว่า คุณธรรม(Virtue) Longman Dictionary of contemporary English ได้ให้ความหมาย ข อ ง คำ ว่า “คุณธรรม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Virtue” ไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ 1) หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพุติกรรมที่เกิด

²⁰ อ้างแล้ว, อาชญากรรม การป้องกัน การควบคุม, หน้า 112-114.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 118-119.

จากการกระทำจนเคยชิน 2) หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำการตามความคิด และมาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับความประพฤติและศีลธรรม²²

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง สภาพคุณงามความดี²³

พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1/ยุติ) ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อหนุน²⁴

พุทธศาสนา²⁵ ได้ให้อธิบายคำว่า คุณธรรม ไว้ว่า คุณ หมายถึง ค่าที่มีอยู่ในแต่ละสิ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ไม่ว่าจะทำให้จิตใจยินดีหรือยินร้ายก็ เรียกว่า “คุณ” ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมาย 4 อย่าง คือ

1. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ
2. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติที่เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้
3. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ
4. ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมี หรือใช้มันอย่างถูกต้อง²⁶

พระพรหมคุณาภรณ์²⁶ ได้กล่าวถึง จริยธรรม ไว้ว่า เป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) พฤติกรรมทางกาย วาจา และการใช้อินเทอร์เน็ตในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
- 2) จิตใจของเรา ซึ่งมีเจตจำนง ความตั้งใจ แรงจูงใจที่จะทำให้เรามีพุติกรรมสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร ตามภาวะและคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตใจนั้นๆ

3) ปัญญา ความรู้ ซึ่งเป็นตัวชี้ทางให้ว่าเราจะสัมพันธ์อย่างไรจึงจะได้ผล และเป็นตัวจำกัดขอบเขตว่าเราจะสัมพันธ์กับอะไร จะใช้พุติกรรมได้แค่ไหน เรามีปัญญา มีความรู้แค่ไหนเราจึงใช้พุติกรรมได้ในขอบเขตนั้น ถ้าเราขยายปัญญาความรู้ออกไป เราจึงมีพุติกรรมที่ซับซ้อนและได้ผลดียิ่งขึ้น

²² Longman. Dictionary of Contemporary English, (London : Longman Group 1995), p. 180.

²³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคพับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 253.

²⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1/ยุติ), พิมพ์ครั้งที่ 17, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2554), หน้า 51.

²⁵ พุทธศาสนา²⁵, แนะนำจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิริพั忒, 2505), หน้า 3.

²⁶ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย, (โครงการตำรา สำนักที่ปรึกษากรมอนามัย : กระทรวงสาธารณสุข, 2546), หน้า 15.

ทิศนา แ xenmarn²⁷ ได้ให้ความหมายของ “จริยธรรม” หมายถึง ความประพฤติหรือการกระทำการ ทางว่าจ่า และทางใจ ที่ดีงามเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งหลักเกณฑ์ มาตรฐาน ของความประพฤติที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้อื่น ต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคม

เพญแข ประจนปัจจนีก และคณะ²⁸ ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ไว้ว่า หมายถึง หลักการ ศีลธรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี พฤติกรรมอันดีงามที่ปลูกฝังอยู่ในตัวบุคคล สามารถใช้เป็น แนวทางให้แก่บุคคลในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน พฤติกรรมของบุคคลว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี ควรจะทำหรือไม่ควรทำ

สร้างค โควตระกูล²⁹ ได้สรุปว่า ความหมายของจริยธรรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 จริยธรรม หมายถึง หลักการหรือแนวทางปฏิบัติตน เพื่อให้อยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม มี โครงสร้างอย่างน้อย 2 ประการ คือ ศีลธรรม และ คุณธรรม กลุ่มที่ 2 จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรม หรือการแสดงออกในรูปของการกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่าง ถูกต้องสมบูรณ์ เว้นในสิ่งที่ควรเว้น กระทำในสิ่งที่ควรกระทำด้วยความคิดรอบคอบรู้เหตุรู้ผล ถูกต้อง ตามกาลเทศะและบุคคล เป็นต้น

กีรติ บุญเจือ กล่าวว่า “จริยธรรม คือ ประมวลกฎหมายเกณฑ์ความประพฤติ หรือมาตรการของ ความประพฤติ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีความสำนึกร่วมกันและมีการตัดสินใจ”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า คำว่า จริยธรรม (Ethics) คือ ธรรมที่ควรประพฤติ มงคลใน พระพุทธศาสนาเรียกว่า ธรรมจริยา ความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ หลักแห่งความประพฤติ หรือแนวทางของการประพฤติ ความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติธรรม หมายถึง คุณความดี ความชอบการปฏิบัติตามคำสั่งสอนทางศาสนาโดยทั่วไปจริยธรรมมักอิงอยู่กับศาสนา ทั้งนี้ เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนรวมสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม จริยธรรมไม่แยกเดียวจากศีลธรรม แต่ จริยธรรมจะมีความหมายกว้างกว่าศีลธรรม เพราะศีลธรรมเป็นหลักคำสอนทางศาสนาที่ว่าด้วยความ ประพฤติปฏิบัติชอบ ส่วนจริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติปฏิบัติชอบ อันวางรากฐานอยู่ บนหลักคำสอนของศาสนาปรัชญา และขนบธรรมเนียมประเพณีแบบแผนของการกระทำที่ถูกต้อง หรือเป็นเครื่องนำทางไปสู่หลักในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกหลักศีลธรรม³⁰ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมตาม แนวคิดของพระพุทธศาสนา ในที่นี้จึงหมายถึง ความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการอบรมดีแล้ว กล่าวคือ มีพุทธิกรรมภายนอกที่แสดงออกทางกาย วาจา ด้วยความสารวมรา旺 เป็นอยู่อย่างมีสติ (มี

²⁷ ทิศนา แ xenmarn, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 47.

²⁸ เพญแข ประจนปัจจนีก และคณะ, รายงานการวิจัย การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของ สังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551), หน้า 14.

²⁹ สร้างค โควตระกูล, จิตวิทยาการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 369-371.

³⁰ บุษกร วัฒนบุตร, “การสร้างตัวแบบการพัฒนาจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ใน ศตวรรษที่ 21”, รายงานวิจัย, คณบัญชีสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหा�จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2560, หน้า 17.

ก้ายอปรมดีแล้ว) งดเว้นจากการทabaปทั้งปวง ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม (มีศีลอปรมดีแล้ว) และมีพุทธิกรรมภายในคือจิตที่มีสมาธิ ผ่องใส (มีจิตอปรมดีแล้ว) ประกอบด้วยปัญญาสำหรับการคิด โครงการณ์ไตร่ตรองตามหลักความจริง และน้อมไปทางกุศล (มีปัญญาอปรมดีแล้ว)

2.4.2 ประเภทของจริยธรรม

ประธาน อิศรปรีชา³¹ กล่าวว่า ประเภทของจริยธรรมไว้ว่า ลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ว่าในสังคมของตนนั้น ถือเอกสารกระทำชนิดใดหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ลักษณะพุทธิกรรมประเภทใดที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมหรือค่านิยมทางสังคมขึ้นอยู่กับระดับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาทางสติปัญญาของบุคคล

2) เจตคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพุทธิกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้นๆ เจตคติเชิงจริยธรรมจะมีความหมายกว้างกว่าความรู้จริงเชิงจริยธรรม เพราะเจตคติเชิงจริยธรรมจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นเจตคติเชิงจริยธรรม จึงมีคุณสมบัติที่สำคัญในการนำพุทธิกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว

3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่กระทำหรือไม่กระทำพุทธิกรรมอย่างโดยย่างหนึ่ง เหตุที่กล่าวถึงจะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง

4) พุทธิกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพุทธิกรรมที่สังคมนิยมชนชอบหรืองดเว้นการแสดงพุทธิกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พุทธิกรรมเชิงจริยธรรมที่เป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น การให้ทานเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ส่วนพุทธิกรรมเชิงจริยธรรมอีกจำพวกหนึ่ง คือ พุทธิกรรมในสถานการณ์ที่ย้ำๆ ให้บุคคลกระทำการพิດภูเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ เช่น การลักขโมย การกล่าวเท็จ

สรุปได้ว่า จริยธรรม เป็นหลักแห่งความประพฤติปฏิบัติชอบ อันวางรากฐานอยู่บนหลักคำสอนของศาสนาปรัชญา และขนบธรรมเนียมประเพณีแบบแผนของการกระทำที่ถูกต้องหลักการศีลธรรม เป็นความรู้สึกผิดชอบชัดเจน เป็นความประพฤติหรือการกระทำการทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่ดีงามเป็นที่ยอมรับของสังคม ประเภทจริยธรรม แบ่งเป็น ความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพุทธิกรรมเชิงจริยธรรม

³¹ ประธาน อิศรปรีชา, จิตวิทยาวัยรุ่น อ้างถึงใน พระชยานันทมนี, การเรียนรู้กับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 เขตพื้นที่ จังหวัดน่าน, รายงานวิจัย, (วิทยาลัยสังฆนครน่าน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557), หน้า 26-27.

2.4.3 แนวคิดการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสมัยใหม่

ดวงเดือน พันธุ์มนนาวิน, เพ็ญแข ประจันปัจจนีก ได้อธิบายว่า การเกิดจริยธรรม สามารถแบ่งลำดับขั้นได้ 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1. การเลียนแบบ หมายถึง การเลียนแบบเป็นกระบวนการให้จิตสำนึกซึ่งมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเด็กอาจเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตนอยู่แล้ว นำมาปรับใช้กับตนเอง เมื่อถูกกับการเรียนรู้ภาษาพูดเด็ก การเลียนแบบทางจริยธรรมจึงเกิดขึ้นได้ทั้งจากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และชุมชน แต่มีปัจจัยที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมบางอย่างเองโดยที่ผู้ใหญ่ไม่ได้ตั้งใจสอน ดังนั้น ผู้ใหญ่ก็ควรมีจริยธรรมสูงเมื่อใกล้ชิดกับเด็ก³²

ขั้นที่ 2. การแนะนำสังสอน นอกจากผู้ใหญ่จะกระทำพฤติกรรมทางจริยธรรมที่เป็นต้นแบบให้แก่เด็กโดยไม่รู้ตัวของทั้งสองฝ่ายแล้ว บ่อยครั้งที่ผู้ใหญ่จะให้คำแนะนำ สังสอนทั้งโดยตรง และโดยทางอ้อมแก่เด็ก การรับคำแนะนำสังสอนจึงเป็นกระบวนการให้จิตสำนึกของเด็กเข่นเดียวกับการเลียนแบบ และมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเข่นกัน เพราะในขณะที่การเลียนแบบเป็นการดูดซึมการกระทำนั้น การแนะนำสังสอนก็เป็นการดูดซึมทางอารมณ์และเจตคติของบุคคลอื่น ทำให้อารมณ์ของเด็กไม่ได้พัฒนาการมาโดยอิสระ แต่ไปอยู่กับกลุ่มซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของฝูงสัตว์และเป็นรากรฐานของชีวิตทางสังคม อย่างไรก็ได้การแนะนำสังสอนนี้ เป็นวิธีการที่มีประโยชน์สำหรับบิดา มารดาและครูในการพัฒนาจริยธรรม และได้ผลมากกว่าการสอนแบบให้เด็กรู้ตัว วิธีการนี้ แม้จะมีอิทธิพลต่อการสร้างลักษณะนิสัย แต่เนื่องจากเป็นการเรียนรู้โดยอิริยาบถ จึงเป็นการรับโดยขาดทั้งเหตุผลและการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น บุคคลที่ถูกแนะนำสังสอนมากจนเกินไป จะเกิดปัญหาเป็นความอ่อนแองหั้งห้างด้านลักษณะและบุคลิกภาพ วิธีการนี้ใช้ได้กับเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ เพราะเมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะมีอัมพฤกษ์พอดีจะใช้เหตุผลและการวิเคราะห์แล้ว เด็กก็อาจจะขัดขืนหรือไม่เชื่อคำแนะนำนั้น อย่างไรก็ได้การที่เด็กสามารถคิดวิเคราะห์จนเกิดจริยธรรมด้วยตนเองได้นับเป็นสิ่งที่ถือว่าเป็นอุดมการณ์ทางจริยธรรมขั้นสูงสุด

ขั้นที่ 3. การลอกแบบ ในการเลียนแบบเด็กจะรับเอาพฤติกรรมของผู้ใหญ่ ในขั้นการแนะนำสังสอนเด็กจะรับเจตคติอารมณ์ของผู้ใหญ่ และในขั้นการลอกแบบเด็กจะรับเอาบุคลิกภาพทางจริยธรรมของผู้ใหญ่ไว้เป็นของตนเอง โดยอาศัยความและความซื่นชมในตัวผู้ใหญ่คนนั้น เช่น การชื่นชมวีรบุรุษ เป็นต้น การลอกแบบจริยธรรม จึงอาจจะทำให้เด็กเกิดการลอกแบบจริยธรรมทั้งที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ได้ทั้งสองทาง

ขั้นที่ 4. การสร้างจริยธรรมด้วยตนเอง เมื่อเด็กได้ผ่านขั้นตอนการลอกแบบมาแล้ว เด็กจะสร้างจริยธรรมด้วยตนเอง โดยสร้างจากการปรับตนเองในสภาพธรรมชาติกับตนเองในสภาพที่มีจริยธรรมเข้าด้วยกัน การปรับจริยธรรมนี้มักจะเกิดในวัยผู้ใหญ่ซึ่งจะได้พบกับกลุ่มเพื่อนกลุ่มใหม่ ค่านิยมใหม่ที่อาจทำให้เขาลงทะเบียนจริยธรรมและค่านิยมเก่าที่รับไว้เมื่อตอนเด็ก วัยผู้ใหญ่จึงเป็นวัยของ การปรับปรุงจริยธรรมของมนุษย์ ซึ่งในกระบวนการปรับปรุงจริยธรรมนี้ มนุษย์ต้องพิจารณาตนเองใน 3 ประเด็น คือ 1) ตัวเราที่เรารู้จัก 2) ตัวเราที่คนอื่นรู้จัก และ 3) ตัวเราในอุดมคติภาพพจน์ที่เกี่ยวกับ

³² ดวงเดือน พันธุ์มนนาวิน, พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2424), หน้า 17 – 25.

ตนเองเหล่านี้ จะได้รับอิทธิพลจากผู้อวุโสกว่าที่อยู่รอบตัวเป็นอย่างมาก เช่น มาตรา บิดา ครูอาจารย์ ที่จะตัดสินว่าเขาเป็นคนดีหรือคนเลวผู้ใหญ่จึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลการการมีพัฒนาการทางจริยธรรมของลูกหลานและลูกศิษย์ของตน

จากการพัฒนาจริยธรรม 4 ขั้นตอน ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าจริยธรรมของมนุษย์ไม่ได้เป็นสิ่งที่ตายตัวอยู่ในสภาพที่หยุดนิ่ง แต่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาโดยอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ใน 2 ลักษณะ คือ³³

จากการศึกษาเอกสาร พบว่าที่ผ่านมา มีนักจิตวิทยา นักวิชาการด้านพฤติกรรมศาสตร์ ได้ให้ความหมายของคำว่าพฤติกรรมไว้มากมาย พ้องสรุป ดังนี้

พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์หรือที่มนุษย์ได้แสดง หรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เมื่อได้เผชิญกับสิ่งเร้า จำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) พฤติกรรม ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เรียกว่า ปฏิกิริยาสะท้อน เช่น การสะดุงเมื่อถูกเข็มแทง การกระพริบตามเมื่อมีสิ่งมากระแทกสายตา เป็นต้น (2) พฤติกรรมที่สามารถควบคุมและจัดระเบียบได้ เนื่องจากมนุษย์มีสติปัญญาและอารมณ์ เมื่อมีสิ่งเร้ากระตุ้น สติปัญญาหรืออารมณ์ จะเป็นตัวตัดสินว่า ควรจะปล่อยกิริยาใดออกไป นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เชื่อว่า อารมณ์มักจะมีอิทธิพลหรือพลังมากกว่าสติปัญญา ทั้งนี้ เพราะมนุษย์ทุกคนยังมีความโลภความโกรธ ความหลง ทำให้พฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นไปตามความรู้สึก และอารมณ์เป็นพื้นฐาน รูปแบบพฤติกรรมของมนุษย์ แบ่งได้เป็น 2 อย่าง คือ (1) พฤติกรรมเปิดเผย หรือพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ทำให้ผู้อื่นสามารถมองเห็นได้ สังเกตได้ เช่น การเดิน การหัวเราะ การพูด เป็นต้น (2) พฤติกรรมปกปิดหรือพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงแล้ว แต่ผู้อื่นไม่สามารถมองเห็นได้ สังเกตได้โดยตรง จนกว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้บอกหรือแสดงบางอย่างเพื่อให้คนอื่นรับรู้ได้ เช่น ความคิด อารมณ์ การรับรู้ มนุษย์ได้พยายามที่จะศึกษาการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ จึงหาให้เกิดมีความเชื่อ หลักการ และทฤษฎีต่างๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย³⁴ ซึ่งสามารถรวมรวมทั้งหมด 3 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นจากแรงผลักดันภายในตัวของมนุษย์ เช่นแนวคิดของฟรอยด์ ที่เชื่อว่าโครงสร้างทางจิต มี 3 ส่วนคือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego) อิด เป็นสัญชาตญาณในตัวมนุษย์ จะอยู่ในรูปของพลังงานที่ค่อยผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ เป็นจิตใต้สำนึก อิดจะผลักดันให้จิตอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนใหญ่และส่วนที่รู้ตัว ที่เรียกว่า อีโก้ กระทำในสิ่งต่างๆ ตามที่อิดต้องการ จึงเป็นตัวตอบสนองความต้องการของอิด ส่วนของจิตที่ทำหน้าที่ควบคุมสัญชาตญาณเหล่านี้คือ ซุปเปอร์อีโก้ หรือ มโนธรรมที่มีอยู่ในจิตของแต่ละบุคคล³⁵ เป็น

³³ ดวงเดือน พันธุ์วนิวิน, เพ็ญแข ประจนปัจจันกิจ, ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, 2524), หน้า 37 - 35.

³⁴ พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/> [22 พฤศจิกายน 2560].

³⁵ ดูรายละเอียดใน Freud, Sigmund. The Ego and the Id. (Revised Ed.). (New York: International Universities Press, 1948).

ความรู้สึกผิดชอบชั่วตี เป็นผลเกิดจากการอบรมสั่งสอนของสังคม ทำให้อิดและอีกมีพฤติกรรมอยู่ในทางที่ถูกที่ควรเป็นที่ยอมรับของสังคม

2. พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นจากแรงผลักดันของสิ่งแวดล้อม เช่นแนวคิดของนักจิตวิทยาพุตติกรรมนิยม สกินเนอร์ ที่เชื่อว่า พฤติกรรมมนุษย์ถูกควบคุมโดยเงื่อนไขแห่งการเสริมแรง กล่าวคือ ผลการกระทำที่ทำให้พอใจ เช่น ทำแล้วได้รับคำชมเชยได้ตำแหน่ง ได้เงิน ได้รับการยกย่อง ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นแรงเสริมให้แก่การกระทำนี้มีต่อไปและเงื่อนไขแห่งการลงโทษ กล่าวคือ ผลการกระทำที่ทำให้ไม่พอใจ เช่น ทำแล้วถูกตำหนิ เสียตำแหน่ง เสียเงิน ถูกทำร้าย ถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ซึ่งจะเป็นตัวการทำให้คนเรายุติพุตติกรรมหรือการกระทำเช่นนี้ในอนาคต³⁶

3. พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นจากทั้งแรงผลักดันภายในตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เช่น แนวคิดของ แบนดูรา ที่ให้ความสำคัญต่อลักษณะภายในตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวก่อให้เกิดพุตติกรรม เขายิบายว่า พฤติกรรมมนุษย์ องค์ประกอบภายในตัวมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน ในลักษณะที่แต่ละองค์ประกอบต้องสัมพันธ์กันอย่างถ้อยถ้อยอาศัยกัน หมายความว่า ในบางครั้งสิ่งแวดล้อมอาจจะมีส่วนในการทำให้เกิดพุตติกรรมได้มากกว่าองค์ประกอบภายในตัวบุคคล ส่วนในเวลาอื่นองค์ประกอบภายในตัวบุคคลก็อาจจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพุตติกรรมของมนุษย์มากกว่าสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์เช่นนี้อยู่ในลักษณะพึงพาอาศัยกัน เป็นกระบวนการที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน และทั้งคู่มีอิทธิพลต่อพุตติกรรมของมนุษย์ ในขณะเดียวกันพุตติกรรมมนุษย์ ก็มีอิทธิพลต่อทั้งสองสิ่งด้วยเหมือนกัน³⁷ ทฤษฎีให้ความสำคัญแก่ สิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวการในการกำหนดเงื่อนไขทางสังคม (Social Contingency) ให้กับเด็กตั้งแต่เกิด โดยนำเอาหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงมาอธิบาย วิธีการและขบวนการที่บุคคลได้อิทธิพลจากสังคมในการควบคุมพุตติกรรม

แบนดูรา (Bandura) อธิบายว่า พุตติกรรมของมนุษย์ในลักษณะของการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ระหว่างสติปัญญา (Cognitive) พุตติกรรม (Behavior) และตัวกำหนดสิ่งแวดล้อม (Environment) การพัฒนาด้านบุคคลิกภาพของมนุษย์เริ่มขึ้นได้โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นๆ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเริ่มต้นขึ้นในวัยเด็กและพัฒนาต่อเนื่องขึ้นตามลำดับตามวัย และเด็กสามารถเรียนรู้เหตุการณ์ทางสังคมด้วยการอาศัยการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น โดยแบนดูรา (Bandura) ได้ให้ข้อเสนอที่สำคัญว่า การเรียนรู้แรงเสริมและจากตัวแบบนั้น เด็กไม่ได้เรียนรู้จากการสังเกตจากภายนอกเท่านั้น แต่ยังเรียนรู้เกี่ยวกับความคิด ความคาดหวัง และรับเอามาตรฐานของสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในตัวเขา ซึ่งบุคคลที่ใกล้ชิดแหล่งแรก คือ ครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดทาง

³⁶ ดูรายละเอียดใน Skinner, B.F. Science and Human Behavior. (New York: Macmillan, 1953).

³⁷ ดูรายละเอียดใน Bandura, A. "Behavior Modification through Modeling Procedures." In I., P. Ullman&L., Krasner (Eds.), Research in Behavior Modification, (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965).

สังคมและอิทธิพลต่อวัยรุ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมจากบิดามารดา³⁸ โดยตัวแบบ (Modeling) มีความสำคัญในการเรียนรู้ของมนุษย์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (Live Modeling) คือ ตัวแบบที่บุคคลจริง (Live Modeling) คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและได้มีการปฏิสัมพันธ์ด้วยตรง ไม่ต้องผ่านสื่อหรือสัญลักษณ์อื่น เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อน ญาติ และบุคคลอื่นๆ ที่เป็นตัวแบบมีชีวิตจริง

2) ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Modeling) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอ ภาพยนตร์ การ์ตูน หนังสือ หนังสือพิมพ์ คำบอกเล่า คอมพิวเตอร์ หรือตัวแบบที่ผ่านมาทางระบบอินเตอร์เน็ต³⁹

การเรียนรู้ตัวแบบนี้ประกอบด้วย กระบวนการ 4 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการตั้งใจ (Attentional Processes) 2) กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) 3) กระบวนการกระทำ (Production Processes) 4) กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยปัจจัยส่วนบุคคล (Personal) ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม (Environmental) และปัจจัยทางพฤติกรรม (Behavioral)⁴⁰

สรุปหลักพื้นฐานของการเรียนรู้ มี 3 ประการ คือ

1) กระบวนการเรียนรู้ต้องอาศัยทั้งกระบวนการทางปัญญา และทักษะการตัดสินใจของผู้เรียน

2) การเรียนรู้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ระหว่างตัวบุคคล (Person) สิ่งแวดล้อม (Environment) และพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกัน

3) ผลของการเรียนรู้กับการแสดงออกอาจจะแตกต่างกัน ซึ่งที่เรียนรู้แล้วอาจไม่มีการแสดงออกก็ได้ เช่น ผลของการกระทำ (Consequence) ด้านบวก เมื่อเรียนรู้แล้วจะเกิดการแสดง พฤติกรรมเลียนแบบ แต่ผลการกระทำด้านลบ อาจมีการเรียนรู้แต่ไม่มีการแสดง⁴¹

โดยตัวแบบถือว่ามีความสำคัญในการเรียนรู้ของมนุษย์ มีหน้าที่ 3 ลักษณะดังนี้

1) ตัวแบบทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ คือ ผู้สังเกตยังไม่เคยได้เห็น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ได้เห็นในปัจจุบันมาก่อน เมื่อได้เรียนรู้แล้ว จึงสามารถสร้างพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นได้ เช่น เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนเป็นคนดี เมื่อได้สังเกตเห็นผู้ปกครองทำให้เห็นผู้ปกครองปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว

³⁸ Dusek, B.J., Adolescent development and behavior, (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1987), p. 4.

³⁹ ดูรายละเอียดใน วิภาพร มาพับสุข, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2540), หน้า 357.

⁴⁰ ทิศนา แ喻มณี, การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, หน้า 20.

⁴¹ Bandura, A, Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory, (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1986), p. 44-50.

2) ตัวแบบทำหน้าที่เสริมพุทธิกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น คือ ทำหน้าที่เสริมพุทธิกรรมให้ดีขึ้น นี้ ผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบเคยเรียนรู้พุทธิกรรมมาบ้างแล้วในอดีต ซึ่งตัวแบบนั้นได้ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พุทธิกรรมดังกล่าวมาแล้ว ผู้สังเกตพยายามพัฒนาพุทธิกรรมความรู้ความสามารถ ด้วยวิธีการจดจำและนำมำฝึกปฏิบัติพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

3) ตัวแบบทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพุทธิกรรม คือ ผู้สังเกตมีพุทธิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือไม่เคยมีพุทธิกรรมที่ไม่พึงประสงค์มาก่อน ตัวแบบจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยทำให้พุทธิกรรมของผู้สังเกตมีพุทธิกรรมที่ไม่ดีลดลงได้ หรือไม่สามารถที่จะมีพุทธิกรรมที่ไม่ดีเกิดขึ้นได้⁴²

โคลเบิร์ก ได้อธิบายบรรลุณภิภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นจะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุดเหตุผลทางจริยธรรมนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมได้ สังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะเหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองที่ว่า ดี หรือเลว แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งที่ยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นไปตามลำดับ เหตุผลเชิงจริยธรรมขึ้น สูงสุดคือ ขั้นที่ 6 ของโคลเบิร์กนั้นตรงกับสิ่งที่นักประชัญญอมรับว่าเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บริสุทธิ์ มิได้เจอเหตุผลประเภทอื่นๆได้เลย ดังนั้น เหตุผลเชิงจริยธรรมขึ้นสูงสุดจึงเป็นสากลกว้างขวางไม่มี ความขัดแย้งกันและมีรากฐานจากความมีหลักการไม่เข้าข้างตัวเองและเป็นอุดมคติ เหตุผลเชิง จริยธรรมทั้ง 6 ขั้นนี้ โคลเบิร์กได้มາจากการวิเคราะห์ลักษณะคำตอบของเยาวชนชาวอเมริกันอายุ 10-16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกการทำพุทธิกรรมอย่างโดยย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีความ ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ต่างๆของกลุ่มหรือสังคม โคลเบิร์กได้แบ่ง ประเภทเหตุผลเชิงจริยธรรมเหล่านี้ออกเป็น 6 ประเภท แล้วเรียงเหตุผลเหล่านั้นตามอายุของผู้ใช้ เหตุผลนั้นๆ โดยเรียงเหตุผลประเภทที่ผู้มีอายุ 10 ปี ใช้ตอบมากที่สุดไปจนถึงประเภทที่ 6 ซึ่งผู้ตอบ อายุ 16 ปี ใช้ตอบมากกว่าผู้ตอบอายุต่ำกว่าห้าหกหมื่น ขั้นการพัฒนาจริยธรรมทั้ง 6 ขั้น ของโคลเบิร์กได้ ถูกจัดเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 คือ ระดับก่อนเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น ในขั้นแรก คือ การมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองโดนลงโทษ ทางกายเพรากลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับและยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทาง กายเหนือตน ขั้นที่สอง คือ การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้แก่ตนเท่านั้น เริ่มรู้จักการ แลกเปลี่ยนแบบเด็กๆคือ เขาทำมาฉันต้องทำไป เขาให้ฉันมา ฉันก็ต้องให้เขาไป เป็นต้น

ระดับที่ 2 คือ ระดับตามเกณฑ์ หมายถึงการกระทำการตามเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆของตนหรือ ทำการตามกฎหมายและศาสนา บุคคลที่มีจริยธรรมตั้งแต่ระดับที่ 2 นี้ยังต้องการควบคุมจากภายนอกแต่ ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเราและความสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ในขั้นที่ 3 บุคคลยังไม่เป็นตัวเองขอบคุณตามการซักจุ่งของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน ส่วนในขั้นที่ 4 บุคคลมี

⁴² คุรายะละเอียดใน สมโภช เอี่ยมสุภาษิต, ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพุทธิกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 41, วิภาพร มาพับสุข, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 347, พระครูปูลัดณัฐพล จนทิโก (ประชุมนะ), “ศึกษาเบรี่ยบเที่ยบการเรียนรู้ของมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบบครูร่า”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551), หน้า 106.

ความรู้สึ่งบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังคมของตนจึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหมาย

ระดับที่ 3 คือ ระดับเห็นอภิเษก หมายถึง การตัดสินข้อขัดแย้งต่างๆ ด้วยการนำมาคิด ตรึกตรองด้วยใจของตนเองแล้วตัดสินไปตามแต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ขั้นที่ 5 คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่กระทำการขัดต่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ของผู้อื่น สามารถควบคุม บังคับใจตนเองได้ ส่วนขั้นที่ 6 เป็นขั้นสูงสุด เป็นขั้นที่แสดงการมีความรู้สึกอกเห็นใจจากกฎเกณฑ์ ในสังคมของตนและการมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในบันปลาย อันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนี้ยังมีหลักประจำใจซึ่งตรงกับหลักในพุทธศาสนาที่เรียกว่า หิริ โอตตปปะ ด้วย คือ ความละอายใจต่อการทำความชั่วและกลัวบาป

โคลเบิร์ก (Kohlberg) ได้แบ่งพัฒนาทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ และแบ่งแต่ละระดับ เป็น 2 ขั้น รวมทั้งหมดเป็นพัฒนาการ 6 ขั้น โดยพัฒนาการขั้นสูงสุดนั้นใช้หลักพิจารณาความถูกต้อง ตามหลักจริยธรรมสากล (Universal Ethical Principle)

ระดับที่ 1 ระดับก่อนบัญญัติในระดับนี้บุคคลจะพิจารณาว่าสิ่งใดถูก ผิด ดี ชั่ว โดยยึดถือ กฎเกณฑ์ศีลธรรมของผู้ที่มืออาชีพเหล่านี้ก่อน ใช้การหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษหรือความต้องการได้รางวัลเป็นหลักพิจารณาตัดสินใจในการกระทำสิ่งใด หรือไม่กระทำสิ่งชั่ว พัฒนาการในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ยึดถือการลงโทษและการเชือฟังเป็นหลัก พัฒนาการในช่วงนี้จะอยู่ในวัย 2-7 ปี บุคคลที่มีการพัฒนาทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะใช้หลักการหลีกเลี่ยงโน้มให้ได้รับโทษเป็นเหตุผล ในการกระทำบุคคลจะทำดีตามกฎเกณฑ์ของผู้มีอำนาจเหนือตนตามคำสั่งของผู้ใหญ่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ใหญ่ เพราะกลัวถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 ยึดถือว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ช่วยให้ตนได้รับผลตอบแทนเมื่อมีการกระทำในสิ่งดี และไม่กระทำสิ่งชั่ว พัฒนาการในขั้นนี้จะอยู่ในวัย 7 – 10 ปี บุคคลที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะพิจารณาว่า ในการกระทำดีหรือการกระทำที่ถูกต้อง เกิดจากการที่เห็นความสำคัญของ การได้รับรางวัลหรือคำชâmเชย

ระดับที่ 2 ระดับบัญญัติ ในระดับนี้บุคคลจะเห็นความสำคัญของหน้าที่ความรับผิดชอบ ของกลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และรู้จักรักษากฎเกณฑ์ เพราะเห็นความสำคัญของกลุ่ม หรือ เพราะมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลัก การกระทำดีหรือไม่กระทำความผิดของเด็ก เกิดจาก ความต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือชâmเชยพัฒนาการทางจริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ยึดถือการยอมรับและการทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้อื่นเป็นหลัก พัฒนาการในขั้นนี้จะอยู่ในวัย 1 – 18 ปี บุคคลที่มีการพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะคิดและ กระทำสิ่งดีหรือกระทำสิ่งไม่ดีโดยมุ่งจะให้ผู้อื่นสบายใจพึงพอใจเพื่อตนเองจะได้ความยอมรับว่าเป็นคนดี

ขั้นที่ 2 ยึดถือการรักษาภูมิปัญญาเป็นหลักเพื่อรำรงสังคมเป็นหลักเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่ม สังคมของตนพัฒนาการในขั้นนี้จะอยู่ในวัย 13-16 ปี บุคคลที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะคิดและเลือกที่จะกระทำดีหรือละเว้นชั่วเพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางสังคมปฏิบัติ

ตามกฎหมายและระเบียบของสังคม โดยถือเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องเคารพดิการ เพื่อความเรียบร้อยของสังคมเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของบุคคลที่พึงปฏิบัติต่อส่วนร่วม

ระดับที่ 3 ระดับเหนือบัญญัติ (Post conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้จะคิดพิจารณาสิ่งต่างๆอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางไม่ใช่หลักเกณฑ์ตายตัว ไม่ยึดตัวบุคคลหรือค่านิยมของกลุ่มเกนท์ มีความเที่ยงธรรม รู้จักไตรตรอง และตัดสินสิ่งต่างๆตามที่เห็นว่าสิ่งใดจะสำคัญมากกว่ากัน ถือว่าจริยธรรมที่แท้ทอยู่เหนือกฎหมายที่เป็นบัญญัติของสังคมแต่อยู่ที่ความดึงดูดต้องซึ่งเป็นเป้าหมายของบัญญัตินั้น พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ถือว่ากฎหมายที่ในฐานะสัญญาประชาคมเป็นหลักพัฒนาการในขั้นนี้จะอยู่ในวัย 16 ปีขึ้นไป บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะคำนึงถึงสภาพการณ์และกฎหมายที่มีเหตุผล มีความเข้าใจจากกฎหมายที่ต่างๆยอมเปลี่ยนแปลงได้ ถ้ามีเหตุผลที่เหมาะสมกว่า รู้ตระหนักร่วมกับกฎหมายที่บัญญัติกันไว้เพียงเครื่องมือจัดสรรสังคมให้บรรลุความสงบเรียบร้อยและประโยชน์สุข จึงต้องปฏิบัติตาม แต่ก็ต้องเป็นไปด้วยวิจารณญาณโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและประโยชน์สุขของสังคมนั้น

ขั้นที่ 2 ถือว่าจริยธรรมสากลเป็นหลักพัฒนาการในขั้นนี้จะอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ บุคคลที่มีการพัฒนาทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะสามารถแยกได้ชัดระหว่างจริยธรรมที่แท้ทอยู่กับบัญญัติธรรมที่แท้ของสังคมกำหนดขึ้น เช่น กฎหมาย เป็นต้น ความถูกต้องชอบธรรม เป็นไปตามหลักจริยธรรมที่เป็นนามธรรม ซึ่งแต่ละบุคคลสามารถใช้วิจารณญาณพิจารณาปฏิบัติให้ถูกต้องในแต่ละสถานการณ์หรือเป็นเรื่องๆเป็นกรณีๆไป คุณธรรมของบุคคลในขั้นนี้จะเป็นนามธรรม เช่น การยอมรับในคุณค่าของมนุษย์ทุกคน การยอมรับว่าทุกคนมีสิทธิ์ที่เท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ พัฒนาการทางจริยธรรมและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้จะเกิดขึ้นในบุคคลที่มีความเจริญทางสติปัญญาในขั้นสูง

ระดับขั้นของการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลตามทฤษฎีของโคลเบิร์ก พิจารณาจากการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่บุคคลนั้นตอบคำถามในสถานการณ์ทางจริยธรรมที่โคลเบิร์กสร้างขึ้น แต่ ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นสูงสุด คือ ขั้นที่ 6 ขั้นของการใช้หลักจริยธรรมสากลนั้น จะมีบุคคลที่อยู่ในพัฒนาการขั้นนี้อย่างมาก โคลเบิร์กจึงได้ตัดออกจากการใช้จำแนกการทางจริยธรรมของบุคคลเนื่องจากเขามีเพ็บตัวอย่างในกลุ่มคนที่ทำการศึกษา นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบิร์กในประเด็นต่างๆ⁴³

2.4.4 กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง วัดคุณค่าของบุคคลจากการกระทำ มิใช่วัดจากชาติกำเนิดหรือวงศ์ตระกูล⁴⁴ พระพุทธศาสนาจึงเชิดชูบุคคลที่ฝึกตนดีแล้วเป็นบุคคล ที่

⁴³ ขัชชัย คุ้มทวี, จริยศาสตร์ ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: Mild Punishing, 2541), หน้า 279 – 213. บุษกร วัฒนบุตร, “การสร้างตัวแบบการพัฒนาจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21”, รายงานวิจัย, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2560, หน้า 22-23.

⁴⁴ ข.จ. (ไทย). 30/18/115.

ประเสริฐสุด⁴⁵ ในพระพุทธศาสนานั้นเป็นการอบรมพัฒนาตนเองให้ครบองค์รวมของชีวิต คือ ร่างกาย จิตใจ ปัญญา และ สังคม ผู้ที่มีตนอบรมดีแล้วได้ซึ่อว่าเป็นผู้ที่มีพุทธิกรรมเชิงจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างสมบูรณ์ ในการพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนาต้องมีการศึกษา การสำเนียง การศึกษาเล่าเรียนให้รู้เข้าใจ และฝึกฝนปฏิบัติจนเป็นคุณสมบัติที่เกิดมีขึ้นในตน หรือให้ทำได้ทำเป็น ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปจนถึงความสมบูรณ์ หลักในการอบรมพัฒนาตนเอง ในพระพุทธศาสนาคือ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย อธิสัลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญา สิกขา⁴⁶

พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายหลักภavana 4 ไว้อย่างละเอียด ซึ่งสามารถสรุปความสำคัญได้ ดังนี้⁴⁷

ภavana 4 คือ การเจริญ การพัฒนา ทั้งทางด้านสมณะและวิปัสสนาเพื่อให้มีผลปรากฏ เช่น มีบุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ภายนอก และคุณธรรมภายในตนที่ดีขึ้น ซึ่งในความหมายนี้แบ่งผลที่ปรากฏออกเป็น 4 ด้าน คือ

1) กายภavana หรือ การพัฒนากาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทางวัตถุ ให้รู้จัก กิน อยู่ ดู พิง เป็น สามารถส่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ รู้จักควบคุมไม่ให้เกิดความต้องการที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น

2) ศีลภavana หรือ การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือเพื่อนมนุษย์ ตั้งอยู่ในกฎระเบียบที่ใช้ในการตอบสนองความต้องการของตนนั้นไม่ไปเบี่ยดเบี้ยน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายกับผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเกื้อกูลกันได้ด้วยดี

3) จิตภavana หรือ การพัฒนาจิต คือ การมีจิตที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ความดีงาม สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพ มีความเข้มแข็งมั่นคง และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพ มีความเป็นกบานผ่องใส สงบ สุข

4) ปัญญาภavana หรือ การพัฒนาปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ อย่างเป็นนายความคิด และการหყั่รู้ความจริง รู้เห็นเท่าทันโลกและชีวิตตามสภาพภาวะจริง การที่บุคคลจะฝึกอบรม ขัดเกลา พัฒนา ตนเองตามหลักภavana 4 ให้ประสบผลสาเร็จตามความมุ่งหมายได้นั้น จะเป็นที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยต้องนาหลักธรรม ต่างๆ มาใช้ควบคู่กัน เพื่อฝึกอบรมพัฒนาตนเองให้ครบถ้วนทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และ ปัญญา ธรรม 2 ประการ ที่ควรเจริญ คือ สมณะ (การฝึกจิตให้สงบเป็นสมาธิ) และวิปัสสนา

⁴⁵ ข.ส. (ไทย) 25/142/532.

⁴⁶ พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548), หน้า 107.

⁴⁷ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), หลักแม่บทของการพัฒนาตน, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทธรรมมิว จำกัด, 2545), หน้า 70-77.

หลักธรรมที่พระพุทธศาสนานำมาประการเป็นคุณธรรมที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งหมด คือ การปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใดข้อนึง ย่อมเกี่ยวโยงกับหลักธรรมข้ออื่น ๆ อันเป็นหลักแนวคิด ทางจริยศาสตร์ ที่กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติทางกาย และทางจิตใจ เริ่มตั้งแต่สิ่งที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางการกระทำการ เป็นลำดับไปสู่ข้อประพฤติปฏิบัติขั้นสูงที่เป็นแนวคิดที่มุ่งสู่ ความบริสุทธิ์ ความหลุดพ้นทางจิตใจ

พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบาย กระบวนการพัฒนามุชย์ ในหนังสือพุทธธรรมมีสาระสำคัญของการศึกษา มีองค์ประกอบ 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คำว่า สิกขา แปลว่า การศึกษา การสำเนียง การฝึก ฝึกอบรม ได้แก่ การปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมภายใน ใจ ดังนี้

1) อธิศีลสิกขา การฝึกอบรมในด้านการประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกายใจ และอาชีวะ การดำรงตนอยู่ด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์ รักษาให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา

2) อธิจิตตสิกขา การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพจิต และรู้จักฝึกสมาชิ การพัฒนาคุณภาพจิต หรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่ การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด

3) อธิปัญญาสิกขา การฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำรุดให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ คือ การมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลาย ที่ทำให้เป็นอยู่และทำการต่างๆด้วยปัญญา คือ รู้จัก วางใจวางท่าทีและปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างเหมาะสม ในทางที่เป็นเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจผ่องใส ไร้ทุกข์ เป็นอิสระเสรี และสดชื่นเบิกบาน⁴⁸

พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)⁴⁹ อธิบายว่า การพัฒนา การทำให้เจริญขึ้น โดยมี คุณภาพเพิ่มขึ้น การพัฒนาชีวิต การทำชีวิตให้เจริญงอกงามขึ้นไปจนกว่าจะถึงจุดมุ่งหมายแห่งความ เป็นอิสระ คือ อิสรภาพ หรือ ภาวะไร้ปัญหา ไร้ทุกข์ ประกอบด้วยความเต็มอิ่ม ไม่มีความพร่อง ไม่มี ความขาดแคลน เป็นชีวิตที่มีความเต็มในตัวของมันเอง "ในทางพระพุทธศาสนานั้น การพัฒนาชีวิตให้ ดำเนินไปอย่างถูกต้องนั้นแหลกเป็นธรรมอยู่ในตัววิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามนั้นเราระบุกันว่า มรรค เป็น ของคู่กันกับหลักการอภิอย่างหนึ่ง คือ สิกขา คือต้องมีการฝึกฝนหรือฝึกหัดที่ภาษาไทยเราเรียกว่า ศึกษา เพาะะนั้น การศึกษา ก็คือการฝึกฝนให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม มรรคเป็นวิถีชีวิตที่ ดีงามถูกต้อง หรือตัวการดำเนินชีวิต ส่วนการศึกษา เป็นการทำให้เกิดการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง หรือการฝึกฝนคนให้เข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามนั้นเอง ในทางพุทธศาสนา ก็เลยใช้การฝึกฝน การ

⁴⁸ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พัฒนาแบบองค์รวมของเด็กไทย, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม, 2556), หน้า 34.

⁴⁹ พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, ธรรมกับการพัฒนาชีวิต, (กรุงเทพมหานคร ธรรมสภา, 2556).

พัฒนาชีวิตก็คือการศึกษานั่นเอง เพราะฉะนั้น การศึกษา ก็คือการพัฒนาชีวิต ให้ดำเนินไปในวิถีชีวิตที่ ถูกต้องดีงาม ตราบใดชีวิตของเรายังไม่สมบูรณ์ ยังมีความพร่อง ยังมีความไม่เต็ม ยังมีทุกข์ ยังมีปัญหา ตราบนั้นเราก็ยัง ต้องพัฒนาชีวิตกันเรื่อยไป หมายความว่าเรายังต้องมีการศึกษากันเรื่อยไปตลอด ชีวิตจนกว่าจะถึงจุดหมายดังกล่าว หลักการใหญ่ในการพัฒนาชีวิต ในทางพระพุทธศาสนา มีคำที่มี ความหมายว่าทำให้เจริญงอกงาม หรือฝึกฝนให้เจริญยิ่งขึ้นไป ที่ใช้กับการทำชีวิตให้เจริญงอกงาม ได้แก่คำว่า “ภavana” เมื่อได้ศัพท์เฉพาะสำหรับการพัฒนาชีวิตแล้ว เรายังแยกการใช้ถ้อยคำกันออกเป็นให้ ชัดเจนได้ไม่สับสน คือ ถ้าพัฒนาสิ่งที่เป็นรูปธรรมภายนอก เช่น พัฒนาวัตถุ พัฒนาสังคม พัฒนา บ้านเมือง พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ก็ใช้คำว่า พัฒนา ถ้าพัฒนาชีวิต หรือพัฒนาคน พัฒนามนุษย์ ก็ใช้คำ ว่า “ภavana” ในพระพุทธศาสนานั้น ท่านแสดง ภavana หรือ การพัฒนาชีวิตไว้ 4 อย่างด้วยกัน

สุชีพ ปุณณานุภาพ⁵⁰ ได้นำเสนอหลักจริยศาสตร์ของศาสนาพุทธ ไว้ว่าหลักจริยศาสตร์ ของศาสนาพุทธมี 3 ขั้น คือ

1) จริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยศีล 5 ธรรม 5 ดังนี้

(1) เว้นจากการเบียดเบียน ทำร้ายชีวิตสัตว์หรือมนุษย์ การมีความเมตตากรุณาต่อ สัตว์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเมตตาต่อมนุษย์ด้วยกัน จัดเป็นธรรม

(2) เว้นจากการลักทรัพย์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ประกอบ อาชีพที่สุจริต จัดเป็นธรรม

(3) เว้นจากการประพฤติดในกาม จัดเป็นศีล ส่วนการสำรวมในกาม จัดเป็นธรรม

(4) เว้นจากการพูดเท็จ จัดเป็นศีล การพูดแต่สิ่งที่เป็นจริง สร้างสรรค์ จัดเป็นธรรม

(5) เว้นจากการดื่มสุรา จัดเป็นศีล การมีสติ สำรวมระหว่างกาย ใจ และวาจาจัดเป็น ธรรม

2) จริยศาสตร์ขั้นกลาง ประกอบด้วยกุศลกรรมบท 10 ดังนี้

(1) เว้นจากการฆ่า หรือทำร้ายเบียดเบียนชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์

(2) เว้นจากการลักทรัพย์

(3) เว้นจากการประพฤติดในกาม

(4) เว้นจากการพูดเท็จ

(5) เว้นจากการพูดอย่างให้แตกร้าว

(6) เว้นจากการพูดคำหยาบ

(7) เว้นจากการพูดเหลวไหล พูดเพ้อเจ้อ

(8) ไม่โลกอยากได้ของผู้อื่นเอามาเป็นของตนเอง

(9) ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น หรือคิดให้ผู้อื่นถึงความพินาศ

⁵⁰ สุชีพ ปุณณานุภาพ, ประวัติศาสตร์ศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิมกุฏราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 180 – 185.

- (10) ไม่มีความเห็นผิดไปจากทำนองคลองธรรม มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง
- 3) จริยศาสตร์ขั้นสูง ประกอบด้วยอริยมรรคคือ ทางอันประเสริฐมี 8 ประการดังนี้
- (1) ความเห็นชอบ หมายถึง มีปัญญาเห็นอริยสัจ 4 ประการ
 - (2) ความสำเร็จชอบ หมายถึง สำเร็จในการออกจากภาระ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
 - (3) การเจรจาชอบ หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ
 - (4) การกระทำการชอบ หมายถึง ไม่ฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในการชีวิต
 - (5) การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การประกอบอาชีพโดยชอบธรรม ถูกกฎหมาย
 - (6) ความเพียรชอบ หมายถึง การเพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรสร้างความดี เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วไว้คงอยู่
 - (7) การตั้งสติชอบ หมายถึง ตั้งสติพิจารณาร่างกาย เวทนา ความรู้สึกสุข-ทุกข์ ให้รู้เท่าทันเห็นความเกิดดับ
 - (8) การตั้งใจมั่นชอบ หมายถึง การทำจิตให้สงบเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่
- ป่วย อึ้งภากรณ์ ได้เสนอแนวคิดบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาประเทศไทยไว้ว่า ถ้าปราศจากศีลธรรมเสียแล้ว การพัฒนาประเทศไทยไม่ว่าจะพัฒนาไปในทางใด ย่อมจะบกพร่องและไม่สมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพัฒนาไปในด้านเป้าหมายซึ่งจะผิด ผลสุดท้ายอาจจะพัฒนาไปทำงานที่จะเห็นความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องที่สำคัญแท้ๆ คือ ความเจริญในทางไปปัญญาและในทางศีลธรรม การขาดจากศีลธรรมนั้น จะทำให้โลกเสื่อมโกร姆 พระพุทธศาสนาจะช่วยเหลือในการพัฒนาชาติได้ ดีนี้ ย่อมอาศัยพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสื่อสารรับสืบพระศาสนา และการที่พุทธศาสนาจะช่วยให้มีการพัฒนาชาติได้ดีจริงๆ ก็คืออาศัยหลักเกณฑ์บางประการ ดังนี้
- 1) ความเชื่อในพุทธศาสนา ต้องเป็นความเชื่อที่บริสุทธิ์ไม่เจือปนความเชื่อถือโขคางทางไสยาสต์ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “คนโง่นั่นนัวแต่พิเคราะห์ดวงดาว” ฉะนั้นในการที่จะทำให้มนุษย์โลกมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านวัตถุและสติปัญญา ก็ควรจะพัฒนาศาสนาใหม่ให้เกิดความบริสุทธิ์
 - 2) ความเชื่อในพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่มีมูลฐานตั้งอยู่ในเหตุผลและวิชาไม่ใช่ตั้งอยู่ในความเชื่อโดยงมงายอย่างเดียว หรือวิชา พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ท่านทั้งหลาย อย่าพึงเชื่อสิ่งใดเพียง เพราะที่ได้ฟังตามๆ กันมา หรือพระเครื่องเห็นเข่นนั้นๆ ต่อมาท่านจะเอาข้อที่ได้เห็นได้ฟังได้ตรึกตรองดูด้วยเหตุผลจนเกิดความชัดเจนแล้วจึงค่อยเชื่อ
 - 3) การที่จะนำเอาคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์กับสภาพปัจจุบัน ซึ่งลักษณะของสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง วิธีการประยุกต์พระธรรม ซึ่งเป็น omniscient แล้วมาใช้กับสภาพปัจจุบันซึ่งจะต้องมีการศึกษาและวิจัยอย่างถ่องแท้
 - 4) การพัฒนานั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ทางโลกและทางธรรม เพราะฉะนั้นทางฝ่ายพระสงฆ์ กดี ทางฝ่ายบ้านเมือง ก็ต้องร่วมมือกันอย่างมาก มีหลายกรณีที่ฝ่ายบ้านเมืองเพิกเฉยต่อความสำคัญของวัดในชนบทและในเมืองและเพิกเฉยต่อกำลังของภาระที่ต้องรับผิดชอบ ไม่สามารถดำเนินการได้

ความร่วมมือทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายราواสดำเนินไปด้วยดี ก็จะเป็นประโยชน์ทั้ง 2 เปเลี่ยนแปลงเข่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตนั้นมีความสำคัญกับทุกคนถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข⁵¹

บุษกร วัฒนบุตร⁵² ได้อธิบายว่า จริยธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้เป็นอย่างดี มีความสุข และทำให้มีการดำเนินชีวิต การครองชีพอย่างประเสริฐ เพาะะฉะนั้น จริยธรรมจึงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวโลก การจัดระดับขั้นจริยธรรม สามารถจัดได้ ดังนี้

1. จริยธรรมขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นของธรรมจริยา หรืออุคุลกรรมบุคคล 10 ประการ และยังเป็นพื้นฐานของคุณธรรมขั้นสูงๆ ขึ้นไปจริยธรรมในระดับนี้จะเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เบณจศีล อันได้แก่ ศีล 5 (Five percepts) และเบณจธรรม อันได้แก่ ธรรม 5 ประการ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติฝ่ายศีลและธรรมที่สนับสนุนกันเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติควบคู่กัน ดังนี้⁵³

(1) เบณจศีล

1.1) เว้นจากการฝ่าสัตว์ (ปานาติปานา เวรมณี)

ระดับจริยธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดี มุ่งให้มนุษย์ปลูกเมตตาจิตในสัตว์ทุกจำพวก หรือแม้ในมนุษย์ด้วยกัน เพราะเมตตาจิตนี้เป็นความดี มีทั่วไป ทั้งในมนุษย์และสัตว์เดียร์จวน

คำว่า “สัตว์” ในที่นี้หมายถึง สัตว์ที่มีชีวิตทุกชนิด ทั้งมนุษย์และสัตว์เดียร์จวน ที่ว่า มีชีวิตนั้น นับตั้งแต่สัตว์น้ำมีปราณหรือลมหายใจ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์หรือในไข่ จนกระทั่งสิ้นลมหายใจ คือ ตายสัตว์ทุกชนิดย่อมมีสิทธิ์โดยชอบในการมีชีวิตของตนเป็นตัวอย่าง ผู้ใดทำให้เขาเสียชีวิตด้วยเจตนา ศีลของผู้นั้นก็ขาด เมื่อเพ่งเจตนาจิตเป็นใหญ่ ข้อนี้มีข้อห้าม 3 อย่าง (เว้นการกระทำ) คือ 1) การฆ่า 2) การทำร้ายร่างกาย 3) การทรมาน ทั้งหมดนี้ล้วนมีเจตนาเป็นมุ่งหมายชีวิต

1.2) เว้นจากการลักทรัพย์ (อทินนาทานา เวรมณี)

ข้อนี้บัญญัติขึ้น เพื่อป้องกันการทำลายกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สมบัติของกันและกัน โดยหวังจะให้เลี้ยงชีพในทางที่ชอบ เว้นจากการเบียดเบี้ยนกันและกัน การประพฤติผิดเช่นนี้ ได้ชื่อว่า ประพฤติผิดธรรม เป็นบาปข้อนี้หมายถึง การเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ คือ ถือเอาด้วยอาการเป็นโจร สิ่งของที่เจ้าของเขามิได้ให้ กำหนดดังนี้

ก. สิ่งของที่มิเจ้าของ ทั้งที่เป็นวิญญาณกทรัพย์ และอวิญญาณกทรัพย์ อันเจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นสิทธิ์ขาด

⁵¹ ปุรย อึ้งภากรณ์, ศาสนาและจริยธรรมกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โภณลักษณ์, 2430), หน้า 61 - 64.

⁵² บุษกร วัฒนบุตร, “การสร้างตัวแบบการพัฒนาจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21”, รายงานวิจัย, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. 2560, หน้า 26 – 30.

⁵³ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2545), หน้า 45.

ข. สิ่งของที่ไม่ใช่ของใคร แต่มีผู้รักษาห่วงเห็น ได้แก่ สิ่งของที่เข้าอุทิศบูชาปูชนียวัตถุ ในศาสนานั้นๆ

ค. สิ่งของที่เป็นของในหมู่อันไม่พึงแบ่งกัน ได้แก่ ของสงฆ์ และของมหาชนในสมอสรสถานนั้นๆ เมื่อเพ่งถึงความประพฤติชอบธรรม ในทรัพย์สมบัติของผู้อื่นเป็นสำคัญ พึงทราบในสิกขาบทนี้ ท่านห้าม 3 ประการ คือ 1) โครงการ ประพฤติเป็นโจร 2) ความเลี้ยงชีพอนุโลมโครงการ 3) กิริยาเป็นลายโจรกรรม การกระทำในข้อนี้ พึงตัดสินด้วยเจตนา ถ้ามุ่งทำลายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ของผู้อื่น ศีลขาด ถ้าไม่เจตนา ศีลด่างพร้อย

1.3) เว้นจากประพฤติผิดในการ (กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี)

ข้อนี้บัญญัติขึ้น ด้วยหวังปลูกความสามัคคี สร้างความเป็นปึกแผ่น ป้องกันความแตกร้าวในหมู่มนุษย์ และทำให้วางใจกันและกัน ชายกับหญิงแม่ไม่ได้เป็นญาติกัน ก็ยังมีความรักใคร เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ด้วยอำนาจความปฏิพธิในทางการ แปลว่า เว้นจากการประพฤติผิดในการทั้งหลาย คำว่า “การทั้งหลาย” ในที่นี้ได้แก่ กิริยาที่รักใครกันทางประเวณี หมายถึง เมณุ คือ การส่องเสพระหว่างชายหญิงการผิดในทาง หมายถึง การเสพเมณุนกับคนที่ต้องห้ามดังจะกล่าวต่อไป ผู้ใดเสพเมณุนกับคนที่ต้องห้าม ผู้นั้นทำผิดประเวณี ศีลข้อนี้ขาด เมื่อเพ่งความประพฤติไม่ให้ผิดเป็นใหญ่สำหรับชายและหญิงความสุമิจฉาจารนี้ เป็นความประพฤติชั่วร้าย มีโทษทั้งทางโลก และทางธรรม ฝ่ายอาณาจักรมีกภูหมายลงโทษผู้ประพฤติล่วง ฝ่ายพุทธจักรก็จัดเป็นบาปแก่ผู้ทำเมื่อกล่าวโดยความเป็นธรรม จัดว่ามีโทษหนัก

1..4) เว้นจากการพุดปด (มุสาวาหา เวรมณี)

ข้อนี้บัญญัติขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันการทำลายประโยชน์ของกันและกัน ด้วยการพุด คือ ตัดประโยชน์ทางวาจา และรักษาวาจาของตนให้เป็นที่เชื่อถือของคนอื่น การพุดเท็จ คือ การโกหก กล่าวคือ การแสดงออกด้วยเจตนาบิดเบือนความจริง ให้คนหลงเชื่อแสดงออกได้ 2 ทาง คือ

1. ทางวาจา ได้แก่ พูดโกหกชัด ๆ

2. ทางกาย ทำเท็จทางกาย เช่น เขียนจดหมาย โกหก ทำรายงานเท็จ ทำหลักฐานปลอม หรือ มีครามข้อความที่ควรรับ ก็สั่งศีรษะแสดงปฏิเสธเพื่อความสะทักในการเรียน และการปฏิบัติบุคคลพุฒุสา มีโทษทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลกปรับโทษทางกฎหมายที่หักประโยชน์ของผู้อื่น ทางธรรมปรับโทษอย่างหนักถึงปาราชิก อย่างเบาปรับเสมอปานิตตี้ กล่าวโดยความเป็นธรรมมีโทษหนักเป็นขั้นกัน โดย วัตถุ เจตนา ประโยชน์

1.5) เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย (สุราเมรยมชุบมาทภูฐานา เวรมณี)

ข้อนี้บัญญัติขึ้น เพื่อให้คนรู้จักรักษาสติของตนให้บริบูรณ์ เพราะสุราเป็นของที่ทำให้ผู้ดื่มมึนเมา เมื่อมึนเมาแล้วย่อมทำให้เสียสติ เป็นที่ตั้งของความประมาท จะทำอะไรก็ผิดพลาด ทั้งเป็นเหตุthonคุณความดีที่มีอยู่ให้น้อยลงเมื่อเสพเข้าไปแล้วทำให้สติเลื่อนลอย ขาดการควบคุมตัวเอง ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ พูดในสิ่งที่ไม่เคยพูด เป็นเหตุให้ล่วง อีก 4 ข้อข้างต้นได้ ศีลข้อ 5 นี้ นับว่ามีความสำคัญที่สุดในเบญจศีล น้ำมา มี 2 ชนิด คือ

1. สุรา น้ำมาที่กกลั่นแล้ว ภาษาไทยเรียกว่า เหล้า

2. เมรัย น้ำมาที่ไม่ได้กลั่น เป็นของหมากดอง เช่น เหล้าดิบ น้ำตาลมา กระแซ ของมึนมาเสพติดต่างๆ เช่น ฝัน กัญชา กัญชาก็รวมเข้าในศีลข้อนี้ด้วยในปัจจุบันมีสิ่งเสพติดให้โทษ

ร้ายแรงระบาดอยู่ในหมู่ของประชาชนทั่วไป ทั้งหมดนี้เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดนเองให้มีความสมบูรณ์ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยจริยธรรม ถ้านำไปปฏิบัติก็จะเกิดจริยธรรมที่ดีต่อเพื่อมนุษย์ด้วยกัน

(2) เบญจธรรม

- 1) มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ (เมตตา – กรุณา)
- 2) เลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง (สัมมาอชีวะ)
- 3) มีความสำรวมระวังในการ (กามสั่งสร)
- 4) พุดแต่คำสัตย์จริง (สัจจะ)
- 5) มีสติรักษาตนไว้เสมอ (สติ – สัมปชัญญะ)

2. จริยธรรมขั้นกลาง ในระดับนี้เป็นการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้นไป คือ กุศลกรรมบท 10 ประการ แบ่งประเภทออกเป็น 3 ทาง คือ

(1) ความดีทางกาย มี 3 อย่าง คือ

- 1) เว้นจากการฆ่าสัตว์
- 2) เว้นจากการลักทรัพย์
- 3) เว้นจากการประพฤติผิดในการ

(2) ความดีทางวาจา มี 4 อย่าง คือ

- 1) เว้นจากการพูดปด
- 2) เว้นจากการพูดคำหยาบ
- 3) เว้นจากการพูดส่อเสียด
- 4) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อไรสาระ

(3) ความดีทางใจ มี 3 อย่าง คือ

- 1) ไม่โลภอยากได้ของเข้า
- 2) ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น
- 3) ไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

3. จริยธรรมขั้นสูง คือ อริยอัฏฐังคิกมรรค ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 หรือเรียกอีกอย่างว่า อริยมรรค มีความหมายว่า ทางอันประเสริฐหรือทางนำผู้ปฏิบัติให้เป็นผู้ประเสริฐมี 8 ข้อ คือ

(1) สัมมาทิภูมิ มีความเข้าใจถูกต้อง ดังนี้ คือ

- 1) เห็นว่าทานที่ให้แล้วมีผล
- 2) เห็นว่าของที่เราบูชาแล้วมีผล
- 3) เห็นว่าของที่เราบวงสรวงแล้วมีผล
- 4) เห็นผลของการมี กรรมชั่วมี
- 5) เห็นว่าโโลกนีมี
- 6) เห็นว่าโลกหน้ามี
- 7) เห็นว่ามารตามี

- 8) เห็นว่าบิดามี
- 9) เห็นว่าสัตว์ที่ผุดขึ้นเองมี
- 10) เห็นว่าสมณพราหมณ์ที่หมดกิเลสปฏิบัติมีอยู่
- (2) สัมมาสังกปะ มีความคิดถูกต้อง ดังนี้ คือ
- 1) คิดออกจากกาม
 - 2) ไม่คิดพยาบาทปองร้ายใคร
 - 3) ไม่คิดเปียดเบียนใคร
- (3) สัมมาวาจา มีวาจาถูกต้อง ดังนี้ คือ
- 1) พูดคำจริง
 - 2) ไม่พูดส่อเสียด
 - 3) พูดให้เราอ่อนหวาน ไม่พูดคำหยาบ
 - 4) พูดอย่างมีสติโครงคร่าวๆ ไม่เหลวไหลเลื่อนลอย
- (4) สัมมาภัณฑะ มีภารงานถูกต้อง ดังนี้ คือ
- 1) ไม่จาสัตว์
 - 2) ไม่ลักทรัพย์
 - 3) ไม่ประพฤติในกามทั้งหลาย
- (5) สัมมาอาชีวะ มีอาชีพถูกต้อง ดังนี้ คือ
- 1) ละอาชีพที่ทุจริต
 - 2) ประกอบอาชีพที่สุจริต
- (6) สัมมาวายานะ มีความเพียรพยายามถูกต้อง ดังนี้ คือ
- 1) เพียรระวังไม่ให้ความไม่ดีเกิดขึ้นตัวเอง
 - 2) เพียรพยายามและความช่วยเหลือเกิดขึ้นแล้วให้หมดไป
 - 3) เพียรสร้างกุศลความดีที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดมีขึ้น
 - 4) เพียรรักษาความดีที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่และให้เจริญยิ่งๆขึ้นไปตามลำดับ
- (7) สัมมาสติมีความระลึกรู้ตัวทั่วพร้อมในสติปัฏฐาน 4 ดังนี้
- 1) การพิจารณาภายในกาย
 - 2) การพิจารณาเห็นเวหนานในเวทนา
 - 3) การพิจารณาเห็นจิตในจิต
 - 4) การพิจารณาเห็นธรรมในธรรม
- (8) สัมมาสามาธิ การที่จิตตั้งมั่นในการมรณอย่างโดยย่างหนึ่ง ความที่จิตใจมั่งคงไม่หวั่นไหว ไม่ฟุ้งซ่าน ท่านแสดงสามาริไว้ 3 ระดับ คือ⁵⁴
- 1) ขณะสามาธิ สามาธิชั่วขณะ
 - 2) อุปจารสามาธิ สามาธิเนี่ยดманหรือใกล้มانا
 - 3) อัปปนาสามาธิ สามาธิแนวโน้มหรือสามาธิในนา

⁵⁴ ดูรายละเอียดใน ท.ม.หา. (ไทย) 10/349/299.

แต่สมาริที่หมายถึงในมรรค มี 8 องค์ นี้ คือ อัปปนาสมาริ หรือสมาริในภาน 4 ภาน แปลว่า ความเพ่ง หมายถึง ความที่จิตสงบนั่งอยู่กับอารมณ์อย่างโดยย่างหนึ่งปลดจากนิวรณ์ทั้ง 5 คือ

- 1) การฉันทะ ความพอใจในการคุณ
- 2) พยาบาท ความปองร้ายผู้อื่น
- 3) ถินมิทธะ ความเง่งเหงา ความเกียจคร้าน
- 4) อุธรัจจกุจจะ ความฟุ่งซ่านและรำคาญ
- 5) วิจิกิจชา ความลังเลสังสัย ตัดสินใจไม่ได้

เมื่อปลดจากนิวรณ์ทั้ง 5 แล้วเข้าสู่ภาน ประกอบด้วยภาน ดังนี้ คือ

- 1) ปฐมภาน (ภานที่ 1) ม่องค์ 5 คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกคคตา
- 2) ทุติยภาน (ภานที่ 2) ม่องค์ 3 คือ ปีติ สุข เอกคคตา
- 3) ตติยภาน (ภานที่ 3) ม่องค์ 2 คือ สุข เอกคคตา
- 4) จตุตติภาน (ภานที่ 4) ม่องค์ 2 คือ อุเบกขา เอกคคตา

อริยมรรค ม่องค์ 8 นี้ เรียกว่า ทางสายกลาง คือ ข้อปฏิบัติที่อยู่ระหว่างการสุขลัลิกานุ โยคและอัตตกิลมانا โยค เป็นทางสายเอกสารเพื่อความบริสุทธิ์เปรียบเหมือนเชือกที่มี 8 เกลียว แต่ รวมกันเข้าเป็นอันเดียว หมายถึง ผู้ปฏิบัติในอริยมรรคนี้ ต้องการทำไปพร้อมๆ กัน

จากการจัดลำดับจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สรุปการจัดระดับจริยธรรมตามแนว มรรค ม่องค์ 8 ประการ ดังกล่าวแล้วนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับย่นย่องในไตรสิกขา คือ ระดับศีล ระดับสามิชัยและระดับปัญญาหรือแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้ดังนี้

- 1) ระดับต้น ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม
- 2) ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 ประการ
- 3) ระดับสูง ได้แก่ มรรค ม่องค์ 8 ประการ

กล่าวโดยสรุปจริยธรรม ได้แก่มรรค ม่องค์ 8 เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ย่อเข้าใน ไตรสิกขา คือ ศีล สามิชัย และปัญญา เพราะเป็นข้อปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่ประโยชน์และความสุขทั้งแก่ ตนเองและผู้อื่น

พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้แสดงทัศนะว่าการพัฒนามนุษย์แนวพุทธ ต้องมีการ พัฒนาแยกเป็น 2 ส่วนส่วนหนึ่งคือการพัฒนาคนเรียกว่าภาน และอีks่วนหนึ่งคือการพัฒนาวัตถุ พัฒนาสภาพแวดล้อมเรียกว่าวัฒนาหรือพัฒนาชนนาที่ยังยืนแหนพุทธว่าองค์ประกอบฝ่ายมนุษย์มี ความสำคัญยิ่งการพัฒนาที่ยังยืนต้องให้ความสำคัญที่สุดกับเรื่องการพัฒนาคนเป็นแกนกลางจึงต้องมี การพัฒนามนุษย์โดยถือเอาการพัฒนามนุษย์และเอามนุษย์ที่มีการพัฒนาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ซึ่งระบบการพัฒนามนุษย์ประกอบด้วย 3 ด้านของการดำเนินชีวิตของมนุษย์คือ พฤติกรรมจิตใจ และ ปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์อาศัยกันและส่งผลต่อกันเป็นปัจจัยแก่กันในกระบวนการพัฒนาจึงต้อง พัฒนาเต็มทั้งคนและด้วยเหตุที่มนุษย์มีปัจจัยที่มีเจตนา จำแนกหรือเป็นปัจจัยตัวกระทำในขณะที่ตัว มนุษย์เองมีความหมายสองส่วนคือในฐานะบุคคลที่เป็นส่วนร่วมในสังคมและในฐานะชีวิตที่เป็นสภาพะ

อันมีในธรรมชาติคือธรรมชาติส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาด้วยบูรณาการก็คือการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้โลกมนุษย์กับโลกธรรมชาติไปด้วยกันและดียิ่งขึ้นด้วยกันอย่างกลมกลืนและเกือบลอกัน

การพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อนจะจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผลคือระบบแห่งไตรสิกขาได้แก่ศีล สมาธิปัญญาโดยเน้นเฉพาะประเด็นที่พึงพัฒนาเป็นสำคัญดังนี้

ด้านพุทธิกรรม เป็นซ่องทางให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาด้านจิตใจและด้านปัญญาได้ดีด้วยด้านพุทธิกรรมได้แก่ความเคยชินที่ไม่เกือบลืมโดยใช้วินัยและวัฒนธรรมเพื่อเร่งแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างอาจริงท่านฯ ให้ความสำคัญกับพุทธิกรรมการหาความสุข เพราะมีผลกระทบต่อการพัฒนามากจึงควรการให้คู่กับการได้การอา

ด้านจิตใจ พัฒนาจิตให้มีศักยภาพในการหาความสุขได้ยิ่งขึ้นสเปบริโภคด้วยท่าที่มีกีดไม่มีกีดใจจนถึงขั้นมีกีดไม่มีกีดอย่างฉลาดและมีจุดหมายที่นิรามิสุขหมายถึง การมีความสุขเป็นอิสระโดยไม่ออาศัยการเสพมีคุณธรรมและมีความเพียรพยายามขยันอดทน เกือบลืมเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

ด้านปัญญา มีความรู้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงของธรรมชาติสเปบริโภคด้วยรู้เข้าใจคุณค่าแท้เป็นผู้บรรลุจุดหมายของการพัฒนามนุษย์และเป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อเกือบลืมต่อสังคมมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมจะบรรลุจุดหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทศนะของพระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ 4 อย่างคือ⁵⁵

1. พระพุทธศาสนามองว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยและมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยนั้น

2. ชีวิตและการกระทำของมนุษย์ยอมเป็นไปตามระดับความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยและทำให้เกิดผลตามระบบเหตุปัจจัยนั้นด้วย

3. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึกเป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ซึ่งแนวคิดรากรู้ที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธศาสนาได้หลักการสำคัญนี้คือไตรสิกขาจริยธรรมจึงมีความหมายเท่ากับการศึกษาเมื่อมนุษย์พัฒนาแล้วก็สามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขที่เกิดจากภายในของมนุษย์เองได้จริง

4. ศักยภาพของการพัฒนาคือการทำให้คนสามารถทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความปรasanเสริมกลมกลืนซึ่งกันและกันทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพซึ่งความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาแล้วจะประยุกต์เข้ากับปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหมดได้

⁵⁵ พระธรรมปีฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาตนที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, 2539), หน้า 238.

กระบวนการพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืนแยกได้เป็น 2 ส่วนดังนี้⁵⁶

1) ระบบการพัฒนาคน โดยพัฒนาที่ตัวคนเป็นปัจจัยที่กระทำให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้วยการพัฒนาตัวคนเต็มทั้งระบบ คือ ครบทั้งพุติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยทั้ง 3 ด้านนี้มีความสัมพันธ์อิงอาศัยกันการพัฒนาคนจะต้องทำทั้งหมดดังจะเป็นการพัฒนาคนเต็มคน

(1) พุติกรรม พุติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญาของคนโดยให้ความพิเศษกับพุติกรรมเดย์ชินที่ดีและเกือกูลซึ่งจะต้องฝึกแต่เด็ก

(2) จิตใจ จิตใจที่มีเจตจำนงที่เป็นตัวขึ้นนำกำหนดพุติกรรมและสภาพจิตที่พอใจมีความสุข ก็ทำให้พุติกรรมมีความมั่นคง ปัญญาจะทำงานได้ผลและพัฒนาไปได้ ต้องอาศัยสภาพจิตใจที่เหมาะสม

(3) ปัญญา ปัญญาเป็นตัวแก่ปัญหา เป็นตัวจัดปรับทุกข้อร่างทั้งพุติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำไปสู่จุดหมายแห่งความมีอิสรภาพและสันติสุข จะต้องพัฒนาควบคู่ประสานกันไป และอิงอาศัยการพัฒนาทั้งพุติกรรมและจิตใจ ให้ปัญญาบันความไม่ประมาท

2) ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคนที่พัฒนาเต็มระบบนั้นเป็นตัวกลางหรือเป็นแกนกลางด้วยการเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ไปประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการระบบสัมพันธ์องค์รวมให้ผู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ดำเนินไปด้วยดี โดยทุกส่วนเป็นปัจจัยส่งผลในทางเกือกูลกัน และในระบบนี้มนุษย์ในฐานะปัจจัยตัวการที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะให้ภาระที่พึงประสงค์นี้เกิดขึ้นหรือไม่ โดยจะกล่าวถึงข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการปฏิบัติต่อองค์ประกอบทั้ง 4 เนพาะที่เป็นแนวทางพื้นฐานบางประการ

1) มนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ เป็นหลักที่ควรให้ความสำคัญที่สูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษา จัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่นๆเพื่อให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญ.org ตาม เข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันจะเป็นปัจจัยไปกระทำต่อระบบสัมพันธ์องค์รวมให้ผู้บรรลุจุดหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน และมนุษย์ในฐานทรัพยากรมนุษย์ คือทุนหรือปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พึงมีการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีความรู้ ฯลฯ พร้อมที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) สังคมระบบต่างๆทางสังคมนั้นเป็นการจัดการรูปแบบในระดับสังคม ต่างสังคม ประเทศชาติที่เปิดถึงทั่วโลก จะต้องวางแผนการร่วมกัน ปกป้องมิให้มีการกดขี่ บีบบังคับ เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่ว่าด้วยไห่ลู่ สังคมความมีมาตรฐานการพิทักษ์ ป้องกันมิให้คนเบียดเบี้ยนทำลายธรรมชาติ แวดล้อม

3) ธรรมชาติ การมีทัศนคติที่ดีของมนุษย์ต่อธรรมชาตินั้นไม่ควรหยุดมองแค่เลิกมองตนเองแยกต่างหากจากธรรมชาติ แล้วมองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แต่ควรจะก้าวต่อไปถึง

⁵⁶ ตรีชัย อาป้อง, แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://chornorpor.blogspot.com/2011/09/blog-post_26.html สืบค้น [23 มกราคม 2560].

ขั้นแสดงศักยภาพของมนุษย์ในการจัดวางสมมติต่างๆ ที่มุ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้อ้างสิทธิ์ต่างๆ กลับมาอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกือบถ้วน ไปเบียดเบียน ทำร้าย เอาเปรียบ ยอมเสียสละให้มาก แล้วทำความดีชดใช้หรือจะถือว่ากอบโกยจากเขามากพอแล้ว จะคืนให้แก่ธรรมชาติบ้างก็ได้

4) เทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกือบถ้วนไม่ทำลายธรรมชาติ เทคโนโลยีที่ประยุกต์พัฒนาหรือใช้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพฝันการผลิตสูงโดยมีของเสียน้อย กำจัดน้ำเสีย กำจัดขยะ เอาของเสียมาเวียนใช้ใหม่ ตลอดจนการวางแผนการมาตราการบังคับควบคุม มนุษย์เองจะต้องไม่ประมาทกับการใช้เทคโนโลยี เพราะเทคโนโลยีเป็นเครื่องสนองกิเลศของมนุษย์ จะต้องใช้อย่างมีสติ มีใช้ว่าเทคโนโลยีจริงก้าวหน้าแต่มนุษย์กลับเสื่อมลง จะต้องสภาพที่คุณค่าแท้มีใช้เพื่อประโยชน์ตัวเอง ข้อปฏิบัติต่อองค์ประกอบแต่ละอย่างพอเป็นแนวทางแล้วขึ้นที่จะบูรณาการห้อง 4 องค์ประกอบเข้าด้วยกันเป็นระบบสัมพันธ์อันเดียว โดยกระบวนการพัฒนาตัวคนมาเป็นองค์แกนกลาง ที่จะทำหน้าที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้สำเร็จเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4.5 หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาคือ การพัฒนาภายใน พัฒนาศีล พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา ตามหลักภารนา 4 นั้นเอง โดยพระพรมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)⁵⁷ ได้อธิบายไว้ว่า เมื่อมีสุขภาพดีก็มองเห็นว่าร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคปอดโรคกีดกันหายทุกข์ที่นี่เราบอกใหม่ว่าให้มีความสุขด้วยคือเน้นไปที่ความสุขด้วยเป็นอันว่าจะมองทั้งในแง่หมดทุกข์และมีสุขตามหลักพุทธในการที่เราจะมีสุขภาวะหรือแม้แต่จะมีความสุขธรรมชาติทั่วไปให้เป็นสุขแท้จริงสักหน่อยหนึ่งนั้นยังมีภาวะด้านอื่นๆ ประกอบอยู่ด้วยได้แก่

1. ความเสรี ได้แก่ ความปลดปล่อย โล่งเบา หลุดพัน ไม่ถูกปิดกั้นจำกัดบีบคั้น ไม่ติดขัดคับข้อง ไม่ถูกผูกมัดกดทับไว้ แต่เคลื่อนไหวได้คล่องตามปรารถนา คือภาวะที่เป็น อิสระ (วิมุตติ)

2. ความสงบ ได้แก่ ภาวะที่ไม่มีความร้อนรนกระวนกระวาย ไม่กระสับกระส่าย ไม่เร่าร้อน ไม่ว้าวุ่น ไม่พลุ่งพล่าน ทั้งร่างกาย และจิตใจไม่ถูก擾กวน ไม่มีอะไรมาระคายเคือง คือ สงบ อยู่ตัวของมัน (สันติ)

3. ความสะอาด หรือความบริสุทธิ์ หมวดจดสต๊อก ไม่มีความชุ่มน้ำเคราหมอง ไม่เลอะเทอะเปรอะเปื้อน แต่맑่ไม่ใช่แค่ความสะอาดด้านวัตถุหรือรูปธรรม แต่หมายถึงทางด้านจิตใจที่ไม่มีความหมองมัว ไม่มีความชุ่มน้ำเคราหมอง (วิสุทธิ)

4. ความสว่าง กระจางแจ้ง แจ่มชัด ใสสว่าง หรือผ่องใส มองเห็นทั่วตลอด (วิชชา) องค์ประกอบดังกล่าวเป็นลักษณะของภาวะที่เป็นความดึงดีงามสมบูรณ์ของชีวิต และยังเป็นเครื่องตรวจสอบความสุข

หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความจำเป็นที่พุทธศาสนาจะต้องฝึกฝนตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตให้อยู่

⁵⁷ พระพรมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2549), หน้า 5 - 6.

ร่วมกับสังคม หรือ อญูร่วมกับคนอื่นได้อย่างปกติสุข หั้งศีลที่เป็นสิกขابทั่วไป และศีลที่เป็นองค์ บรรก คือ อธิศีลสิกขา ดังจะได้กล่าวถึงคำแปล ความหมาย และประเภทของศีลไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ศีลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำว่า ศีล มีคำแปลหลายอย่าง ได้แก่ แปลว่า เศียร หมายความว่า ศีรษะ ถ้าคนมีศีรษะ ขาดก็ตาย ถ้าศีรษะบาดเจ็บก็ไม่สบาย ฉันใด ถ้าคนศีลขาดก็ตายจากความดีต่าง ๆ ศีล แปลว่า ปกติ หมายความว่า รักษาภัย วาจา ให้เรียบร้อยดีเป็นปกติ ศีล แปลว่า เย็น หมายความว่า เย็นกาย เย็นใจ ไม่มีภัย ไม่มีเรื่อง ไม่มีศัตรู ไม่มีความเดือดร้อน มีแต่ความสงบสุข ศีล แปลว่า เกษม หมายความว่า ปลดภัย ไม่มีอันตราย มีแต่ความสุขกาย สบายใจอยู่เสมอ ศีล แปลว่า ตั้งกายกรรม วจีกรรม ไว้ด้วยดี หมายความว่า รักษาภัยให้ตั้งอยู่ในสุจริต 3 รักษาวาจาให้ตั้งอยู่ในวจีสุจริต 4 ไว้เป็นปกติ ศีล แปลว่า เข้าไปรับรองกุศลกรรมไว้หมายความว่า เมื่อบุคคลมีศีลดีแล้ว คุณธรรมอื่น ๆ ที่ดีงาม เช่น ขันติ เมตตา สจจะ สันโดษ วิริยะ ปัญญา เป็นต้น ก็เกิดขึ้นมาตามลำดับ⁵⁸ โดยทั่วไปการจำแนก ลักษณะพื้นฐานมุ่งที่จะจำแนกเพื่อการควบคุมจะเป็นการแยกผู้ต้องขังเป็นกลุ่มตามความจำเป็นในการควบคุม เช่น แยกโดยอาชัยกำหนดโทษ หรือพฤติกรรมการหลบหนี การก่อเหตุร้าย สำหรับการจำแนกเพื่อการแยกปฏิบัติจะมุ่งศึกษาข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อนำไปใช้ในการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกลุ่มต่าง ๆ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะทำให้สามารถรู้จักผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลจนสามารถแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ตามความเหมาะสมทั้งรายบุคคลหรือกลุ่ม⁵⁹ ได้แก่

ในความหมายของการฝึกฝนตน ศีล คือ การฝึกฝนอบรมซึ่งเรียกว่า อธิศีล หรือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง หรือ การฝึกฝนอบรมความประพฤติทางกายวาจา คือ ระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยดี ให้เกือกกฎไม่เบียดเบี้ยน ไม่ทำลาย เป็นพื้นฐานแห่งการฝึกอบรมจิตใจในอธิจิตสิกขา เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล 16 และศีลยังหมายถึง ระเบียบความประพฤติ หรือระเบียบความเป็นอยู่ทั้งส่วนตัว และที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกาย瓦าจา ตลอดถึงทำมาหากเลี้ยงชีพ ซึ่งได้กำหนดดวงไว้เพื่อทำให้ความเป็นอยู่นั้น กลายเป็นสภาพยั่งยืนเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานต่าง ๆ ประจำวัน โดยเป็นไปเพื่อความหมายอันดีงาม นั่นคือ การทำให้คนในสังคม หรือ ชุมชนมีระเบียบวินัย ขณะเดียวกันศีลก็เป็นเครื่องป้องกันความชั่วไปในตัวอีกด้วยนั่นเอง แล้วศีลยังช่วยส่งเสริมโอกาสสำหรับทำความดี โดยฝึกคนให้รู้จักสร้างความสัมพันธ์ ด้วยกาย瓦าจาที่ดีงาม กับสภาพแวดล้อม ในทางอุดมคติแล้วศีลนั้น ต้องการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปราศจากการเบียดเบี้ยนทำร้ายกันและกัน และช่วยเหลือกันตามฐานะทางสังคมจะอำนวยให้อีกด้วย⁶⁰ นอกจากนั้น ศีลครอบคลุมไปถึง การไม่ละเมิดระหว่าง

⁵⁸ พระธรรมเริ่ราชมหามนูนี, (ไซดก ญาณสิทธิ), วิปัสสนานุยานโสภณ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ : ศรีอนันต์การพิมพ์, 2446), หน้า 74 - 74.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า .

⁶⁰ พระพรหมคุณภารณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 32. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ผลิตั้มม์, 2555), หน้า 419.

วินัย หรือการไม่เจตนาล่วงเกินเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามองในด้านการกระทำ ศีล จึงหมายถึง ความไม่ละเมิด และการไม่เบียดเบียน สาระของศีลอยู่ที่ความสำรวม หมายถึง การสำรวมระหว่างค้อยปิดกัน หลีกเว้นไม่ให้ความช้ำเกิดขึ้นนั้นเองเป็นศีล และสภาพจิตของผู้ไม่คิดจะละเมิด ไม่คิดเบียดเบียนใคร นั้นเหละเป็นตัวศีล

ในแห่งของการเป็นระเบียบวินัยสำหรับสังคม ศีล หมายถึง กฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนด วางแผนกันขึ้นเป็นบัญญัติทางสังคม เพื่อกำกับความประพฤติของบุคคล ตามความมุ่งหมายเฉพาะของหมู่ชน หรือ ชุมชนนั้น โดยมากมุ่งเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามธรรมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และผู้ฝ่าฝืน ต้องได้รับโทษตามความรับผิดชอบต่อชุมชน หรือ สังคมนั้นอีกขั้นหนึ่ง ต่างจากผลทางจิตใจตามกฎธรรมชาติ นั่นคือ วิธีฝึกคนให้มีศีล ซึ่งเป้าหมายของวินัยที่เป็นศีล⁶¹ ได้แก่ ศีลระดับสังคมสงฆ์ มีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ 10 ประการ คือ เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์ ความผาสุกแห่งสังฆ กำราบคนหน้าด้านไม่รู้จักอาย ความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม ปิดกั้น ความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน บำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของ คนผู้เลื่อมใสแล้ว ความดีงามมั่นแห่งสัทธธรรม และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัย ให้นักแบ่น

อย่างไรก็ตามในระดับพื้นฐานของชาวพุทธการดำเนินชีวิตตามวิถีของศีล 4 หรือที่เรียกว่า เบณฑ์ศีล ก็กล่าวได้ว่า เป็นผู้มีความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การหาเลี้ยงชีพที่ปราศจากการเบียดเบียนทั้งตนเองและบุคคลอื่น โดย 4 ข้อเป็นพื้นฐาน คือ

1) เว้นปราณاتิบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย

2) เว้นอหินนาทาน คือ การไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ การไม่ลักขโมย และความไม่ประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์

3) เว้นกาเมสุมิจจาจารา การไม่ประพฤติผิดในการทั้งหลาย ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคุ่ครอง บุคคลที่รักหวงเหงน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจในคุ่ครองของตนเอง

4) เว้นมสาวาทา คือ การไม่พูดเท็จได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จ โภหหลอกลงตัดรองประโภชน์หรือแกลงทำลาย

5) เว้นจากของมา คือ สุราและเมรยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ได้แก่ ไม่เสพของมึนมา ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาท พลังพลາด มัวเมาเนื่องจาก การใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ

⁶¹ อ้างแล้ว, พุทธธรรมฉบับปรับขยาย, หน้า 768.

2. มรรคกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักของมรรค อาจกล่าวได้ว่าเป็นการฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายภาพและอาชีวะ ในระดับการพัฒนาศีล เรียกว่า อธิสัลสิกขา เรียก กัน สันนิฯ ว่า ศีล วิธีแก้ปัญหาโดยวิธีนี้ เป็นวิธีของอารยชนระดับพื้นฐาน เรียกตามบาลี ว่า หลักของอริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริยชน หรือ วิธีดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ อริยมรรคในระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมี 3 ข้อที่สำคัญ คือ สัมมาวาจา สัมมาภัมมัตะ และสัมมาอาชีวะ ซึ่งมีความละเอียดดังต่อไปนี้

1) สัมมาวาจา เจรจาชอบ หมายถึง การพูดหรือเจรจาชอบ มี 4 ประการ คือ ละ มุสาวาท คือ เว้นการพูดเท็จ ขณะเดียวกันให้พูดคำจริง เรียกว่า สัจจาวาจา ละปิสุณาวาจา คือ เว้น การพูดส่อเสียด ขณะเดียวกันให้พูดคำสมานสามคดี เรียกว่า สมคคกรณีวาจา ละพรุสวาจา คือ เว้น จากพูดคำหยาบคาย ขณะเดียวกันก็ให้พูดแต่คำอ่อนหวานสุภาพ ไฟเราะ น่าฟัง ที่เรียกว่า สันหวาจา ละสัมพัปปลาปะ คือ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล ไร้สาระ ขณะเดียว กัน ก็ให้พูดแต่คำมีประโยชน์ สร้างสรรค์ นำมาแต่คุณธรรมป्रุ่งจิตใจให้ ร่าเริง เปึกบาน เรียกว่า อัตถสันติวาจา ดังพระพุทธ พจน์ตรัสแสดงสัมมาวาจาว่า “ภิกขุทั้งหลาย สัมมาวาจา เป็นไฉน ? นี้เรียกว่าสัมมาวาจา คือ เจตนา งดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนางดเว้นจากวาจาส่อเสียด เจตนางดเว้นจากวาหยาบ เจตนางดเว้นจาก การพูดเพ้อเจ้อ”⁶²

2) สัมมาภัมมัตะ การงานชอบ คือ การกระทำชอบ มี 3 ประการ ได้แก่ การละจาก ปาณาติ巴ต หมายถึง เว้นการทำลายชีวิตทั้งคนและสัตว์ทุกจำพวก ขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือเกื้อกูล แก่กัน ละอทินนาทาน คือ เว้นการเอาทรัพย์สมบัติ สิ่งของคนอื่นที่ไม่อนุญาต หรือ ไม่ได้มีเจตนาที่จะ ให้ ขณะเดียวกัน ก็ควรจะบริจาคทรัพย์ให้ท่านตามโอกาส และฐานะ ลงความสมิจจาจารา คือ เว้น ความประพฤติผิดในการ หมายถึง ไม่ล่วงเกินในสามี ภรรยาอันเป็นที่รักยิ่งของคนอื่น ขณะเดียวกัน ก็ ประพฤติ สثارสันโดษ คือ พอยในคุครองของตนเองเท่านั้น ดังพระพุทธพจน์ตรัสสัมมาภัมมัตะ ว่า “ภิกขุทั้งหลาย สัมมาภัมมัตะ เป็นไฉน ? นี้เรียกว่า สัมมาภัมมัตะ คือ เจตนางดเว้นจากการตัดถอน ชีวิตเจตนางดเว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในการทั้งหลาย”⁶³

3) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิจชาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ ขณะเดียวกัน ก็ มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การงาน หน้าที่อันสุจริต เช่นทำงานไม่ให้ อาภูมิ หมายถึง ไม่ค้างงาน ไม่ผัดผ่อนงานไม่จับจดงาน ไม่ยุ่งเหยิงสับสน เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงหลักการของสัมมาอาชีวะนั้น พงเข้าใจว่าเป็นการแสวงหาทรัพย์แล้วใช้สอย ทรัพย์นั้นโดยชอบธรรม ตั้งแต่ปัจจัย 4 อันเป็นพื้นฐานในการครองชีพ และผลตอบแทนในด้านจิตใจ ด้วย ไม่ใช่ทำงานเพื่อวัตถุหรือเพียงเพื่อได้ทรัพย์มาเท่านั้น มีประเด็นควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

⁶² ม.ม. (ไทย) 12/134/126 – 128.

⁶³ ม.ม. (ไทย) 12/134/126.

(1) มุ่งให้คนมีปัจจัย 4 ที่พอเพียงที่จะเป็นอยู่ได้ แต่ไม่ได้มุ่งว่าจะมีมากหรือ น้อย คือ มุ่งให้คนทำงานเป็นมากกว่าจะมานั่งนับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นผลของการทำงานอีกต่อหนึ่ง มิใช่เป้าหมาย ของพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จาก ธรรมะที่เกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง หน้าที่ของพระเจ้า แผ่นดินข้อที่หนึ่ง 30 คือ ทาน หมายถึง การช่วยเหลือด้วยวัตถุสิ่งของแก่ประชาชน คือนำสิ่งของไป ช่วยเหลือชาวบ้าน ไม่ให้เก็บไว้จนเต็มท้องพระคลังหลวง ถ้าพิจารณาให้ครบด้าน จะเห็นว่า ก็เป็นการ รายได้หลวงบริหารประเทศให้พลเมืองอยู่ดี กินดี และดำรงชีวิตได้ ด้วยองค์กรของรัฐเข้า ประคับประคอง

(2) ความสมบูรณ์ด้วยทรัพย์ มิใช่จุดมุ่งหมายแสวงหา แต่เป็นเพียงสิ่งเป็นอุปกรณ์แก่ การดำรงชีวิต อันเนื่องมาจากศีลเป็นตัวผลิตให้ ด้วยการทำงานสุจริตนั้น จุดมุ่งหมายจริง ๆ ก็คือ ต้องการให้เกิดการพัฒนาด้านจิตใจและปัญญา มากกว่ามาประกอบอาชีพเพื่อหาทรัพย์มาบำรุงตน ฝ่ายเดียว แต่ทรัพย์ภายนอย่างอื่นต้องแสวงหาเพิ่มด้วยเช่นกัน

(3) สัมมาชีพ มิได้หมายถึง มีหน้าที่ในการใช้แรงงาน เพื่อให้เกิดทรัพย์สินสมบัติ เท่านั้น แต่ยังหมายถึง การทำงานที่ การดำรงตำแหน่ง การมีคุณธรรม ศีลธรรมในหน้าที่ กิจกรรมงาน ของตนเอง เช่น เป็นครู ก็มีธรรมะสำหรับครู เป็นต้น "ไม่ใช่สอนเพื่อหวังแต่เงินเดือนตอบแทนเพียง อย่างเดียว ขณะเดียวกันจะต้องถ่ายทอดความรู้ ความสามารถวิชาการที่ก้าวหน้าแก่ศิษย์ ตามหน้าที่ จัดว่าเป็นสัมมาชีพของครู คือ มีการใช้แรงงานการสอนวิชาการ และมีผลผลิต คือ รายได้ต่อเดือนเพื่อ นำไปเลี้ยงตนและคนที่เกี่ยวข้อง และเสียภาษีช่วยรัฐ

(4) สัมมาอาชีวะโดยทางธรรม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับอาชีวะและ ผลตอบแทน โดยพิจารณาแบ่งเป็น 2 อย่าง คือ สำหรับคุณทัศน์ ได้แก่ การใช้แรงงานในหน้าที่เป็น เรื่องของอาชีวะโดยตรง คือเป็นไปเพื่อได้ผลตอบแทนเป็นทรัพย์สินเงินทอง ใช้เป็นปัจจัยเลี้ยงชีพ เช่น อาชีพ กรรมกร ครู ทหาร ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา นายกรัฐมนตรี เป็นต้น ส่วนของพระสงฆ์ ได้แก่ การใช้แรงงานในหน้าที่ไม่เป็นเรื่องของอาชีวะ ไม่มีความมุ่งหมายในด้านอาชีวะ คือ ไม่เกี่ยวกับอาชีวะ เลย เพราะไม่เป็นไปเพื่อได้ผลตอบแทนเป็นปัจจัยเครื่องยังชีพ แต่ปฏิบัติงานเพื่อธรรมและเพื่อผลดุล ธรรมในโลก ถ้าเอาระงานที่พึงใช้ในหน้าที่ มาใช้ในการแสวงหาปัจจัยเครื่องยังชีพ จัดว่าเป็น มิจฉาชีพ⁶⁴

(5) สัมมาอาชีวะในแง่การพัฒนาจิตใจและปัญญา ได้แก่ การรู้จักทำงาน ใช้แรงงาน เมื่อด้วยรัฟย์อันเกิดจากกิจกรรมนั้น ๆ และ ก็รู้จักวิธีคิด วิธีปฏิบัติต่อทรัพย์ คือ ให้มีความรู้ ความ เข้าใจคุณค่าแห่ง คุณค่าเที่ยม และเป็นไปด้วยนิสสรณปัญญา หมายถึง การรู้เท่าทันต่อทรัพย์ไม่ตกเป็น ทาสของทรัพย์สิน ไม่หลงมัวหมาในสมบัติที่ตนหาได้แล้วนั้น คือ ให้เป็นนายทรัพย์ ต่อจากนั้น ก็นำ ทรัพย์ที่หาได้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ แก่ตนเอง ครอบครัว สังคมประเทศชาติ ตามลำดับ มีหลักในการปฏิบัติ คือ การแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม ไม่ซุกซ่อน หรือ เปิดเบียนเข้า

⁶⁴ ม.อุ. (ภาคี) 14/274/186.

ได้มา ส่วนการใช้ทรัพย์ คือ บริหารทรัพย์ เป็น 3 ส่วน ได้แก่ เลี้ยงตน (และคนที่เกี่ยวข้องกับตน) ให้เป็นสุข ช่วยเหลือแบ่งปันแก่คนอื่น เช่น บริจาคเสื้อผ้า ข้าวสารแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เช่น สร้างเครื่องมือแพทย์แก่โรงพยาบาล สร้างโรงเรียน สร้างสะพานข้ามแม่น้ำขุดบ่อน้ำขุดสร่าน้ำ เป็นต้น⁶⁵

(6) สัมมาอาชีวะที่มีคุณค่าทางจิตใจและปัญญา ได้แก่ เมื่อมีทรัพย์ก็ไม่มีว่ามา ไม่ใช่จ่ายทรัพย์ไปในทางให้โทษแก่ตนและสังคม เช่น เล่นการพนันฟุตบอล ห่วย ไก่ชน เสพยาเสพติดนำไปลงทุนทางผิดต่อศีลธรรม และกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น ทรัพย์จึงมีผลต่อจิตใจและปัญญาเพื่อการดำรงชีพอยู่อย่างปกติสุข ถ้าขาดหลักสัมมาอาชีวะ ย่อมผิดศีลได้เช่นกัน

(7) สัมมาอาชีวะในความหมายฝ่ายคุณทัศน์ ได้แก่ สัมมาอาชีวะสำหรับคุณทัศน์ ผู้ครองเรือน ทางพระพุทธศาสนา ก็สอนให้รู้จักพัฒนาด้านสัมมาอาชีวะ คือ ให้รู้จักการหาทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ และความสุขที่เกิดจากการใช้ทรัพย์ มีความหมายโดยสารทางพุทธธรรม คือ หลักการแสวงหาทรัพย์ มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ (อุภัธฐานสัมปทา) ความขยันหมั่นเพียรในการแสวงหา ไม่ เกียจคร้านกิจการงานทุกอย่าง ทำงานไม่ทอดทึ้งงาน ไม่อาถรร ไม่จับจด (อารักขสัมปทา) รู้จักวิธีรักษาทรัพย์ที่ได้มานั้น รู้จักบำรุงดูแล หาของใหม่มาแทนของเก่า รู้จักซ่อมแซมปรับปรุงให้ใช้งานได้ดีและการบริหารทรัพย์ควรให้คนมีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้ดูแลทรัพย์สิน (กัลยาณมิตรตา) การรู้จักควบหา เสวนากับบัณฑิต หรือสัตบุรุษ คนดี ผู้มีศีล เว้นคนทุกศีล โจร ผู้ก่อการร้าย ผู้มีอิทธิพลซึ่งเป็นภัยต่อสังคมและประเทศไทย คือ ใช้จ่ายอย่างฉลาด ได้แก่ มีรายได้รายรับ และรายเหลือ⁶⁶

8) อาชีพที่ขัดต่อการพัฒนาด้านสัมมาอาชีวะสำหรับคุณทัศน์ นอกจากการประกอบอาชีพที่สุจริตแล้ว บุคคลผู้หวังความเจริญด้านสัมมาอาชีวะพึงหลีกเว้นโทษ ในการประกอบอาชีพค้าขายสิ่งที่ไม่เหมาะสมให้โทษ 4 อย่าง คือ ค้าขายอาزار ค้าขายมนุษย์ ค้าขายเนื้อสัตว์ ค้าขายน้ำมา (รวมถึงสิ่งเสพติดทุกประเภท เช่น ยาบ้า ฝัน เป็นต้น) และค้าขายยาพิษ⁶⁷

3. หลักธรรมที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำหรับหลักธรรมอื่นๆ ที่มีความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่

3.1 หลักสังคಹัตถ หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลและประสานหมู่ชั้นไว้ในความสามัคคีกันเอ้าไว มี 4 ประการ ดังนี้

1) ทาน ได้แก่ การให้ การเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

⁶⁵ อ.ท.สก. (บาลี) 24/91/194.

⁶⁶ อ.อภูรุก. (บาลี) 23/144/289.

⁶⁷ อ.ปณจก. (บาลี) 22/177/233.

2) ปิยาภา หรือ ปิยาภา ได้แก่ วาจาเป็นที่รัก วาจารู้ดีมั่นใจ วาจาราบซึ้ง ใจ คือ กล่าวคำสุภาพให้เราอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่รับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจุงใจให้นิยมยอมตาม

3) อัตถจริยา ได้แก่ การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวยช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมในทางจริยธรรม

4) สมานตตตา ได้แก่ ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ กันในบุคคลทั่วไป และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางแผน เหามะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี⁶⁸

3.2 หลักสุจริต 3 หมายถึง หาเลี้ยงชีวิตด้วยสุจริตซึ่งตรงตามหลักพระพุทธศาสนา นั้นครอบคลุมการดำเนินชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ

1) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางกาย เรียก กายสุจริต 3 อย่าง คือ

- 1.1) เว้นจากฆ่าสัตว์
- 1.2) เว้นจากลักทรัพย์
- 1.3) เว้นจากประพฤติผิดในกาม

2) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางวาจา เรียก วาจสุจริต 4 อย่าง คือ

- 2.1) เว้นจากพูดเท็จ
- 2.2) เว้นจากพูดส่อเสียด
- 2.3) เว้นจากพูดคำหยาบ
- 2.4) เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

3) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางใจ เรียก มโนสุจริต 3 อย่างคือ

- 3.1) ไม่โลภอย่างได้ของเข้า
- 3.2) ไม่พยาบาทปองร้ายเข้า
- 3.3) เท็นชอบตามครรลองคลองธรรม

3.3 หิริ โอตตปปะ⁶⁹ หมายถึง ธรรมคุ้มครองโลก 2 (ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย - virtues that protect the world)

- 1. หิริ (ความละอาย, ละอายใจต่อการทำความชั่ว - moral shame; conscience)
- 2. โอตตปปะ (ความกลัวบาป, เกรงกลัวต่อความชั่ว - moral dread)

⁶⁸ อง.จตุก. (ไทย) 21/32/22.

⁶⁹ ดูรายละเอียดใน พระพธรรมคุณาวรณ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนาสดร. ฉบับประมวลธรรม, พิมพครั้งที่ 16, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง เมส โปรดักส์ จำกัด), 2551, หน้า 65, 214.

หรืออตปป หมายถึง ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป เป็นหลักที่คอยเตือนใจเมื่อเราจะทำบ้าบ้างปวงหรืออตปป มาจากคำว่าหริ (ความละอาย) และโอตปป (ความเกรงกลัว) ถ้าเราแยกวิเคราะห์ตามหลักภาษาแล้ว เราจะสามารถแยกหลักธรรมนี้ออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆคือ

1. หริ หมายถึงความละอายต่อความชั่วของเรารา ความละอายเมื่อตัวเราทำลังเดินไปสู่แนวทางที่ผิด เดินไปแนวทางเสื่อม หรือแม้กระทั่งความอายที่จิตใจของเรางดีดหรือเข้าไปในทางที่ผิด คิดไปในทางอกุศล

2. โอตปป หมายถึง ความเกรงกลัวต่อบาปที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง กลัวเสียยิ่งกว่าเห็นสิ่งอันตรายใดๆ ความเกรงกลัวต่อบาปนี้เป็นความกลัวบ้าปที่เห็นด้วยใจ กลัวด้วยจิตใจภายในของตนเอง กลัวบานั้นจะกลับมาหลอกหลอนและทิ่มแทงใจตน ดังนั้นคนที่มีอตปป จะไม่ยอมทำบ้าบิดๆเลย

หริอตปป นั้น เรียกรวมกันว่า ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป ถือว่าเป็นธรรมะสำคัญ ต่อการใช้ชีวิต อยู่ร่วมกันของคนในสังคมนี้มาก เพราะบุคคลที่ไม่ละอายแก่ใจต่อการกระทำผิด ไม่เกรงกลัวต่อผลของการกระผิดแล้วนั้น บุคคลนั้น สามารถทำสิ่งเลวร้ายได้ทุกชนิด สามารถสร้างความเดือดร้อน ความเสียหายให้แก่ตนเอง และผู้คนในสังคมได้ไม่หยุดหย่อน เพราะเหตุนี้ โลกนี้ สังคมนี้ ต้องการธรรมสองข้อนี้ปกป้องคุ้มครอง เรียกได้ว่า เป็นธรรมโลกบาล หรือ ธรรมะที่คุ้มครองโลก เลยทีเดียว

หริ หรือความละอายแก่ใจในการทำบ้าบ หากหริเกิดขึ้น สามารถหยุดตัวเองไม่ให้ความชั่วนะใจ เพราะมีความละอายที่จะคิด จะพูด หรือจะกระทำ ความชั่วเหล่านั้น หริเกิดขึ้นได้จากการอบรมเลี้ยงดู ฝึกฝนตนเอง การคำนึงถึงชาติ วงศ์ตระกูล คนในสमัยโบราณอบรมเลี้ยงดู ลูกหลานให้เกรงกลัวต่อบาป ด้วยการเล่าถึงนรร ยมบาล และการลงทัณฑ์ในอาเจชุ่มต่างๆ ทำให้คนเกรงกลัว ซึ่งไม่ใช่เรื่องเสียหาย หรือมอง malign หากเรื่องเล่าเหล่านี้ สามารถคุ้มครองสังคม ให้อยู่ร่มเย็น เป็นสุขได้ ผิดกับสังคมอุดมปัญญา ที่หากความละอายใจแก่บ้าปของคนในสังคมไม่ได้

อตปป หรือ ความเกรงกลัวต่อบาป หากคนกลัวแต่กภูหมาย ไม่กลัวภูแห่งกรรม สังคมนี้จะมีแต่คนหากินกับ การหาช่องโหวของภูหมาย โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เหมาะสม สังคมควรมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องนี้ คือคนในสังคมควรยกย่องผู้กระทำดี มีศีลธรรม และต้าน尼ผู้ประพฤติชั่ว ไม่ใช่ยกย่องผู้มีเงิน มีอำนาจ โดยไม่สนใจที่มาของเงิน และอำนาจเหล่านั้น ซึ่งหากสังคมให้ยอมรับผู้มีศีลธรรม เป็นสำคัญ สังคมนั้นก็จะสงบร่มเย็น

3.4 หลักพระมหาวิหาร 4⁷⁰ หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชี้อว่าดำเนินชีวิตหมวดดด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

1) เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีที่จะให้เป็นสุข เป็นความรู้สึกที่มีกำลังมากพอต่อการลดความอยาก ความโกรธ กามราคะ ความรักฉันครอบครัวมีใจเมตตาต่อกันอีน หวังเห็นคน

⁷⁰ ท.ม. (ไทย) 10/ 188/ 225.

สัตว์สามารถดำรงชีวิตโดยไม่มีเราร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้แต่ละชีวิตสามารถครองตนให้อยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะ

2) กรุณา คือ ความสงสารต้องการช่วยให้คน สัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ เป็นความรู้สึกต่อเนื่องมาจากเมตตา ที่คนมองสัตว์อื่นด้วยความเป็นมิตร ยามที่มิตรของตนประสบปัญหา ทำที่ที่ถูกต้องคือ กรุณา อันแสดงให้เห็นอานุภาพของธรรมชาติเจน

3) มุทิตา คือ ความพoleyชื่นชมยินดีในการที่คนสัตว์ ที่ตนมีเมตตาจิตเป็นฐานอยู่ นั่นเองหรือในขณะที่เรากำลังช่วยเหลือเขาจากความทุกข์ หรือเข้าหลุดพ้นจากปัญหาความทุกข์ จิตที่มีเมตตาพร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเขา จึงเกิดความชื่นชมยินดีกับเขา

4) อุเบกษา คือ ความมีใจเป็นกลาง วางจิตเรียบสม้ำเสmom มั่นคงเที่ยงตรงดุจตราชั้ง ไม่เออนเอียง ไม่เป็นฝักฝ่าย โดยมองตามความจริงว่าบุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่ว ตามสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบและพร้อมที่จะวินิจฉัย วางแผน และปฏิบัติเปรตามหลักการเหตุผลและความเที่ยงธรรม

2.5 การฝึกสมาธิเพื่อการพัฒนาจริยธรรมของผู้ต้องขัง

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขังที่ผ่านการฝึกสมาธิตามหลักสูตรสักคาสามាជิของหลวงพ่อวิริยังค์ สถาบันจิตด้านภาษา ขอนำเสนอความหมาย ระดับสมาธิ และหลักสูตรสักคาสามាជิ ดังนี้

ความหมายของสมาธิ

“สมาธิ” แปลกันว่าความตั้งมั่นของจิตหรือภาวะที่จิตแน่แน่ต่อสิ่งที่กำหนดคำจำกัดความของสามาธิที่พบสมอคือ “จิตตั้สเสกคคตา” หรือเรียกสั้นๆว่า “เอกคคตา” ซึ่งแปลว่าภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่งคือการที่จิตแน่นแน่แบบสนิ tho กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่พึงซ่านไม่ส่ายไม่握แก้ว

สมาธิ คือ ภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิตและไขความว่าหมายถึงการดำรงจิตและเจตสิกไว้ในอารมณ์หนึ่งเดียวอย่างเรียบสม้ำเสmom และด้วยดีหรือแม้แต่แค่จิตตั้งมั่น⁷¹

สัมมาสามาธิ ตามคำจำกัดความในพระสูตรทั่วไปเจาะจงว่าได้แก่สามาธิตามแนวทาง 4 ดังนี้
กิจกุญฑ์ทั้งหลายสัมมาสามาธิเป็นไหน? (คือ) กิจกุญฑ์ในธรรมวินัยนี้

1. สังจากกามทั้งหลายสังดจากอกุศลธรรมทั้งหลายเข้าถึงปฐมภานอันมีติกมีวิจารมีปิติและสุขเกิดแต่ไวเวกอยู่

2. เข้าถึงทุติยภานอันมีความผ่องใสแห่งจิตภายในมีภาวะใจเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีวิตกไม่มีวิจารเพราะวิตกภิจาระงับไปมีปิติและสุขเกิดแต่สามาธิอยู่

3. เพาะปีติจางไปเรือนมีอุเบกขາอยู่มีสติสัมปชัญญะและเสวยสุขด้วยนามกายเข้าถึงตติยภานที่พระอริยะทั้งหลายกล่าวว่า ‘เป็นผู้มีอุเบกขามีสติอยู่เป็นสุข’

4. เพาะละสุขละทุกข์และเพาะโสมนัสโภมนัสตดับหายไปก่อนเข้าถึงจตุตภานอันไม่มีทุกข์ไม่มีสุขมีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขາอยู่”⁷²

⁷¹ วิสุทธิ.1/105; นิท.อ.2/99; ปฏิส.อ.19; ในอกุศลจิตเอกคคตาหรือสามาธิก์เกิดได้ดังที่อภิ.ส. 34/275-337/108-127แสดงการที่เอกคคตاسามาธินทร์และมิจฉาสามาธิประกอบร่วมอยู่ในจิตที่เป็นอกุศลและอรรถกถา(ดูสุคณ.อ. 243, 380, 385)

⁷² ท.ม. (ไทย) 10/299/349; ม.ม. (ไทย) 12/149/125; ม.อ.14/704/455; อภิ.ว.35/170/137

สัมมา samo เป็นโฉนด ความตั้งอยู่แห่งจิตความตั้งแห่งความมั่นคงไปความไม่ส่ายไปความไม่พุ่งช่านภาวะที่มีใจไม่ซัดส่ายความสงบ (สมณะ) สมาริณหริยสมาริพลสัมมาสมาริสัมโพชมงคลที่เป็นองค์แห่งมรรคหนึ่งในมรรคอันใดนี้เรียกว่าสัมมาสมาริ”⁷³

สมาริตามหลักพระพุทธศาสนา⁷⁴ หมายถึงการมีจิตตั้งมั่นในการมรณเดียวในทางกุศลเป็นสมาริตามหลักอริยมรรคเมืองค 8 ที่เริ่มต้นด้วยสัมมาทิภูมิปัญญาเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงเป็นสมาริที่ควรค่าแก่การใช้งานการแก้ปัญหาชีวิตการบำบัดโรคทางกายใจและความเจริญก้าวหน้าแห่งสมาริสู่ปัลสนาอันเป็นทางแห่งปัญญาสู่การสื้นสุดแห่งกองทุกข

สมเด็จพระภูมิสังฆราช สมเด็จพระสังฆราช สมกมಠ沙ангປ្រិនាយក⁷⁵ ให้ความหมายสมาริว่า คือ ความตั้งใจมั่นอยู่ในเรื่องที่ต้องการเพียงเรื่องเดียวไม่ให้จิตคิดพุ่งช่านหรือส่ายไหว

พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต)⁷⁶ กล่าวว่าสมาริ หมายถึงความตั้งมั่นของจิตหรือภาวะที่จิตแห่งนั้นต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาริที่พบเสมอ คือ “จิตตั้สเก็คคตา” หรือเรียกสั้นๆว่า “ເອກັດຕາ” ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือการที่จิตกำหนดแห่งนั้นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่พุ่งช่านหรือส่ายไป สามารถนั้นแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) ขณะสมาริ สมาริชั่วขณะ (Momentary concentration) ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมงาน ในชีวิตประจำวัน ให้ได้ผลดี

2) อุปจารสมาริ สมาริเฉียดๆ หรือจวนจะแห่งนั้น (Neighbourhood concentration)

3) อัปปนาสมาริ คือ สมาริที่แห่งนั้นแบบสนิท (Attainment concentration) สมาริในขั้นตอน เป็นสมาริระดับสูงสุด ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาริเป็นต้น

พระธรรมโกศาจารย์อธิบายความหมายของสมาริว่าคือ รวมยอดเดียวขึ้นไปเล็กๆเข้าแล้วไปเล็กที่สุดที่ยอด นั่นคือ ความหมายรวมยอดแล้วมีความหมายว่าช้านอกไปพิศใหญ่ไม่ได้ ไม่ช่านออกไปพิศใหญ่แล้วก็รวมแน่นเป็นยอดเดียว เหมือนฝาซีหรือรูปกรวย ความหมายของสมาริเป็นเช่นนั้น

วิริยา ขินวรรโน และคณะ⁷⁷ ได้ให้ความหมายของสมาริว่าคือ ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแห่งนั้นต่อสิ่งที่กำหนด ดังมีคำจำกัดความของคำว่า “สมาริ” คือ “ເອກັດຕາ” ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่งคือ การที่จิตกำหนดแห่งนั้นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่พุ่งช่าน ซึ่งจิตที่เป็นเช่นนั้น

⁷³ อภ.ว.35/183/140; 589/322.

⁷⁴ เจริญ ช่วงคิด, การศึกษาสมาริในพระพุทธศาสนาบรรยาย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย, 2557), หน้า 13.

⁷⁵ สมเด็จพระภูมิสังฆราช สมเด็จพระสังฆราช สมกมಠ沙างປ្រិនាយក, โอสถธรรม, (กรุงเทพมหานคร: แจก.ป.สัมพันธ์การพิมพ์, 2526), หน้า 29.

⁷⁶ พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม (ฉบับเดิม), พิมพ์เผยแพร่ธรรมทานครั้งที่ 23. (กรุงเทพมหานคร, 2546), หน้า 330.

⁷⁷ วิริยา ขินวรรโน และคณะ, สมาริในพระไตรปีฎก: วิวัฒนาการการตีความคำสอนเรื่องสมาริในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 54.

สมาชินน์ ต้องมีลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะปริสุทธิ์ 2) ลักษณะตั้งมั่น และ 3) ลักษณะควรแก่งานเป็นต้น

สุจิตรา อ่อนค้อม⁷⁸ สรุปความหมายของสมาชิว่า ภาวะของจิตที่มีอารมณ์เดียวแน่นเว่อร์ต่ออารมณ์เดียว หรือภาวะของจิตที่แน่นอยู่กับอารมณ์อันหนึ่ง

นงนุช แย้มวงศ์ ทศนีย์ ลิมปิโสภณ และอดิศศร แย้มวงศ์⁷⁹ ให้ความหมายของ สมาชิว่า หมายถึง สัมมาสมาริตามหลักพุทธศาสนาล่าวคือความตั้งมั่นแห่งจิตกรรมมีจิตกำหนดแนวโน้มความตั้งใจมั่นคงในการมีเดียวในปัจจุบันไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์อื่นๆ ที่เข้ามาระบบที่เป็นฐานแห่งการรู้จิต ตามความเป็นจริงสามารถมีสติอยู่ทุกเมื่อเรียกได้ว่ารู้ตัวทั่วพร้อมเป็นการกระทำทางจิตให้มีอารมณ์ เป็นหนึ่งเดียวโดยทำความรู้สึกให้อยู่กับลมหายใจเข้าออกตลอดเวลาไม่คิดถึงสิ่งต่าง ๆ จะก่อให้เกิดความตั้งมั่นของจิตรู้สึกเบาสบายและพิจารณาเห็นความเกิดดับของธรรมชาติทั้งหลายเกิดเป็นปัญญาทางธรรมส่งผลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันอย่างถูกต้อง

จากความหมายของสมาชิข้างต้นจึงสรุปได้ว่า สมาชิหมายถึงความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตมีความแน่นเว่อร์ต่อสิ่งที่กำหนด จิตความไม่ฟุ้งซ่านภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่งอย่างเรียบ สงบ เสมอจิตตั้งมั่นจะจ่อไม่ซัดส่ายฟุ้งซ่านเมื่อใจรวมเป็นสมาธิความซัดส่ายปลิวไปกับสิ่งกระทบย่อมหมดไป

ระดับของสมาชิ

สมาชิคือการตั้งมั่นในการมีอยู่ 3 ประเภทด้วยกันได้แก่

- 1) อุปจารสมาริ สมาชิใกล้ลิมานหรือสมาชิใกล้จะแนบแน่น
- 2) อัปปนา สมาชิแบบแน่นและ
- 3) ขณะสมาชิ สมาชิชั่วขณะ⁸⁰

ระดับสมาชิ⁸¹ ในขั้นอรรถกถาแยกสมาชิออกเป็น 3 ระดับคือ

1. ขณะสมาชิ สมาชิชั่วขณะ (Momentary concentration) เป็นสมาชิขั้นต้นซึ่งคนทั่วไปอาจใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่การงานในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดีและจะใช้เป็นจุดตั้งต้นในการเจริญวิปัสสนาก็ได้

2. อุปจารสมาชิ สมาชิเนี่ยดๆ หรือสมาชิจนจะแน่นเว่อร์ (Access concentration) เป็นสมาชิขั้นระดับนิวรณ์ได้ก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะแห่งมานหรือสมาชิในบุพภาคแห่งอัปปนาสมาชิ

3. อัปปนาสมาชิ สมาชิแน่นเว่อร์หรือสมาชิที่แนบสนิท (Attainment concentration) เป็นสมาชิระดับสูงสุดซึ่งมีในมานทั้งหลายถือว่าเป็นผลสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาธิ

⁷⁸ สุจิตรา อ่อนค้อม, การฝึกสมาธิ, พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพมหานคร: ดับเบิลยูนิเวิร์สิตี้พับลิชิ่ง, 2542), หน้า 5.

⁷⁹ นงนุช แย้มวงศ์ ทศนีย์ ลิมปิโสภณ และอดิศศร แย้มวงศ์, ผลการเดินทางสมาริต่อสมรรถภาพทางกายระดับความจำและความฉลาดทางอารมณ์ของผู้สูงอายุ, สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.), 2558, หน้า 4.

⁸⁰ พระไตรภูมมหาเถร (มหาเสียดอ) รجنา, วิปัสสนานัยเล่ม 1, พระพรหมโมกี (สมศักดิ์อุปถัมภ์), 9, M.A., Ph.D.) ตรวจชำระ, พระคันธาราวิวงค์แปลและเรียบเรียง, (นครปฐม: ห้างหุ้นส่วนจำกัดซีเอไอเช่นเตอร์จำกัด, 2548), หน้า 59.

⁸¹ นิท.อ.1/158; ปฏิส.อ.221; สุคณ.อ.207; วิสุทธิ.1/184.

สมาชิอย่างที่ 2 และ 3 มีกล่าวถึงบอยฯในคำอธิบายเกี่ยวกับการเจริญกรรมฐานและมีที่กำหนดค่อนข้างชัดเจนคือ อุปจารสมารี เป็นสมาชิเมื่อจิตตั้งมั่นโดยละเอียดทั้ง 5 ได้ถ้ามองในแง่การกำหนดอารมณ์กรรมฐานก็เป็นช่วงที่เกิดปฏิภาณนิมิต (ภาพที่มองเห็นในใจของสิ่งที่ใช้เป็นอารมณ์กรรมฐานซึ่งประณีตลึกซึ้งเลยกذاขึ้นที่เป็นภาพติดตาไปอีกขั้นหนึ่งเป็นของเกิดจากสัญญาบริสุทธิ์ประจำสีประจำจามลทินสามารถนึกขยายหรือย่อส่วนได้ตามปรารถนา)⁸² เป็นสมาชิຈวนเลียนจะแนวโน้มโดยสมบูรณ์ใกล้จะถึงผ่าน อุปจารสมาชินนั่นแหลกเป็นเมื่อชำนิชำนาญคุณดีแล้วก็จะแนวโน้มกล้ายเป็น อัปปนาสมารี เป็นองค์แห่งผ่านต่อไป แต่สมาชิอย่างแรกคือ ชนิกสมารี ดูเหมือนจะไม่มีเครื่องกำหนดหมายที่ชัดเจนจึงน่าจะพิจารณาพอให้เห็นเดาຽปว่าแค่ไหนเพียงไรคัมภีร์ปรมาจาร มัญชาสา⁸³ กล่าวว่า “มูลสมารี” (สมาชิขั้นมูลสมารีเบื้องต้นหรือสมาชิต้นเดา) และบริกรรมสมารี(สมาชิขั้นตระเต็รูปหนึ่งเมลงมือ) ที่กล่าวถึงในคัมภีร์วิสุทธิมคคเป็นชนิกสมารี

หลักสูตรสัคคยาสามาริ

สถาบันจิตตานุภาพ ก่อตั้งโดย พระเดชพระคุณพระธรรมมงคลญาณ(หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร) มีจุดประสงค์ในการเผยแพร่วิชาสามารี เพื่อความสันติสุขของโลก เริ่มเปิดดำเนินการเรียนการสอนมาตั้งแต่วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ได้เปิดหลักสูตรสำหรับประชาชน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตและปัญญา ในที่นี้ขอนำเสนอเฉพาะหลักสูตรสัคคยาสามารี ซึ่งพระเดชพระคุณพระธรรมมงคลญาณ(หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร) ได้อธิบายไว้ตอนหนึ่งว่า

"สัคคยาสามาธิ" แปลว่า สามาริเพื่อหนทางสู่สวรรค์ "สัคคยา" แปลว่า สวรรค์การปฏิบัติ สามินั้น ก็เริ่มจากการบริกรรมพุทธो คำว่า พุทธो นี้เป็นพุทธานุสติ เมื่อเริ่มบริกรรมก็ถือได้ว่า ปิดหนทางสู่นรกได้ เมื่อครونิก "พุทธो" เพียงคำเดียว เวลาจะละจากกายหยาดเข้าสู่กายละเอียด จะไม่ไปทางอباحยจุดประสังค์ของการทำสามาริ คือ สะสมพลังจิต ก่อนที่จะทำสามาริ รามีอารมณ์มากมาย เมื่อเริ่มบริกรรม อารมณ์ก็จะหายไปหมด เหลือแค่บริกรรมเพียงอย่างเดียว คือจิตเป็นหนึ่ง เมื่อจิตเป็นหนึ่งก็จะเกิดการผลิตพลังจิต การทำสามาริในครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ทำเรื่อยๆ จะเกิดการสะสมพลังจิต และพลังจิตนี้จะไม่หายไปไหน จะอยู่ติดตัวของเราไปพลังจิตนี้จะสามารถควบคุมตนเองได้ ในที่สุดก็จะเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม นี่คืออานิสงส์ของการทำสามาริ เมื่อสามาริควบคุมจิตใจได้แล้ว ความขัดแย้งในหูใจแคล่ไหน สามาริจะสามารถช่วยได้ ก่อให้เกิดสันติสุขต่อครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และโลกเมื่อทำสามาริมากขึ้นจะเกิด "ตัวเตือน" มาช่วยเราได้ ตัวเตือนนี้จะเกิดขึ้นเอง หลวงพ่อสอนสามาริไม่เฉพาะคนไทย สอนคนแคนาดาด้วย (ยกตัวอย่างชาวแคนาดา ที่เรียนสามาริจนจบนำไปประกอบอาชีวศึกษาคืนหลวงพ่อ) เหมือนกับการที่พากเรอทั้งหลายไปเรียนหนังสือทุกวัน อ่านหนังสือถูกไม่เป็นไร แต่พออ่านผิดจะมีตัวเตือน มากกว่า อ่านผิดแล้ว หากไม่เคยเรียนหนังสือ เปิดหนังสืออ่านก็ไม่รู้ว่าอ่านถูกหรือผิด ไม่มีตัวเตือนมาบอก เช่นเดียวกับคนที่ไม่ทำสามาริ เมื่อเกิดเหตุวิกฤติ หรือคับขัน ก็ไม่มีตัวเตือนคอยบอก จนอาจทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาดได้ การทำสามาริเป็นบุญ ทำให้เกิดวาระนา บำรุง สัญญา หลวงพ่อ อายุ 13 ปี ก็ไปหาปูหาปลามาทำกิน แต่พอมากำราทำสามาริแล้ว แม้แต่ยุงมาก็ต หลวงพอก็ไม่เคยต สำสั่งเหล่านี้มันเกิดขึ้นเอง

⁸² วิสทธิ.1/107; 160,175,187; วินย.อ.1/523.

⁸³ วิสทธิ.วิชา2/142, 300.

นอกจากนี้สมาชิก จะทำให้เกิดปัญญา ปัญญาจะทำให้พวกรเรอทั้งหลายสร้างตัวเป็นบุคคล ใหม่ขึ้นมา พวกรเรอเมื่อโอกาสในการทำสมาชิกตั้งเยอะ เพราะไม่ต้องกังวลเรื่องการงาน พวกรเรอเมื่อโอกาส มากกว่าคนอีกหลาย ๆ คน จึงควรใช้โอกาสนี้ทำสมาชิก คนบางคนไม่มีโอกาสเข้าวัด ไม่มีโอกาสได้ทำ สมาชิก หากเราเกิดมาแล้วไม่ได้ทำสมาชิก ก็ถือว่าไม่มีประโยชน์ เกิดมาตายเปล่า

"เมื่อ พ.ศ. 315 หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ 300 ปี มีเณรคนหนึ่งเดินเข้าไปในคุก คุกนี้พระเจ้าอโศกสร้างไว้ เพื่อประหารชีวิตคน ถ้าใครเข้าไปในคุกให้สามารถประหารได้เลย เนื่องผลเดินไปบินทabar ในคุก จึงถูกขัง ขณะที่เณรถูกขังอยู่ในคุก ก็ได้พบผัวเมียคู่หนึ่ง เป็นซุกัน และถูกประหารโดยการตำด้วยครกจนตายทั้งสองคน เมื่อเณรได้เห็นจึงบรรลุพระ อรหันต์ สามารถแหหะได้เรื่องรู้ถึงพระเจ้าอโศก ว่ามีเณรแหหะได้ ท่านจึงอยากเห็นคนแหหะได้ จึงเดินทางไปที่คุก แล้วบอกให้เณรแหหะให้ดู แต่เณรไม่ทำพระราชนิธิข้อบัญญัติของ พระพุทธเจ้าพระเจ้าอโศกจึงส่งประหารเณร เณรจึงแหหะให้ดู หลังจากนั้นมาพระเจ้าอโศก ก็ เกิดความเลื่อมใสในพุทธศาสนา "สักคคสามาธิ หลวงพ่อใช้เวลาเขียนหลักสูตรกว่า 20 ปี ขอให้พวกรเรอทั้งหลายจงตั้งใจเรียน"

กรมราชทัณฑ์ ได้มีกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยบรรจุหลักสูตรสักคคสามาธิ เป็นภาคบังคับหลักสูตรหนึ่งสำหรับผู้ต้องขังมีคุณสมบัติเป็นนักโทษเด็ดขาด ภายใน 15 วัน หลังจาก ผ่านหลักสูตรปฐมนิเทศนักโทษเด็ดขาด ซึ่งมีระยะเวลา ในการฝึกอบรม 21 วัน (100 ชั่วโมง) มีกรอบ เนื้อหาเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบถึงการปฏิบัติสมาชิกแบบง่ายๆ และได้ผลเร็วสามารถควบคุม อารมณ์ได้ดี คลายความเครียด มีสติ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีเนื้อหาดังนี้

- 1) จุดประสงค์ของการทำสมาชิก
- 2) จุดเริ่มต้น
- 3) ลักษณะต่อต้านสมาชิก
- 4) วิธีการ
- 5) การบริกรรม
- 6) สมาชิก

โดยทั้ง 6 หัวข้อข้างต้นจะมีการเรียนด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (จักรม-นั่งสามาธิ) ผู้เข้า รับการอบรมจะต้องมีชั่วโมงเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จึงมีสิทธิสอบ เมื่อจบหลักสูตรแล้ว จะมีการ สอบภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ต้องทำคะแนนได้ ร้อยละ 50 ขึ้นไป จึงถือว่าจบหลักสูตร จึงมอบ ประกาศนียบัตรให้แก่ผู้อบรม⁸⁴ (ดูตารางอบรมภาคผนวก) ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาผลการ เปลี่ยนแปลงจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ โดยใช้แบบสอบถามวัดผลก่อนและหลังการเข้าร่วมสักคคสามาธิของผู้ต้องขัง

⁸⁴ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการพัฒนาพฤตินิสัย, เอกสารอัสดงสำเนา, 2560 หน้า 5-6.

2.6 การวัดผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

เมื่อพิจารณาความหมายของการพัฒนาระบบเชิงจริยธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้วพบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยมีภาวะต์ หรือภานา 4 ด้านเป็นเป้าหมายนั้นสามารถอธิบายสุขภาวะองค์รวมได้อย่างสอดคล้องกัน กล่าวคือ สุขภาพแบบองค์รวม เป็นปรัชญาของ การมีสุขภาวะที่ดี โดยพิจารณาถึงทุกๆ องค์ประกอบในร่างกาย ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิต วิญญาณ ไม่ได้พิจารณาเฉพาะโรคที่เป็นหรือเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย แต่จะพิจารณาจาก ปฏิกริยาความสัมพันธ์ระหว่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสภาพแวดล้อม ไม่สามารถแยกออกจากกัน ได้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องอยู่ในภาวะสมดุลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการมีสุขภาวะที่ดีที่สุด สำหรับคำจำกัดความ ของสุขภาพแบบองค์รวมของไทย ตาม (ร่าง) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ระบุไว้ว่า เป็นสุขภาวะที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และจิต วิญญาณ ไม่ได้หมายถึง ความไม่มีพิการและการไม่มีโรคเท่านั้น วารสารการส่งเสริมสุขภาพของ อเมริกา ระบุ สุขภาพไว้ 5 มิติ⁸⁵ ได้แก่

1) มิติทางกาย (Physical dimension) เป็นมิติทางร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจาก โรคหรือความเจ็บป่วย มีปัจจัยสำคัญในมิตินี้ คือ อาหารและโภชนาการ สมรรถนะทางกาย ลี่งแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ ที่อยู่อาศัย สร้างสรรค์กิจที่เพียงพอ ส่งเสริมภาวะสุขภาพ ฯลฯ

2) มิติทางจิตใจ (Psychological dimension) เป็นมิติของสภาวะทางจิตใจหรืออารมณ์ (Emotion) เช่น อารมณ์แจ่มใส ปลดปล่อย ไม่มีความกังวล มีความสุข ปัจจัยสำคัญในมิตินี้ คือ การ จัดการกับความเครียด การดูแลไม่ให้เกิดภาวะวิกฤตทางอารมณ์

3) มิติทางสังคม (Social dimension) เป็นความผูกพันของครอบครัว สังคม และชุมชน โดยการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถให้การดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร เสมอ ภาค มีความยุติธรรม สันติสุข วัฒนธรรมชุมชน และมีระบบบริการที่ดีและทั่วถึง

4) มิติทางจิตวิญญาณ (Spiritual dimension) เป็นความผูกพันที่เกิดจากการมีความหวัง ในชีวิต มีความรัก ความอบอุ่น ความเชื่อมั่นในครรภ์ มีสิ่งยึดมั่นและเคราะห์ มีการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ด้วยความมีเมตตา กรุณา ไม่เห็นแก่ ตัว มีความเสียสละ และยินดีในการที่ได้มองเห็นความสุข หรือ ช่วยเหลือผู้อื่นให้ประสบความสาเร็จ (Transcendence) มิตินี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ของคน สามารถสร้างได้ในครอบครัวและชุมชน สร้างด้วยความรักความอบอุ่น ความเข้าใจกันและกัน เห็นใจกัน ยอมรับกัน เคราะห์ในศักดิ์ศรีของกันและกันในฐานะที่เป็นนุชย์ เช่นเดียวกัน ไม่รังเกียจ เดียดฉันท์ ไม่แบ่งพากและเบ่นจาไว แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่ร่วมกัน อย่างสันติ ครอบครัว ชุมชน และสังคมที่มีสุขภาวะทางจิตวิญญาณดี ไม่ได้แปลว่าไม่มีปัญหา แต่ สามารถจัดการปัญหาได้ ถ้าแก้ไข ไม่ได้ก็สามารถสร้างความสมดุล จัดการให้คนอยู่กับปัญหา ที่แก้ไขไม่ได้นั้นโดยไม่ทุกข์และเดือดร้อน จนเกินไป

⁸⁵ กรณิกา ปัญญาวงศ์, พนัส พฤกษ์สุนันท์, นายนพพงษ์, วิชาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (เอกสาร ประกอบการสอน), (สมุดลงคะแนน: สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2555), หน้า 10.

5) มิติทางปัญญา (Intellectual dimension) เป็นสุขภาพในด้านการเป็น ผู้มีการศึกษา มีความรู้ เฉลี่ยวฉลาด รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นภูมิคุ้มกันทางสังคม สามารถประกอบอาชีพ และ ประสบความสำเร็จในชีวิต

พระไพศาลา วิสาโล⁸⁶ กล่าวว่า สุขภาพองค์รวม หมายถึง สุขภาพที่ครอบคลุมทุกมิติของ ชีวิต เป็นสุขภาวะโดยรวมอันเกิดจากสุขภาวะทางกาย จิต และสังคม ซึ่งต่างเข้มโยงสัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิดยกที่จะแยกออกจากกันเป็นส่วนๆ หรืออย่างโดดๆ ได้ ด้วยเหตุนี้กัยและใจจะต้องสัมพันธ์ กันด้วยดี ควบคู่ไปกับความสัมพันธ์ทางสังคมถึงจะทำให้ชีวิตมีความเจริญของงานหรือมีสุขภาพที่ดีได้ กล่าวโดยสรุป การรักษาสุขภาพแบบองค์รวมนั้นมี 4 ด้านคือ 1) ด้านกาย ได้แก่ การพื้นฟูและรักษา ร่างกายทั้งระบบ โดยอาศัยยา.rักษาที่เหมาะสม กระบวนการบำบัดทางกาย ตลอดจนการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม อาทิ การกิน การนอน การพักผ่อน การออกกำลังกาย และการทำงาน 2) ด้านจิต ได้แก่ การผ่อนคลายจิต ทางให้เกิดความสงบ แข็งชื่น ผ่องใส มีเมตตา และกำลังใจ ไม่ห้อแท้สิ้นหวัง 3) ด้าน ปัญญา ได้แก่ การเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับโรคและชีวิต เพื่อละวางความติดยึด และเป็นอิสระจาก ความผันผวนปรวนแปรของชีวิต

ด้านสังคม ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกับผู้อื่น มีครอบครัว ญาติมิตร หรือชุมชนที่ พร้อมเป็นกำลังใจให้ความช่วยเหลือ มีความเอื้ออาทรต่อกัน

พระครรชิต คุณโกร ได้กล่าวถึง องค์ประกอบหลักในการประเมินสุขภาพแนวพุทธ ได้แก่

1. กายภาพนา แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ คือ

1.1) ด้านสิ่งแวดล้อม มีองค์ประกอบต่างๆ คือ อ瑜โกลชิตประสานสอดคล้องไม่ เบียดเบียนธรรมชาติ เทืนคุณค่าดูแลรักษา ซาบซึ้ง มีความสุข ในการได้อยู่กับธรรมชาติ มีทัศนคติที่ดี ต่อธรรมชาติอย่างรักษาไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง

1.2) ปัจจัย 4 ได้แก่ อุปกรณ์และเทคโนโลยี หมายถึงการเสพ การบริโภค ใช้สอย ไม่ ลุ่มหลงมัวแมไม่ติดอยู่ในคุณค่าเทียม เสพ บริโภค ใช้สอยด้วยปัญญา เพื่อคุณค่าแท้ เพื่อการพัฒนา และสร้างสรรค์

1.3) การใช้อินทรีย์ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างมีสติ มุ่งให้ได้ความรู้และคุณค่า ที่ดี งามไม่เห็นแก่สนุกสนานบันเทิง รู้จักเลือกเฟ้นแต่สิ่งที่ดีประโยชน์ 1.4) สุขภาพร่างกาย หมายถึง ความแข็งแรง และความสามารถในการทำงาน การดูแล เอาใจใส่สุขภาพร่างกาย ความสะอาด และ ทัศนคติต่อการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงเพื่อเป็นเครื่องเกื้อหนุนชีวิตที่ดีงาม

2. ศีลภารนา แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ คือ

2.1) ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น รู้จักสงเคราะห์ เกื้อหนุน เอาใจใส่ ทำให้เกิดไมตรี และความสามัคคี รู้จักสื่อสาร เพื่อชักจูงและชักนำในการพัฒนา

⁸⁶ พระไพศาลา วิสาโล, “สุขภาพ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม” ใน ทวีทอง ทรงวิวัฒน์ และเพญ- จันทร์ ประดับมุข (บก. สิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ ข่ายงานวิจัยพุทธกรรมสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2535)

และสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป

2.2) อาชีพ หมายถึง ไม่เบียดเบี้ยนผู้อื่น ไม่ก่อความเสื่อมเสียแก่สังคมไม่ทุจริตผิดกฎหมาย สุจริต สร้างสรรค์ ดีงาม เกื้อกูล แก้ไขปัญหา พัฒนาตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรูปแบบใช้เพื่อเลี้ยงตนเองและคนที่เกี่ยวข้องให้เป็นสุข สงบเรียบร้อย เพื่อแผ่ แบ่งปัน และทำสิ่งที่ดีงาม เป็นบุญ มีการเก็บออมเป็นทุนและรู้จักคุณค่าทางจิตปัญญา กล่าวคือ ไม่ลุ่มหลงมัวเมะ รู้เท่าทัน เป็นอิสระ และใช้ พัฒนาจิตปัญญาอย่าง ขึ้นไป ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ ประกอบด้วย ประกอบอาชีพเพื่อผลตอบแทนสหัรับเป็นปัจจัยยังชีพ เป็นเครื่องมือฝึกฝนพัฒนาตนเอง และใช้แก้ไขปัญหา พัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม

2.3) วินัย หมายถึง ความเคารพรักษากฎเกณฑ์ กติกา สิกขາบท ระเบียบ จรรยาบรรณ กฎหมาย รู้จักใช้วินัยในการดำรงชีวิต กล่าวคือ จัดแบ่งวัตถุสิ่งของ จัดแบ่งเวลา จัดสภาพแวดล้อม และการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน

3. จิตตภavana แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ คือ

3.1) คุณภาพ ประกอบด้วย ศรัทธา คือ ความเชื่อมั่นที่ประกอบด้วยปัญญา เชื่อมั่นในการหากุณงามความดี พรมวิหาร 4 ความเคารพ อ่อนน้อม สุภาพ อ่อนโยน กตัญญูตัวเวที จิตใจกว้างขวาง เสียสละ โอบอ้อมอารี มีธิริอตตปปะ

3.2) สมรรถภาพ ประกอบด้วย ฉันทะ ความเพียรพยายาม บากบั่น อดทน รับผิดชอบ เข้มแข็ง มีกำลังใจเด็ดเดี่ยว มีสติไม่เลื่อนลอย ไม่เคลไลล หรือตกไปทางเสื่อม ไม่ทิ้งโอกาส ที่จะสร้างสรรค์ มีสมาริ สงบ ตั้งมั่น ไม่ออกแวกหัวน้าให้ ใสกระจาง ราบเรียบ มีพลัง นุ่มนวลครุ่นแก่ งาน

4. ปัญญาภavana แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ คือ

4.1) การปฏิบัติต่อความรู้ ได้แก่ การมีความรู้ในวิชาชีพการทำงานที่เป็นหน้าที่ของตน การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม การนาความรู้มาใช้งานได้ (คิดเป็น-แก้ปัญหาเป็น-ดับทุกข์ได้)

4.2) ระดับความรู้ แบ่งเป็น สุตุ ทิภูมิ และญาณทั้งสาม

โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการเชิงปฏิบัติการของการวัดผลการเปลี่ยนแปลง จริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ดังนี้

กระบวนการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธสามารถกำหนดแนวทางในการระบุพฤติกรรมทางจริยธรรมตามกรอบภาระ 4 ดังนี้ ดังนี้

1) การพัฒนาทางกาย หมายถึง การกระทำของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิกดูแลสุขภาพ ร่างกายให้แข็งแรง พิจารณาอาหารอย่างพอดี คำนึงถึงคุณและโทษ มีการดูแลอุปกรณ์เครื่องใช้ และทำความสะอาดดูอุปกรณ์ โดยไม่ต้องรอคำสั่ง สามารถจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นอาศัยอยู่ ให้มีความสะอาด เรียบร้อย

2) การพัฒนาด้านสังคม หมายถึง การกระทำของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิก มีพัฒนาระบบ ร่วมกับผู้อื่น มีความอดทนและรู้จักให้อภัยซึ่งกันและมีส่วนร่วมในการจัดหรือทำกิจกรรมของส่วนรวม

แบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น พูดจาแนะนำผู้อื่นเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน และไม่เปียดเบี้ยนผู้อื่นทางกาย วาจา และใจ

3) การพัฒนาด้านจิตใจ คือ การกระทำการของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิก รู้จักวิธีควบคุมตนเองในการกระทำการสิ่งใดด้วย มีรู้สึกมีจิตใจปลดปล่อย ผ่อนคลาย ไม่เครียดหนัก ความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เชื่อมั่นว่าความขยัน ประกอบอาชีพสุจริต จะทำให้ชีวิตดีขึ้นได้ และมีจิตใจเข้มแข็ง เอื้อเฟื้อและช่วยเหลือผู้อื่น

4) การพัฒนาด้านปัญญา หมายถึง การกระทำการของผู้เข้าร่วมฝึกสมาชิก แสดงออกความตั้งใจจะแสวงหาความรู้สิ่งใหม่ๆเพื่อพัฒนาตนเอง หลีกเลี่ยงกระทำการสิ่งที่ไม่ดี มีจิตใจปล่อยวางได้ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและการรับรู้สิ่งต่างๆตามความเป็นจริง รักษาใจให้นิ่งสงบและปล่อยวางได้ หลีกเลี่ยงและไม่กระทำการปั้งทางกายและทางใจต่อผู้อื่น

2.7 ข้อมูลพื้นฐานทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์⁸⁷

1. ชื่อหน่วยงาน ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง

2. หัวหน้าหน่วยงาน นายวุฒิชัย เจนวิริยกุล

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อหัวหน้าหน่วยงาน 02 589 5247

3. ที่ทำการ/ข้อมูลทั่วไป

3.1 ที่ทำการ 33/2 ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขต
จตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 02 591 0555 โทรสาร 02 589 6303

3.2 ข้อมูลทั่วไป

พื้นที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางทั้งหมด 45 ไร่ 52 ตารางวา

มีพื้นที่ภายใน จำนวน 42 ไร่ 2 งาน 37 ตารางวา

พื้นที่ภายนอก 3 ไร่ 1 งาน

แบ่งออกเป็น 12 แดน ได้แก่ ฝ่ายปกครอง แดน 1-12

พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตกำแพงเดียวกันกับเรืองจำกลางคลองเปรม

ทิศเหนือ ติดกำแพงเรือนจำคลองเปรม

ทิศใต้ ติดแนวคลองส่งน้ำ

ทิศตะวันออก ติดแนวคลองส่งน้ำ

ทิศตะวันตก ติดกำแพงเรือนจำคลองเปรม

4. เจ้าหน้าที่

จำนวนบุคลากรทั้งหมด 239 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

⁸⁷ ข้อมูลรายงานเอกสารจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2561.

- ข้าราชการ 213 คน
- พนักงานราชการ 8 คน
- ลูกจ้างประจำ 2 คน
- ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน
- พนักงานจ้างเหมา 1 คน
- ลูกจ้างร้านสังเคราะห์ 13 คน
- ลูกจ้างเงินทุน 1 คน

(ข้อมูลวันที่ 1 พฤษภาคม 2560)

โดยกรอบอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ไม่เพียงพอต่อการควบคุมผู้ต้องขัง เมื่อ
เปรียบเทียบกับอัตราส่วนผู้ต้องขัง

5. ผู้ต้องขัง

จำนวนผู้ต้องขังชาย ทั้งสิ้น 8,170 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 19 มีนาคม 2561) แยกเป็น

ประเภทผู้ต้องขัง	จำนวน(คน)
นักโทษเด็ดขาด	5,699
ระหว่างอุธรรณ-ภัยกา	863
พิจารณาไต่สวน	713
สอบสวน	895
รวม	8,170

ผู้ต้องขังที่เข้ามาคุมขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เป็นคดียาเสพติดโดยเฉพาะ
ตั้งแต่ผู้เสพยาเสพติด ผู้ครอบครอง และผู้จำหน่ายยาเสพติด คดีตั้งแต่ระหว่างสอบสวน พิจารณาคดี
ระหว่างอุธรรณ-ภัยกา จนกระทั่งคดีถึงที่สุดเป็นนักโทษเด็ดขาด พฤติกรรมผู้ต้องขังโดยทั่วไป ค่อนข้าง
ก้าวร้าว และหากกลุบอยู่กิจกรรมทางที่จะทำในสิ่งที่จะทำขัดต่อระเบียบของทัณฑสถานฯ เมื่อมีโอกาสที่
สามารถกระทำการได้เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่มีศักยภาพทางการเงินสูง มีเครือข่ายภายใน-ภายนอก
กว้างขวาง

6. หน้าที่ความรับผิดชอบทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง

- ควบคุมและดำเนินการกับผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้โทษ ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของ
ศาลที่มีกำหนดถึงโทษสูงสุดถึงตลอดชีวิต
 - จัดการศึกษา อบรม พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขพฤตินิสัยและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง
 - ดำเนินเกี่ยวกับการงาน และการใช้แรงงานผู้ต้องขัง
 - ดำเนินการทางทัณฑปฏิบัติ จัดสวัสดิการให้การสงเคราะห์ และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่
ผู้ต้องขัง

- ศึกษาวิเคราะห์ และพัฒนามาตรการ หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้โดยทุก

7. ผู้ต้องขังวัยรุ่น

- ผู้ต้องขังวัยรุ่นอายุ 18-25 ปี มีจำนวน 1,716 คน อยู่ระหว่างสอบสวนและพิจารณาคดี จำนวน 361 คน ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา และคดีเด็ดขาด (มีกำหนดโดยทุก) จำนวน 1,355 คน กำหนดโดยทุก มีดังนี้
- ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน, 1,137 คน
 - ตั้งแต่ 10-25 ปี จำนวน 143 คน
 - ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน
 - ตลอดชีวิต จำนวน 39 คน
 - จำนวนครั้งที่ต้องโดยทุก
 - ครั้งแรก จำนวน 1,512 คน
 - ครั้งที่ 2 จำนวน 183 คน
 - ครั้งที่ 3 ขึ้นไป จำนวน 21 คน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษา ผู้ต้องขังวัยรุ่นอายุ 18-25 ปี โดยเห็นว่า กลุ่มช่วงวัยนี้ เป็นวัยการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สังคม ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะทำให้เกิดผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจได้อย่างตรงไปตรงมา มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการในลำดับต่อไป

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยดังนี้

สวัสดิ์ จิรภูมิศิริกาลการ⁸⁸ การศึกษาวิจัย เรื่อง การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองแพรม มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรการฝึกปฏิบัติธรรมให้ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองแพรม และเพื่อทดลองใช้ ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรการฝึกปฏิบัติธรรมให้ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองแพรม ผลวิจัยพบว่า ความเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนา จำแนกตามกลุ่มก่อนและหลังผ่านหลักสูตร พบร่วมกัน ผู้ต้องขังหลังผ่านหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ต้องการตักบาตรรายแต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการตักบาตรบ่อยๆ ผู้ต้องขังก่อนผ่านหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ต้องการฟังเทศน์ แต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการฟังเทศน์บ่อยๆ ผู้ต้องขังก่อนผ่าน

⁸⁸ สวัสดิ์ จิรภูมิศิริกาล, “การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองแพรม”, รายงานวิจัย, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

หลักสูตร ส่วนใหญ่ไม่ต้องการทดสอบผ้าป่าหรือกฐิน แต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการทดสอบผ้าป่าหรือกฐินบ่อย ๆ จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังหลังผ่านหลักสูตรการปฏิบัติธรรมโดยการปฏิบัติวิปัสสนา จะมีพุทธิกรรม และความคิดเห็นต่อการปฏิบัติธรรม และการปฏิบัติวิปัสสนาสูงขึ้น ดังนั้นทางผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือเรือนจำต่าง ๆ ควรมีโปรแกรมให้ผู้ต้องขังได้ปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนา เพื่อกล่อมเกลาจิตใจของผู้ต้องขังให้มีพุทธิกรรม และความคิดเห็นต่อในการปฏิบัติธรรมสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ภาคฯ อารมณ์เจริญ⁸⁹ ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนองและเบรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง พบร่วม ด้านสังคม มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และอันดับสุดท้าย คือ ด้านร่างกาย และผลการเบรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบร่วม กลุ่มผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุ 31-40 ปี สถานภาพเป็นหม้าย ภูมิลำเนาที่สุราษฎร์ธานีการศึกษาระดับมัธยมต้น อาชีพเกษตรกร ประเภทดีอื่น ๆ และระยะเวลาถูกคุมขัง 1-2 ปี มีคุณภาพชีวิตดีกว่า ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มนี้ในแต่ละปัจจัยส่วนบุคคล

ฤทธิชัย แกมนากและสุกัชชา พันเลิศพาณิชญ์⁹⁰ ได้ศึกษาการบูรณาการหลักไตรสิกขากับจิตวิทยาวัยรุ่นในการพัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย ผลวิจัยพบว่า ด้านสุขภาวะจิต พบร่วม เยาวชนมีความหวังว่าในอนาคตพอแม่จะภูมิใจในตัวเยาวชน ด้านบูรณาการหลักไตรสิกขາ พบร่วม เยาวชนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขต่อไป ด้านสนับสนุนการบูรณาการหลักไตรสิกขາ พบร่วม ประสบชีวิตร้อยให้เยาวชนมีความเข้าใจเรื่องความชั่ว ความดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด หลักธรรมที่ควรนำมาประกอบการสอนเยาวชนได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 นอกจากนี้การสอนเรื่องความขยันหม่นเพียร การเอาใจใส่ในงานรั้งการเอาตากูฟัง ควรสอนให้เยาวชนเข้าใจที่มาของชีวิตตนเอง การฝึกสมารธเบื้องต้น จะทำให้ปรับเปลี่ยนพุทธิกรรมเชิงบวกได้

พรพรรณ ศิลปวัฒนาพร⁹¹ การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บุคลิกภาพห้องค์ประกอบบุคคลิกภาพต่อต้านสังคม และการเห็นคุณค่าในตนของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2555 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ ความสัมพันธ์ และสร้างสมการทำนายการเห็นคุณค่าในตนของผู้ต้องขังเรื่องกลางสุราษฎร์ธานี ด้วยการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ

⁸⁹ ภาคฯ อารมณ์เจริญ, “คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง”, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.

⁹⁰ ฤทธิชัย แกมนากและสุกัชชา พันเลิศพาณิชญ์, “การบูรณาการหลักไตรสิกขากับจิตวิทยาวัยรุ่นการพัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย, รายงานวิจัย, วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

⁹¹ พรพรรณ ศิลปวัฒนาพร, “การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บุคลิกภาพห้องค์ประกอบ บุคคลิกภาพต่อต้านสังคม และการเห็นคุณค่าในตนของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2555”, วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและการค้า ภาควิชาจิตวิทยาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

บุคลิกภาพห้องค์ประกอบ และบุคลิกภาพต่อต้านสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี จำนวน 429 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ของกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ แบบทดสอบบุคลิกภาพห้องค์ประกอบ แบบประเมินลักษณะบุคลิกภาพต่อต้านสังคมของผู้ต้องขังไทย และแบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองของโรเซ่นเบร็ก พบริจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย (79.3%) อายุ 26-35 ปี (52.9%) สถานภาพโสด (45.9%) ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (37.3%) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (26.1%) รายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท (34.3%) ต้องโทษจำคุกครั้งแรก (82.8%) ผลการตัดสินคดีตัดสินเด็ดขาด (88.6%) กำหนดโทษจำคุก 3-6 ปี (32.2%) ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ 1-2 ปี (44.3%) ปัจจุบัน ต้องโทษจำคุกในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ (49.7%) ไม่เคยกระทำผิดวินัยในเรือนจำ (80.2%) ส่วนกลุ่มที่เคยกระทำผิดวินัยในเรือนจำ (19.8%) โทษฐานในการกระทำผิดวินัยในเรือนจำ ส่วนใหญ่ คือ ฝ่าฝืนกฎระเบียบของเรือนจำ เช่น นำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำลักลอบเล่นการพนัน ลักลอบสัก (10.5%)

2. การรับรู้วัฒนธรรมองค์การในลักษณะหลักเดี่ยงความไม่แน่นอน ลักษณะการมีส่วนร่วมในระดับสถาบัน และลักษณะการใช้อำนาจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ลักษณะการเน้นผลงาน ลักษณะการรักษาสิทธิของตนเอง ลักษณะการมีส่วนร่วมในระดับกลุ่ม ลักษณะเน้นความมีมนุษยธรรม และลักษณะการเน้นอนาคตอยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะความเสมอภาคทางเพศอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

3. บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกรัก บุคลิกภาพแบบประนีประนอมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง บุคลิกภาพแบบแสดงตัว บุคลิกภาพแบบหัวໜ້າ บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์อยู่ในระดับปานกลาง

อุ่นเอื้อ สิงห์คำ⁹² การวิจัยเรื่อง กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธโดยมี คำถามวิจัยว่า การสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธมีกระบวนการอย่างไร และก่อให้เกิดผลต่อสุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณอย่างไร เช่น แบบแผนทางการศึกษาอัตชีวประวัติ (Autobiography) จากคำบอกเล่าของผู้ที่มีประสบการณ์เก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในกลุ่มผู้เข้าร่วมค่ายล้ำพิชธรรมระหว่างปี พ.ศ. 2550-2555 ในพื้นที่ล้ำพิช แบบศีรษะอโศกจำนวน 10 คน สังเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณาไวเคราะห์ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธจัดขึ้นเป็นระยะเวลา 5 วัน เพื่อเรียนรู้ ทฤษฎีการสร้างสุขภาพควบคู่กับการปฏิบัติ โดยบูรณาการองค์ความรู้บนความเชื่อจากการ ดำเนินชีวิตของสังคมไทยและวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เน้นองค์ความรู้เพื่อการ “พึงตนเองเป็นที่ พึงของคนอื่นได้” มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายจิตใจ สังคมและจิตวิญญาณมีการฟังและสนทนารรมจากนักบวชเพื่อ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณสู่การลด ละ เลิก ความโลภ โกรธ หลง

⁹² อุ่นเอื้อ สิงห์คำ, “กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2557), หน้า 73-85.

2) ผลจากการบวนการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธทำให้คนมีสุขภาพที่ดีขึ้นเกิดจิตใจที่ดีงาม มีความสียสละ เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ มีอารมณ์เบิกบาน และใส ทำให้เกิดพลังในการช่วยเหลือผู้อื่นที่ทุกข์ทรมาน เพื่อให้มีสุขภาพดี และช่วยทำให้สุขภาวะของสังคมดีขึ้น

สาริกา หาญพานิชย์⁹³ การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของศาสตร์สมัยใหม่ และพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านดงบัง ตำบลคอนฉบิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ผลวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของศาสตร์สมัยใหม่ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มุ่งการตอบสนองภายนอกเป็นส่วนใหญ่ เช่น การมีปัจจัย 4 บริโภคอย่างเพียงพอ การมีระบบเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง ความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตที่มั่นคง และการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล แต่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางพระพุทธศาสนา จะให้ความสำคัญทั้งกายและจิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของมนุษย์ต้องทำให้ครบทั้งสองด้านไปพร้อมๆ กัน รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาของชุมชน ประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบของคน มีหลักการสำคัญคือ การกล้าปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากแบบเดิมมา เป็นแนวคิดใหม่ โดยการศึกษาหาความรู้จากบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จโดยการแนะนำของท่านผู้รู้หรือกลุ่มมิตร

2) รูปแบบการทำงานเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและรูปแบบเกษตรกรรม ใหม่ที่เน้นทำการเกษตรแบบพออยู่พอกินและเน้นให้การพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน เพราะฐานะเดิมของเกษตรกรนั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

3) รูปแบบการใช้คุณธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะแม้เกษตรกรจะมีการไปศึกษาหาความรู้แล้วนำหลักการเกษตรมาทำงานประสบความสำเร็จเพียงใด แต่หากขาดหลักคุณธรรมเสียอย่างเดียว ชีวิตย่อมไม่ประสบความสุขได้ เพราะหลักคุณธรรมนั้นเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขาคือศีล สามิti และปัญญา พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านตั้งบนพื้นฐานของไตรสิกขา โดยการ ดำรงชีวิตตามกฎเกณฑ์ของสังคม การทำหน้าที่ของตนให้เป็นปกติตามสถานะและบทบาทนั้นเป็นการใช้หลักการของศีล ความตั้งใจมั่นในการประกอบสัมมาอาชีพจนประสบความสำเร็จ การมีสุขภาพดี ที่ดี การมีสมรรถภาพทางจิตที่เข้มแข็งมีความพากเพียรพยายามในการประกอบหน้าที่การงานนั้นเป็น การใช้หลักการของสามาธิ และการมีความรู้ทั้งในการประกอบอาชีพการพิจารณาแยกแยะสิ่งที่ควรไม่ควร การสามารถปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากการดำรงชีวิตในรูปแบบเดิมมาใช้แนวความคิดใหม่ การมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิตนั้นเป็นการใช้หลักการของปัญญา

⁹³ สาริกา หาญพานิชย์, “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ”, วารสาร มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 32 (3) ก.ย. - ธ.ค. 2558.

อ้อมเดือน สดมณี และคณะ⁹⁴ ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในเชิงลึก จากการสำรวจที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 20 แห่ง จากการศึกษาพบว่า สภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การพัฒนาคุณธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยจะเน้นทั้งความรู้ การปฏิบัติ และความตระหนักในความเป็นพุทธศาสนาที่ดี ในกรอบจะใช้สื่อต่าง ๆ เข้ามาประกอบการฝึกอบรม และใช้เทคนิคการสอนของครูมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

2. การพัฒนาคุณธรรมโดยผ่านการปฏิบัติธรรม โดยใช้การปฏิบัติตามหลักสติปัญญา 4 แนวทางในการปฏิบัติมืออยู่หลายแนวทาง ทั้งที่เน้นภาคปริยัติ (ภาคทฤษฎี) และปฏิบัติควบคู่กันไป โดยจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ พื้นฐานด้านความรู้ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติ

3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต โดยผ่านตัวแทนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น พระสงฆ์ ครู-อาจารย์ พ่อ - เมื่อ หรือแม่กระทั้งเพื่อน เป็นต้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต โดยผ่านองค์กรต่าง ๆ เป็นรูปแบบ ที่เป็นการผสมผสานการพัฒนาเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต โดยที่เน้นการใช้ธรรมะควบคู่กันไปสรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษา มีวิธีการดำเนินงาน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดกิจกรรม การจัดงบประมาณ เพื่อประเมินคุณธรรมด้าน ความซื่อสัตย์ ความซื่นใจ ความอดทน เป็นต้น ส่วนปัจจัยเงื่อนไขในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ได้แก่ สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว สื่อมวลชน ชุมชน สิ่งที่พบท่องมาคือ การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม จะต้องดำเนินการโดยการเป็นแบบอย่างที่ดี การมีสื่อที่ส่งเสริมคุณธรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชน และนักศึกษา

ไฟฏูรย์ สวนมะไฟ⁹⁵ ได้ศึกษารูปแบบการปฏิบัติธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนาสหิกชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการปฏิบัติธรรมของวัดและพุทธศาสนาสหิกชน จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาผลของการปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนาสหิกชน 3) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนาสหิกชนจังหวัดร้อยเอ็ด ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติก้มมภูฐาน ทำให้เกิดความสัมภาระวัง ทำให้มีสติดีขึ้น คือ มีสติเตือนตนทั้งความคิด การกระทำ และการพูด จิตใจสงบและสุขุมเยือกเย็น สุขภาพจิตดีขึ้น ไม่ค่อยมีความกังวลใจกับชีวิตประจำวัน เมื่อประสบกับปัญหาที่มีสติพิจารณาตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแล้วก็ทำใจยอมรับได้ ไม่มีความยึดมั่นมาก ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิดคือ มองเห็นความสำคัญของ

⁹⁴ อ้อมเดือน สดมณี และคณะ, ประสิทธิผลในการฝึกอบรมทักษะและจิตลักษณะที่มีผลต่อพฤติกรรมประพฤติเด็ก และไฟฟ้าของนักเรียนระดับประถมศึกษา, รายงานการวิจัย, ฉบับที่ 98, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพุทธกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์, 2548), หน้า 122 – 123.

⁹⁵ ไฟฏูรย์ สวนมะไฟ, รูปแบบการปฏิบัติธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนาสหิกชน จังหวัดร้อยเอ็ด, รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด, 2557.

คุณค่าชีวิตตนและคนอื่นมากขึ้น เป็นการได้พัฒนาจิตใจของตนให้สูงขึ้น มีความอดทนมากขึ้น ทำงานไม่ค่อยผิดพลาด นอกจากนี้ผลการปฏิบัติยังทำให้บรรเทาความทุกข์เวทนาที่เกิดความเจ็บไข้ได้ การปฏิบัติที่ไม่ได้ผล เพราะยังไม่สามารถจัดนิรនตร์ได้ เช่น ความง่วง ความฟุ้งซ่าน

สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และคณะ⁹⁶ การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างชีวสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดกระบวนการพัฒนาจิตและปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมสร้างชีวสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตใจและปัญญาแบบองค์รวม 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเข้าร่วมกิจกรรมชีวสุขตามแนวทางพัฒนาจิตใจและปัญญาแบบองค์รวมด้วยกระบวนการใบโอฟีดแบค ผลวิจัยพบว่า 1) กระบวนการพัฒนาจิตและปัญญานในทางพระพุทธศาสนา มีเครื่องมือที่เรียกว่า ไตรสิกขา หลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกปฏิบัติอบรมกาย ฝึกอบรมจิต ฝึกอบรมศีล และฝึกอบรมปัญญา วิธีการทางสายเอกสาร ได้แก่ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัญฐาน 4 แปลว่า ที่ตั้งของสติ ซึ่งได้แก่ กาย เวทนาจิต และธรรม ในอีกความหมายหนึ่งที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ แปลว่า สติ กำหนด คือการกำหนดสักแต่ละวาระ ที่กาย เวทนา จิตและธรรม สติปัญฐาน 4 การฝึกวิปัสสนาจะเกิดความเห็นแจ้งคือเห็นตรงต่อความเป็นจริงของสรรษาระรรมปัญญา มีการพัฒนาคุณภาพของจิตด้วยการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูงให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส่ผู้ที่ได้รับการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม คือ การพัฒนามนุษย์ให้มีความสุขให้มีพัฒนาการ 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนากาย พัฒนาจิตใจ พัฒนาศีล และพัฒนาปัญญาโดยเครื่องมือชี้วัดการฝึกปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า หลักภูวนานา 4

2) การพัฒนากิจกรรมชีวสุขมีองค์ประกอบ (1) การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม มีกิจกรรมปฏิบัติประจำวันระยะเวลา 9 วัน มีกิจกรรมได้แก่ สาدمนต์ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น เดินจงกรม และการนั่งสมาธิโดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัญฐาน 4 ด้วยการตั้งสติไว้ที่หน้าห้องพร้อมกับคำภาวนาว่า “พองหนอ” และ “ยุบหนอ” ตามการเคลื่อนไหวของห้อง โดยลมหายใจเข้า-ออก เป็นอารมณ์ของกรรมฐานที่กำหนด มีการเดินจงกรม 6 ระยะ (2) จัดสภาพแวดล้อมเหมาะสม ที่เอื้อต่อการปฏิบัติโดยใช้หลักสถานที่สงบสจดไม่ให้มีเสียงและอารมณ์อื่นรบกวนเพื่อช่วยสนับสนุนและเกื้อกูลในการปฏิบัติวิปัสสนาฐานให้ได้ผลดี (3) กัลยานมิตร ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและสอบอารมณ์กรรมฐานต่อเนื่อง (4) การตรวจวัดคลื่นสมอง EGG ควบคู่กับเทคนิคการบันทึกแบบละเอียดท่อนความคิดและความรู้สึกในขณะวัดคลื่นสมอง และการสอบอารมณ์กรรมฐาน

3) เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพและความสุขเชิงพุทธก่อนและหลังฝึกปฏิบัติเพื่อการพัฒนา กิจกรรมเพื่อสร้างชีวสุขตามแนวทางทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวมของพระนิสิตเกี่ยวกับ

⁹⁶ สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และคณะ, “การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างชีวสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม”, รายงานวิจัย, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

ความสุขพบว่า คะแนนความสุขเชิงพุทธหลังการทดลองจะสูงกว่าก่อนทดลอง แต่ก็ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคลื่นสมองกับจำนวนครั้งในการวัดและความสุขโดยภาพ โดยพบว่า กลุ่มทดลองมีแนวโน้มมีความสุขเพิ่มขึ้นหลังจากการเข้าร่วมโครงการพบว่า เมื่อพิจารณาต่อเนื่องถึงความสัมพันธ์อัตราเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงสัญญาณคลื่นไฟฟ้าสมอง Alpha/Beta ของกลุ่มตัวอย่างก่อน ระหว่างและหลังปฏิบัติธรรมจำนวน 17 รูป เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างอัตราเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงสัญญาณคลื่นไฟฟ้าสมอง Alpha/Beta ของกลุ่มตัวอย่างก่อน และหลังปฏิบัติธรรม พบร่วมมีจำนวนพระภิกษุที่มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสงบ ความผ่อนคลายทางด้านจิตใจ จำนวน 12 รูป คิดเป็น 70.59% จำนวนพระภิกษุที่มีพัฒนาการลดลงมีจำนวน 4 รูป คิดเป็น 23.53% และไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 1 รูปคิดเป็น 5.88%

จากการบทหวานวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขังจะเห็นได้ว่า กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังและช่วยแก้ไขฟื้นฟูการกระทำผิดซ้ำได้ โดยที่ผ่านมาได้มีอบรมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาให้กับผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการอบรม การปฏิบัติธรรม พระสังฆบรรพิธายให้เยาวชนมีความเข้าใจเรื่องความชั่ว ความดี และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา率ดับจริยธรรมของผู้ต้องขังและกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขัง เพื่อหารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังเชิงพุทธบูรณะ การโดยศึกษาจากผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์ผลเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ต้องขังมีคุณภาพชีวิตที่ดี คืนสู่สังคมต่อไป

สรุปได้ว่า จริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ เป็นวิธีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการฝึกอบรมกาย ฝึกอบรมศีล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมปัญญา โดยมีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพัฒนาระบบทั้งทางจริยธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 มารคเมืองค 8 หลักสุจริต 3 และทริ โอตัปปะ การพัฒนาพุทธิกรรมเชิงพุทธบูรณะการเป็นการมนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ได้แก่ การพัฒนาด้านกาย การพัฒนาด้านศีล การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาปัญญา โดยผู้ที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ จะมีคุณลักษณะของผู้ที่ได้รับการพัฒนาตามกรอบภูวนานา 4 ได้แก่

1) การพัฒนาทางกาย หมายถึง การรู้จักดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง พิจารณาอาหารอย่างพอดี คำนึงถึงคุณและโทษ มีการดูแลอุปกรณ์เครื่องใช้ และทำความสะอาดอุปกรณ์ โดยไม่ต้องรอคำสั่ง สามารถจัดการสภาพแวดล้อมที่ฉันอาศัยอยู่ ให้มีความสะอาด เรียบร้อย

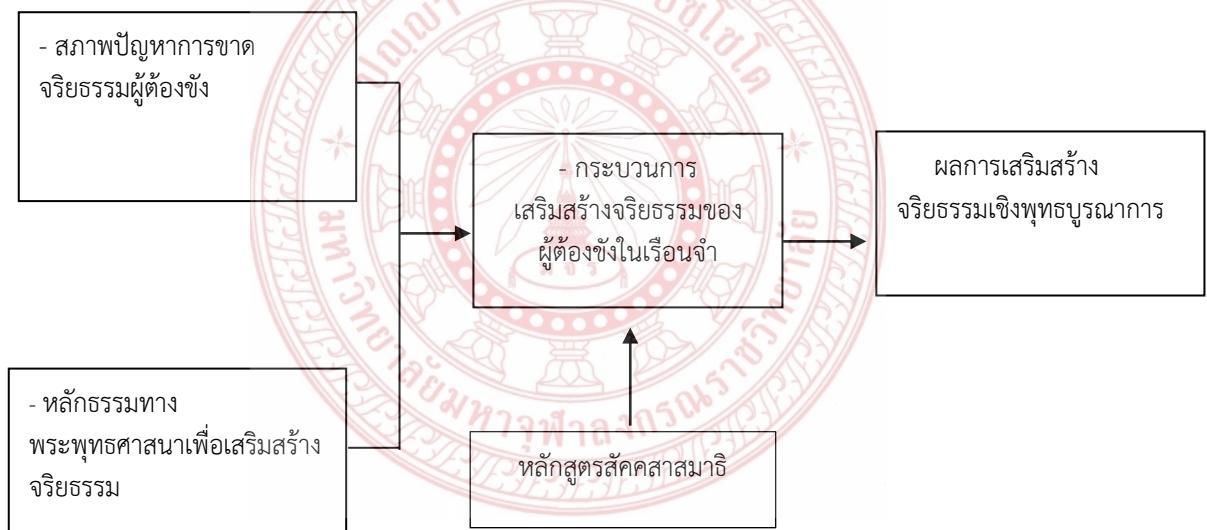
2) การพัฒนาด้านสังคม หมายถึง รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความอดทนและรู้จักให้อภัยซึ่งกันและมีส่วนร่วมในการจัดหรือทำกิจกรรมของส่วนรวม แบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือให้กับผู้อื่น พูดจาแนะนำผู้อื่นเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน และไม่เบียดเบี้ยนผู้อื่นทางกาย วาจา และใจ

3) การพัฒนาด้านจิตใจ คือ รู้จักวิธีควบคุมตนเองในการกระทำสิ่งไม่ดีงาม มีรู้สึกมีจิตใจปลอดโปร่ง ผ่อนคลาย ไม่มีเครื่องมอง ความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เชื่อมั่นว่าความขยัน ประกอบอาชีพสุจริต จะทำให้ชีวิตดีขึ้นได้ และมีจิตใจเข้มแข็ง เอื้อเฟื้อและช่วยเหลือผู้อื่น

4) การพัฒนาด้านปัญญา หมายถึง การแสดงออกความตั้งใจที่จะแสวงหาความรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง หลีกเลี่ยงกระทำสิ่งที่ไม่ดี มีจิตใจปล่อยวางได้ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต และการรับรู้สิ่งต่างๆตามความเป็นจริง รักษาใจให้นิ่งสงบและปล่อยวางได้ หลีกเลี่ยงและไม่กระทำปาห์ทางกายและทางใจต่อผู้อื่น

2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขังเชิงพุทธบูรณะ โดยอาศัยหลักพุทธธรรมมาบูรณะการกับวิธีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม และวิเคราะห์ผลของการกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะ การเพื่อได้แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา” นี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยและสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

โครงการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่ายเอกสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขังทั้งแนวคิด ทฤษฎีทางตะวันตกและทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในภาคสนาม

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงสภาพปัญญา และกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานครเชิงพุทธบูรณาการ ในระดับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1) ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ศึกษา โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์

2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้ต้องขัง ผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ และแนวทางการพัฒนา การประยุกต์ใช้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร จากการประชุมกลุ่มย่อยและลงพื้นที่จริงในทันทสถานบำบัดพิเศษกลาง

4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

3. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากิจกรรม วัดผลก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการ สักคคลาスマธี ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม-17 เมษายน พ.ศ.2561 ที่ สถานบำบัดกลางพิเศษกลาง กรุงเทพมหานคร และมีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการเข้าร่วมโครงการสักคคลาスマธี ระหว่างการปฏิบัติสมารถ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดวิธีการไว้ 3 วิธีคือ

1) สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกผู้ดูแลผู้ต้องขังระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติการ ที่ทันทสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ ดังนี้

(1) นายวุฒิชัย เจนวิริยะกุล	ผู้อำนวยการทันทสถานบำบัดพิเศษกลาง
(2) นายวิศิษฐ์ ปัญญา	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง
(3) นายทองพูน พะประจง	นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ
(4) นายอุทัย แฝ้วพลส	นักทัณฑ์วิทยาชำนาญการ
(5) นายชยพล แก้วพวง	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ

2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) 1 กลุ่ม คือ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาผู้ต้องขังสอนจริยธรรมผู้ต้องขัง มีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาและผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา จำนวน 6 คน

(1) นายวิศิษฐ์ ปัญญา	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง
(2) นายทองพูน พะประจง	นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ
(3) นายอุทัย แฝ้วพลส	นักทัณฑ์วิทยาชำนาญการ
(4) นายชยพล แก้วพวง	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ
(5) ผศ.ดร.สมโภช วิจิตรศรีวรกุล	ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา
(6) ดร.พุทธชาติ แผนสมบูรณ์	ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ต้องขังทันทสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ สักคคลาスマธี รุ่นที่ 2 ผู้ต้องขังมีคุณสมบัติเป็นนักโทษเด็ดขาด ภายใน 15 วัน หลังจากผ่าน

หลักสูตรปฐมนิเทศนักโทษเด็กขาด จำนวน 144 คน อายุระหว่าง 18-25 ปี ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม- 17 เมษายน 2561

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แบบสอบถาม ที่พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการประยุกต์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นตัวชี้วัดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขัง

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาการขาดจริยธรรม และกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และการประยุกต์ใช้ หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

4) การสังเกต ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำควบคู่ กับการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถสามารถวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

5) การสัมภาษณ์ ค้นผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้บริหาร บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์หรือแนวคำ답นประกอบการสัมภาษณ์ (Interview guideline) สำหรับ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องและดูแลผู้ต้องขัง ได้แก่ 1) ท่านมีหลักการ และกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อแก้ไขและป้องกันการทำผิดซ้ำ มีขั้นตอนอะไรบ้าง ผลเป็นอย่างไร 2) ท่านมีหลักสูตรฝึกอบรมที่เสริมสร้างจริยธรรม โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ มีหลักสูตรอะไรบ้าง มีวิธีการอย่างไร 3) ท่านได้มีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมผู้ต้องขัง ประกอบด้วยหลักธรรมอะไรบ้าง 4) ท่านได้นำกระบวนการอบรมทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล สามัคคี ปัญญา ไปใช้กิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังวิธีการใดบ้าง 5) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในการอบรมผู้ต้องขังมีกิจกรรมอะไรบ้าง มีกระบวนการฝึกอบรมอย่างไร 6) ท่านคิดว่าการนำกระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมจริยธรรมของผู้ต้องขัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรกับผู้ต้องขัง

2) แบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ สร้างมาจากแนวคิดการพัฒนาจริยธรรม เชิงพุทธบูรณาการตามหลักภารนา 4 แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ในเข้าอบรมฝึกสามัคคี ประสบการณ์ในเข้าอบรมหลักสูตรจริยธรรมในทัณฑสถาน จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเชิงพุทธบูรณาการ คำถามปลายปีดประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ โดยมีนิยามปฏิบัติการคำว่าการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ หมายถึง

วิธีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการฝึกอบรมภายใน ฝึกอบรมศีล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมปัญญาให้กับผู้ต้องขัง บูรณาการแบบองค์รวม วัดโดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีองค์ประกอบดังนี้

1) การพัฒนาทางกาย หมายถึง การกระทำของผู้เข้าร่วมฝึกสมาธิผ่านการแสดงออก การรู้จักดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง พิจารณาอาหารอย่างพอดี คำนึงถึงคุณและโทษ มีการดูแล อุปกรณ์เครื่องใช้ และทำความสะอาดอุปกรณ์ โดยไม่ต้องรอคำสั่ง สามารถจัดการสภาพแวดล้อมที่ฉัน อาศัยอยู่ ให้มีความสะอาด เรียบร้อย จำนวน 10 ข้อ

2) การพัฒนาด้านสังคม หมายถึง การกระทำของผู้เข้าร่วมฝึกสมาธิผ่านการแสดงออก ด้านพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความอดทนและรู้จักให้อภัยซึ่งกันและมีส่วนร่วมในการจัดหรือทำ กิจกรรมของส่วนรวม แบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น พูดจาแนะนำผู้อื่นเมื่อผู้อื่น เดือดร้อน และไม่เบียดเบี้ยนผู้อื่นทางกาย วาจา และใจ จำนวน 10 ข้อ

3) การพัฒนาด้านจิตใจ คือ การกระทำของผู้เข้าร่วมฝึกสมาธิผ่านการรู้จักวิธีควบคุม ตนเองในการกระทำสิ่งไม่ดีงาม มีรู้สึกมีจิตใจปลดโล่ง ผ่อนคลาย ไม่เครียดมาก ความเอื้อเพื่อและ ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เชื่อมั่นว่าความชัยชนะ ประกอบอาชีพสุจริต จะทำให้ชีวิตดีขึ้นได้ และมีจิตใจเข้มแข็ง เอื้อเพื่อและช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ

4) การพัฒนาด้านปัญญา หมายถึง การกระทำของผู้เข้าร่วมฝึกสมาธิผ่านแสดงออก ความตั้งใจจะแสวงหาความรู้สึกใหม่ๆเพื่อพัฒนาตนเอง หลีกเลี่ยงกระทำสิ่งที่ไม่ดี มีจิตใจปล่อยวางได้ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและการรับรู้สึกต่างๆตามความเป็นจริง รักษาใจให้นิ่งสงบและ ปล่อยวางได้ หลีกเลี่ยงและไม่กระทำปาทั้งทางกายและทางใจต่อผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ

ลักษณะข้อคำถามเป็น rating scale 5 ระดับ ดังนี้

5 = เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับมากที่สุด

4 = เห็นด้วยมาก หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับมาก

3 = เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับปานกลาง

2 = เห็นด้วยน้อย หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับน้อย

1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์แปลผล ผู้ที่ตอบคำถามได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย เป็นผู้มีจิตธรรมเชิงพุทธสูง กว่า ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 3 แบบบันทึกประสบการณ์ต่อการเข้าร่วมฝึกสมาธิ

เป็นแบบบันทึกให้กลุ่มตัวอย่าง เขียนความรู้สึก และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในการเข้าร่วม กิจกรรมฝึกสมาธิครั้ง ในประเด็นดังนี้ 1) ท่านได้เรียนรู้อะไรจากการเข้าร่วมโครงการฝึกสมาธิ 2) ท่าน คิดว่าประสบการณ์การเข้าร่วมฝึกสมาธิครั้งนี้ ทำให้ท่านเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไรบ้าง (พัฒนาทางกาย ทางสังคม ทางจิตใจ และทางปัญญา) 3) ความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมฝึก สมาธิครั้งนี้เป็นอย่างไร 4) “ธรรมะในใจของท่าน” ท่านจะนำหลักธรรมะข้อใด ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตของท่าน 5) ท่านตั้งใจที่นำสิ่งที่เรียนรู้จากการเข้าร่วมฝึกสมาธิไปใช้อย่างไรบ้าง 6) ปัญหา อุปสรรค / ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3) หลักสูตรสัคคิสาสมาธิ เป็นหลักสูตรสมาชิกของสถาบันพลังจิตดานุภาพ สำหรับผู้ต้อง ชีง มีระยะเวลา ในการฝึกอบรม 21 วัน (100 ชั่วโมง) มีกรอบเนื้อหาเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบถึง

การปฏิบัติสมาริแบบง่ายๆ และได้ผลเร็วสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี คลายความเครียด มีสติ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีเนื้อหาดังนี้

- 1) จุดประสงค์ของการทำสมาธิ
- 2) จุดเริ่มต้น
- 3) ลักษณะต่อต้านสมาธิ
- 4) วิธีการ
- 5) การบริกรรม
- 6) สมาธิ

โดยทั้ง 6 หัวข้อข้างต้นจะมีการเรียนด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (จักรม-นั่งสมาธิ) ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีข้ามโน้มเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จึงมีสิทธิสอบ เมื่อจบหลักสูตรแล้ว จะมีการสอบภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ต้องทำคะแนนได้ ร้อยละ 50 ขึ้นไป จึงถือว่าจบหลักสูตร จึงมอบประกาศนียบัตรให้แก่ผู้อบรม

การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความตรงของเนื้อหา ค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ปรับปรุงข้อคำถาม นำไปทดลอง try out กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟ่า เท่ากับ .953 และนำไปเก็บข้อมูลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการสัคคยาสามาริ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงเอกสาร

สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เชิงเอกสารผู้วิจัยมีกระบวนการในการสังเคราะห์และวิเคราะห์เอกสารดังนี้

1) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับ มหาจุฬาเตปปิฎก 2500 และพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสาร บทความงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎีการเสริมสร้างจริยธรรมตามหลักทฤษฎีตัวตน และความหลักพระพุทธศาสนาตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษา และแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงบทความงานวิจัยในวารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ แล้ว ทำให้เห็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประเด็นปัญหาของการวิจัย จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับกลุ่มผู้ที่เข้ามูลหลักด้านกระบวนการจัดการเสริมสร้างจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา และสร้างเครื่องมือวัดผลการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรม เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้ต้องขัง

(2) ดำเนินการขอหนังสือรับรองจริยธรรมในการวิจัย ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(3) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ จำนวนอย่างน้อย 5 ท่าน เช่น ด้านจิตวิทยา ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการวิจัย เป็นต้น ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้

(4) ติดต่อขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงกรรมราชทัณฑ์ที่จะขอเข้าสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลในการวิจัย

(5) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

(6) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความงานวิจัย วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์มาจากการกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญ (Key-Expert Informants) ที่มีประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว (Face-to-Face In-Depth Interview) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสอนจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติการฝ่ายพัฒนาผู้ต้องขัง นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและเชี่ยวชาญจริยธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) 1 กลุ่ม คือ ครูスマาริสอนผู้ต้องขัง มีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 2 คน ร่วม 6 คน

กลุ่มที่ 3 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลุ่มตัวอย่าง ผู้ต้องขังจำนวน 144 คน วัดผลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ สัคคยาสามวิชี ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม-17 เมษายน พ.ศ.2561 ระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 15 วัน ที่สถานบำบัดกลางพิเศษกลางกรุงเทพมหานคร และมีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการเข้าร่วมโครงการสัคคยาสามวิชี ระหว่างการปฏิบัติสามวิชี

3.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว (Face-to-Face In-Depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรับรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล การเตรียมพร้อมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาระบุความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

3.3.3 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยกำหนดจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 1 กลุ่ม รวม 6 คน ทั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการตามระเบียบวิธี ดังต่อไปนี้

- 1) การทำหนังสือขออนุญาตนัดหมาย กำหนดวันเวลาจัดประชุมกลุ่มย่อย
- 2) หลังจากสรุปกำหนดการนัดหมายแล้ว คณะกรรมการผู้วิจัยจะเดินทางไปยังพื้นที่ของผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนเวลานัดหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม
- 3) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม โดยที่คณะกรรมการผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์
- 4) ขณะสนทนากลุ่ม มีการบันทึกการดำเนินกิจกรรมด้วยเครื่องบันทึก (Recorder) และถ่ายภาพ (Camera)
- 5) สรุปผลจากการประชุมกลุ่มย่อย

3.3.4 การแจกแบบสอบถาม วัตถุประสงค์เพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมเชิงพุทธ ของผู้ต้องขังก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ สักคราสามารถ ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม-17 เมษายน พ.ศ.2561 ระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 15 วัน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 144 คน ที่สถานบำบัดกลางพิเศษ กลาง กรุงเทพมหานคร และมีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการเข้าร่วมโครงการสักคราสามารถ ระหว่าง การปฏิบัติสามารถ โดยผู้วิจัยได้ใช้แจ้งวัตถุประสงค์ของการตอบแบบสอบถามและขอชี้แจงสิทธิกลุ่มตัวอย่างตามหลักการวิจัยจริยธรรมในคน คำนึงถึงสิทธิและเคารพคัดค้านในความเป็นมนุษย์ของกลุ่มทดลอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานได้ ร้อยละ(percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลแบบสอบถามเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธเชิงบูรณาการ

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ด้วยใช้สถิติ Paired t test ได้แก่ แบบวัดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการและทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้สถิติ Person Correlation

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการสรุปความตามประเด็นข้อพบ

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวมมาได้ โดยใช้วิธีการประมวลความคิด ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดแล้วยึดหลักในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย กระบวนการดังต่อไปนี้ (1) Concept กำหนดโน้ตศัพท์ สร้างแนวคิดเพื่อการวิเคราะห์ (2) Content รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (3) Classification วิเคราะห์จำแนกกลุ่มข้อมูล (4) Category จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ให้เป็นระบบ

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ “Triangulation” หรือที่เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation)” เป็นการใช้กระบวนการวิธีที่หลากหลาย (the multiple-method approach) ในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยการใช้วิธี เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อร่วบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การ สังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย และการยืนยันข้อมูล เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม

3.6 การขอจริยธรรมในคน

ในการทำวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินถึงสิทธิและเคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของกลุ่ม ทดลองดังนั้นผู้วิจัยได้มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยเสนอโครงการวิจัยเพื่อรับการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วผู้วิจัยจะทำการซึ่งเจงวัตถุประสงค์ ของการวิจัยให้กับทดลองรวมทั้งระบุระยะเวลาของการดำเนินการเก็บข้อมูลประโยชน์ที่จะได้รับจาก การร่วมโครงการวิจัยและอธิบายว่าข้อมูลของกลุ่มทดลองจะถูกเก็บเป็นความลับจะไม่มีการเปิดเผย ชื่อนามสกุลและการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้นโดยกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ตัดสินใจในการ เข้าร่วมโครงการวิจัยและตอบข้อมูลในแบบสอบถามด้วยความสมัครใจกลุ่มทดลองมีสิทธิที่จะปฏิเสธ การให้ข้อมูลหรือไม่เข้าร่วมโครงการระหว่างการดำเนินการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบต่อ การรักษาตามปกติและมีสิทธิที่จะทราบผลของการวิจัยหลังจากการวิจัยได้สืบสุดลงหากกลุ่มทดลอง ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยจึงให้เขียนชื่อยินยอมในแบบฟอร์มการเข้าร่วมโครงการวิจัยทางผู้วิจัยขอ อนุญาตบันทึกที่อยู่หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้เพื่อความสะดวกในการนัดหมายเข้าร่วม โครงการวิจัย ระหว่าง วันที่ 15 มีนาคม –17 เมษายน 2561

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร การเสนอผลตามลำดับดังนี้ดังนี้

4.1 ผลวิเคราะห์สภาพปัญหาจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดเสวนากลุ่มย่อย และการตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลวิจัยสรุปได้ว่า

1. สภาพปัญหาจริยธรรมผู้ต้องขังในสังคมไทย พบว่า

1) ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยตรง มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคมไทย มีสาเหตุมาจากการปัญหาร่องเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพนี่รายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยงครอบครัว เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม และมีค่านิยมการดำเนินชีวิตรักความสหาย อยากรวยเร็ว มีพฤติกรรมการเลียนแบบทางสังคมที่ผิด ดังนั้นคำสัมภาษณ์

“เราไม่ได้เก็บสถิติ แต่ปริมาณมันเพิ่มขึ้น ผู้ต้องขังถ้าปล่อยสภาพให้เป็นแบบนี้อยู่ มองว่าปลายปีนี้สีแسنแล้ว ขึ้นหลักสีแสน ก็คิดดูว่า ปัญหานี้สำคัญไหม คือเฉพาะตัวอยู่ในเรือนจำนี่ ก็ประมาณสามแสนกว่า ไม่รวมพวกที่ติดแล้วปล่อยออกไปนะ เนพะมีตัวอยู่ในเรือนจำ ณ ปัจจุบัน คนที่ผ่านเข้าออกเรือนจำ ยังไม่นับนั้น มันจะใกล้ล้านใหม่ล่ะ แล้วญาติเขาอีกล่ะ พากไม่ถูกจับล่ะ แล้วปัญหานี้ ถ้าดูดีๆ ก็เป็นปัญหาของปากท้องนั่นแหละ เพราะว่าคนเข้าวงจรยาเสพติดนี่ ไม่ได้ติด yanah อยากขาย ได้ตังค์ บางคนก็ทำให้ถูกเมีย ทำให้ครอบครัว หาเงินให้ครอบครัว ชุมชนบางชุมชน ชุมชนอิสลามบางที่ทั้งหมู่บ้านเลย ค้ายาหมด”¹

“สภาพปัญหาผู้ต้องขังที่เข้ามาส่วนใหญ่ อย่างเรื่องจำนำ เป็นเรื่องจำบัด เชาเรียกทันสถานบำบัดพิเศษ ก็คือเรื่องจำแยกประเภท คุ้มกับยาเสพติดโดยตรง แต่ถ้ามองดูเรื่องจำทั่วไป คดียา ก็ประมาณ 70 % เราไปคูเรื่องจำใหม่ก็ได้ในประเทศไทย ก็จะประมาณ 70% เป็นคดีyanah ครอบครับ เป็นคดียาโดยตรง แต่ถ้าเป็นคดีอื่น อาจจะเสพยาแล้วไปก่อคดีอื่น ลัก วิ่ง ชิง ปล้น อะไรแบบนี้ หรือไปฆ่าข่มขืนอะไรแบบนี้ อาจจะสาเหตุมาจากรยา มองว่ามันจะสูงถึงประมาณสัก 80 – 90 % นั่นครอบคลุม มันสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา

¹ A 2, สัมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

สังคม สังคมไทยปัญหามากจากยาเสพติดอย่างเดียวเลย ถ้าลดเรื่องคดียาออก คงนี่ว่าง เลยครับ อย่างในปัจจุบันนี้ กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังอยู่สามแสนคน สมัยก่อนนี้ ผู้ต้องขัง ตอนประมาณสักปี 34 มี 8 – 9 หมื่นคน ปี ก็ขึ้นหลักประมาณสักแสนกว่าๆ แสนสี่ แสน ห้า มันก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อกับ ปี 45 การปราบยาเสพติด ตามว่าสาเหตุทำให้คนมา ติดคดียาเสพติด คดียานี่มันสะท้อนสังคมไทยอย่างหนึ่งก็คือจากตัวผู้ต้องขังเอง คือความไม่ มีกิน ปัญหาเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพรายได้ไม่พอ อยากร้าย อยากรดี เรื่องปัญหาเศรษฐกิจ หนึ่ง เรื่องอาชีพหนึ่ง สองเรื่องค่านิยมการดำเนินชีวิต มันประกอบกัน สองอย่างหลักๆ เลย แล้วก็สาม คนที่ติดคุกเข้ามา คือ คนด้อยโอกาสทางสังคมทั้งนั้นเลย อย่างดูที่บัด นี้ ผู้ต้องขังแปดพันกว่าคน 多了กว่าเกิน 95% พวkn นี้จะการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีจะเห็นน้อย สัก 5% ปริญญาโท ปริญญาเอกมีน้อยครับ แต่ก็เป็นเปอร์เซ็นต์ที่ น้อยมาก คือหลักๆ คือ ค่านิยมการดำเนินชีวิต แล้วก็ความสามารถในการประกอบอาชีพ คือเป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม มันก็ประกอบกัน”²

2) ปัญหาการกลับมากระทำผิดซ้ำอีก โดยพบว่า เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว กลับมา กระทำผิดซ้ำอีกสามารถจากการไม่ยอมรับของสังคม ไม่มีงานทำ และผู้ต้องขังคิดว่าเป็นคนไร้ ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม หันมากระทำผิดซ้ำอีก เป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลทุกคุกพยายามแก้ไข แต่ยังไม่ ประสบผลสำเร็จ ดังคำสัมภาษณ์ของพ.ต.อ.ดร.ณรัชต์ เศรตนันทน์ อธิบดีกรมราชภัณฑ์ พบร่วมกับ “ผู้ต้องขังเฉลี่ยรับเข้าวันละ 216 คน ปล่อยออกวันละ 145 คน เป็นตัวเลขที่ต้อง แก้ไข คนทำผิดที่ยังเพิ่มขึ้น และผู้ทำผิดซ้ำเฉลี่ยใน 1 ปี มีผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวไปแล้วทำ ผิดซ้ำ 17.1 เปอร์เซ็นต์ จังหวัดที่กระทำผิดซ้ำมากที่สุดคือ บึงกาฬ สิงห์บุรี และ อำนาจเจริญ ส่วนจังหวัดที่กระทำผิดน้อยที่สุด คือ ลำปาง พังงา และพิษณุโลก”³

โดยรัฐต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาลใช้ดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำเพิ่มขึ้นทุกวัน นำไปสู่ ปัญหานักโทษล้นคุกผู้คุมดูแลไม่ทั่วถึง ทางกรมราชทัณฑ์ ได้พยายามแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน เพื่อลด ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพิ่มคุณค่าพัฒนาอาชีพให้ผู้ต้องขังก่อนคืนสู่สังคม ให้สอดคล้องกับ ตลาดแรงงานไทย และลดผู้ต้องขัง 1 ใน 4 ที่พ้นโทษจากเรือนจำในเวลา 3 ปี ไม่ให้กลับมากระทำ ผิดซ้ำอีก ซึ่ง พ.ต.อ.ดร.ณรัชต์ เศรตนันทน์ อธิบดีกรมราชภัณฑ์ ได้กล่าวว่า

“ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ที่จะทำให้ผู้ต้องขังกว่า 335,075 คน ได้รับการดูแลความเป็นอยู่ที่ดี มี การศึกษาและวิชาชีพ พ้นโทษออกไปเป็นคนดีเป็นที่ต้องการของสังคม”⁴

นโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน จึงมุ่งเน้นการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังให้มีวิชาชีพ ก่อนที่จะ ปล่อยตัวออกไปเน้นวิชาที่เรียนตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานไทย ให้ออกมามีงานทำทันที สามารถประกอบอาชีพได้ จัดให้เรือนจำลงวางแผนรากฐานการศึกษาให้เป็นระบบ เพื่อลดการกระทำ ผิดซ้ำอีก

² A1, สมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

³ : กรมราชภัณฑ์ สร้างอาชีพให้นักโทษลดการทำผิดซ้ำ หลังพ้นโทษคืนสู่สังคม (ออนไลน์) แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/content/1230867/1230867> สืบค้น วันที่ 22 พ.ค 2561.

⁴ : กรมราชภัณฑ์ สร้างอาชีพให้นักโทษลดการทำผิดซ้ำ หลังพ้นโทษคืนสู่สังคม (ออนไลน์) แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/content/1230867/1230867> สืบค้น วันที่ 22 พ.ค 2561.

4.2 ผลวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลวิจัยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังเป็นกระบวนการพัฒนาพุทธินิสัย แนวทางหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ มีการดำเนินงานเริ่มจากการรับนโยบาย นำมาปฏิบัติเป็นการแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกิจกรรมคือ การควบคุมและพัฒนาพุทธินิสัย มีหลักการที่นำไปของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ได้แก่

- (1) หลักยุทธศาสตร์หรือนโยบายหลักของชาติในด้านการแก้ไขพัฒนาของผู้ต้องขัง
- (2)นโยบายราชทัณฑ์ด้านการแก้ไขพัฒนา พุทธินิสัย ตลอดทั้งแนวทางการปฏิบัติแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (3) การทำนโยบายสู่ภาคปฏิบัติในระดับ “หน่วยปฏิบัติ” ตามหลักสูตรหรือโครงการ, โปรแกรม

(4) การตรวจสอบผลลัพธ์ท่อนกลับ/การติดตามและจากสถิติการติดเชื้อ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาแก้ไขกระบวนการแก้ไขฯ ต่อไป

กระบวนการดำเนินงาน การจำแนก (แผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล Sentence Plan) โดยแบ่งเป็น 1) ระหว่างพิจารณาคดี 2) ผู้ต้องขังนักโทษเด็ดขาด มีขั้นตอนการดำเนินงาน มี 6 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ศึกษารอบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของผู้ต้องขัง เป็นขั้นสำรวจพื้นฐานของผู้ต้องขัง ประวัติพื้นฐานครอบครัว

“ผู้ต้องขังที่มารอยู่กับเราทุกเรือนจำ ส่วนใหญ่จะค่อนข้างพฤติกรรมมีปัญหาน้อยรายที่ทุกอย่างพื้นฐานทางครอบครัวที่ดีพร้อมอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องดี เพราะผู้ต้องขังที่อยู่บำบัดกลาง ซึ่งเป็นเรื่องคดียาเสพติด มีทุกฐานะครอบ ของเรานะครับ ตั้งแต่ท่านลูกนายพลยันลูกประชานทั่วไปพื้นบ้านฯ ฐานะตั้งแต่ร่ำรวยถึงยากจนมีหมดนะครับ ในนี้จะนับการปรับเปลี่ยน ถ้ามุ่งมองของผมแล้ว ในฐานะการทำหน้าที่ของผู้คุม ซึ่งจะต้องดูแลผู้ต้องขัง ฉะนั้นเป้าหมายของทุกคน เป้าหมายก็คือต้องการให้เข้าเป็นคนดีนะครับ แต่ว่าข้อจำกัดก็อย่างที่ผมว่า ทุกคนที่มาทำหน้าที่ ไม่ใช่ทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังอย่างเดียวนะครับ”⁵

ขั้นที่ 2 วางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เป็นขั้นการรับนโยบายของกรมราชภัณฑ์มาวางแผนสู่การปฏิบัติกับผู้ต้องขัง โดยภายกิจของกรมราชทัณฑ์ ได้แก่ การควบคุมและการแก้ไขพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

“การกิจของกรมราชทัณฑ์ มี 2 ภารกิจก็คือ ภารกิจของการควบคุม กับการแก้ไขพัฒนาพุทธินิสัย นะครับ ส่วนใหญ่โดยหลักแล้ว เราจะเน้นงานในส่วนของเรื่องงานควบคุม ที่สอบกันนานะครับ ฉะนั้นการแก้ไข ส่วนใหญ่มันจะเข้าไปสู่คอร์สของการฝึกอบรม ซึ่งมีหลักทดลอง ทางด้านการพัฒนาจิตใจด้วย การศึกษาด้วย ทุกระดับ ซึ่งมันจะเกี่ยวโยงที่เราจะแก้ไข ฉะนั้น พื้นฐานเราจะทำให้คนดีได้ ไม่ใช่เฉพาะหลักสูตร มัน

⁵ A 3, สมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

จะต้องเข้าถึงจิตใจของเขา เขารอที่จะปรับเปลี่ยนใหม่ ฉะนั้น หลักสูตรของเราจะมีข้อจำกัดอีกเช่นเดียวกัน อย่างเช่น สักคคลสามารถใช้งานเปิดใหม่ๆ มียอดเปอร์เซ็นต์หมายถึงเปอร์เซ็นต์ของผู้จบ拿ครับต่อปี ต้องกี่เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด ซึ่งในส่วนของเรื่องนโยบายบางอย่าง กับสิ่งที่เราปฏิบัติจริง คืออยากจะทำจริง ให้เขากอกไปแล้ว มี manus สำเนา กางอย่างมั่นคงส่วนทางน้ำครับ ในเรื่องของนโยบาย แต่หลักโดยส่วนตัวแล้ว ส่วนใหญ่แล้ว มันก็อยู่ที่ตัวเข้าด้วยแหล่ง”⁶

**ขั้นที่ 3 ทำแผนที่กำหนดมาสู่การปฏิบัติ เป็นขั้นการรับนโยบายมากำหนดแผนปฏิบัติงาน
แต่ละส่วนงาน การจัดทำแผนปฏิบัติงานตามภาระงาน เป็นขั้นกระบวนการทำงานเจ้าหน้าที่กรม
ราชทัณฑ์ โดยหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูชอบของทันทสถานบำบัดกลาง**

- ควบคุมและดำเนินการกับผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้ไทย ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลที่มีกำหนดถึงโทษสูงสุดถึงตลอดชีวิต
 - จัดการศึกษา อบรม พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขพฤตินิสัยและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง
 - ดำเนินเกี่ยวกับการงาน และการใช้แรงงานผู้ต้องขัง
 - ดำเนินการทางทัณฑปฏิบัติ จัดสวัสดิการให้การสงเคราะห์ และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง
 - ศึกษาวิเคราะห์ และพัฒนามาตรการ หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้ไทย

ยกตัวอย่างเช่น การให้ความรู้ผู้ต้องขังการกำหนด การกำหนดกฎหมายเบียบ และฝึกวินัยพื้นฐาน เพื่อปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน รูปแบบการพัฒนาพฤตินิสัย สวัสดิการต่างๆ เป็นการวางแผนกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง จัดทำโปรแกรมปฐมนิเทศ และจัดทำแผนที่การทำงานตั้งแต่ปฐมนิเทศไปสู่หลักสูตรเตรียมความพร้อมการปล่อยตัว

ขั้นที่ 4 กระบวนการในการจำแนกผู้ต้องขังเป็นกระบวนการจำแนกลักษณะเฉพาะราย เพื่อจะนำไปสู่การช่วยเหลือการวางแผนแก้ไขอย่างเป็นระบบ การที่จะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างไรนั้น จะต้องเริ่มจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อที่จะได้แยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้เหมาะสม

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขึ้นจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารงานเรือนจำ เพราะ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมผู้ต้องขึ้น และการแก้ไขพื้นฟุกการจำแนกลักษณะผู้ต้องขึ้น การจำแนกลักษณะผู้ต้องขึ้น เมื่อผู้ต้องขึ้นเข้ามาในเรือนจำ เจ้าหน้าที่จะดำเนินการจัดแยกผู้ต้องขึ้นระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาด แยกผู้ต้องขึ้นที่เป็นเด็กออกจากผู้ต้องขึ้นผู้ใหญ่ แยกผู้ต้องขึ้นหญิงไว้ในแดนหญิง แยกผู้ต้องขึ้นป่วยไว้ในแดนพยาบาล และรวมผู้ต้องขังคดีเดียวกันไว้ด้วยกันแยกผู้ต้องขังคดีต่างประเภทออกจากกัน เพื่อป้องกันการถ่ายทอดลักษณะนิสัยชั่วร้ายจากผู้ต้องขึ้นรายไปสู่ผู้ต้องขึ้นที่สามารถแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยให้เป็นคนดีได้ และเป็นการให้การคุ้มครองแก่ตัวผู้ต้องขึ้น การจำแนกลักษณะผู้ต้องขึ้น ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขึ้นซึ่งมีหน้าที่มาดำเนินการสัมภาษณ์ประวัติของผู้ต้องขังทุกราย เพื่อหาข้อมูลต่างๆของผู้ต้องขึ้น ใช้ประโยชน์ข้อมูลในการวิเคราะห์จัดจำแนกควบคุมให้การศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพ โดยมี

⁶ A 4, สัมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

คณะกรรมการจัดแนกกลักษณะผู้ต้องขังเป็นผู้พิจารณาลงความเห็น ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่พยาบาล เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานยุติธรรมในท้องที่ และเจ้าหน้าที่กรรมราชทัณฑ์⁷

ขั้นที่ 5 การติดตามผลการจัดแนกกลักษณะ เป็นขั้นติดตามผู้ต้องขังที่จัดแนกกลักษณะตามขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเฉพาะราย เช่นผู้ต้องขังที่มีลักษณะพฤติกรรมแตกต่างชั้บชั้น ผู้ต้องขังที่ว้าไว้อําหรับการบำบัดแก้ไขด้วย กระบวนการเรียนพาทาง โดยใช้โปรแกรมผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ โปรแกรมผู้ต้องขังซักความรุนแรง โปรแกรมบำบัดสำหรับผู้เสพยา โปรแกรมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ นอกจากนี้ การจัดการฝึกอบรมทางวิชาชีพ การให้การศึกษา การฝึกทักษะทำงาน การพัฒนาพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาร่างกายและบุคลิกภาพ มีการติดตามผลแต่ละโครงการ นอกจากนี้ โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะนี้ อาจแยกตามประเภทคดี หรือแยกตามพฤติกรรมของผู้ต้องขังก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมว่าจะมุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มใด เนื่องจากโปรแกรมดังกล่าวเป็นการมุ่งที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง จึงจะต้องอบรมติดต่อกันเป็นหลักสูตรระยะยาวย ถึงจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ทั้งนี้แล้วแต่ความเข้มข้นของแต่ละโปรแกรม⁸

ขั้นที่ 6 การวางแผนชื่อโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นวิธีการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ให้สามารถปรับตัวปรับตัวและจิตใจให้พร้อมที่จะกลับคืนสู่ครอบครัว สังคม และการดำเนินชีวิตตามปกติ ตลอดจนการมีอาชีพที่สุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เป็นการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยวิธีทางทัณฑวิทยาแนวใหม่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งเรือนจำ/ทัณฑสถาน นอกจากจะมีหน้าที่ในการดำเนินการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่ง ของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย โดยมีแนวทางการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักทัณฑวิทยา สมัยใหม่ และตามข้อกำหนดตามมาตรฐาน ฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะเริ่มตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขังเข้ามาอยู่ในความควบคุมดูแล ผู้ต้องขังทุกรายจะได้รับการจัดแนกกลักษณะเพื่อศึกษาหาข้อมูลในการวางแผนปฏิบัติเป็นรายบุคคล

จากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจจนกระทั่งเมื่อใกล้จะพ้นโทษ แล้วยังจะต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อน ให้กับผู้ต้องขังก่อนที่จะปล่อยตัวพ้นโทษ ให้ออกไปใช้ชีวิตในชุมชน และสังคมภายนอก สามารถปรับตันให้เข้ากับครอบครัวและสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนไปอย่าง

⁷ กรรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2548), หน้า 5., กรรมราชทัณฑ์, คู่มือหลักสูตรการพัฒนานิสัย, รวบรวมโดยสำนักพัฒนาพฤตินิสัย, เอกสารอัดสำเนา, 2560, หน้า ก-ข, นายมนตรี รักษศรี, “การกระทำผิดซ้ำของเรือนจำคนบุรี”, หลักสูตรศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 68-70.

⁸ นพธี จิตสว่าง, โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนพงศ์การพิมพ์, 2546), หน้า 7.

รวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี การศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เพื่อไม่ให้ ห่วนกลับมากระทำผิดซ้ำอีกการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เรือนจำ/ทัณฑสถานจะดำเนินการ สำรวจผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษเหลือไม่นาน 6 เดือน เข้ารับการเตรียมความพร้อม ก่อนปล่อย ตามหลักสูตรที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ซึ่งจะได้รับแนวทางการใช้ชีวิตในชุมชน การทำงานทា การ ขอรับการบริการสังเคราะห์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และฝึกทักษะในการดำรงชีวิต การดำเนินการ เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทุกรัง เรือนจำ/ทัณฑสถานได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจาก พัฒมิตรราชทัณฑ์ด้วยดี อทิเช่น สำนักงานจัดหางาน สำนักงานอัยการ สำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ โรงพยาบาลจิตเวช สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานคุม ประพฤติ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม พระภิกษุสงฆ์และผู้นำทางศาสนาอิสลาม นักสังคมสงเคราะห์ นักทัณฑวิทยา อนุศาสนาจารย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป ด้วยความเรียบง่ายและสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์⁹

“ฉะนั้นการปฏิบัติในการควบคุมผู้ต้องขัง ตั้งแต่เข้าเข้ามาจนกระทั่งออกໄປ เรายังมี หลักการของเรามาก ของทุกเรือนจำ ไม่ใช่เราอยู่แล้ว ให้มารอยู่ข้างในแล้วเพื่อให้สังคมภายนอก สบายอย่างเดียว มันก็ไม่ได้ เราต้องปรับเปลี่ยนเข้าด้วย เป้าหมายเหมือนกันนะครับแต่ วิธีการต่างกัน ซึ่งนโยบาย ณ ปัจจุบันใช่ว่าเราจะควบคุมแก้ไขพฤตินิสัยภายในเรือนจำ อย่างเดียว ออกໄປถึงข้างนอก อย่างเช่นการติดตาม มีศูนย์เ不像เตอร์ ดูแลเข้า ปล่อย มาแล้วไม่มีงานทำ จะทำงานเราก็ประสานให้ ประสานและติดตาม ส่วนของนายแพทย์ ประสานทาง ทุนประกอบอาชีพรายละ 30,000 บาท เรายังมีให้พร้อม แต่ว่าทั้งนี้ ทั้งนั้น สิ่งที่เราจะปล่อยໄປ เราต้องมั่นใจว่า เขาไปแล้วไม่เสี่ยงนะครับ ให้ทุนประกอบแล้วต้อง ติดตาม ก่อนจะให้ก็ต้องดูประวัติ ดูพื้นเพ มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งใหม่ ฉะนั้น ถ้าเกิดปล่อยไป แล้วเสียก็เสียเราด้วย เสียหน่วยงาน เสียกรมราชทัณฑ์ด้วยนะครับ เพราะฉะนั้นเปอร์เซ็นต์ ของการกระทำผิดซ้ำ ค่อนข้างที่จะเยอะอยู่”¹⁰

กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขัง เป็นการพัฒนามนุษย์ ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนา แบบองค์รวม โดยหลักสูตรอบรมที่เสริมสร้างจริยธรรมนั้นเน้นไปตามหลักสูตรที่กรมราชทัณฑ์ กำหนด โดยมีหน่วยปฏิบัติในระดับเรือนจำ/ทัณฑสถานฯ คือ ฝ่ายการศึกษา งานพัฒนาจิตใจ เช่น โครงการพัฒนาจิตใจ หลักสูตรสักຄศาสสมาริ , โครงการอบรม, วันสำคัญของชาติ, ศาสนาและ สถาบัน, โครงการวิวัฒน์พลเมืองฯ, โครงการเยี่ยมชมรมศึกษา, และโครงการเรียนจำเรียนความ เป็น ต้น โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการนำกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นวิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เข้มแข็งไม่ให้กลับมากระทำผิดซ้ำได้ หลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 มกราคม ค 8 หลักสังคัวตๆ 4 พระมหาวิหาร 4 โภนิโสมนสิการ และหิริ โอตตปปะ ดังเช่นผลสัมภาษณ์ ดังนี้

⁹ นายมนตรี รักษ์ศรี , “การกระทำผิดซ้ำของเรือนจำนบุรี”, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553, หน้า 68-70.

¹⁰ A 1, สัมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

1) ฝึกสัมมาทิฏฐิ ให้เกิดขึ้นเป็นการแนวคิดที่ถูกต้อง ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

“ผู้ก้มองไม่เห็นว่า จะทำให้มั่นถ้วนได้ นอกจากเปลี่ยนสัมมาทิฏฐิ เปลี่ยนให้เป็นมรรคจิตเกิด ครั้งแรกรับประทานได้เลยครับ ปล่อยไปไหนก็ไป ต้องไปตามแล้ว ทำให้หมดพิษสงได้ ด้วยหลักของพุทธศาสนาจะรับ ศีล สามาริ ปัญญา นี่แหละ เปลี่ยนนี้มันจะต้องคือของเรื่องจำนี่จะแบบข้างนอกไม่ได้ ทำแบบสบายๆ ท่านอาจารย์ วิปัสสนาบุบาล คือ เอาหลักสูงๆ มาต่ำๆ สนุกสนาน ผู้ชายทำเด่น 8,9,10 ติดใจทุกราย ครับ อันนี้เวลา ส่วนมากเขาไม่มีเวลาให้เราครับ ทุกวันนี้ก็ยังเรียกร้องอยู่ว่า มาเมื่อไหร่ อาจารย์ คือมัน เป็นลักษณะว่า คุณจะใช้วิธีอะไรก็ตาม ไม่มีทางเลย นอกจากเปลี่ยนเป็นมรรคจิตเกิด แค่ นั้นแหละ ศีลจะสมบูรณ์ ที่นี่จบเลย แค่ขั้นนี้ครับ เข้าขั้นนี้ สัมมาทิฎฐิ โภนิโสมสิการ เขาจะคิดของเขางดีหัวใจเลย แต่เราจะต้องเข้าไปจุดนี้ให้ได้ก่อน เราจะไปทำเป็นรูปแบบอะไรไม่ได้ เพราะว่ามันมีเงื่อนไขเยอะ ผู้ชายเลยไปเจา ไปเล่นเอา นิดๆหน่อยๆ ครับ แต่ต้องเป็นของจริงนะครับ อยากไปทำกิจกรรมจะโผลกกลางไปเรื่อยๆ ไม่ใช่ เรา จะต้องทำจากพุทธศาสนา พุทธวิธี จะสติปัญญา จะวิปัสสนา จะสมถะ อะไรก็ตาม ขอให้เข้าเปลี่ยนมาจากข้างใน ระเบิดออกมายะ อย่าไปค้างคากใจ ต้องเปลี่ยนคนไปเลย ครับ เปลี่ยนเป็นอีกคนไปเลย ถ้าคุณบอกว่า จะไม่ทำผิดซ้ำ ไม่ทำผิดซ้ำเลยครับ กาย วาจา ใจ จบเลยครับ”¹¹

2) ฝึกกระบวนการไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมศีล สามาริ และปัญญา เป็นพัฒนาด้านความประพฤติทางกาย วาจา และใจ

“ใช้นวัตกรรมพุทธจิต คือ กระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สามาริ และปัญญา เพื่อ แก้ไขการกระทำผิดซ้ำทางกาย ทางวาจา และก็ทางใจโดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ให้ข้อมูลว่า ดี ชั่ว ถูก ผิด ชี้แจ้งแสดงโทษและประโยชน์ ปรับ ความคิดความเห็นให้ถูกต้องก่อนเป็นเบื้องต้น (2) จากนั้นให้ตั้งอยู่ในเบญจศีล คือเจตนา งดเว้นเด็ดขาดที่จะไม่ละเมิดศีล แล้วให้ฝึกจิตตามสติปัญญาสูตร เพื่อพิสูจน์ตาม ความสำคัญ ผลที่ได้คือ ทางสายกลาง ไม่กลับไปกระทำการผิดซ้ำอีก”¹²

“หลักสูตรวิปัสสนาบุบาล ดำเนินตามหลักสติปัญญาสูตร กายานุปัสสนา, จิตตา นุปัสสนา และรัมมานุปัสสนา โดยให้ผู้ปฏิบัติสามารถศีล จากนั้นให้ฝึกสติตามพิจารณา กำหนดถูกต้อง เวลา จิต และความกล้า แต่อารมณ์จะไปปรากฏชัดเพื่อให้จิตบริสุทธิ์ เพื่อ ปฏิปิทาญาณทั้สนวิสุทธิ และเพื่อยานทั้สนวิสุทธิ ตามลำดับ (วิสุทธิ 7)”

¹¹ A 5, สัมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

¹² A 6, สัมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

“ส่วนตัวก็เน้นในเรื่องของการนี้และครับ การปฏิบัติ คือปฏิบัติอย่างในเรื่องของสักสาสามาริ มันเป็นสามาริเบื้องต้น จุดประสงค์ก็คือเพื่อสะสมพลังจิตอย่างที่ว่า มันก็เป็นเรื่องจริง เมื่อนักบวช คนเรานี้คือจิตมันเป็นเรื่องสำคัญนะ จิตที่ขาดสามาริ สามาริก็คือความตั้งใจมั่นอย่างที่ว่า คนเราถ้าเกิดว่าเหมือนหลบอยู่ในสังคมที่ไม่มีสามาริ หรือไม่มีความตั้งมั่น จิตมันไม่ปกติแล้ว มันได้รับแรงกระทบจากการณ์ภายนอกเยอะๆ มันสู้ไม่ไหวครับ เมื่อนักบวชสถาปนาแล้วล้อมภายนอกเราสู้ไม่ไหว อิทธิพลทางด้านภายนอก สิ่งแวดล้อม เอาง่าย ๆ อย่างไปอยู่ในสังคมเท่าที่ดูแลวนี้ คือพากผู้ต้องขังที่มาจากที่เป็นผู้เสพหรือผู้จำหน่ายหรือเป็นผู้ขายอะไรก็แล้วแต่ อยู่กรงประเมินบ้างอยู่ดินแดนบ้านอยู่ย่านนาวาบ้าง ซึ่งมันเป็นแหล่งของมัน อิทธิพลพวกนี้มันจะสูงในขณะที่จิตใจเรามันไม่พอแล้ว”

“หลักสูตรสักคอกสามาริ ตามแนวทางพระธรรมมงคลลภานุ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร) หลักสูตร 1 เดือน 100 ชั่วโมง บรรยาย อบรม เป็นรุ่นรุ่นละประมาณ 300 คน นั่งสามาริ เดินจงกรมวิทยากร จากสถาบันพลังจิตทานุภาพ ปัจจุบันมีการอบรม 12 รุ่น” อย่างไรก็ตาม หลักสูตรแต่ละหลักสูตรที่ผู้ต้องขังเข้าอบรมก็จะมีในส่วนที่เป็นเชิงนโยบาย ที่นำไปใช้ในการเป็นเอกสารประกอบในการพิจารณาขออุกต่อนกำหนดโดยมีเงื่อนไข อย่างเช่น วันพัก จะเอาหลักสูตรในการอบรมมาเป็นข้อจำกัด ในการอบรมของแต่ละ หลักสูตร ผู้ต้องขังมีปริมาณก็ค่อนข้างจะเยอะ ฉะนั้นคุณภาพสิ่งที่เราป้อนก็อาจจะขาดหายไปบ้าง แต่ว่าเป้าหมายโดยรวมก็คือ ประโยชน์ผู้ต้องขังเป็นตัวตั้ง แต่ทุกอย่าง เราไม่ใช่ทำงานแล้วอยู่ในกรอบกำแพงสีเหลี่ยม ทุกวันนี้ต้องออกติดตามด้วย ปัญหาในระบบของการทำงานเราค่อนข้างจะขยาย ไม่ใช่เฉพาะในกรอบกำแพงสีเหลี่ยม¹³

3) การปฏิบัติภาระทางพระพุทธศาสนาในกิจวัตรประจำวันและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การนำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นกิจกรรมในกิจวัตรประจำวัน เช่น การใช้สื่อสารกลาง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับฟังเสียงธรรมจากพระสงฆ์ ผู้ทรงภูมิรู้ภูมิธรรม ช่วงเช้าเวลา 05.30 น. เป็นต้น การทำวัดสวัสดิมนต์ วัดเย็นตั้งแต่เวลา 16.30 น. เป็นต้นไป การนำวิทยากรภายนอก เข้าอบรม การเปิดอบรมหลักสูตร ธรรมะต่างๆ คลินิกถ่ายทอดฯ ให้คำแนะนำรายบุคคลตลอดเวลา ราชการทั้งนี้ทำได้ภายใต้เงื่อนไขทางเรื่องจำ (ภายใต้ข้อจำกัด)

กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เช่น วันมหาบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันพระเป็นต้น กระบวนการที่ใช้ส่วนมาก ก็นิมนต์พระสงฆ์เข้าอบรมจัดปฏิบัติอบรม ทำบุญตักบาตร ทำเป็นส่วนรวม ภาพรวม ไม่ค่อยได้ผลเท่าไร ทำๆ ตามกัน เวลาเก็บน้อย เน้นพิธีกรรม เสียเป็นส่วนใหญ่ เป็นกิจกรรมสื้นเปลืองบประมาณ สูญเปล่า ไม่ได้สาระ ควรจะทำกิจกรรมต่อเนื่อง ระยะยาว ไม่ต้องอะไรมาก จับจุดที่ อริยสัจ 4 อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง สมำเสมอ 7 ปี 7 เดือน 7 วัน ได้ผลแน่นอน ในภาคปฏิบัติคือ สติปัฏฐาน¹⁴ นั่นเอง

¹³ A 2, สัมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

¹⁴ A 1, สัมภาษณ์เมื่อ 2 เมษายน, 2561.

4.3 ผลวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

การส่วนนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามก่อนและหลังเข้าอบรมหลักสูตรสัคคยาสามัชีเป็นเวลา 15 วัน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน มีสมมุติฐานการวิจัย คือ ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรสัคคยาสามัชีมีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสูงกว่าก่อนเข้าอบรม ขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

4.3.1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

4.3.2 ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ประกอบด้วย พัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาทางจิตใจ และพัฒนาทางปัญญา

4.3.3 ผลวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการก่อนและหลังการทดลอง

4.3.4 ผลแบบสรุปบันทึกประสบการณ์ต่อการเข้าร่วมฝึก sama

ชื่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในการนำเสนอผลการวิจัยเพื่อความสะดวกในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและให้เกิดความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงได้ใช้สัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมายของตัวแปรต่างๆ ดังนี้

N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
Σ	หมายถึง	ผลรวม
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
SD	หมายถึง	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	หมายถึง	ค่าสถิติ t ที่ได้จากการคำนวณ
p	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

4.3.1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ การศึกษา ประสบการณ์ในการเข้าอบรมฝึก sama และประสบการณ์ในการเข้าอบรมหลักสูตรจริยธรรมทัณฑสถาน จำนวน 144 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขัง

N=144

ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	144	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	11	7.64
21-25 ปี	133	92.36
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	30	20.83
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	1.39
พนักงานบริษัทเอกชน	12	8.33
ค้าขาย/ประกอบอาชีพส่วนตัว	43	29.86
เกษตรกร/รับจำจ้าง	39	27.08
อื่นๆ ได้แก่ ว่างงาน และอื่นๆ	18	12.50
สถานภาพ		
โสด	127	88.19
สมรส	12	8.33
หย่าร้าง	2	1.39
อื่นๆ	3	2.08
การศึกษา		
ประถมศึกษา	55	38.19
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	79	54.86
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	8	5.56
ปริญญาตรี	1	.69
สูงกว่าปริญญาตรี	1	.69
ประสบการณ์ในเข้าอบรมสมาชิก		
1-5 ครั้ง	128	88.89
7-10 ครั้ง	5	3.47
มากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป	4	2.78
อื่นๆ ไม่เคย	7	4.86

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
ประสบการณ์ในเข้าอบรมหลักสูตรจริยธรรมสนับสนุนทัณฑสถาน		
1-5 ครั้ง	132	91.67
7-10 ครั้ง	4	2.78
มากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป	1	.69
อีกๆ ไม่เคย	7	4.86
รวม	144	100.00

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาพบว่า เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็น 100.00

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 92.36 รองลงมา มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.64 ตามลำดับ

อาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบอาชีพส่วนตัว จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 29.86 รองลงมาอาชีพเกษตรกร/รับจ้าง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 27.08 และเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83 เป็นต้น

สถานภาพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 88.19 รองลงมาสมรส จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และหย่าร้าง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39 เป็นต้น

การศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับไฮเมืองศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 54.86 รองลงมาประถมศึกษา จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 38.19 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.56 และตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน อย่างละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39 เป็นต้น

ประสบการณ์ในเข้าอบรมสามารถ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในเข้าอบรม สมาชิก 1-5 ครั้ง จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 รองลงมา 2-10 ครั้ง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.47 มากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.78 และไม่เคยอบรมสมาชิกเลย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.86 ตามลำดับ

ประสบการณ์ในเข้าอบรมหลักสูตรจริยธรรมสนับสนุนทัณฑสถาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในเข้าอบรมหลักสูตรจริยธรรมสนับสนุนทัณฑสถาน 1-5 ครั้ง จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 รองลงมา 2-7 ครั้ง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.78 มากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ .69 และไม่เคยเข้าอบรมเลย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.86 ตามลำดับ

4.3.2 ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ ประกอบด้วย พัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาทางจิตใจ และพัฒนาทางปัญญา

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ ประกอบด้วย พัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาทางจิตใจ และพัฒนาทางปัญญา ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) รายละเอียดสถิติพื้นฐานของ ตัวแปรแสดงไว้ในตาราง

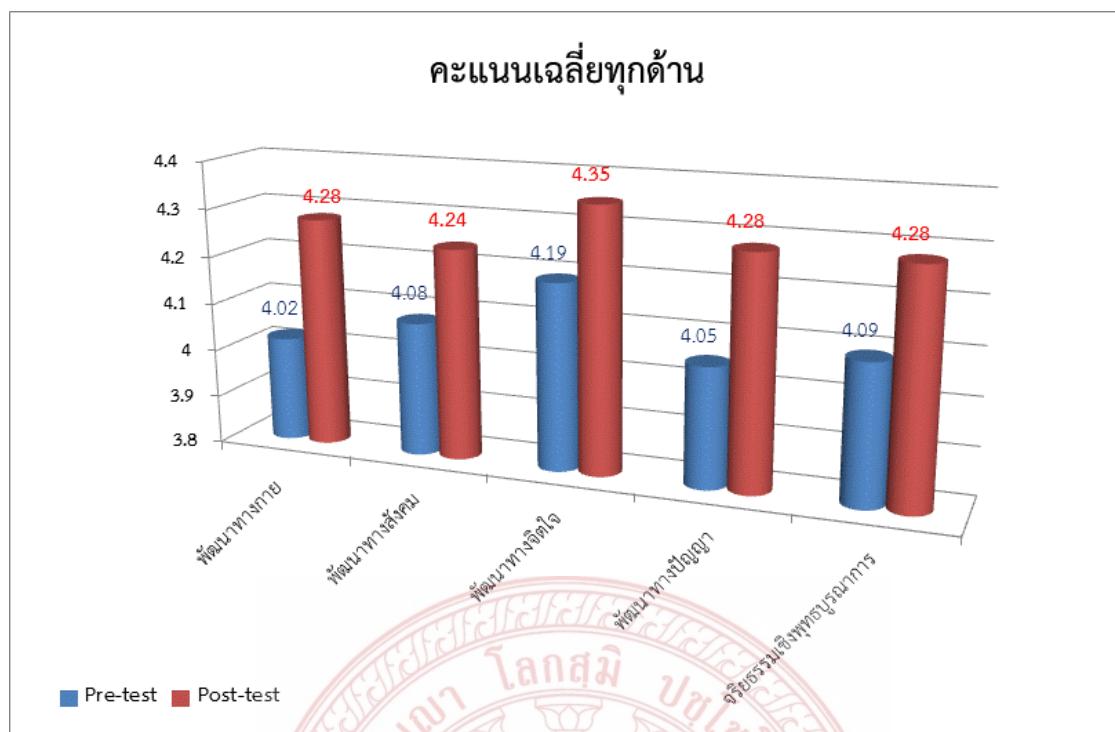
คะแนนเฉลี่ย	ระดับ
4.21-5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.41-4.20	เห็นด้วยมาก
2.61-3.40	เห็นด้วยปานกลาง
1.81-2.60	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.80	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ ประกอบด้วยค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลที่ได้จากการวัดตัวแปรในกลุ่มรวม

N=144

ตัวแปร	Mean		Standard deviation		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางกาย	4.02	4.28	.554	.509	มาก	มากที่สุด
พัฒนาทางสังคม	4.08	4.24	.571	.555	มาก	มากที่สุด
พัฒนาทางจิตใจ	4.19	4.35	.572	.534	มาก	มากที่สุด
พัฒนาทางปัญญา	4.05	4.28	.553	.488	มาก	มากที่สุด
จิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ	4.09	4.28	.478	.464	มาก	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานก่อนและหลังทดลองของตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ พบร่วมกันว่า หลังทดลองคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 4.09 และ 4.28 ($SD = .477$ และ $.464$) จากคะแนนเฉลี่ยเพิ่ม 5 คะแนน และพิจารณารายด้านพบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาทางจิตใจเท่ากับ 4.35 และ $SD = .534$ รองลงมา ด้านการพัฒนาทางกาย และพัฒนาทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ $SD = .554$ และ $.553$ และ ด้านการพัฒนาทางสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.24 และ $SD = .555$ โดยทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามลำดับ

ภาพประกอบ 4.1 แสดงคะแนนของตัวแปรจิริมเชิงพุทธบูรณะการ เปรียบเทียบเป็นรายด้าน

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรจิริมเชิงพุทธบูรณะการ ด้านพัฒนาทางกายภาพ

N=144

ตัวแปรจิริมเชิงพุทธบูรณะการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางกายภาพ	4.02	4.28	.554	.509	มาก	มากที่สุด
1. ฉันพยายามออกกำลังกาย เพื่อช่วยให้สุขภาพแข็งแรง	4.16	4.53	.906	.738	มาก	มากที่สุด
2. ฉันดูแลสุขภาพของฉันเป็นอย่างดี	4.25	4.48	.824	.766	มากที่สุด	มากที่สุด
3. ฉันรู้จักพิจารณากร่อนรับประทานอาหารฯ	3.74	4.07	.934	.833	มาก	มาก
4. ฉันรู้จักควบคุมตัวเองในการรับประทานอาหารอย่างพอประมาณไม่รับประทานมากเกินไป หรือน้อยเกินไป	3.73	4.07	.925	.799	มาก	มาก
5. ฉันรู้จักรักษาความสะอาดของร่างกายและแต่งกายสะอาดเรียบร้อย เมื่อออกมาปฏิบัติกิจกรรม	4.40	4.44	.750	.736	มากที่สุด	มากที่สุด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางกาย	4.02	4.28	.554	.509	มาก	มากที่สุด
6. ฉันรู้จักแยกแยะข้อมูลข่าวสารว่าสิ่งใดที่มีประโยชน์และโทษสำหรับชีวิตของฉัน	4.18	4.27	.745	.741	มาก	มากที่สุด
7. ฉันพิจารณาเลือกตัดตามข่าวสารฯ	3.98	4.32	.832	.745	มาก	มากที่สุด
8. ฉันดูแลทำความสะอาดสถานฯ	3.75	4.10	.889	.825	มาก	มาก
9. เมื่อปฏิบัติงานเสร็จฉันจัดเก็บอุปกรณ์	3.87	4.19	.847	.741	มาก	มาก
10. ฉันพยายามจัดการสภาพแวดล้อมฯ	4.17	4.28	.719	.772	มาก	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 พบว่าตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ ด้านการพัฒนาทางกายหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.73 ถึง 4.40 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .719 ถึง .934 มีความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.07 ถึง 4.53 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .509 ถึง .833 ตามลำดับและมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากถึงมากที่สุด

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ ด้านพัฒนาทางสังคม

N=144

ตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางสังคม	4.08	4.24	.571	.555	มาก	มากที่สุด
1. เมื่อยู่ร่วมกับผู้อื่น ฉันมีความอดทนและรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน	4.25	4.28	.762	.818	มากที่สุด	มากที่สุด
2. ฉันมีส่วนร่วมในการจัดหรือทำกิจกรรมของส่วนรวม	3.99	4.19	.873	.702	มาก	มาก
3. ฉันมักแบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือกับผู้อื่น เมื่อมีโอกาส	4.19	4.28	.757	.752	มาก	มากที่สุด
4. เมื่อเห็นผู้อื่นมีปัญหาทุกๆ ใจ ฉันจะพูดจาปลอบโยน แนะนำวิธีแก้ปัญหา	4.10	4.08	.799	.798	มาก	มาก
5. ฉันเชื่อว่าการหยอดของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจะทำให้ติดเป็นนิสัยก่อให้เกิดความทุกข์ภายใน	4.17	4.44	1.024	.764	มาก	มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางสังคม	4.08	4.24	.571	.555	มาก	มากที่สุด
6. ฉันเห็นการเปียบเบียนตนเอง (การดีมี เหล้า สูบบุหรี่ การเสพยาเสพติด) เป็น ^ก การทำลายสุขภาพให้เสื่อมโทรม	4.00	4.13	.975	.887	มาก	มากที่สุด
7. ฉันหลีกเลี่ยงการเล่นพนันทุกชนิด เพราะ จะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นภายหลัง	3.99	4.26	1.028	.908	มาก	มากที่สุด
8. ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบการอยู่ร่วมกัน อย่างเคร่งครัด	4.12	4.13	.840	.847	มาก	มาก
9. ฉันหลีกเลี่ยงการพูดจากล่าวเท็จและใช้ คำพูดส่งเสริม ยั่วยุ ให้ผู้อื่นเดือดร้อนทุกข์ ใจและเกิดความหวาดระแวงต่อ กัน	3.91	4.26	1.121	.793	มาก	มากที่สุด

จากการที่ 4.4 พบร้า ตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ด้านการพัฒนาทางสังคม หลังการทดลองมีค่าแนะนำลี่สูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.91 ถึง 4.25 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .757 ถึง 1.028 มีความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด และ หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.08 ถึง 4.88 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .555 ถึง .908 มีความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ด้านพัฒนาทางจิตใจ

N=144

ตัวแปรจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางจิต	4.19	4.32	.572	.534	มาก	มากที่สุด
1. ฉันเป็นคนมองโลกในแง่ดี แม้จะมี เหตุการณ์ร้ายเข้ามายังชีวิต	3.92	4.23	.979	.817	มาก	มากที่สุด
2. ฉันรู้สึกมีจิตใจปลดปล่อย ผ่อนคลาย ไม่เครียดมอง	4.00	4.19	.845	.811	มาก	มาก
3. ฉันจักวิธีควบคุมตนเองในการกระทำสิ่ง ไม่ดีงาม	4.08	4.19	.845	.741	มาก	มาก
4. ฉันเชื่อว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน	4.24	4.40	.901	.786	มากที่สุด	มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ตัวแปรจิตรรรมเชิงพุทธบูรณการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางจิต	4.19	4.32	.572	.534	มาก	มากที่สุด
5. ฉันเข้มมั่นว่าความขยัน ประกอบอาชีพ สุจริตจะทำให้ชีวิตดีขึ้นได้	4.35	4.38	.771	.766	มากที่สุด	มากที่สุด
6. ฉันมั่นใจว่าความอดทนในการทำงาน ชีวิต จะช่วยให้ฉันผ่านพ้นต่ออุปสรรคได้	4.37	4.35	.799	.823	มากที่สุด	มากที่สุด
7. ฉันมีสามาธิแน่นในการทำงานที่ได้รับ ¹ มอบหมาย	4.09	4.27	.766	.750	มาก	มากที่สุด
8. ฉันมีสติและความรู้สึกตัวในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น	4.16	4.29	.799	.756	มาก	มากที่สุด
9. ฉันมักจะให้ความเอื้อเพื่อและช่วยเหลือ ² ผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	4.24	4.35	.819	.752	มากที่สุด	มากที่สุด
10. ฉันมักรถึงบุญคุณและตอบแทน ³ บุญคุณผู้อื่น แม่เมื่อโอกาส	4.49	4.53	.784	.668	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบร่วมกันว่าตัวแปรจิตรรรมเชิงพุทธบูรณการ ด้านการพัฒนาทางจิตหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.92 ถึง 4.49 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .784 ถึง .979 มีความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.19 ถึง 4.53 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .534 ถึง .823 มีความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรจิตรรรมเชิงพุทธบูรณการ ด้านพัฒนาทางปัญญา

N=144

ตัวแปรจิตรรรมเชิงพุทธบูรณการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางปัญญา	4.05	4.28	.553	.488	มาก	มากที่สุด
1. ฉันแสวงหาความรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อ ¹ พัฒนาตนเองแม้มีข้อจำกัดเรื่อง สภาพแวดล้อมก็ตาม	4.15	4.32	.805	.735	มาก	มากที่สุด
2. ฉันเร่งร�านขวายทำความดี หลีกเลี่ยง ² กระทำสิ่งที่ไม่ควรทำโดยไม่ปล่อย เวลาให้สูญเปล่า	4.02	4.15	.865	.729	มาก	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ตัวแปรจริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ	Mean		SD.		ระดับความคิดเห็น	
	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
พัฒนาทางปัญญา	4.05	4.28	.553	.488	มาก	มากที่สุด
3. ฉันหลีกเลี่ยงการใช้ชีวิตแบบ ประมาท โดยถอดคำตัวปล่อยตัวไปใน สิ่งที่เสื่อมเสียอีก	4.09	4.40	.868	.639	มาก	มากที่สุด
4. ฉันยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วน ตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	4.03	4.18	.757	.665	มาก	มาก
5. ฉันยอมรับความเปลี่ยนแปลงของ ชีวิตและการรับรู้สิ่งต่างๆตามความ เป็นจริง	4.10	4.33	.707	.898	มาก	มากที่สุด
6. ฉันรักษาใจให้นิ่งสงบและปล่อยวาง ได้ เมื่อมีปัญหาเข้ามายังชีวิต	3.99	4.23	.819	.764	มาก	มากที่สุด
7. ฉันหลีกเลี่ยงและไม่กระทำปาทั้ง กายและทางใจต่อผู้อื่น	3.91	4.24	.827	.760	มาก	มากที่สุด
8. ฉันมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใน การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง	3.95	4.22	.831	.752	มาก	มากที่สุด
9. ฉันเชื่อว่าการปฏิบัติตามหลักคำสอน ของพระพุทธเจ้า ทำให้จิตใจมีอิสระ สงบเย็น ไม่พึงพาตตุภัยนอก	4.22	4.44	.759	.736	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 พบว่าตัวแปรจริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ ด้านการพัฒนาทางปัญญา หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.91 ถึง 4.22 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .707 ถึง .868 มีความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด และ หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.15 ถึง 4.44 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .488 ถึง .898 มีความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด

4.3.3 ผลวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบจริยธรรมเชิงพุทธบูรณการก่อนและหลังการทดลอง

สำหรับการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบจริยธรรมเชิงพุทธบูรณการ โดยวิเคราะห์ทั้งราย ด้านและภาพรวม 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาทางจิตใจ และพัฒนาทาง ปัญญา) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired t-test รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลางก่อนและหลังการทดลองในภาพรวม

N=144				
จิริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลาง	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t	ρ -value
Pre-test	4.09	.484		
Post-test	4.28	.478	-3.551*	.001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.7 พบร่วม คคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลางหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่า ก่อนการทดลอง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ 4.09 ตามลำดับ) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t=-3.551^*$, ρ -value=.001)

ตารางที่ 4.8 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลางก่อนและหลังการทดลองในรายด้าน

N=144				
จิริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลาง	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t	ρ -value
พัฒนาทางกาย	Pre-test	4.02	.554	
	Post-test	4.28	.509	-4.042* .000
พัฒนาทางสังคม	Pre-test	4.08	.571	-2.504* .013
	Post-test	4.24	.555	
พัฒนาทางจิตใจ	Pre-test	4.19	.572	-2.023* .045
	Post-test	4.32	.554	
พัฒนาทางปัญญา	Pre-test	4.05	.5453	-3.779* .000
	Post-test	4.28	.488	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

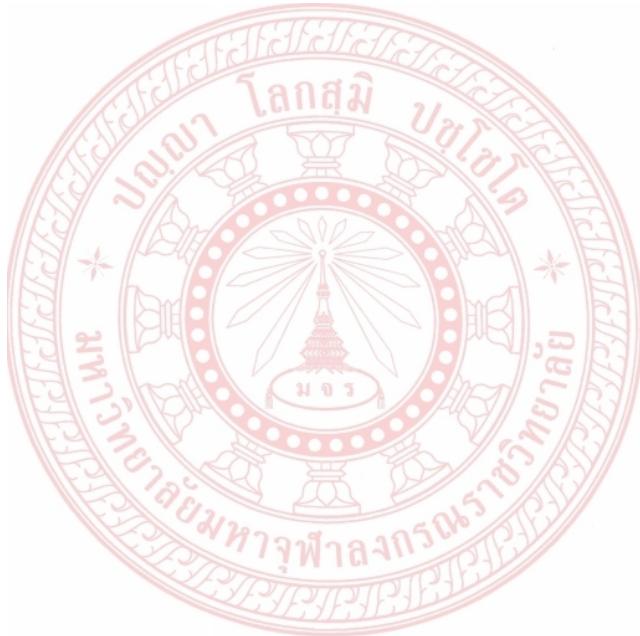
จากตารางที่ 4.8 พบร่วม คคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลางในรายด้าน หลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่า ก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การพัฒนาทางกาย พบร่วม หลังการทดลองและ ก่อนการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .05 ($t=4.042^*$, ρ -value=.000) โดยหลังการทดลองมีคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณากลาง ด้านการพัฒนาทางกายสูงกว่า ก่อนการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .509 และ .554 ตามลำดับ

การพัฒนาทางสังคม พบร่วม หลังการทดลองและ ก่อนการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .05 ($t=2.504^*$, ρ -value=.013) โดยหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่า ก่อนการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .509 และ .554 ตามลำดับ

การพัฒนาทางจิตใจ พบร่วมกับหลังการทดลองและก่อนการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .05 ($t=2.023^*$, ρ -value=.013) โดยหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และ 4.32 ส่วนเปรียบเทียบมาตรฐานเท่ากับ .509 และ .554 ตามลำดับ

การพัฒนาทางปัญญา พบร่วมกับหลังการทดลองและก่อนการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .05 ($t=3.779^*$, ρ -value=.000) โดยหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.779 และ 4.32 ส่วนเปรียบเทียบมาตรฐานเท่ากับ .528 และ .405 ตามลำดับ

4.3.4 ผลแบบสรุปบันทึกประสบการณ์ต่อการเข้าร่วมฝึกสมาชิก

ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
<p>1. ท่านได้เรียนรู้อะไรจาก การเข้าร่วมโครงการฝึก สมาชิก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้ฝึกสมาชิก จิตใจ สติ ทำจิตใจให้สงบ ผ่อนคลาย (38) 2. ได้รู้วิธีเดินจงกรมอย่างถูกต้อง การนั่งสมาธิ แผ่นเมตตา ก่อนและหลังปฏิบัติ (6) 3. ได้เรียนรู้การฝึกสมาชิกได้คำสอนของพระพุทธเจ้า (6) 4. การพัฒนาจิตใจให้ไปในทางที่ดีขึ้น (4) 5. ได้เรียนรู้ปัญญา สมาชิก สติ การรู้จักดับอารมณ์ (3) 6. ได้เรียนรู้ความอดทน มีสมาธิมากขึ้น (3) 7. ได้ฝึกสมาชิกทำให้ควบคุมความคิดได้ ทำให้ไม่เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ไม่คิดฟุ้งซ่าน (2) 8. รู้สึกดีใจที่ได้เข้าร่วมโครงการฯ (2) 9. ได้เรียนการฝึกสมาชิก และได้ปฏิบัติการทำงานสมาชิก มีหลายแบบ เช่น นอน นั่ง ยืน เป็นต้น (2) 10. มีจิตใจดี ตั้งมั่นและสงบ รวมถึงได้เรียนรู้ธรรมะ เรื่องพุทธเจ้าเพิ่มขึ้น (2) 11. รู้จักควบคุมสติ และอารมณ์ตนเองได้ดี (2) 12. ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปล่อยวางหรือทำจิตให้สงบและการทำสมาชิกอย่างถูกวิธี (2) 13. ทำให้มีสติ ปัญญาดีขึ้น ได้ข้อคิดหลายอย่าง รู้คุณธรรม และรู้จักให้อภัยผู้อื่นรวมทั้งตัวเอง มากขึ้น 14. ได้เรียนรู้เรื่องความอดทน 15. ทำสมาธินานขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้มีสติ สามารถจิตใจสงบ นิ่งขึ้น (20) 2. ได้เรียนรู้การบริกรรม นั่งสมาธิ และเดินจงกรม (8) 3. รู้จักการฝึกสมาชิก สติ และอารมณ์ รวมรวมพลังจิตให้มั่นคง (4) 4. ใช้สติให้เกิดประโยชน์ (2) 5. ได้รู้หลักของการใช้ชีวิตประจำวัน และหลักศูนย์การทำสมาชิกอย่างถูกต้อง (2) 6. ทำใจให้มีสติและสมาชิกก่อนเสมอ และทำให้จิตใจสงบและมีความสุขมาก ทำให้นอนหลับสนิททุกคืน 7. ได้สมาชิกดีขึ้น ใจเย็นขึ้น รู้สึกดีกับตัวเอง สมาชิกเป็นสิ่งสวยงาม 8. การควบคุมอารมณ์ 9. การควบคุมความคิด 10. ได้รับการพัฒนาจิตใจ และรู้จักตัวเองมากขึ้น 11. การเรียนรู้การทำจิตใจให้สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน 12. การสะสมพลังชีวิตเพื่อใช้เป็นกำลังใจในชีวิตประจำวัน 13. มีสติ ปัญญา และความรู้/ประโยชน์ของสมาชิก 14. รู้สึกเบิกบานใจไม่ค่อยคิดมาก

	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
2. ท่านคิดว่าประสบการณ์การเข้าร่วมฝึกสามารถรังสีนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไร	<p>1. พัฒนาทางกาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความรับผิดชอบมากขึ้น (4) - ได้ผ่อนคลาย/แจ่มใส - ทำให้มีความเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น - การใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาทจะทำให้ไม่สูญเสียทางกาย - รู้สึกแข็งแรงขึ้น <p>2. พัฒนาทางสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำให้เราได้เจอเพื่อนใหม่และเข้าร่วมกับเพื่อนใหม่ได้ดีขึ้น (2) - มีสติก่อนจะทำอะไร คิดก่อนทำการมณฑ์ยืนลง (2) - เข้ากับเพื่อนๆได้่ายขึ้น เรียนรู้นิสัยเริ่วขึ้น (2) - พัฒนาทางด้านสติ สามารถนำไปใช้ในสังคม - สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข - สามารถพูดคุยกับผู้อื่นโดยไม่ต้องค่า และเป็นมิตรที่ต่อต้าน - ทำให้เราอยู่ร่วมกลุ่มคนหมู่มากได้ <p>3. พัฒนาทางจิตใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จิตใจสงบ จิตใจดีขึ้น ใจเย็นลง มีสมาธิ เพราะปล่อยวางเรื่องอื่นๆ ได้มาก (22) - ได้รับจิตใจใหม่จากใจร้อนให้ใจเย็นลง/สงบเสงี่ยมมากยิ่งขึ้น (10) - ทำจิตใจให้เย็นลง มีสติ รู้สึกสบายใจเพิ่มขึ้น (4) - คิดดีทำแต่สิ่งดีๆ คิดก่อนทำ (3) - มีความอดทนกว่าเดิม (3) - หลีกเลี่ยงการทำปาทั้งกาย/ใจต่อผู้อื่น เสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อสังคม (2) 	<p>1. พัฒนาทางกาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - สุขภาพ อ่อนโยน - ทำให้การหลบลีมหายไป - หลับง่ายขึ้น - มีความอดทน ในการปวดเมื่อย เหนื่อย <p>2. พัฒนาทางสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น - เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นได้ดี <p>3. พัฒนาทางจิตใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ (7) - ทำให้จิตใจสงบ นอนหลับสบาย จิตใจเย็น ยับยั้งอารมณ์ได้มากขึ้น (23) - คิดก่อนทำ คิดแต่เรื่องที่ถูกต้อง (2) - มีใจเมตตา อารมณ์ไม่ร้อน - รู้สึกสงบในจิตใจ รู้สึกว่าควบคุมตัวเองในเวลาที่เกิดอารมณ์ได้ดี - ยับยั้งชั่งใจก่อนจะทำอะไร - ใจเย็นขึ้นเมื่อมีปัญหาเข้ามา - จิตใจผ่องใส - ควบคุมอารมณ์ได้ดี

	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
	<ul style="list-style-type: none"> - หัวโล่งไม่หลงไม่เลื่อนง่าย (2) - มีจิตใจที่ดีขึ้น ไม่ฟุ้งซ่าน (2) - รู้จักแยกแยะสิ่งดีและไม่ดี (2) - สุขภาพจิตใจดีขึ้น อยู่ร่วมกับสังคมได้ - ทำให้萌องโลกในแง่ดี ไม่อารมณ์ร้อน เวลาทำอะไรให้คิดก่อนทำ รู้ผิดชอบชัด - มีแนวคิดที่เปลี่ยนไป นึกถึงจิตสำนึกจากการฝึกสมาธิ - ได้รับจิตใจใหม่จากเป็นคนใจร้อนก็เย็นลงและได้รับความกระตือรือร้นมากขึ้น - ทำให้คิดและมีมุมมองที่ดีขึ้น ใจเย็นรับฟังผู้อื่น <p>4. พัฒนาทางปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะผิดชอบชัด ได้ดีขึ้น (4) - มีสติก่อนทำ/มีการคิดก่อนวางแผนทำกิจกรรม (4) - ทำให้เรามีสติปัญญามากขึ้น (3) - มีคุณธรรมเป็นเครื่องยืนหนี้ยารักษาใจให้นิ่งสงบและปล่อยวาง เมื่อมีปัญหาเข้ามาในชีวิต (2) - ใช้สติในการตรวจสอบและหาทางแก้ปัญหาที่เข้ามายังชีวิตได้เป็นอย่างดี - มีความคิดรอบคอบขึ้นในการจะพูดจะทำสิ่งใด - รู้จักสถิตัวเองมากยิ่งขึ้นไม่ได้ใช้อารมณ์อย่างเมื่อก่อน - ได้เกิดการใช้ชีวิตที่ดีขึ้น - ทำให้คิดได้หลากหลาย - ทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้นไม่คิดมาก ทำให้จิตใจสาย 	<p>4. พัฒนาทางปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - คิดก่อนทำ มีปัญญาดีขึ้น (17) - มีสติ รู้ทันตนของ (9) - มีสามารถดีขึ้น ทำให้เรามีปัญญาแก้ปัญหา (3) - คิดดีทำดี

	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
3. ความประทับใจที่เกิดจากการเข้าร่วมฝึกสมาชิครังนี้เป็นอย่างไร	<p>1. คณะครุอัจารย์ วิทยากร อธิบายเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ปฏิบัติตามได้ง่าย ไม่ยากจนเกินไปที่สำคัญมีเสียงหลวงพ่อบรรยาย พึงแล้วนำไปปฏิบัติได้จริง (11)</p> <p>2. ได้รู้จักการทำสมาธิ ได้นมัสการที่ศีริขึ้น (10)</p> <p>3. สบายใจมากขึ้น ได้รู้จักการฝึกสมาธิ และสวดมนต์ (8)</p> <p>4. ได้มีเพื่อนมากขึ้น ได้รู้จักการเข้ากลุ่มเพื่อนๆ มากขึ้น (7)</p> <p>5. พระอาจารย์ไม่ทึ้ง ได้รับสิ่งดีๆจากหลวงพ่อ ประทับใจหลวงพ่อที่เมตตา เห็นคุณค่าของนักโทษอย่างเรา (6)</p> <p>6. รู้สึกดี ใจ净 สงบ และเย็นขึ้นทำอะไรคิดก่อนตลอด (6)</p> <p>7. พี่ๆทุกคน และคุณครูมาสอนให้ความรู้เกี่ยวกับการนั่งสมาธิ ได้ความรู้ทำให้ใจใจสงบ ไม่ฟุ่มฟ่าน ให้ข้อคิดหลายอย่าง คิดแต่สิ่งดีๆ (5)</p> <p>8. ดีใจที่ได้เข้าร่วมทำให้ใจสบาย สงบลง (4)</p> <p>9. รู้สึกดี พอยใจที่สามารถฝึกสมาธิอย่างถูกต้อง ถูกวิธีทำให้เรารู้จักปล่อยวางและทำจิตใจให้สงบมีสติรู้คิด รู้ว่าสิ่งไหนควรทำและสิ่งไหนไม่ควรทำ สิ่งนี้ทำให้เราสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (3)</p> <p>10. เป็นครั้งแรกที่ได้นั่งสมาธิ (3)</p> <p>11. ดีใจที่มีกิจกรรมนี้ อย่างให้มีโครงการแบบนี้อีก (3)</p> <p>12. สื่อการเรียนการสอน ทำให้เราเข้าใจง่ายมากขึ้น (2)</p> <p>13. จิตใจศีริขึ้น เพราะได้สวดมนต์มีสติมากขึ้น (2)</p> <p>14. รู้สึกดีมากที่ได้เข้าร่วมสมาชิครังนี้ ทำให้เป็นคนใจเย็น ทำให้มีความเมตตา ทำอะไรต้องคิดก่อนทำ และเป็นคนมีเหตุผลมากขึ้น (2)</p> <p>15. รู้สึกได้บุญ อิ่มอก อิ่มใจ จิตใจร่าเริง แจ่มใส มีความสุข (2)</p>	<p>1. จิตใจสบายขึ้น สงบ ไม่ฟุ่มฟ่าน (22)</p> <p>2. พระอาจารย์ และอาจารย์ทุกท่าน และวิทยากรที่มาสอน การใช้แนวทางในชีวิตประจำวัน ให้ความรู้ (17)</p> <p>3. รู้สึกดีมีความสุขมาก ดีใจที่ได้เข้าร่วมฝึกสมาชิครังนี้ ปราบปลีโอม อิ่มอกอิ่มใจ (8)</p> <p>4. ดีใจที่ได้รู้จักการทำสมาธิ ได้นั่งสมาธิ และเดินจงกรม (7)</p> <p>5. ทำให้คิดก่อนทำ (2)</p> <p>6. ทำให้มีสติและมีสมาธิมากยิ่งขึ้น และทำให้จิตใจสงบเพิ่มมากขึ้น (2)</p> <p>7. รู้สึกดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (2)</p> <p>8. ไม่คิดมากก่อนว่าจิตใจสามารถพัฒนาได้เพิ่มขึ้นเยอะ</p> <p>9. ได้รู้จักการทำสมาธิมากขึ้น และได้ใช้สมาธิในทางที่ถูกต้อง</p> <p>10. ทำให้เรามีจิตใจสงบขึ้น มีความอดทนในการปวดเมื่อยของร่างกาย</p> <p>11. ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ดีแก่ชีวิต</p> <p>12. ได้ฟังธรรมะจากหลวงพ่อ</p>

	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
	16. รู้สึกดี ได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ (2) 17. ได้ความรู้ เยอะมาก 18. ทำให้เราเปลี่ยนแปลงตัวเอง 19. จากที่ไม่เคยทำอะไรแบบไม่ค่อยมีสติ พอได้ฝึกก็มีสติสามารถมากขึ้น 20. ปลื้มปิติสุดๆ	
4. “ธรรมะในใจของท่าน” ท่านจะนำหลักธรรมะข้อใดไปใช้ในการดำเนินชีวิตของท่าน	1. การทำสมาธิ การปล่อยวาง ช่วยในการฝึกจิตใจ สงบ ช่วยให้เย็นลง (20) 2. ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน (6) 3. ไม่เบียบเบี้ยนผู้อื่น แล้วรู้จักເเจาใจเค้ามาใส่ใจเรา (5) 4. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (5) 5. จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมให้มากที่สุด (5) 6. มีสติ สามัคิ และปัญญา 3 ข้อในการดำเนินชีวิต สติคือ ความระลึก คอบนนกถี๊ฟลอก่อน ทำและหลังทำ สามัคิ คือ จิตที่เป็นหนึ่งในการทำเพิ่บรปฏิบัติ และปัญญา คือ ความรอบรู้ รู้ผิด ชอบ ชั่วดี (5) 7. อิทธิบาท 4 (2) 8. จะตั้งใจทำดีกว่านี้ (2) 9. ได้ใช้สติและปัญญา ไม่ใช้อารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ (2) 10. ชื่อสัตย์ กตัญญู รู้ธรรม (2) 11. ทุกๆข้อ คำสอนของหลวงพ่อ (2) 12. ไม่ใช้อารมณ์ ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิต 13. ทำอะไรต้องทางกาย ทางจิตใจ ทางปัญญาและสติ 14. หลักการใช้สติ การระงับอารมณ์	1. อิทธิบาท 4 /สามัคิ เป็นหลักธรรมะที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (29) 2. ธรรมะในการฝึกสมาธิ การนั่งสมาธิทุกวัน การเดินจงกรม การนั่งสมาธิทำให้จิตใจสงบ การยับยั้งอารมณ์ (25) 3. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มารไม่มีการมีไม่เกิด (17) 4. ทำให้ดีที่สุด ทำให้ดีที่สุด ทำทุกวัน ทำให้ได้ดีกว่าเมื่อawan (3) 5. เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ (3) 6. ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน (3) 7. การรวมสติและปัญญาเป็นการทำให้การดำเนินชีวิตทุกก้าวมีสติและปัญญาเป็นตัวกำหนดในการดำเนินชีวิตของทุกคน และทุกครอบครัว 8. การนำสมาธิไปสอนผู้อื่น/นำไปสอนน้องกับพ่อ เพราะว่าเป็นสิ่งที่ดี 9. เราไม่เคยพูดให้เร็วมากนัก เพราะคำพูดนี้ออกไปแล้วแก้ไขลำบากเมื่อเกิดปัญหา 10. ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท 11. ตัวเราต้องมีสมาธิก่อน

	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
	15. ธรรมะทางด้านสามิ 16. ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีสติตลอดเวลาและพยายามทำจิตใจให้สงบ 17. ให้ความมั่นใจในตัวเอง และก้าวเข้ากับคนในสังคม คิดแต่สิ่งดีๆ ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน 18. การคิดก่อนจะทำหรือพูดอะไร 19. การควบคุมจิตใจ ทำให้มีสมาธิมากขึ้น 20. มีเมตตาทำให้เราเป็นคนใจบุญ ไม่เบียดเบี้ยนใคร ทำให้ตัวเราเองมีความสุขยิ่งขึ้นไป 21. คิดก่อนทำสิ่งใดๆ เพราะถ้าทำไปแล้วมันไม่สามารถกลับไปแก้ไขได้อีก 22. ธรรมะคือชีวิต 23. เอาใจเค้ามาใส่ใจเรา ทำอะไรต้องคิดดีๆ	
5. ท่านตั้งใจที่นั่งที่เรียนรู้จากการเข้าร่วมฝึกสมาธิไปข้อย่างไรบ้าง	1. นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ให้เป็นนิสัยใช้ในการทำงาน ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (28) 2. มีสติก่อนที่จะทำอะไร คิดก่อนทำเสมอ (12) 3. อดทน มีสติ ใช้ให้เกิดประโยชน์ และนำไปใช้ในทางที่ถูกต้อง (10) 4. นำไปสอนต่อพี่น้อง คนในครอบครัว ว่าการใช้แต่กำลังมันไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาแต่เราต้องใช้ปัญญาแก้ปัญหาและการนั่งสมาธิทำให้เกิดปัญญา (4) 5. ฝึกนั่งสมาธิก่อนนอน/เป็นประจำ (4) 6. ทำให้จิตใจเราสงบ ฝึกจิตใจตนเองให้นำไปในทางที่ดีที่ถูกที่ควร (4) 7. รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน อารมณ์เย็นขึ้น ทำอะไรก็มีสติ (2)	1. จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน ในสังคม หากเกิดปัญหา (31) 2. จะทำอะไรก็ต้องคิดก่อนทำ ไต่รัตรอง (7) 3. เอาไว้ยืดเหنี่ยวนิจิตใจ มีสมาธิ คิดก่อนทำ (2) 4. นำไปสอนผู้อื่นในบางเวลา บอกต่อผู้อื่น (7) 5. ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา แก้ไขอารมณ์ (3) 6. นำไปทำต่อเมื่อเวลาที่เหมาะสม ช่วงเวลาที่ไม่สบายใจ 7. ใช้เวลาหาทางออก 8. ต้องมีสติ

	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
	<p>8. นำไปใช้เป็นแบบอย่างในงานและในสังคม (2)</p> <p>9. จะทำอะไรก็ต้องใช้สมาริตั้งสติทุกปัญหา ไม่ว่าจะมาหรือน้อย รู้จักยับยั้งชั่งใจ (2)</p> <p>10. เข้าวัดเพื่อทำจิตใจให้สงบที่สุด</p> <p>11. รู้จักพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น</p> <p>12. เอาไว้ใช้เวลาว่างๆ เวลาเบื้องต้น นั่งสมาธิชิวๆ</p> <p>13. ไปใช้ได้ทั้งหลายด้าน เช่น ถ้าเราทำงาน ถ้าเราฝึกสมาธิเราจะมีสติในสิ่งที่เรากำลังจะทำ</p> <p>14. พื้นที่อบรมน้อยเกินไป ถ้ามีรอบหน้าอยากขอพื้นที่ใหม่กว่านี้</p>	<p>9. มั่นฝึกฝนการทำสมาธิ เพื่อที่จะให้เกิดสติและสมาธิเพิ่มมากขึ้น</p> <p>10. ทำจิตใจให้นิ่ง</p> <p>11. พัฒนาสังคม</p>
6. ปัญญา อุปสรรค/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	<p>1. ปัญหาคือ สถานที่เดินจกรรม พื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ คับแคบ (8)</p> <p>2. เป็นคนสามาธิสั้นก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรค</p> <p>3. เวลาน้อยมาก เวลาที่จะใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กินข้าว อาบน้ำ แต่จะไม่มีเวลา เลย บีบหุ่งทาง ถ้ามีเวลามากกว่านี้จะดีมากๆเลย ทำกิจกรรมนานเกินไป</p> <p>4. แรกๆก็ยังไม่เชื่อกับการนั่งสมาธิ อยากฝึกให้มากกว่านี้จะได้ไม่มีอุปสรรค</p> <p>5. ไม่ว่าปัญหาหรืออุปสรรค จะลำบากแค่ไหนขอให้เรามีรยอห์ และลูกขี้นสู้เราจะทำให้ดีที่สุด</p> <p>6. เป็นคนจิตใจไม่นิ่ง อยากให้คลิปหลวงพ่อเป็นหลวงพ่อแบบภาพเคลื่อนไหว</p> <p>7. ทุกอย่างดีหมด ขอบคุณท่านวิทยากรและพระอาจารย์ที่มาให้ความรู้ในเรื่องสมาธิ</p> <p>8. ปวดขา เป็นตะคริว</p> <p>9. ติดคุก</p> <p>10. แคนน์ก์เป็นสิ่งที่ดีที่สุด</p> <p>11. อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้เข้ามาตลอดเลย</p>	<p>1. พื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ คับแคบ (3)</p> <p>2. เวลา</p> <p>3. จิตใจไม่นิ่ง</p> <p>4. ปวดหลัง ปวดคอ เมื่อย และร่วง แต่ก็จะได้ฝึกความอดทน</p> <p>5. เป็นคนสามาธิสั้น อยากให้มีหนังสือ</p> <p>6. ชุดปฏิบัติไม่เพียงพอ</p>

นอกจากนี้จากผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพยังพบ ผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมจริยธรรมของผู้ต้องขัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขัง สรุปได้ว่า

1. ด้านพัฒนาการด้านร่างกาย ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความอ่อนน้อม อ่อนโยน มีสัมมาคาระมากขึ้น ด้านร่างกายที่เห็นชัดที่สุด ที่เกิดจากการนำกระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริม จริยธรรมของผู้ต้องขังคือ พัฒนาด้านร่างกาย การรีบร้อนทางร่างกายลดลง หมายถึง ความสงบเสี่ยม การจัดระเบียบทางร่างกายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การยืน เดิน นั่งและนอน สงบ น่าดูน่าชม มีสัมมาคาระ สะอาดสะอ้าน มีความเป็นระเบียบ การทะเลเบาะแวง ลดลงอย่างชัดเจน เมื่อเข้าใจและนำหลักการหรือแนวปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาไปใช้แล้ว ย่อมสามารถควบคุม กาย วาจา ได้ในเบื้องต้น เช่น ศีล 5 ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักธรรม หลักการเบื้องต้น ที่สอนให้กริยาหรือ พัฒนาทางด้านร่างกายอย่างชัดเจน เช่น ห้ามจ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤติผิดในการ ห้ามกล่าวคำเท็จและห้ามดื่มสุราฯมา เสพติด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย หรือการแสดงออกต่อบุคคลอื่น ให้อยู่ด้วยศีลธรรม

2. ด้านพัฒนาการด้านสังคม สามารถเข้าร่วมสังคมอื่นๆ ได้ง่าย เพราะรู้จักการช่วยเหลือ เสียสละ ให้อภัย อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางทะเล วิวาท ในหมู่คณะ ในด้านสังคมนั้น เราเน้นไปที่การเรียนรู้ทิค 6 การเกี่ยวข้องกับสังคม โดยมีผู้ต้องหาเป็นศูนย์กลางและปฏิบัติต่อสังคมรอบด้าน ตามสิทธิชนชาติที่สังคมสมมุติ ดังนั้น ผู้ต้องขังยุคใหม่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม ไม่ต่อต้าน ไม่เบียดเบียน มุ่งทำหน้าที่ของตน เกือกุลสังคม และจิตสาธารณะ นี้คือ เปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง คือคนดีที่สังคมต้องการ หลักธรรมาทางพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้มุ่งยั่งคง วิชั่น ผู้ต้องขังเท่านั้น ที่สามารถพัฒนาให้เกิดความสุข สงบ สันติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นทั้งหลักและเครื่องมือในการใช้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตต่อส่วนรวม ของคนในสังคมอย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่มาทำร้ายกัน ส่งเสริมชีวิตของคนในสังคมให้เกิดความรักสามัคคีกันในทุกสังคม เช่น หลักทริโอดัปปะ เป็นต้น

3. ด้านพัฒนาการด้านจิตใจ ทำให้ผู้ต้องขังมีจิตใจดีขึ้น ลดความวิตกกังวลในเรื่องต่างๆ ของชีวิต จิตใจสงบ มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ละเอียดรอบคอบมากขึ้น มีสมาธิดีขึ้น มีความอดทน อดกลั้นต่อการกระทำความผิดต่างๆ ในขณะใช้ชีวิตในทุกสถานการณ์ ด้วยหลักการไตรสิกขา คือ ศีล สามิ และปัญญา เมื่อผ่านกระบวนการนี้แล้ว สภาพจิตของผู้ต้องขังได้รับประสบการณ์ทางจิต ทำให้เขามีภาวะของจิตบริสุทธิ์ ตั้งมั่น และปราดเปรียว สามารถยืนหยัดต่ออารมณ์ที่ยั่วยุได้ ก็ถือว่าเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่มุ่งจะได้ทางวัตถุมากเกินไป สามารถพากความสุขทางใจ จากอารมณ์มาได้ด้วย ไม่หมกมุ่นทางวัตถุมากเหมือนแต่ก่อน เป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนา คือ การยกระดับจิตใจของคนในทุกระดับ ตามหลักของกลไกการปฏิบัติ คือ “หลักไตรสิกขา” คือ “ศีล สามิ ปัญญา” โดยมีจุดหมายสูงสุดคือ การกำจัด “อนัตตา” หรือกิเลสภายในจิตใจของตัวเอง อันเกิดจาก อกุศล มูล 3 ประการ คือ “โลภ โถสะ โมหะ” อันเป็นสาเหตุให้เกิดความวุ่นวาย ในสังคมทุกสังคมในโลก ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพหรือ มุนุษย์ทุกกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ก็มีเพียงหลักการเดียว คือ การมุ่งพัฒนาจิตใจนั่นเอง

4. ด้านพัฒนาการด้านปัญญา ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เกิดทักษะ การเรียนรู้ที่หลากหลาย มีสติค่อย เตือนและควบคุมพฤติกรรมว่าสิ่งไหนผิดสิ่งไหนถูก ด้านปัญญานี้ก็เปลี่ยนแปลงทางตันทีภูมิ ความเห็น เป็นทางถูกมากขึ้น คือเห็นตรงตามหลักธรรมชาติ หลักความจริง เข้าในชีวิต เข้าใจถูกต้อง และ โดยเฉพาะ เข้าใจตัวตน ของตนตามหลักไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และมิใช่ตัวตน ถอดถอน ความเห็นผิด邪妄ฯ ละเสียได้ ไม่เห็นแก่ตัวจัดแล้ว เขากอกเข้าใจในระดับหนึ่ง มีเป้าหมายชัดเจนแล้ว งดเว้นได้เด็ดขาดในความเชื่อผิดๆ ในการกระทำทุจริตทางกายและวาจาแล้ว¹⁵ กระบวนการในการ อบรม ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งที่มีเป้าหมายร่วมกันทุกครั้ง คือ การให้ ผู้ต้องขัง เกิดจิตสำนึกรู้ดี และรู้ซึ้ง รวมทั้งผลเสียของการกระทำการของตนเอง นั้นคือ เกิดกระบวนการแบบมีเหตุผล คือ ปัญญา นั้นเอง ปัญญาจะต้องกำหนดให้เด็กเหล่านั้นไม่หวานกลับมากระทำผิดซ้ำ ทั้งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สามิ ปัญญา

4.4 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง

จากการเสนอภารกิจกลุ่มย่อย ได้พบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรมสำหรับ ผู้ต้องขัง เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันกระทำผิดซ้ำสำหรับเยาวชนวัยรุ่น มีประเด็นดังนี้

1. สถาบันการศึกษาร่วมสร้างศูนย์พัฒนาจริยธรรมในทันทสถาน

หน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย นำความรู้เชิงวิชาการเข้ามาช่วยกันส่งเสริมและ พัฒนาจริยธรรมให้ผู้ต้องขัง ตั้งเป็นศูนย์พัฒนาจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังภายในกรมราชทัณฑ์ ดังเช่น

“ถ้าหน่วยนักวิชาการ ที่มีกำลังสูงเชิงวิชาการต่างๆ เขายอมรับกันอยู่แล้ว เพราะ เขามาเสนอครับเขามาเสนอที่กรมราชทัณฑ์ ทางท่านก็ได้ เป็นนโยบายที่นี่ไป ผมว่ามัน น่าทำมากกว่า แล้วขณะเดียวกันสถานที่ที่เหมาะสมที่สุด ตอนนี้ตรงที่จะพาอาจารย์ท่านไป ดู ผมว่า บำบัดกลางนี้เหมาะสม แต่เดน 12 นี่ ซึ่งในอนาคตผู้หลักผู้ใหญ่ในกรมท่านรองอธิบดี ท่านต้องการให้เดน 12 เป็นศูนย์เลย ศูนย์แก้ไขเลย ศูนย์พัฒนาเลย เพราะมันอยู่ตรง กลาง จะกระบวนการไว้ให้คนไม่จำเป็นครับ มนุษย์เราเป็นสัตว์ที่มีอะไรเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา ผมเคยไม่เห็นว่าสิ่งไหนจะต้องมีความหลักอนิจลักษณะอยู่แล้ว อะไรก็ได้ ท่านเห็นอะไรดีก็เอาเข้ามาสิ มนุษย์เราจะเหมือนเดิมตลอดเวลาได้ยังไง ผมถึงบอกว่ามัน ไม่ การเล่นกับมนุษย์เป็นอะไรที่มันไม่อยู่นี่ สุดจะตายแต่่าว่ายที่การเล่นมันก็ถือว่า ทำงานแบบเล่นมันก็จะสนุก เข้าเรียกอะไรมันมาก”¹⁶

¹⁵ A 1 , ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

¹⁶ A 1 , ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

2. การจัดกิจกรรมฝึกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

กระบวนการสะท้อนความคิดให้เกิดโยนิโสมนสิการผ่านกิจกรรม การจัดกิจกรรมสะท้อนความคิดเป็นกลุ่มเล็กๆ ให้เกิดการระหบก្ញ ผ่านหลักสูตรการอบรมรรม sama ชิ เช่น สัคคยา sama ชิ หรืออาจผ่านชิ้นงาน การฝึกอาชีพ ใช้แรงเสริมด้านบวกจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ เพื่อส่งเสริมให้เกิดโยนิโสมนสิการ การคิดอย่างรอบคอบ ปรับเปลี่ยนวิธีคิด จากการสะท้อนบทเรียนวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

“เรื่องของการใช้สัคคยา sama ชิ เข้ามาคือในเรื่องของการศีล จิต ปัญญา ถ้าเรามองในเชิงพุทธศาสนาเอง คือเราเน้นเรื่องของโยนิโสมนสิการ ทางเรื่องวิชาการ เราเห็นด้วยว่า คนเรามีอะไรจะเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติมันต้องเปลี่ยน คือสัมมาทิฐิ ที่นี่ด้วยกระบวนการ คือเรื่องของการที่สร้างให้เข้มความภาคภูมิใจในตัวเอง จากผลงาน สร้างให้มีความภาคภูมิใจจากการที่เมื่อมีอะไรบางอย่างที่มันแปลกๆ ก็ไปแล้ว คนที่ว่าไปนิยมชมชอบเขา เมื่อเรามีตัวตน มีพื้นที่ในสังคม ทำให้เกิดโยนิโสมนสิการยังไง ด้วยอย่างที่ท่านบอกว่า จะเปลี่ยนวิธีคิด เมื่อออกไปแล้วจะได้มีกลับมาซ้ำ เพราะว่าเราไม่สามารถเปลี่ยนสังคมแวดล้อมได้ ถูกใหม่ค่ะ แต่ถ้ามีโยนิโสมนสิการในเชิงพุทธ ก็ไม่ได้เกิดกันง่ายๆ อย่างที่ท่านบอกว่า ไม่ว่าจะทำให้เกิดรายได้ก็ได้ ก็ เกิดกระบวนการเรียนรู้ อะไรบ้างอย่างที่ทำให้สร้างผลงานขึ้นมา ในฐานะที่เราทำงานในเชิงวิชาการ สร้างงานวิจัยด้วยก็จะเห็นว่า สิ่งหนึ่งที่เข้าไปเสริมคือ กระบวนการที่ทำแล้วอาจจะต้องมีตั้ง วง แล้วก็มีการสะท้อนบทเรียนกัน เพื่อให้เกิดการสะท้อนความคิด เกิดการตระหนักรู้ แล้วก็แรงเสริมจากผู้คุณ หรือว่า ท่าน พ.บ. ทั้งหลายจะเป็นแรงกระตุ้นเขา เพราะคนเหล่านี้ เมื่อกลับเข้ามาในชุมชนแบบนี้แล้ว เขาจะเห็นท่านเหมือนพ่อ ถูกใหม่ค่ะ เมื่อเป็นคนในครอบครัว แรงเสริมจากท่านจะกระตุ้นความตระหนักรู้ของเขามาก”¹⁷

3. การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการพัฒนาจริยธรรม

การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาจริยธรรมของผู้ต้องขัง เช่น การศึกษา การฝึกอาชีพ การจัดหลักสูตรที่หลากหลายใช้หลักพระพุทธศาสนาเป็นฐาน นอกเหนือจากหลักสูตรที่ขึ้นกับนโยบายของกรมราชทัณฑ์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาอบรม ตลอดจนหน่วยงานที่จะสนับสนุนและติดตามผู้ต้องขังหลังจากพ้นโทษ ให้มีอาชีพและมีงานทำ เช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม มีนักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครมาช่วยเหลือ แบ่งภาระงานกันทำ เนื่องจากเรือนจำเป็นหน่วยงานเล็ก มีข้อจำกัดด้านบุคลากร และจำนวนผู้ต้องขังมีจำนวนมาก

¹⁷ A 3 , ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

“เรื่องจำมันเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ เพราะว่า มันเป็นจุดเปลี่ยนของกลุ่มผู้ต้องขังว่าจะไปซ้ายไปขวา มันอยู่ที่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่ที่ตรงๆ ไม่ได้อยู่ที่อีก方 ไม่ได้อยู่ที่ศาลา แต่มันอยู่เรื่องจำ เพราะว่า เรื่องจำเป็นหน่วยคุณตัวปัญหาของสังคมที่เข้าตัดสิน คือศาลาตัดสิน สังคมที่ไปเข้าบอกว่า ศาลตัดสินแล้ว จบแล้ว มันติดคุก จบแล้ว ได้รับโทษแล้ว แต่เขาไม่มองว่า รับโทษไป เดียวมันก้ออก ออกไปก็กลับคืนสังคม เรื่องจำเองก็เป็นหน่วยงานที่ถูกมองข้าม แต่จริงๆ บทบาทสำคัญ เป็นเหมือนมหาวิทยาลัยชีวิต ในชีวิตจริงของคนด้วยโอกาส ใช้ใหม่ครับ เพราะเรื่องจำให้หมดเลย ครับ เป็นโรงงานก็เป็น เป็นที่เรียนหนังสือ เป็นอะไรให้หมด คือจะว่าไป เรื่องจำก็ยังเอาร้าไว้ไม่รอด เขาไม่ได้ตีค่าหน่วยงานเราสูงเท่าไหร่”¹⁸

“ฉะนั้นเวลาผู้ต้องขังปล่อยตัวพ้นโทษจากเราไปแล้ว ผิดคิดว่า หน่วยงานที่จะสามารถสนับสนุนกับกรมราชทัณฑ์ได้ มันต้องระดับนั้นแล้วครับ อย่างในเรื่อง หลักสูตรการอบรมของเราก็เช่นเดียวกัน ผู้คุณใช่ว่าจะเก่งทุกเรื่อง หลักๆ ของเราก็คือ งานควบคุมอยู่แล้ว งานควบคุมไม่มีปัญหา แต่พอหลักสูตรโน้นนี่มา ทุกคนก็ไม่ได้จบแต่ละสาขา ต้องไปให้ความรู้กับผู้ต้องขัง คือเราทำได้ แต่ว่าดี ไม่ดี ไม่แม่น อันนั้นก้ออ กประเด็นหนึ่ง แต่เราต้องทำด้วยหน้าที่ แต่พื้นฐานของความรู้ภายใต้ อาจจะถึง หรือไม่ถึง แต่เราทำได้ เพื่อให้มันจบหลักสูตร คือเป้าหมายเรา ตรงนั้นมากกว่า ในการ บริการผู้ต้องขังของเรา ในเรื่องของประโยชน์อะไรต่างๆ ถ้าไม่ทั่วถึง ระบบการ ร้องเรียนมันก็จะเกิด ในฐานะผู้ปกครอง เราทำยังไงก็ได้ ให้ผู้ต้องขังที่อยู่ในการ ควบคุมของเราสงบเรียบร้อย ถ้ามีปัญหาขึ้นมา ร้องเรียนในเรื่อง สิทธิประโยชน์เขา ใน เรื่องประโยชน์ที่เขาจะได้รับ มีหลักสูตรอบรมแล้ว ไม่พอเพียงที่เขาจะไปยื่นขอรับ ประโยชน์ได้ ก็เป็นปัญหาเช่นเดียวกัน ทำให้หลักสูตรที่เราเปิด มันต้องหลากหลาย ถ้า ไม่อย่างนั้นมันไม่ทั่วถึง เพราะฉะนั้นหลักสูตรที่นอกเหนือจากที่นโยบายกรมกำหนด ก็ อย่างที่อาจารย์มาเปิดเพิ่มเป็นหลักสูตรที่เราเสนอขึ้นไปแล้ว ผบ. ท่านอนุมัติ เราถึงจะ เปิดได้ เป็นหลักสูตรเสริม ฉะนั้นไม่ใช่ทุกอย่างไม่ใช่ ในหลักพระพุทธศาสนาอย่างเดียว อย่างเรื่องพื้นฐานของการศึกษาที่เราต้องให้เขามีความรู้ มีวุฒิการศึกษาที่ต้องไปใช้ หลักจากที่เขาออกไปแล้ว เป็นเรื่องสำคัญ สองก็คือเรื่องอาชีพ ก็เป็นเรื่องสำคัญ เช่นเดียวกัน ถ้าคนออกไปแล้วไม่มีวุฒิการศึกษาไปสมัครงาน ไม่มีอาชีพที่จะไปทำ มัน ก็เป็นปัญหาต่อสังคม แล้วรอบที่สอง สาม สี่ ห้า ก็จะตามมา อันนั้นคือปัญหา ส่วนที่ อาจารย์ถามก็เป็นเกี่ยวกับเรื่องที่เราจะให้คนดีสักคนเข้าสู่กระบวนการเรื่องจำ”

“ตามความคิดผมนะ อาจารย์ กรมราชทัณฑ์ต้องแยกเรื่องจำออกโดยครับ เป็น ประจำเรื่องรับผู้ต้องขังความผิดครั้งแรก ทุกวันนี้ของเราเป็นสหอยู่นั่นครับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า มาก็มารอยู่ร่วมกัน มันกล้ายเป็นว่า โรงเรียนฝึกสอนแล้ว มันมีทั้งคนดี และ

¹⁸ A 4, ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

ไม่ดี อันนี้โดยความคิดส่วนตัวนั้นครับ เพราะว่าที่เรียนรู้มา รับราชการมา 20 ปี ผมว่า ความผิดครั้งแรกพอได้ อาจารย์ พอจะให้โอกาส แต่ถ้าเรา กันตรงนี้ออกໄไปได้ เป็น เรื่องจำเจพะนะครับ เฉพาะเลยความผิดครั้งแรก ผมว่าแก่ไขได้ครับ แต่ถ้ามีครั้งสอง ครั้งสาม ก็จะมี สี่ ห้า หกไปอีกเรื่อยๆ และเราก็ป้อนหลักสูตรอะไรที่สำคัญอย่างเช่น ที่มาคุยกันวันนี้ครับ ป้อนเข้าไป จะเป็นวิชาชีพ จะเป็นงานด้านวิชาการ จะเป็น การศึกษา ได้หมด พวกความผิดครั้งแรกอ่อนน้ำครับ แต่ทุกวันนี้ ปริมาณนั้นเยอะมาก มันแยกแยกยากน้ำครับ ครั้งแรกนี้แก่ไขได้ ในความรู้สึกน้ำครับที่เราสัมผัส จะสอน ง่ายกว่า แก่ไขปรับเปลี่ยนง่าย”¹⁹

“ประเด็น 3 ประเด็น ประเด็นแรกเรื่องโอนโน้มนสิกการ ประเด็นที่สองคือเรื่องการ ติดตามผลงาน แล้วก็ประเด็นที่สามคือ หาวิธีจะทำยังไง ผมกำลังเสนอดังนี้นะ เพื่อทำได้ ผมเห็นด้วยกับท่านที่จะต้องมีการติดตามผล แต่ที่นี้จะให้พวกราติดตามคงเป็นไปไม่ได้ คือสมมุตินะ ฝ่ากໄอเดียตรทที่ว่า ให้กระทรวงแรงงานก็ตี อุตสาหกรรมก็ตี ตำรวจก็ตี นัก สังคมสังเคราะห์ อาสาสมัครก็ตี มาแบ่งเค็กกัน แบ่งเค็กกันไม่ถึงขนาดที่จะต้องใช้ บัตร ประชาชนเจัดแปดหลักหรอก มันผิดหลักมนุษยชน เพียงแต่ว่า ระยะใหม่ๆ สัก 15 วัน หรือ 30 วัน สัก 70 วัน สัก 60 วันก็ได้ มาหมายแยกกันหน่อยได้ไหมคุยกันหน่อยว่า ไปถึงไหนได้ไหม จุดประสงค์หลักก็คือว่า เป็นยังไงบ้าง เป็นการป้องกันปราบปรามชั่ว ครั้งชั่วคราวนิดหน่อย แล้วนานๆก็ห่างไป ๆ เป็นลักษณะที่ให้รู้ว่า ฉันยังดูເຮອอยู่นั่น ถ้า หากว่ามีพอสมควรแล้ว โอเคเชคดีไป อันนี้ก็เป็นเพียงว่า ติดตามกล้ายๆ เรายังดูເລอยู่ เพราะว่าถ้าทำงาน ถ้าไม่มีการติดตามผล จบเลย”²⁰

4. การขัดเกลาจากครอบครัว

การอบรมสั่งสอนของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้น เริ่ม จากครอบครัวอบรมสั่งสอน ขัดเกลาทางจริยธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึง ประสงค์ สร้างคนดีมีคุณภาพสู่สังคม ต้องผ่านกระบวนการปลูกฝังมาก่อน กรมราชภัณฑ์มีหน้าที่ควบคุม กับแก้ไข ไม่สามารถพัฒนาจริยธรรมผู้ต้องขังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แบบองค์รวมทั้งหมด จำเป็นต้องอาศัยหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือกัน

“ก่อนที่เข้ามาสู่คุก เขาผ่านกระบวนการอะไร ตั้งแต่อนุบาล สังคม ครอบครัว พ่อ แม่ เรื่องนี้เราจะมาพูดจุดใดจุดหนึ่งไม่ได้ แต่สิ่งที่อาจารย์กำลังจะถามผมเรื่องนี้ที่ผม ชอบ แล้วมองยากเสนอมากกับผู้ใหญ่ว่า กระบวนการที่กรมราชทัณฑ์หรือว่า สังคมไทย เกี่ยวกับเรื่องของผู้ต้องขังควรกระทำที่สุด คือ การติดตาม ตรงนี้คือบกพร่องของพวก

¹⁹ A 4, ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

²⁰ A 5, ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

เราไม่ใช่ของยุติธรรม หรือของใครทั้งนั้น ของสังคมไทย คุณมีคนอยู่ในเมืองแล้วปล่อยออกไป แต่คุณไม่สามารถตามพากันได้เลย คุณรู้ไหม เขาไปทำอะไรหลังจากออกไป คุณทำงานให้เขาทำ แต่ว่าคุณตามเขาใหม่ล่ะ หน่วยงานไหนตาม กรมราชทัณฑ์มีแค่ สามมีนคน สังคมสังเคราะห์ กรมต่างๆ กระทรวงต่างๆ มีหมด มหาวิทยาลัยมีหมด เดียเข้ามาดูใหม่ล่ะครับ กระทรวงแรงงานมีหมด และคุณก็บอกว่า กรมราชทัณฑ์ทำอะไร เราคิดภาพตั้งแต่ว่า เราเมื่อนเมื่อนมีปลาอยู่ในเมือง แต่คุณไม่สามารถจะเอาปลาไปทำอะไรย่างที่คุณต้องการได้เลย กระบวนการ ขอบเขตอำนาจของราชทัณฑ์มีแค่ ควบคุมกับแก้ไขเท่านั้นเอง เขารู้กับเรา แต่ต่อจากนั้nl ลสังคมเคยตั้งคำถามใหม่ล่ะ ว่าเราจะดูต่อ พวกรกมีหน้าที่รับจากตำรวจ ศาล เขายังชีวิตอยู่กับพวกรกมีปี แล้วเขายังชีวิตอยู่ข้างนอกปี ตรงนี้ต่างหากที่เรารู้จะตั้งคำถาม”²¹

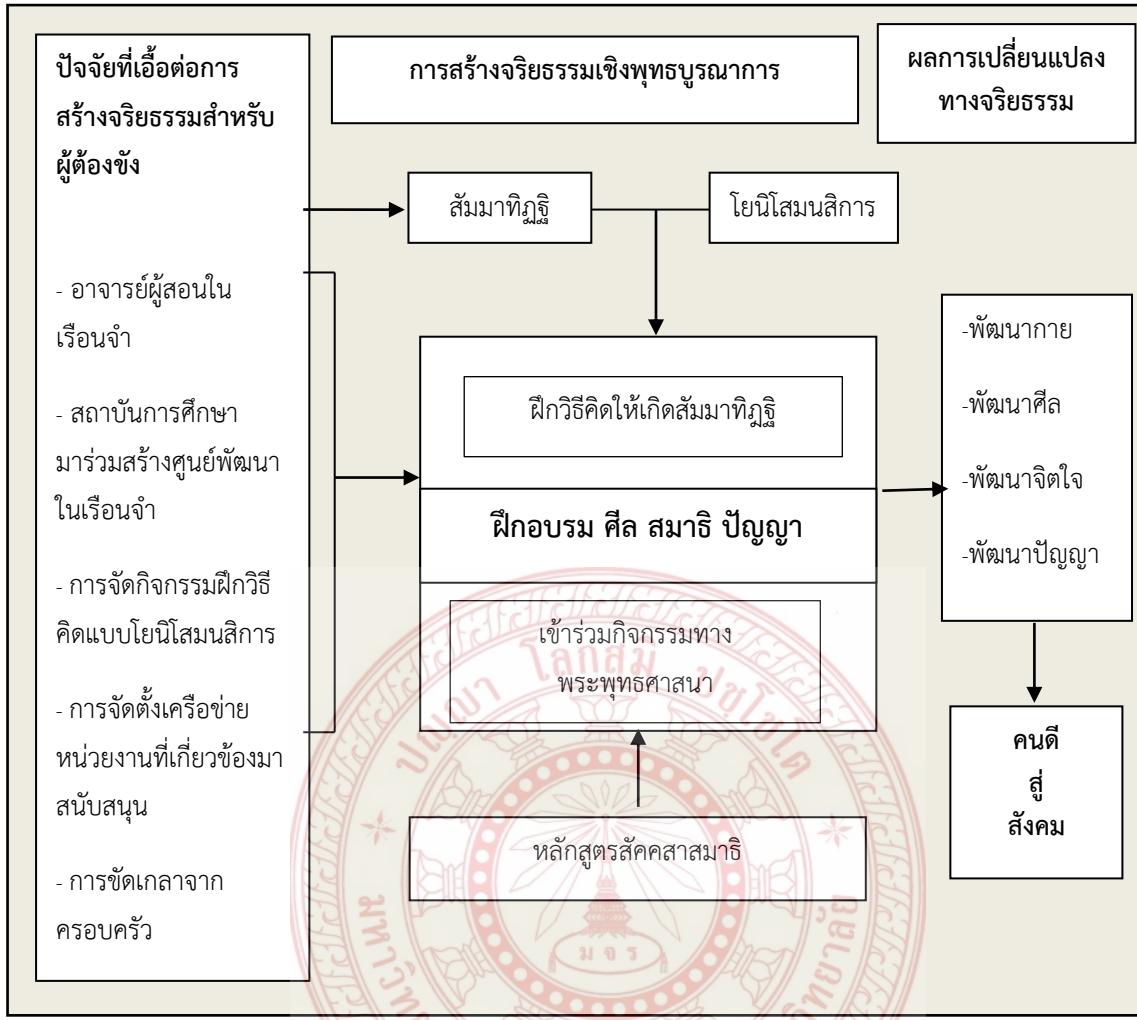
“ส่วนกระบวนการที่จะใช้หลักธรรม ฝึกวิชาชีพการศึกษา พวกราก็ทำตามเท่าที่ ขอบเขตทำอยู่แล้ว แต่คนนะครับคือคน โปรแกรมที่จะยัดเข้าไป เขายังใช่คอมพิวเตอร์ เขายังมีความคิดอะไรต่างๆ แม้ว่าเราจะให้อะไร แต่ไม่มีกระบวนการตรวจสอบ ผู้ อย่างจะให้มีกระบวนการหนึ่ง คือ จ้องเลียครับ ใช้คำนี้เลียครับ หมายเลขอสิบสามหลัก เข้าไปอยู่ตรงไหน ต้องติดตาม เพราะคนที่จะทำผิดชำส่วนใหญ่เป็นคนเดียว ตรงนี้ ต่างหาก ที่เราต้องคุยกัน”²²

4.5 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากข้อค้นพบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังจากข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิง ปริมาณ นอกจากนี้ได้พบผลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังหญิงเข้าร่วมปฏิบัติหลักสูตรสมาชิกค สาสามิจิการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการแบบองค์รวมทุกด้านสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วม อบรม ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนผังกระบวนการเรียนสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการดังนี้

²¹ A 5 , ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

²² A 6 , ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 2 เมษายน, 2561.

แผนภาพ 4.2 กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะของผู้ต้องขัง

จากแผนภาพ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของการวิจัยจะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างจริยธรรม จะต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมตั้งแต่ครอบครัวเป็นอันดับแรก ที่จะปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน และสภาพแวดล้อมทางสังคมจะเป็นตัวหล่อหลอมพฤติกรรม ส่วนการพัฒนาจริยธรรมของผู้ต้องขัง จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาจัดศูนย์พัฒนาจริยธรรมในเรือนจำ จัดหลักสูตรเพิ่มเติม นอกเหนือจากหลักสูตรที่กำหนดจากการราชทัณฑ์ อาศัยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ เข้ามาจัดตั้งเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน ตลอดจนการติดตามผล เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

การจัดอบรมพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและกระบวนการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมภายใน ฝึกอบรมศีล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมทางปัญญา ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาการด้านกาย พัฒนาด้านศีล พัฒนาด้านจิตใจ และพัฒนาด้านปัญญาของผู้ต้องขังให้มี 2

จริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ เป็นวิธีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการฝึกอบรมฯ ฝึกอบรมศีล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมปัญญา โดยมีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 มารคเมืองค 8 หลักสังค์วัตถุ 4 พระมหาหาร 4 หลักสุจริต 3 และหิริ โtotัปปะ การพัฒนา พฤติกรรมเชิงพุทธบูรณะการ เป็นหลักการพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการ พัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ได้แก่ การพัฒนาด้านกาย การ พัฒนาด้านศีล การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาปัญญา โดยผู้ที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ บูรณะการ จะมีคุณลักษณะของผู้ที่ได้รับการพัฒนาตามกรอบภาระ 4 ได้แก่

1) การพัฒนาทางกาย ได้แก่ การรู้จักดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง พิจารณาอาหาร อย่างพอตี คำนึงถึงคุณและโทษ มีการดูแลอุปกรณ์เครื่องใช้ และทำความสะอาดอุปกรณ์ โดยไม่ต้อง รอคำสั่ง สามารถจัดการสภาพแวดล้อมที่ฉันอาศัยอยู่ ให้มีความสะอาด เรียบร้อย

2) การพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความอดทนและรู้จักให้อภัยซึ่งกัน และมีส่วนร่วมในการจัดหรือทำกิจกรรมของส่วนรวม แบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ผู้อื่น pudja และน้ำผุ้อื่นเมื่อผู้อื่นดีอีก แนะนำ แนะนำผู้อื่นเมื่อผู้อื่นดีอีก แนะนำ และใจ

3) การพัฒนาด้านจิตใจ ได้แก่ รู้จักวิธีควบคุมตนเองในการกระทำสิ่งไม่ดีงาม มีรู้สึกเมตตาใจ ปลดปล่อย ผ่อนคลาย ไม่เครียด ความເວົ້ອເພື່ອແລະຫ່ວຍເຫຼືອຜູ້ອື່ນ ໂດຍໄມ່ຫວັງສິ່ງຕອບແທນ ເຊື່ອມັນ ວ່າຄວາມຂົນປະຈຸບັນ ประກອບອາຈີ່ພສුຈົດ จะทำใหໜີວິດຕື່ອື່ນໄດ້ ແລະມີຈິຕິໃຈເຂັ້ມແຂງ ເວົ້ອເພື່ອແລະຫ່ວຍເຫຼືອຜູ້ອື່ນ

4) การพัฒนาด้านปัญญา ได้แก่ การแสดงออกความตั้งใจที่จะแสวงหาความรู้สิ่งใหม่ๆเพื่อ พัฒนาตนเอง หลีกเลี่ยงกระทำสิ่งที่ไม่ดี ມີຈິຕິໃຈປຸລ່ອຍວາງໄດ້ ຍອມຮັບຄວາມເປັນແປງຂອງໜີວິດແລະ ກາຣັບຮູ້ສິ່ງຕ່າງໆາມຄວາມເປັນຈິງ ຮັກຢາໃຈໃຫ້ນິສົງແລະປ່ອຍວາງໄດ້ หลีກເລື່ອງແລະໄມ່ກະທຳບາປັ້ງ ທາງກາຍແລະທາງໃຈຕ່ອງຜູ້ອື່ນ

ຜູ້ได้รับการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ทำใหໜີວິດຄຸນພາພ້ວມທີ່ໄດ້ ເປັນແນວທາງໜຶ່ງ ທີ່ຈະຫ່ວຍປົ້ນກັນໄມ້ໃຫ້ກັບມາກະທຳພິດໜ້າອີກ ແລະສ້າງຄົນທີ່ຈະສາມາດຕອບຍຸ່ຽນກັບສັງຄົມໄດ້

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร การเสนอผลตามลำดับดังนี้ดังนี้

5.1 รูปแบบการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขังทั้งแนวคิด ทฤษฎีทางตะวันตกและทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในภาคสนาม

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงสภาพปัญญา และกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานครเชิงพุทธบูรณะการ ในระดับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1) ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ศึกษา โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์

2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม ย่อยร่วมกับผู้ต้องขัง ผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ และแนวทางการพัฒนา การประยุกต์ใช้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร จากการประชุมกลุ่มย่อยและลงพื้นที่จริงในทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง

4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมายิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

3. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ วัดผลก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการ สักคคลาスマรี ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม-17 เมษายน พ.ศ.2561 ที่ สถานบำบัดพิเศษกลาง กรุงเทพมหานคร และมีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการเข้าร่วมโครงการสักคคลาスマรี ระหว่างการปฏิบัติสมารี

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานได้ ร้อยละ(percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลแบบสอบถามเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธเชิงบูรณาการ

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ด้วยใช้สถิติ Paired t test ได้แก่ แบบวัดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการและทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้สถิติ Person Correlation

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการแบบสรุปความเป็นประเด็นตามข้อค้นพบ

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวมมารวมไว้ โดยใช้วิธีการประมวลความคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดแล้ววิเคราะห์ผลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้ (1) Concept กำหนดโน้ตศัพท์ สร้างแนวคิดเพื่อการวิเคราะห์ (2) Content รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (3) Classification วิเคราะห์จำแนกกลุ่มข้อมูล (4) Category จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ให้เป็นระบบ

5.2 สรุปผลวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้การวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจุหจริยธรรมผู้ต้องขังในสังคมไทย พบร่วมกับผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยตรง มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อพ้นโทษกลับมากระทำการพิเศษซ้ำอีก สะท้อนให้เห็นถึงการขาดจริยธรรมของสังคมไทย มีสาเหตุมาจากปัจุหาริยธรรม เช่นเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพมีรายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยงครอบครัว เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม และมีค่านิยมการดำเนินชีวิตรักความสหาย อยากรวยเรื่ว มีพฤติกรรมการเลียนแบบทางสังคมที่ผิด และปัจุหาริยธรรมกลับมากระทำการไม่ยอมรับของสังคม ไม่มีงานทำ และผู้ต้องขังคิดว่าตัวเองเป็นคนไร้ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม จึงหันมากระทำการพิเศษซ้ำอีก

2. กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังเป็นกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย แนวทางหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ มีการดำเนินงานเริ่มจากการรับนโยบาย นำมาปฏิบัติเป็นการแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกิจกรรมบำบัดซึ่งคือ การควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยกระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขัง เป็นการพัฒนามุขย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนา

แบบองค์รวม โดยหลักสูตรอบรมที่เสริมสร้างจริยธรรมนั้นเน้นไปตามหลักสูตรที่กรมราชทัณฑ์กำหนด โดยมีหน่วยปฏิบัติในระดับเรื่องจำ/หัวข้อสถานฯ คือ ฝ่ายการศึกษาฯ งานพัฒนาจิตใจ เช่น โครงการพัฒนาจิตใจ หลักสูตรสัคคสานามารธ , โครงการอบรม, วันสำคัญของชาติ, ศาสนาและสถาบัน, โครงการวิวัฒน์พลเมืองฯ, โครงการเยี่ยมชมอบรมศึกษา, และโครงการเรียนจำเรื่องความ เป็นต้น โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการนำกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาริ และปัญญา เป็นวิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เข้มแข็งไม่ให้กลับมากระทำผิดซ้ำได้ หลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 บรรคมีองค์ 8 หลักสังค้วตถุ 4 พระมหาวิหาร 4 โภนิโสมนสิกา และหริ โtotปะ มีกระบวนการสำคัญ ได้แก่

- 1) การฝึกสัมมาทิปฏิชีวิฐิ ให้เกิดขึ้นเป็นการแนวคิดที่ถูกต้อง ความเห็นชอบตามท่านองค์ลงธรรม
- 2) ฝึกกระบวนการไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมศีล สมาริ และปัญญา เป็นพัฒนาด้านความประพฤติทางกาย วาจา และใจ
- 3) การปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในกิจวัตรประจำวันและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. ผลกระทบจากการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรสัคคสานามารธมีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการ ประกอบด้วย พัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาทางจิตใจ และพัฒนาทางปัญญา พบร่วม หลังทดลองคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 4.09 และ 4.28 ($SD = .477$ และ $.464$) จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 5 คะแนน และพิจารณารายด้านพบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาทางจิตใจเท่ากับ 4.35 และ $SD = 534$ รองลงมา ด้านการพัฒนาทางกาย และพัฒนาทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ $SD = 554$. และ .553) และ ด้านการพัฒนาทางสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.24 และ $SD = .555$ โดยทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามลำดับ

นอกจากนี้จากผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพยังพบ ผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมจริยธรรมของผู้ต้องขัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังสรุปได้ว่า

1. ด้านพัฒนาการด้านร่างกาย ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความอ่อนน้อม อ่อนโยน มีสัมมาคาระมากรขึ้น ด้านร่างกายที่เห็นชัดที่สุด ที่เกิดจากการนำกระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริม จริยธรรมของผู้ต้องขังคือ พัฒนาด้านร่างกาย การรับร้อนทางร่างกายลดลง หมายถึง ความสงบเสงี่ยม การจัดระเบียบทางร่างกายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การยืน เดิน นั่งและนอน স্থান น่าดูน่าชม มีสัมมาคาระมา สะอาดสะอ้าน มีความเป็นระเบียบ การทะเลาะเบาะแว้ง ลดลงอย่างชัดเจน เมื่อเข้าใจและนำหลักการหรือแนวปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาไปใช้แล้ว ยอมสามารถควบคุม กาย วาจา ได้ในเบื้องต้น เช่น ศีล 5 ซึ่งถือได้ว่าเป็น

หลักธรรม หลักการเบื้องต้น ที่สอนให้กิริยาหรือ พัฒนาทางด้านร่างกายอย่างชัดเจน เช่น ห้ามข่าสัตว์ ห้ามลักษณะ ห้ามประพฤติดีในงาน ห้ามกล่าวคำเท็จและห้ามดื่มน้ำร้ายมา เสพติด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย หรือการแสดงออกต่อบุคคลอื่น ให้อยู่ด้วยศีลธรรม

2. ด้านพัฒนาการด้านสังคม สามารถเข้าร่วมสังคมอื่นๆ ได้ง่าย เพราะรู้จักการช่วยเหลือ เสียสละ ให้อภัย อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทะเล วิวาท ในหมู่คณะ ในด้านสังคมนั้น เราเน้นไปที่การเรียนรู้ที่ 6 การเกี่ยวข้องกับสังคม โดยมีผู้ต้องหาเป็นศูนย์กลางและปฏิบัติต่อสังคมรอบด้าน ตามสิทธิหน้าที่ที่สังคมสมมุติ ดังนั้น ผู้ต้องขังยุคใหม่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม ไม่ต่อต้าน ไม่เบียดเบียน มุ่งทำหน้าที่ของตน เกือกุลสังคม และจิตสาธารณะ นี้คือ เปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง คือคนดีที่สังคมต้องการ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้มุขย์ทุกคน มีใช้แค่ ผู้ต้องขังเท่านั้น ที่สามารถพัฒนาให้เกิดความสุข สงบ สันติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นทั้งหลักและเครื่องมือในการใช้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตต่อส่วนรวม ของคนในสังคมอย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่มาทำร้ายกัน ส่งเสริมชีวิตของคนในสังคมให้เกิดความรักสามัคคีกันในทุกสังคม เช่น หลักทรรโถดีปะ เป็นต้น

3. ด้านพัฒนาการด้านจิตใจ ทำให้ผู้ต้องขังมีจิตใจดีขึ้น ลดความวิตกกังวลในเรื่องต่างๆ ของชีวิต จิตใจสงบ มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ละเอียดรอบคอมากขึ้น มีสมาธิดีขึ้น มีความอดทน อดกลั้นต่อการกระทำความผิดต่างๆ ในขณะใช้ชีวิตในทุกสถานการณ์ ด้วยหลักการไตรสิกขา คือ ศีล สามิช และปัญญา เมื่อผ่านกระบวนการนี้แล้ว สภาพจิตของผู้ต้องขังได้รับประสบการณ์ทางจิต ทำให้เขามีภาวะของจิตบริสุทธิ์ ตั้งมั่น และปราดเปรย สามารถยืนหยัดต่ออารมณ์ที่ยั่วยุได้ ก็ถือว่าเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่มุ่งจะได้ทางวัตถุมากเกินไป สามารถพากล่าวความสุขทางใจ จากอารมณ์มารได้ด้วย ไม่ hemisphere ทางวัตถุมากเหมือนเดิมก่อน เป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนา คือ การยกระดับจิตใจของคนในทุกระดับ ตามหลักของกลไกการปฏิบัติ คือ “หลักไตรสิกขา” คือ “ศีล สามิช ปัญญา” โดยมีจุดหมายสูงสุดคือ การกำจัด “อนตตา” หรือกิเลสภายในจิตใจของตัวเอง อันเกิดจาก อุกเคลื่อน 3 ประการ คือ “โลภ โกระ โมหะ” อันเป็นสาเหตุให้เกิดความวุ่นวาย ในสังคมทุกสังคมในโลก ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพหรือ มุขย์ทุกกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ก็มีเพียงหลักการเดียว คือ การมุ่งพัฒนาจิตใจนั่นเอง

4. ด้านพัฒนาการด้านปัญญา ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เกิดทักษะ การเรียนรู้ที่หลากหลาย มีสติค่อยเตือนและควบคุมพฤติกรรมว่าสิ่งไหนผิดสิ่งไหนถูก ด้านปัญญานี้ก็เปลี่ยนแปลงทางต้นทิฐิ ความเห็นเป็นทางถูกมากขึ้น คือเห็นตรงตามหลักธรรมชาติ หลักความจริง เข้าในชีวิต เข้าใจถูกต้อง และโดยเฉพาะ เข้าใจตัวตน ของตนตามหลักไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และมิใช่ตัวตน ตลอดจนความเห็นผิด邪妄ฯ ละเสียได้ ไม่เห็นแก่ตัวจัดแล้ว เข้าอกเข้าใจในระดับหนึ่ง มีเป้าหมายชัดเจนแล้ว งดเว้นได้เด็ดขาดในความเชื่อผิดๆ ในการกระทำทุจริตทางกายและวาจาแล้ว¹ กระบวนการในการ

¹ ผลสรุปการประชุมกลุ่มย่อย, ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์, เมื่อวันที่ 2 เมษายน, 2561.

อบรม ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งที่มีเป้าหมายร่วมกันทุกครั้ง คือ การให้ ผู้ต้องขัง เกิดจิตสำนึกรู้ดี และรู้ชื่อ รวมทั้งผลเสียของการกระทำของตนเอง นั้นคือ เกิดกระบวนการแบบมีเหตุผล คือ ปัญญา นั้นเอง ปัญญาจะต้องกำหนดให้เด็กเหล่านี้ไม่หวานกลับมากระทำผิดซ้ำ ทั้งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สามาริ ปัญญา

5.3 อภิปรายผล

ในส่วนนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามประเด็นข้อค้นพบดังนี้

จากการศึกษาที่พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยตรง และมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อพันโทยกลับมากระทำผิดซ้ำอีก สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการขาดจริยธรรมของสังคมไทย มีสาเหตุมาจากปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพมีรายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยงครอบครัว เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม และมีค่านิยมการดำเนินชีวิตรักความสบายนอก อย่างไรก็ตาม มีพฤติกรรมการเลียนแบบทางสังคมที่ผิด สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และค่านิยมการดำเนินชีวิตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามกระแสวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยสภาพปัญหาดังกล่าว ถือว่าเป็นวิกฤตทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมอันก่อให้เกิดภาวะสังคมไร้ระเบียบ ซึ่งได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชนอย่างมหาศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้กับเด็กและเยาวชนในทุกด้าน ซึ่งเปรียบเสมือนการป้องกันปัญหาระยะยาวของประเทศชาติ ไม่ใช่เด็กและเยาวชนมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคม เริ่มจากการปลูกฝังจริยธรรม การขัดเกลาอุบรมภัยในครอบครัว เป็นอันดับแรก ดังเช่น แนวคิดของแบรนดูรา (Bandura) ที่ให้ความสำคัญ ต่อลักษณะภัยในตัวมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมว่า เป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรม เขาอธิบายว่า พฤติกรรมมนุษย์ องค์ประกอบภัยในตัวมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน ในลักษณะที่แต่ละองค์ประกอบต้องสัมพันธ์กันอย่างถอย退步 อย่างอาศัยกัน หมายความว่า ในบางครั้ง สิ่งแวดล้อมอาจจะมีส่วนในการทำให้เกิดพฤติกรรมได้มากกว่าองค์ประกอบภัยในตัวบุคคล ส่วนในเวลาอื่นองค์ประกอบภัยในตัวบุคคล ก็อาจจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์มากกว่าสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ เช่นนี้อยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน เป็นกระบวนการที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีอิทธิพลต่อกัน และกัน และทั้งคู่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในขณะเดียวกัน พฤติกรรมมนุษย์ ก็มีอิทธิพลต่อทั้งสองสิ่งด้วยเหมือนกัน² และเมื่อผู้ต้องขังพันโทเข้าไปแล้ว กลับมากระทำผิดซ้ำอีกสาเหตุหลักมาจากการไม่ยอมรับของสังคม ไม่มีงานทำ และผู้ต้องขังคิดว่าตัวเองเป็นคนไร้ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม จึงหันมากระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกัน สร้างคนดีสู่สังคมทุกฝ่าย เริ่มจากการเตรียมพร้อมด้านอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมภายนอก รวมทั้งทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ในการแก้ไขผู้กระทำความผิดซ้ำ เมื่อพันโทเหล้ว สถานบันครอบครัวต้อง

² ดูรายละเอียดใน Bandura, A. "Behavior Modification through Modeling Procedures." In I., P. Ullman&L., Krasner (Eds.), Research in Behavior Modification, (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965).

ให้ความอบอุ่น เพื่อไม่ให้ผู้ต้องห้ามีการกระทำความผิดซ้ำ และการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องห้ามอาชีพหลังพ้นโทษ

จากการศึกษาที่พบว่า กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะ การ เป็นการนำกระบวนการไตรสิกขา คือ สีล สามัช และปัญญา เป็นวิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เข้มแข็งไม่ให้กลับมากระทำผิดซ้ำได้และช่วยฟื้นฟูและป้องกันการกระทำผิดซ้ำทางกาย ทางวาจา และกีทางใจ ผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมทำให้ผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาทางด้านกาย พัฒนาด้านสีล พัฒนาด้านจิตใจ และพัฒนาด้านปัญญาสูงขึ้น ดังคำอธิบายของพระพรหมคุณากรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ในพระพุทธศาสนา นั้นเป็นการอบรมพัฒนาตนเองให้ครบองค์รวมของชีวิต คือ ร่างกาย จิตใจ ปัญญา และ สังคม ผู้ที่มีตนอบรมดีแล้วได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีพุทธิกรรมเชิงจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างสมบูรณ์ ในการพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนาต้องมีการศึกษา การสำเนียง การศึกษาเล่าเรียนให้รู้เข้าใจ และฝึกฝนปฏิบัติจนเป็นคุณสมบัติที่เกิดมีขึ้นในตน หรือให้ทำได้ทำเป็น ตลอดจนแก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปจนถึงความสมบูรณ์ หลักในการอบรมพัฒนาตนเอง ในพระพุทธศาสนาคือ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย อธิสัลสิกขา อธิจิตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา³

ผลวิจัยดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับ อุ่นเอื้อ สิงห์คำ⁴ การวิจัยเรื่อง กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธจัดขึ้นเป็นระยะเวลาก 5 วัน เพื่อเรียนรู้ทฤษฎีการสร้างสุขภาพควบคู่กับการปฏิบัติ โดยบูรณะการองค์ความรู้นักความเชื่อจากวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยและวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เน้นองค์ความรู้เพื่อการ “พึงตนเองจนเป็นที่พึงของคนอื่นได้” มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายจิตใจ สังคมและจิตวิญญาณมีการฟังและสนทนาร่วมจากนักวิชาเพื่อ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณสู่การลด ละ เลิกความโลภ โกรธ หลง

จากการศึกษาที่พบว่า ผลการเปลี่ยนแปลงพุทธิกรรมของผู้ต้องขังโดยผลเชิงประจักษ์ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังผู้เข้าร่วมปฏิบัติหลักสูตรสมาชิกสังคมฯ มีการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรม เชิงพุทธบูรณะ การ โดยหลังทดลองคงแนะนำจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ได้แก่ การพัฒนาด้านกาย การพัฒนาด้านสีล การพัฒนาด้านจิตใจ และการพัฒนาด้านปัญญาสูงขึ้น ซึ่งหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพุทธิกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ หลักสีล 5 บรรคมีองค์ 8 หลักสังค์วัตถุ 4 พระมหาวิหาร 4 โยนิโสมนสิกการ และหิริ โอตปปะ สอดคล้องถูกต้อง แคมนาคและสุวัชชา พันเลิศพาณิชญ์⁵ ได้ศึกษาการบูรณะการหลักไตรสิกขากับจิตวิทยาวัยรุ่นในการพัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย, รายงานวิจัย, วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

³ พระพรหมคุณากรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548), หน้า 107.

⁴ อุ่นเอื้อ สิงห์คำ, “กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2557), หน้า 73-85.

⁵ ฤทธิชัย แคมนาคและสุวัชชา พันเลิศพาณิชญ์, “การบูรณะการหลักไตรสิกขากับจิตวิทยาวัยรุ่นการพัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย, รายงานวิจัย, วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

เชียงราย ผลวิจัยพบว่า ด้านสุขภาวะจิต พบร่วมกันมีความหวังว่าในอนาคตพ่อแม่จะภูมิใจในตัวเยาวชน ด้านบูรณาการหลักไตรสิกขา โดยพบว่า เยาวชนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขต่อไป ด้านสนับสนุนการบูรณาการหลักไตรสิกขา พบร่วมกัน พระสงฆ์บรรยายให้เยาวชนมีความเข้าใจเรื่องความชี้ช่อง ความดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด หลักธรรมที่ควรนำมาประกอบการสอน เยาวชนได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 นอกจากนั้นการสอนเรื่องความชี้ช่องมั่นเพียร การเอาใจใส่ในการงาน รู้จักการเอาตากูฟัง ครรษณ์ให้เยาวชนเข้าใจที่มาของชีวิตตนเอง การฝึกสมาธิเบื้องต้น จะทำให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวกได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสวัสดิ์ จิรภูมิศิทธิการ^๖ ผลวิจัยพบว่า ความเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนา จำแนกตามกลุ่มก่อนและหลังผ่านหลักสูตร พบร่วม ผู้ต้องขังหลังผ่านหลักสูตรส่วนตัวให้พระก่อนอนมากกว่าผู้ต้องขังก่อนผ่านหลักสูตร ผู้ต้องขังก่อนผ่านหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ต้องการตักบาตรเลยแต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการตักบาตรบ่อยๆ ผู้ต้องขังก่อนผ่านหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ต้องการฟังเทศน์ แต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการฟังเทศน์บ่อยๆ ผู้ต้องขังก่อนผ่านหลักสูตร ส่วนใหญ่ไม่ต้องการทอดผ้าป่าหรือกฐิน แต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการทอดผ้าป่าหรือกฐินบ่อยๆ จากการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังหลังผ่านหลักสูตรการปฏิบัติธรรมโดยการปฏิบัติวิปัสสนา จะมีพฤติกรรมและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติธรรม และการปฏิบัติวิปัสสนาสูงขึ้น ดังนั้นทางผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือเรื่องจำต่าง ๆ ควรมีโปรแกรมให้ผู้ต้องขังได้ปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนา เพื่อก่อลอมเกลาจิตใจของผู้ต้องขังให้มีพุทธิกรรม และความคิดเห็นต่อในการปฏิบัติธรรมสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของการวิจัยจะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างจริยธรรม จะต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมตั้งแต่ครอบครัวเป็นอันดับแรก ที่จะปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน และสภาพแวดล้อมทางสังคมจะเป็นตัวหล่อหลอมพฤติกรรม ส่วนการพัฒนาจริยธรรมของผู้ต้องขัง จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นมาจัดศูนย์พัฒนาจริยธรรมในเรือนจำ จัดหลักสูตรเพิ่มเติม นอกเหนือจากหลักสูตรที่กำหนดจากกรมราชทัณฑ์ อาศัยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ เช่นมาจัดตั้งเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน ตลอดจนการติดตามผลเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ การจัดอบรมพัฒนาพุทธนิสัยของผู้ต้องขัง โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและกระบวนการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมภายใต้กอบรมศีล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมทางปัญญา ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาการด้านกาย พัฒนาด้านศีล พัฒนาด้านจิตใจ และพัฒนาด้านปัญญาของผู้ต้องขังให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่กลับมากระทำการผิดซ้ำอีก เป็นคนดีที่จะสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้

^๖ สวัสดิ์ จิรภูมิศิทธิการ, “การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองperm”, รายงานวิจัย, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจกลุ่มย่อย ได้พบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการทำผิดซ้ำสำหรับเยาวชนวัยรุ่น

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

1. สถาบันการศึกษาร่วมสร้างศูนย์พัฒนาจริยธรรมในทัณฑสถาน

หน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย นำความรู้เชิงวิชาการเข้ามาช่วยกันส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้ผู้ต้องขัง ตั้งเป็นศูนย์พัฒนาจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังภายในกรมราชทัณฑ์ ดังนี้

2. การจัดกิจกรรมฝึกวิธีคิดแบบโภนิโสมนสิการ

กระบวนการสะท้อนความคิดให้เกิดโดยนิโสมนสิการผ่านกิจกรรม การจัดกิจกรรมสะท้อนความคิดเป็นกลุ่มเล็กๆ ให้เกิดการ threshing ผ่านหลักสูตรการอบรมスマาริ เช่น สักคราスマาริ หรือ อาจผ่านชั้นงาน การฝึกอาชีพ ใช้แรงเสริมด้านบวกจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ เพื่อส่งเสริมให้เกิดโดยนิโสมนสิการ การคิดอย่างรอบคอบ ปรับเปลี่ยนวิธีคิด จากการสะท้อนบทเรียนวิธีคิดแบบโภนิโสมนสิการ

3. การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการพัฒนาจริยธรรม

การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนกรมราชทัณฑ์ในการพัฒนาจริยธรรมของผู้ต้องขัง เช่น การศึกษา การฝึกอาชีพ การจัดหลักสูตรที่หลากหลายใช้หลักพระพุทธศาสนาเป็นฐาน นอกเหนือจากหลักสูตรที่ขึ้นกับนโยบายของกรมราชทัณฑ์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาอบรม ตลอดจนหน่วยงานที่จะสนับสนุนและติดตามผู้ต้องขังหลังจากพ้นโทษ ให้มีอาชีพและมีงานทำ เช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม มีนักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครมาช่วยเหลือ แบ่งภาระงานกันทำ เนื่องจากเรือนจำเป็นหน่วยงานเล็ก มีข้อจำกัดด้านบุคลากร และจำนวนผู้ต้องขังมีจำนวนมาก

4. การขัดเกลาจากครอบครัว

การอบรมสั่งสอนของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้น เริ่มจากครอบครัวอบรมสั่งสอน ขัดเกลาทางจริยธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สร้างคนดีมีคุณภาพสู่สังคม ต้องผ่านกระบวนการปลูกฝังมาก่อน กรมราชภัณฑ์ มีหน้าที่ควบคุมกับแก้ไข ไม่สามารถพัฒนาจริยธรรมผู้ต้องขังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แบบองค์รวม ทั้งหมด จำเป็นต้องอาศัยพยายามฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือกัน

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังมีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสูงกว่าก่อนเข้าอบรม หลักสูตรสักคราスマาริ ใน การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงกลุ่มทดลองในเรื่องฯ โดยจัดคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองไม่เกิน 30 คน เพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่เกิดขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดในการทดลองในครั้งนี้ เป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อทดลองประสิทธิภาพของแบบวัด และทดลองวัดซ้ำกับกลุ่มเดิม เพื่อศูนย์ความคงทนของพฤติกรรมจริยธรรม นำมาเป็นแนวทางการจัดหลักสูตรที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

_____ . อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอภิญญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์วิญญาณ, 2533-2534. 2549.

มหามหาจุฬาฯ. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาฯ. 2534.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ

_____ . คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ราชทัณฑ์, 2548.

_____ . คู่มือการพัฒนาพฤตินิสัย. เอกสารอัดสำเนา, 2560.

_____ . ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์
ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

_____ . หลักทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: กรมราชทัณฑ์, 2542.

กรมราชทัณฑ์. คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ราชทัณฑ์, 2550.

กรณิ加 ปัญญาวงศ์, พนัส พฤกษ์สุนันท์, นายแพทที้. วิชาการดุแลสุขภาพแบบองค์รวม (เอกสาร
ประกอบการสอน). สมุทรสงคราม : สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2555.

เจริญ ช่วงคิด. การศึกษาสามารถในพระพุทธศาสนาเกรวาว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬา^ล
ลงกรณ์วิทยาลัย, 2557.

ชัชชัย คุ้มทวี. จริยศาสตร์ ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: Mild
Punishing, 2541.

ดวงเดือน พันธุ์วนวิน, เพ็ญแข ประจันปัจจันก. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและ
จริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสาน
มิตร, 2524.

ดวงเดือน พันธุ์วนวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพาณิช จำกัด, 2424.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ และเพญจันทร์ ประดับมุข. บก. สิงแวดล้อมกับสุขภาพ ข่ายงานวิจัยพฤษติกรรมสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2535.

ทิศนา แคมมานี. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.

นงนุช แย้มวงศ์ ทัศนีย์ ลิมป์สกุล และอดิช ศรัยมวงศ์. ผลการเดิน进程สมาร์ต่อสมรรถภาพทางกายระดับความจำและความฉลาดทางอารมณ์ของผู้สูงอายุ. สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.), 2558.

นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล. อาชญากรรม การป้องกัน การควบคุม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พรทิพย์การพิมพ์, 2550.

นัทธิ จิตสว่าง. โปรแกรมแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำความผิด. กรุงเทพมหานคร: วัฒนพงศ์การพิมพ์, 2546.

ปภาดา อารมณ์เจริญ. คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง. หลักสูตรรัฐประสาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.

ปรีชา วิหคโต. จิตวิทยากับพุทธิกรรมวัยรุ่น. เอกสารการสอนชุดวิชาพุทธิกรรมวัยรุ่น. หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2556.

ป่วย อึ้งภากรณ์. ศาสนาธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กมลคีมทอง, 2430.

พระธรรมอีรพัชธรรมามุนี, (ไซดก ญาณสิทธิ). วิปัสสนาญาณโสภณ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศรีอนันต์การพิมพ์, 2446.

พระธรรมปีฎก (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาตนที่ยั่งยืน. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, 2539.

_____ . ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2545.

_____ . หลักแม่บทของการพัฒนาตน. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2545.

_____ . พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสปาและสถาบันบันลือธรรม, 2556.

_____ . พุทธธรรม (ฉบับเดิม). พิมพ์เผยแพร่ธรรมทานครั้งที่ 23. กรุงเทพมหานคร, 2546.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพมหานคร ธรรมสปา, 2556.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ ชำระ-เพิ่มเติมช่วงที่ 1/ยติ. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสปา, 2554.

_____ . พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. โครงการตำรา สำนักที่ปรึกษากรมอนามัย : กระทรวงสาธารณสุข, 2546.

_____ . พุทธธรรมฉบับปรับขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 32. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ผลิติม์, 2555

_____ . การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2549.

- _____ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2551.
- พระโสกณมหาเถระ (มหาสีสยาดอ) รจนา. วิปัสสนาเนยเล่ม 1. พระพรหมโมลี (สมศักดิ์อุปสมोป.ร. 9,
M.A., Ph.D.) ตรวจชำระ. พระคันธสารากิจศัปแลและเรียบเรียง. นครปฐม: ห้างหุ้นส่วน
จำกัดซีเอไอเอชเน็ตเวอร์จำกัด, 2548.
- พุทธศาสนาภูมิ. แนะนำจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิริพัฒน์, 2505.
- เพ็ญพีໄລ ฤทธาคณานนท์. พัฒนาการมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2550.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. เอกสารการสอนวิชาการบริหารงานยุติธรรม หน่วยที่ 8-15.
นันทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2547.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุค^{กุ}
พับลิเคชั่นส์, 2546.
- วารียา ชินวรรโน และคณะ. สมาริในพระไตรปิฎก: วิวัฒนาการการตีความคำสอนเรื่องสมาริใน
พระพุทธศาสนาฝ่ายธรรมราษฎรในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2548.
- วิภาพร มาพบสุข. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2540.
- ศรีเรือน แก้วกังวາล. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัยเล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สมกalmahaสังฆปรินายก. โอลดอร์รอม. กรุงเทพมหานคร:
หลก.ป.สัมพันธ์การพิมพ์, 2526.
- สวัสดี จิรภูมิติกาล. การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม. คณะสังคมศาสตร์:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. การฝึกสมาริ. พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพมหานคร: ดับเบิลยูนิพรินติ้ง, 2542.
- สุชีพ ปุณณานุภาพ. ประวัติศาสตร์ศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิมงคลกรุงราช
วิทยาลัย, 2540.
- สรพล ไกรสราวุฒิ. ความสุขทุกมิติ ตามหลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2556.
- สุรางค์ โค้ดตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2547.

(2) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์

บุษกร วัฒนบุตร. การสร้างตัวแบบการพัฒนาจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. **รายงานวิจัย**, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

พรพรณ ศิลปวัฒนาพร. “การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บุคลิกภาพห้องค์ประกอบ บุคลิกภาพต่อต้านสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ต้องขึ้นในเรื่องจำกัดสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2555”. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 2555.

พระยานันทนมนูนี. การเรียนรู้กับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 เขตพื้นที่ จังหวัดน่าน. **รายงานวิจัย. วิทยาลัยสังฆ์นคร น่าน,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 2557.

เพ็ญแข ประจันป์จันกี และคณะ. **รายงานการวิจัย การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการฯ** ปรีกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551.

ไฟฐุรย์ สวนมะไฟ. รูปแบบการปฏิบัติธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนาสินิกชน จังหวัดร้อยเอ็ด. **รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียน จังหวัดร้อยเอ็ด**, 2557.

ฤทธิชัย แกมนากและสุภัชชา พันเลิศพาณิชญ์. การบูรณาการหลักไตรสิกขา กับจิตวิทยาวัยรุ่น การพัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย. **รายงานวิจัย. วิทยาลัยสังฆ์เชียงราย,มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 2558.

สวัสดิ์ จิรภูติกล้า. “การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขึ้นในเรื่องจำกัดสุราลงคล่องเปรม”. **รายงานวิจัย. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 2554.

สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และคณะ. การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างชีวสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม. **รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 2560.

อ้อมเดือน สมนณ และคณะ. ประสิทธิผลในการฝึกอบรมทักษะและจิตลักษณะที่มีผลต่อพฤติกรรมประทัยดั่น้ำ และไฟฟ้าของนักเรียนระดับประถมศึกษา. **รายงานการวิจัย. ฉบับที่ 98. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพุทธิกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์**, 2548.

(3) บทความ/วารสาร

สาริกา หาญพานิชย์. การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ. **วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**, 32 (3) ก.ย. - ธ.ค. 2558.
อุ่นเอื้อ สิงห์คำ. กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ. **วารสารสมาคมนักวิจัย**. ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2557).

(4) เอกสาร/หนังสือภาษาอังกฤษ

- _____. **Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory**, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1986.
- Allen, Harry E., **Correction in America**, (California : Glencoe Publishing Co. Inc., 1998
- Bandura, A. **Behavior Modification through Modeling Procedures**. In I., P. Ullman&L., Krasner (Eds.), **Research in Behavior Modification**, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965.
- Cole, L & Hall ,**Psychology of adolescence**, (New York: Holt, Rinehart and Winston., 1970.
- Dusek,B.J. **Adolescent development and behavior**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1987.
- Freud, Sigmund. **The Ego and the Id. (Revised Ed.)**. New York: International Universities Press, 1948.
- Good.T.,&Brophy,J. Behaviroral expression of teacher attitude. **Journal of Education Psychology**, 1972.
- Hurlock,E.B. **Adolescent Development**, 3 rd ed, (New york:McGraw-Hill. Institute of Alcohol Studied.n.d. Adolescent Alcohol:Problem, 1973.
- Longman.**Dictionary of Contemporary English**, (London : Longman Group 1995.
- Skinner, B.F. **Science and Human Behavior**. New York: Macmillan, 1953.

(5) Internet

ถิรชัย อ้าป่อง. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://chornorpor.blogspot.com/2011/09/blog-post_26.html สืบค้น [23 มกราคม 2560].

ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/images/documents/3.pdf> สืบค้น [27 ธ.ค. 2560].

พฤษิตกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/> [22 พฤษภาคม 2560].

**สัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย ณ ห้องสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์
เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2561**

นายวุฒิชัย เจนวิริยะกุล

นายวิศิษฐ์ ปัญญา

นายทองพูน พาประจง

นายอุทัย แฝ้วพลสง

นายชัยพล แก้วพวง

ผศ.ดร.สมโภช วิจิตรศรีวรกุล

ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

ผู้อำนวยการห้องสถานบำบัดพิเศษกลาง

ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง

นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ

นักทัณฑ์วิทยาชำนาญการ

นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ

ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา

ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา

การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร Strengthening Ethics for Prisoners in Bangkok.

พระมหานันทวิทย์ ธีรภูโภ (แก้วบุตรดี)

Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo (Kaewbooddee)

Email: sakorn_49@hotmail.com¹

ดร.กมล充足 ภูวนารถพงศ์

Kamalas Phoowachanathipong

Email:Kamalas2013@gmail.com²

ดร.อัครนันท์ อริยศรีพงษ์

Akaranun Ariyasripong

Email:smcbat51@yahoo.com³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้จุดมุ่งหมาย 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ที่สมควรเข้าร่วมโครงการสัคคสานามิ รุ่นที่ 2 จำนวน 144 คน อายุระหว่าง 18-25 ปี การวิจัยนี้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) เก็บรวมรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย (focus group) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ paired sample t-test และวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1). ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด มีสาเหตุการกระทำผิดมาจากการปั่นหัวเรื่องเศรษฐกิจ มีรายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยงครอบครัว มีค่านิยมการดำเนินชีวิตรักความสหาย อยากรวยเรื่ว เมื่อพ้นโทษได้กลับมากระทำการลักขโมย อีก สาเหตุสำคัญเกิดจากการไม่ยอมรับของสังคม และไม่มีงานทำ 2). กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขัง มีขั้นตอนคือ การควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัย และได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ หลักศีล 5 บรรคมีองค์ 8 หลักสังค้วัตถุ 4 พระมหาวิหาร 4 โญนิโสมนสิการ และหิริโอตปปะ มีกระบวนการสำคัญ ได้แก่ (1) การฝึกสัมมาทิปฏิ (2) ฝึกอบรมศีล สามิ และปัญญา (3) การปฏิบัติกรรมทางพระพุทธศาสนาประจำวันและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ 3) ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรสัคคสานามิมีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมี

¹ นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ อาจารย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าหลังทดลองคงแนวจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 4.09 และ 4.28 (SD. = .477 และ .464)

คำสำคัญ : การเสริมสร้างจริยธรรม, ผู้ต้องขัง

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze ethics problems situation of prisoners in Bangkok 2) to analyze the ethics strengthening process according to Buddhist integration for prisoners in Bangkok and 3) to present the results of the ethics strengthening process according to Buddhist integration for prisoners in Bangkok. This research was a mixed method research. The sample consisted of 144 prisoners in the central correction institution for drug addicts, aged 18-25 years, who enrolled in Sakkasa Concentration Project 2. The tools of data collection were questionnaires, in-depth interview and focus group. Pair sample t-test and analytic induction were used for data analysis.

Research findings were as follow:

1. Ethics problems situation of prisoners in Thai society found that most prisoners were prisoners of drug cases. Most causes of this issues are from economic problems, inadequate income to support the family, the value of comfort, rich shortcuts and wrong social imitation behavior. The main causes of offence recidivism are the lack of social acceptance and unemployed.

2. The ethics strengthening process according to Buddhist integration for prisoners are to control , to develop habitual behavior and to apply principles which are the five precepts (*Sāla*), the noble eightfold path (*Magga*), the four bases of social solidarity (*Saṅghavatthu*), the four holy abiding, critical reflection (*Yonisomanasikāra*) and two Lokapala-dhamma; moral shame and moral dread (*Hiri and Ottappa*). The main processes are: 1) the practice of right view(*Sammādiññhi*) 2) the process of threefold Learning (*Sikkhāttaya*) which are morality, concentration and wisdom training 3) the practice of Buddhist activities in daily life and in Important Buddhist Day

3. The participants in the Sakkasa Concentration Project 2 had higher scores on Buddhist ethics as a total at the significance level. The before and after the experiment overall mean of the ethics scores according to Buddhist integration were 4.09 and 4.28 (SD. = .477 and .464)

Keywords: The ethics strengthening process , The prisoners

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถิติปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ได้อาศัยหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมที่ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล โดยกรมราชทัณฑ์ถือว่ามีส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกือบทุกขั้นตอนโดยคุณผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการดำเนินคดีอาชญากรรมในศาลพิจารณาระหว่างพิจารณา ซึ่งการกระทำการใดเป็นปัญหาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ยิ่งสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่าใดจำนวนผู้ที่กระทำความผิดก็จะยิ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอความรุนแรงของการกระทำการใดนั้นจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในสังคมแต่ละสังคมนั้นก็จะมีกฎเกณฑ์สำหรับควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมเพื่อมิให้เกิดปัญหาระหว่างกัน ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมจะต้องถูกลงโทษ เพราะถ้าหากในสังคมไม่จัดการกับผู้ที่กระทำการใดก็ได้กับว่ามีรับว่าการกระทำการใดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในอดีตการปฏิบัติต่อผู้กระทำการใดก็ได้ในสังคม มักจะปฏิบัติตัวอย่างรุนแรงและทารุณ โดยร้ายให้สามกับความผิดที่ได้กระทำไป ทั้งนี้เพื่อสร้างความยุติธรรมให้แก่สมาชิกในสังคม เป็นการมุ่งลงโทษเพื่อจะให้เกิดความเจ็บปวด寥寥จำ และไม่กล้าที่จะกระทำการใดก็ได้ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทำให้อัตราการกระทำการใดก็ได้ในสังคมเพิ่มขึ้นตาม การปฏิบัติต่อผู้กระทำการใดจึงได้มีการพัฒนารูปแบบจากวิธีการลงโทษที่ทารุณโดยร้ายมาเป็นการปฏิบัติโดยใช้เรือนจำและหัลล์สถานแทน⁴

ปัจจุบันรัฐต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาลใช้ดูแลผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ปัญหานักโทษล้นคุก ผู้คุมดูแลไม่ทั่วถึง ทางรัฐบาลจึงมีนโยบายให้กรมราชทัณฑ์ ไปแก้ปัญหาเร่งด่วน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพิ่มคุณค่าพัฒนาอาชีพให้นักโทษสู่สังคม ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และลดผู้ต้องขัง 1 ใน 4 ที่พ้นโทษจากเรือนจำในเวลา 3 ปี ไม่ได้กลับมากระทำการใดซ้ำอีก⁵ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ต้องขังให้เป็นคนดี จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะคนในสังคมต่างเรียกร้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยแม้เป็นเรื่องที่มีความยากเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน และมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รัฐบาล ได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ในเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสงบสุขของสังคมไทย

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การกระทำการใดของผู้ต้องขังชายเกิดจากขาดการเข้าสังคม และความอบอุ่นจากครอบครัว จากกลุ่มเพื่อน จากความคึกคักนอง การไม่ได้รับความไว้วางใจจากสังคม การอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อม堕落 และยาเสพติด ครอบครัวมีรายได้น้อย อีกทั้งผู้ต้องขังมี

⁴ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤติกรรมสัยผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลราชทัณฑ์, 2550), หน้า 24.

⁵ กรมราชภัณฑ์ สร้างอาชีพให้นักโทษลดการกระทำการใดซ้ำ หลังพ้นโทษคืนสู่สังคม (ออนไลน์) แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/content/1230867/1230867 สืบค้น วันที่ 22 พ.ค 2561>.

การศึกษาต่อ⁶ และผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่กลับมากระทำการต่อ หลังจากไปร่วมกับสหกรณ์เครือข่ายในเรือนจำ แลกเปลี่ยน สร้างเครือข่ายภายในเรือนจำ เมื่อออกจากเรือนจำกลับไปเพื่อนกลุ่มเดิมที่เคยมีความสัมพันธ์หรือเพื่อนในเรือนจำแนะนำต่อๆ กัน ขยายเครือข่ายจนติดคุกซ้ำอีก สาเหตุเกิดจากปัญหาครอบครัว ทำงานทำไม่ได้ จึงหันไปค้ายาเสพติด ไม่เกรงกลัวการติดคุก⁷ จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นว่าปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมจริยธรรมของเยาวชน เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชน ครอบครัว และตัวเยาวชน การปลูกฝังทักษะชีวิตในการสังสอน และปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมผู้ต้องขังโดยจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาคุณภาพ ห่างไกลยาเสพติด เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ต้องขังที่จะได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดีตลอดจนเป็นแนวทางใหม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และสารเสพติด ให้ผู้ต้องขังได้เป็นคุณค่าของชีวิตที่มีคุณภาพ ที่จะช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงให้กับประเทศไทยได้

แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมด้วยวิธีการปฏิบัติสมาริ เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรม ดังเช่น พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผลคือระบบแห่งไตรสิกขาได้แก่ ศีล สามาริ ปัญญา⁸ และการปฏิบัติสมาริเป็นวิธีการพัฒนาจิตใจและปัญญาของมนุษย์ ดังเช่น สุรพล ไกรสราวุฒิได้อธิบายว่า การปฏิบัติสมาริ นอกจากระทำการให้เกิดความสุขแล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์มากมายอย่างที่บุคคลอาจนึกไม่ถึงเพื่อให้เห็นความสำคัญของสามาริและเป็นกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติให้มีความขวนขวยและตั้งใจปฏิบัติสมาริให้มากยิ่งขึ้น ได้แก่

- 1) การทำสามาริเป็นการฝึกหัดควบคุมจิตให้อยู่ในอำนาจของสติ
- 2) การทำสามาริเป็นการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพที่เหมาะสมแก่การงาน เป็นการทำให้นิรภัย สิ่งที่ทำให้จิตเคราะห์มองและสิ่งบั่นทอนปัญญาสงบ มีผลทำให้จิตมีคุณภาพที่บริสุทธิ์ผ่องใส มีสามาริมั่นคง ควรแก่การนำไปใช้ทำหน้าที่ต่างๆ ให้บรรลุผลด้วยดี
- 3) การทำสามาริเป็นการเสริมสร้างพลังให้กับจิต มีสติระลึกอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเท่านั้นการทำเช่นนี้เป็นการรวมมารยาและจิตที่จะจัดการรายไปในการรับรู้ในหลายเรื่อง และหลายช่องทางให้มารวมอยู่ที่เดียวเป็นต้น

⁶ อัคคกร ไชยพงษ์, “การพัฒนากลยุทธ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำการต่อ ผู้ต้องขังชาย ในเรือนจำ เขต 8”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ Journal of Humanities and Social Sciences, Vol.4 (1) (ออนไลน์) (แหล่งที่มา) <http://e-journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/81> สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2560.

⁷ นายมนตร์ รักยศศรี, “การกระทำการต่อ ผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษนราธิวาส” (ออนไลน์) (แหล่งที่มา) ,<http://digilib.library.tu.ac.th/thesis/sw/2863/01title-tables.pdf> สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2560.

⁸ พระธรรมปีฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาตนที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, 2539), หน้า 238.

⁹ สุรพล ไกรสราวุฒิ, ความสุขทุกมิติ ตามหลักพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 38-42.

4) การทำสมารีเป็นการสร้างบ้านทางจิต ชีวิตในฝ่ายกายมีความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านทางกายอย่างไรชีวิตในฝ่ายจิตก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านทางจิตอย่างนั้น เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยศึกษาจريยธรรมของผู้ต้องขัง โดยมุ่งศึกษาระบวนการเสริมสร้างจريยธรรมของผู้ต้องขัง โดยใช้หลักพุทธธรรมมาบูรณาการ เพื่อพัฒนากาย ศีล จิต ปัญญา โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังที่เข้าฝึกอบรมหลักสูตร สักคคลาスマธิ ทำการวัดผลเปลี่ยนแปลงจريยธรรมเชิงพุทธบูรณาการหลังจากเข้าฝึกอบรมหลักสูตร สักคคลาスマธิ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาจريยธรรมเชิงพุทธบูรณาการของผู้ต้องขัง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจريยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจريยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจريยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างจريยธรรมของผู้ต้องขังทั้งแนวคิด ทฤษฎีทางตะวันตกและทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในภาคสนาม

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงสภาพปัญญา และกระบวนการเสริมสร้างจريยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานครเชิงพุทธบูรณาการ ในระดับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1) ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ศึกษา โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์

2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้ต้องขัง ผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ และแนวทางการพัฒนา การประยุกต์ใช้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจريยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร จากการประชุมกลุ่มย่อยและลงพื้นที่จริงในทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง

4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ การเสริมสร้างจريยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

3. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ วัดผลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ สัคคสานามาธิ ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม-17 เมษายน พ.ศ.2561 ที่สถานบำบัดพิเศษกลาง กรุงเทพมหานคร และมีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการเข้าร่วมโครงการสัคคสานามาธิ ระหว่างการปฏิบัติ sama thi

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้ดูแลผู้ต้องขังระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการ ที่หัมสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ 2) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) 1 กลุ่ม คือ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาผู้ต้องขังสอนจริยธรรมผู้ต้องขัง มีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาและผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา จำนวน 6 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ต้องขังหัมสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ สัคคสานามาธิ รุ่นที่ 2 ผู้ต้องขังมีคุณสมบัติเป็นนักโทษเด็ดขาด ภายใน 15 วัน หลังจากผ่านหลักสูตรปฐมนิเทศนักโทษเด็ดขาด จำนวน 144 คน อายุระหว่าง 18-25 ปี ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม-17 เมษายน 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แบบสอบถาม ที่พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการประยุกต์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นตัวชี้วัดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขัง

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาการขาดจริยธรรม และกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

4) การสังเกต ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถสามารถวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

5) การสัมภาษณ์ คณผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้บริหาร บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์หรือแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Interview guideline) สำหรับ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องและดูแลผู้ต้องขัง ได้แก่ 1) หลักการและกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อแก้ไขและป้องกันการทำผิดช้า 2) หลักสูตรฝึกอบรมที่เสริมสร้างจริยธรรม โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ มีหลักสูตรอะไรบ้าง มีวิธีการอย่างไร

3) การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมผู้ต้องขัง 4) กระบวนการอบรมทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาริ ปัญญา ไปใช้กิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขัง 5) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในการอบรมผู้ต้องขัง 6) การนำกระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมจริยธรรมของผู้ต้องขัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรกับผู้ต้องขัง

2) แบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ สร้างมาจากแนวคิดการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการตามหลักภูมิ 4 แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ในเข้าอบรมฝึกสมาริ ประสบการณ์ในเข้าอบรมหลักสูตรจริยธรรมในทัณฑสถานจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเชิงพุทธบูรณาการ คำถามปลายปิดประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ โดยมีนิยามปฏิบัติการคำว่าการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ หมายถึง วิธีการนำหลักพระธรรมมาประยุกต์ใช้กับการฝึกอบรมภาย ฝึกอบรมศีล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมปัญญา ให้กับผู้ต้องขัง บูรณาการแบบองค์รวม วัดโดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ตอนที่ 3 แบบบันทึกประสบการณ์ต่อการเข้าร่วมฝึกสมาริเป็นแบบบันทึกให้กลุ่มตัวอย่าง เขียนความรู้สึก และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกสมาริครั้ง ในประเด็นดังนี้ 1) ท่านได้เรียนรู้อะไรจากการเข้าร่วมโครงการฝึกสมาริ 2) ท่านคิดว่าประสบการณ์การเข้าร่วมฝึกสมาริ ครั้งนี้ ทำให้ท่านเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไรบ้าง (พัฒนาทางกาย ทางสังคม ทางจิตใจ และทางปัญญา) 3) ความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมฝึกสมาริครั้งนี้เป็นอย่างไร 4) “ธรรมะในใจ ของท่าน” ท่านจะนำหลักธรรมะข้อใด ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของท่าน 5) ท่านตั้งใจที่นำสิ่งที่เรียนรู้จากการเข้าร่วมฝึกสมาริไปใช้อย่างไรบ้าง 6) ปัญหา อุปสรรค / ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3) หลักสูตรสักຄาสามารถ เป็นหลักสูตรสามารถของสถาบันพลังจิตทานุภาพ สำหรับผู้ต้องชี้มีระยะเวลา ในการฝึกอบรม 21 วัน (100 ชั่วโมง) มีกรอบเนื้อหาเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบถึง การปฏิบัติสามารถแบบง่ายๆ และได้ผลเร็วสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี คลายความเครียด มีสติ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความตรงของเนื้อหา ค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ปรับปรุงข้อคำถาม นำไปทดลอง try out กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟ่า เท่ากับ .953 และนำไปเก็บข้อมูลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการสักຄาสามารถ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความงานวิจัย วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์มาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญ (Key-Expert Informants) ที่มีประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว (Face-to-Face In-Depth Interview) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสอนจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติการฝ่ายพัฒนาผู้ต้องขัง นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและเชี่ยวชาญจริยธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) 1 กลุ่ม คือ ครูスマาริสอนผู้ต้องขัง มีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 2 คน ร่วม 6 คน

กลุ่มที่ 3 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ กลุ่มตัวอย่าง ผู้ต้องขังจำนวน 144 คน วัดผลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ สัคคยาสามวิชี ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม-17 เมษายน พ.ศ.2561 ระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 15 วัน ที่สถานบำบัดกลางพิเศษกลาง กรุงเทพมหานคร และมีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการเข้าร่วมโครงการสัคคยาสามวิชี ระหว่างการปฏิบัติสามวิชี

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานได้ ร้อยละ(percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลแบบสอบถามเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ด้วยใช้สถิติ Paired t test ได้แก่ แบบวัดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการและทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้สถิติ Person Correlation

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการสรุปความตามเนื้อหาที่ค้นพบเป็นประเด็นตามลำดับ

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ 以便นั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวมมาได้ โดยใช้วิธีการประมวลความคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดแล้วยึดหลักในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้ (1) Concept กำหนดมโนทัศน์ สร้างแนวคิดเพื่อการวิเคราะห์ (2) Content รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (3) Classification วิเคราะห์จำแนกกลุ่มข้อมูล (4) Category จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ให้เป็นระบบ

3.ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ การวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันที่จريยธรรมผู้ต้องขังในสังคมไทย พบร้า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยตรง มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เมื่อพ้นโทษกลับมากระทำผิดซ้ำอีก สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคมไทย มีสาเหตุมาจากการปัญหาระเรื่องเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพมีรายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยงครอบครัว เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม และมีค่านิยมการทำเนินชีวิตรักความสบายนอยรายเริ่ว มีพฤติกรรมการเดียนแบบทางสังคมที่ผิด และปัญหาการกลับมากระทำผิดซ้ำอีก พบร้า เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว กลับมากระทำผิดซ้ำอีกสาเหตุหลักมาจากการไม่ยอมรับของสังคม ไม่มีงานทำ และผู้ต้องขังคิดว่าตัวเองเป็นคนไร้ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม จึงหันมากระทำการผิดซ้ำอีก

2. กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากำรสำหารับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง เป็นกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย แนวทางหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ มีการดำเนินงานเริ่มจากการรับนโยบาย นำมาปฏิบัติเป็นแบบบูรณาก่อร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีภารกิจสำคัญคือ การควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัย กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากำรสำหารับผู้ต้องขัง เป็นการพัฒนามุขย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการทำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยหลักสูตรอบรมที่เสริมสร้างจริยธรรมนั้นเน้นไปตามหลักสูตรที่กรมราชทัณฑ์กำหนด โดยมีหน่วยปฏิบัติในระดับเรือนจำ/ทัณฑ์สถานฯ คือ ฝ่ายการศึกษาฯ งานพัฒนาจิตใจ เช่น โครงการพัฒนาจิตใจ หลักสูตรสัคคสานามาร් , โครงการอบรม, วันสำคัญของชาติ, ศาสนาและสถาบัน, โครงการวิวัฒน์พลเมืองฯ, โครงการเยี่ยมบรมศึกษา, และโครงการเรือนจำเรือนความ เป็นต้น โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการนำกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาริ และปัญญา เป็นวิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เข้มแข็งไม่ให้กลับมากระทำการผิดซ้ำได้ หลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 บรรคมีองค์ 8 หลักสังค์วัตถุ 4 พระมหาวิหาร 4 โยนิโสมนสิการ และทิริ โอตัปปะ โดยมีกระบวนการสำคัญ ได้แก่

1) การฝึกสัมมาทิปฏิ ให้เกิดขึ้นเป็นการแนวคิดที่ถูกต้อง ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

2) ฝึกกระบวนการไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมศีล สมาริ และปัญญา เป็นพัฒนาด้านความประพฤติทางกาย วาจา และใจ

3) การปฏิบัติภารมททางพระพุทธศาสนาในกิจวัตรประจำวันและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. ผลกระทบจากการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากำรสำหารับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรสัคคสานามาร්มีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากำรสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากำร ประกอบด้วย พัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาทางจิตใจ และพัฒนาทางปัญญา พบร้า หลังทดลองจะแนะนำจริยธรรมเชิงพุทธบูรณากำรในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทำทดลองทุกด้าน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่

ในระดับมากทุกด้าน โดยคะแนนจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 4.09 และ 4.28 ($SD = .477$ และ $.464$) จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 5 คะแนน และพิจารณารายด้านพบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาทางจิตใจเท่ากับ 4.35 และ $SD = 534$ รองลงมา ด้านการพัฒนาทางกาย และพัฒนาทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ $SD = .554$ และ .553) และ ด้านการพัฒนาทางสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.24 และ $SD = .555$ โดยทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามลำดับ

นอกจากนี้จากผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพยังพบ ผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมจิริยธรรมของผู้ต้องขัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขัง สรุปได้ว่า

1. ด้านพัฒนาการด้านร่างกาย ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความอ่อนน้อม อ่อนโยน มีสัมมาคาระวะมากขึ้น ด้านร่างกายที่เห็นชัดที่สุด ที่เกิดจากการนำกระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริม จิริยธรรมของผู้ต้องขังคือ พัฒนาด้านร่างกาย การรับร้อนทางร่างกายลดลง หมายถึง ความสงบเสี่ยม การจัดระเบียบทางร่างกายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การยืน เดิน นั่งและนอน สงบ น่าดูน่าชม มีสัมมาคาระวะ สะอาดสะอ้าน มีความเป็นระเบียบ การทะเลเบาะแวง ลดลงอย่างชัดเจน เมื่อเข้าใจและนำหลักการหรือแนวปฏิบัติตามหลักการทำงานพระพุทธศาสนาไปใช้แล้ว ย่อมสามารถควบคุม กาย วาจา ได้ในเบื้องต้น เช่น ศีล 5 ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักธรรม หลักการเบื้องต้น ที่สอนให้กิริยาหรือ พัฒนาทางด้านร่างกายอย่างชัดเจน เช่น ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤติ ผิดในกาม ห้ามกล่าวคำเท็จและห้ามดื้มสุราฯมา เสพติด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการส่งเสริม การพัฒนาทางด้านร่างกาย หรือการแสดงออกต่อบุคคลอื่น ให้อยู่ด้วยศีลธรรม

2. ด้านพัฒนาการด้านสังคม สามารถเข้าร่วมสังคมอื่นๆ ได้ง่าย เพราะรู้จักการช่วยเหลือ เสียสละ ให้กับ อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางเลขา วิชาชีพ ในหมู่คณะ ในด้านสังคมนั้น เราเน้นไปที่การเรียนรู้ทิศ 6 การเกี่ยวข้องกับสังคม โดยมีผู้ต้องหาเป็นศูนย์กลางและปฏิบัติต่อสังคมรอบด้าน ตามสิทธิหน้าที่ที่สังคมสมมุติ ดังนั้น ผู้ต้องขังยุคใหม่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม ไม่ต่อต้าน ไม่เบียดเบียน มุ่งทำหน้าที่ของตน เกือกุลสังคม และจิตสาธารณะ นี้คือ เปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง คือคนดีที่สังคมต้องการ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้มนุษย์ทุกคน มีใช้แค่ ผู้ต้องขังเท่านั้น ที่สามารถพัฒนาให้เกิดความสุข สงบ สันติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นทั้งหลักและเครื่องมือในการใช้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิต ต่อส่วนรวม ของคนในสังคมอย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่มำทำร้ายกัน ส่งเสริมชีวิตของคนในสังคม ให้เกิดความรักสามัคคีกันในทุกสังคม เช่น หลักหริโอตปปะ เป็นต้น

3. ด้านพัฒนาการด้านจิตใจ ทำให้ผู้ต้องขังมีจิตใจดีขึ้น ลดความวิตกกังวลในเรื่องต่างๆ ของชีวิต จิตใจสงบ มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ละเอียดรอบคอบมากขึ้น มีสมาธิดีขึ้น มีความอดทน อดกลั้นต่อการกระทำความผิดต่างๆ ในขณะใช้ชีวิตในทุกสถานการณ์ ด้วยหลักการไตรสิกขา คือ ศีล สามิ และปัญญา เมื่อผ่านกระบวนการนี้แล้ว สภาพจิตของผู้ต้องขังได้รับประสบการณ์ทางจิต ทำให้เขามีภาวะของจิตบริสุทธิ์ ตั้งมั่น และปราดเปรียว สามารถยืนหยัดต่ออารมณ์ที่ยั่วยุได้ ก็ถือว่า เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่มุ่งจะได้ทางวัตถุมากเกินไป สามารถพากล่าวความสุขทางใจ จากการมั่นmar ได้ด้วย ไม่หมกมุนทางวัตถุมากเหมือนแต่ก่อน เป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนา คือ การยกระดับ

จิตใจของคนในทุกระดับ ตามหลักของกลไกการปฏิบัติ คือ “หลักไตรสิกขา” คือ “ศีล สามาริ ปัญญา” โดยมีจุดหมายสูงสุดคือ การกำจัด “อนัตตา” หรือกิเลสภายในจิตใจของตัวเอง อันเกิดจาก อกุศลภูล 3 ประการ คือ “โลภะ โถะ โมหะ” อันเป็นสาเหตุให้เกิดความวุ่นวาย ในสังคมทุกสังคมในโลก ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพหรือ มนุษย์ทุกจิตกรรมทางพระพุทธศาสนา ก็มีเพียงหลักการเดียว คือ การมุ่ง พัฒนาจิตใจนั่นเอง

4. ด้านพัฒนาการด้านปัญญา ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เกิดทักษะ การเรียนรู้ที่หลากหลาย มีสติค่อย เตือนและควบคุมพฤติกรรมว่าสิ่งไหนผิดสิ่งไหนถูก ด้านปัญญานี้ก็เปลี่ยนแปลงทางต้นทิภูมิ ความเห็น เป็นทางถูกมากขึ้น คือเห็นตรงตามหลักธรรมชาติ หลักความจริง เข้าในชีวิต เข้าใจถูกต้อง และ โดยเฉพาะ เข้าใจตัวตน ของตนตามหลักไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และมีใช้ตัวตน ถอดถอน ความเห็นผิด邪妄ฯ ละเสียได้ ไม่เห็นแก่ตัวจัดแล้ว เขากอกเข้าใจในระดับหนึ่ง มีเป้าหมายชัดเจนแล้ว งดเว้นได้เด็ดขาดในความเชื่อผิดๆ ในการกระทำทุจริตทางกายและวาจาแล้ว¹⁰ กระบวนการในการ อบรม ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งที่มีป้าหมายร่วมกันทุกรั้ง คือ การให้ ผู้ต้องขัง เกิดจิตสำนึกรู้ดี และรู้เชื่อ รวมทั้งผลเสียของการกระทำของตนเอง นั้นคือ เกิดกระบวนการแบบมีเหตุผล คือ ปัญญา นั้นเอง ปัญญาจะต้องกำหนดให้เด็กเหล่านี้ไม่หวานกลับมากระทำผิดซ้ำ ทั้งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สามาริ ปัญญา

4. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

ในส่วนนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามประเด็นข้อค้นพบดังนี้

จากการศึกษาที่พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยตรง และมีจำนวน เพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อพ้นโทษกลับมาระทำผิดซ้ำอีก สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการขาดจิริยธรรมของ สังคมไทย มีสาเหตุมาจากการปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพมีรายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยง ครอบครัว เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม และมีค่านิยมการทำนิธิวิตรักความสุข อยากรวยเร็ว มี พฤติกรรมการเลียนแบบทางสังคมที่ผิด สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และค่านิยมการทำนิธิของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามกระแสวัฒนธรรม ของสังคมไทย โดยสภาพ ปัญหาดังกล่าว ถือว่าเป็นวิกฤตทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมอันก่อให้เกิดภาวะสังคมไร้ระเบียบ ซึ่งได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชนอย่างมหาศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของ สังคมจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพ ให้กับเด็กและเยาวชนในทุกด้าน ซึ่งเปรียบเสมือนการป้องกันปัญหาระยะยาวของประเทศชาติ มิให้ เด็กและเยาวชนมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคม เริ่มจากการปลูกฝังจริยธรรม การชัด เกลาอบรมภายในครอบครัวเป็นอันดับแรก ดังเช่น แนวคิดของแบรนดูรา (Bandura) ที่ให้ความสำคัญ ต่อลักษณะภัยในตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรม เข้าอธิบายว่า พฤติกรรม

¹⁰ สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย, ทันทสถานบำบัดพิเศษกลาง, กรมราชทัณฑ์ เมื่อ วันที่ 2 เมษายน, 2561.

มนุษย์ องค์ประกอบภายในตัวมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน ในลักษณะที่แต่ละองค์ประกอบต้องสัมพันธ์กันอย่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน หมายความว่า ในบางครั้งสิ่งแวดล้อมอาจจะมีส่วนในการทำให้เกิดพฤติกรรมได้มากกว่าองค์ประกอบภายในตัวบุคคล ส่วนในเวลาอื่นองค์ประกอบภายในตัวบุคคลก็อาจจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์มากกว่าสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์เข่นนือญในลักษณะพึงพาอาศัยกัน เป็นกระบวนการที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน และทั้งคู่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในขณะเดียวกันพฤติกรรมมนุษย์ก็มีอิทธิพลต่อทั้งสองสิ่งด้วยเหมือนกัน¹¹ และเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว กลับมากระทำการผิดช้าอีกสาเหตุหลักมาจากการไม่มียอมรับของสังคม ไม่มีงานทำ และผู้ต้องขังคิดว่าตัวเองเป็นคนไร้ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม จึงหันมากระทำการผิดช้าอีก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกัน สร้างคนดีสู่สังคมทุกฝ่าย เริ่มจากการเตรียมพร้อมด้านอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมภายนอก รวมทั้งทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ในกรณีแก้ไขผู้กระทำความผิดช้า เมื่อพ้นโทษแล้ว สถานบันครอบครัวต้องให้ความอบอุ่น เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหามีการกระทำการผิดช้า และการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหามีอาชีพหลังพ้นโทษ

จากการศึกษาที่พบว่า กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการนำกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาริ และปัญญา เป็นวิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เข้มแข็งไม่ให้ลับมากระทำการผิดช้าได้และช่วยฟื้นฟูและป้องกันการกระทำการผิดช้าทางกาย ทางวาจา และก์ทางใจ ผลการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมทำให้ผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาทางด้านกาย พัฒนาด้านศีล พัฒนาด้านจิตใจ และพัฒนาด้านปัญญาสูงขึ้น ดังคำอธิบายของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ในพระพุทธศาสนา นั้นเป็นการอบรมพัฒนาตนเองให้ครบองค์รวมของชีวิต คือ ร่างกาย จิตใจ ปัญญา และ สังคม ผู้ที่มีตนอบรมดีแล้วได้เชื่อว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาอย่างสมบูรณ์ ในการพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนาต้องมีการศึกษา การสำเนียง การศึกษาเล่าเรียนให้รู้เข้าใจ และฝึกฝนปฏิบัติจนเป็นคุณสมบัติที่เกิดมีขึ้นในตน หรือให้ทำได้ทำเป็น ตลอดจนแก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปจนถึงความสมบูรณ์ หลักในการอบรมพัฒนาตนเอง ในพระพุทธศาสนา ก็คือ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย อธิสีลสิกขา อธิจิตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา¹² ผลวิจัยดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับ อุ่นเอ้อ สิงห์คำ¹³ การวิจัยเรื่อง กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธจัดขึ้นเป็นระยะเวลา 5 วัน เพื่อเรียนรู้ทฤษฎีการสร้างสุขภาพควบคู่กับการปฏิบัติ โดยบูรณาการองค์ความรู้บนความเชื่อจากการดำเนินชีวิตของสังคมไทยและวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เน้นองค์ความรู้เพื่อการ “พึงตนเองจนเป็นที่

¹¹ ดูรายละเอียดใน Bandura, A. "Behavior Modification through Modeling Procedures." In I., P. Ullman&L., Krasner (Eds.), Research in Behavior Modification, (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965).

¹² พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548), หน้า 107.

¹³ อุ่นเอ้อ สิงห์คำ, “กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ” วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2557), หน้า 73-85.

พึงของคนอื่นได้” มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายจิตใจ สังคมและจิตวิญญาณมีการฟังและสนทนาระรรมจากนักบวชเพื่อ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณสู่การลด ละ เลิกความโลภ โกรธ หลง

จากการศึกษาที่พบว่า ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังโดยผลเชิงประจักษ์ จากรากลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังผู้เข้าร่วมปฏิบัติหลักสูตรสมาชิกสังคมสามัคคีมีการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรม เชิงพุทธบูรณะการ โดยหลังทดลองคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ได้แก่ การพัฒนาด้านกาย การพัฒนาด้านศีล การพัฒนาด้านจิตใจ และการพัฒนาด้านปัญญาสูงขึ้น ซึ่งหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพุติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 บรรคมีองค์ 8 หลักสังค์วัตถุ 4 พระมหาวิหาร 4 โภนิโสมนสิการ และหิริ โอตปปะ สอดคล้องถูกต้อง แคมนาคและสุภาษ พันเลิศพาณิชญ¹⁴ ได้ศึกษาการบูรณะการหลักไตรสิกขา กับจิตวิทยาวัยรุ่นในการพัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด เชียงราย ผลวิจัยพบว่า ด้านสุขภาวะจิต พบร่วมกับเยาวชนมีความหวังว่าในอนาคตพ่อแม่จะภูมิใจในตัวเยาวชน ด้านบูรณะการหลักไตรสิกขา โดยพบว่า เยาวชนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ ในสังคมอย่างมีความสุขต่อไป ด้านสนับสนุนการบูรณะการหลักไตรสิกขา พบร่วม พระสงฆ์บรรยายให้เยาวชนมีความเข้าใจเรื่องความชั่ว ความดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด หลักธรรมที่ควรนำมาประกอบการสอน เยาวชนได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 นอกจากนี้การสอนเรื่องความขยันหมั่นเพียร การเอาใจใส่ในงาน รู้จักการเอาต่ำถูฟัง ควรสอนให้เยาวชนเข้าใจที่มาของชีวิตตนเอง การฝึกสมารถเบื้องต้น จะทำให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวกได้ นอกจากนี้ยังสอนคล้องกับสวัสดิ์ จิรภูมิทิการ¹⁵ ผลวิจัยพบว่า ความเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติปัปสนา จำแนกตามกลุ่มก่อนและหลังผ่านหลักสูตร พบร่วม ผู้ต้องขังหลังผ่านหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ต้องการตักบาตรเลยแต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการตักบาตรบ่อยๆ ผู้ต้องขังก่อนผ่านหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ต้องการฟังเทศน์ แต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการฟังเทศน์บ่อยๆ ผู้ต้องขังก่อนผ่านหลักสูตร ส่วนใหญ่ไม่ต้องการทอดผ้าป่าหรือกฐิน แต่เมื่อผ่านหลักสูตรแล้ว ส่วนใหญ่ต้องการทอดผ้าป่าหรือกฐินบ่อยๆ จากการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังหลังผ่านหลักสูตรการปฏิบัติธรรมโดยการปฏิบัติปัปสนา จะมีพฤติกรรมและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติธรรม และการปฏิบัติปัปสนาสูงขึ้น ดังนั้นทางผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือเรือนจำต่าง ๆ ควรมีโปรแกรมให้ผู้ต้องขังได้ปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติปัปสนา เพื่อก่อล้อมเกลาจิตใจ ของผู้ต้องขังให้มีพุติกรรม และความคิดเห็นต่อในการปฏิบัติธรรมสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของการวิจัยจะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างจริยธรรม จะต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมตั้งแต่ครอบครัวเป็นอันดับแรก ที่จะปลูกฝังจริยธรรม ให้กับเยาวชน และสภาพแวดล้อมทางสังคมจะเป็นตัวหล่อหลอมพุติกรรม ส่วนการพัฒนา

¹⁴ ถูกต้อง แคมนาคและสุภาษ พันเลิศพาณิชญ, “การบูรณะการหลักไตรสิกหากับจิตวิทยาวัยรุ่นการพัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย, รายงานวิจัย, วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

¹⁵ สวัสดิ์ จิรภูมิทิการ, “การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม”, รายงานวิจัย, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

จริยธรรมของผู้ต้องขัง จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาจัดศูนย์พัฒนาจริยธรรมในเรือนจำ จัดหลักสูตรเพิ่มเติม นอกเหนือจากหลักสูตรที่กำหนดจากการราชทัณฑ์ อาศัยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ เข้ามาจัดตั้งเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน ตลอดจนการติดตามผล เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ การจัดอบรมพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและกระบวนการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมศีล ฝึกอบรมจิตใจ และฝึกอบรมทางปัญญา ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาการด้านกาย พัฒนาด้านศีล พัฒนาด้านจิตใจ และพัฒนาด้านปัญญาของผู้ต้องขังให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่กลับมากระทำการผิดซ้ำอีก เป็นคนดีที่จะสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

จากการเสวนากลุ่มย่อย ได้พบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันกระทำการผิดซ้ำสำหรับเยาวชนวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

1. สถาบันการศึกษามาร่วมสร้างศูนย์พัฒนาจริยธรรมในทัณฑสถาน

หน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย นำความรู้เชิงวิชาการเข้ามาช่วยกันส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้ผู้ต้องขัง ตั้งเป็นศูนย์พัฒนาจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังภายในการราชทัณฑ์ ดังเช่น

2. การจัดกิจกรรมฝึกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

กระบวนการสะท้อนความคิดให้เกิดโดยนิโสมนสิการผ่านกิจกรรม การจัดกิจกรรมสะท้อนความคิดเป็นกลุ่มเล็กๆ ให้เกิดการระหองครุ้ง ผ่านหลักสูตรการอบรมスマารี เช่น สักคศาสามารี หรืออาจผ่านชั้นงาน การฝึกอาชีพ ใช้แรงเสริมด้านบวกจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ เพื่อส่งเสริมให้เกิดโดยนิโสมนสิการ การคิดอย่างรอบคอบ ปรับเปลี่ยนวิธีคิด จากการสะท้อนบทเรียนวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3. การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการพัฒนาจริยธรรม

การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนการราชทัณฑ์ในการพัฒนาจริยธรรมของผู้ต้องขัง เช่น การศึกษา การฝึกอาชีพ การจัดหลักสูตรที่หลากหลายใช้หลักพระพุทธศาสนาเป็นฐาน นอกเหนือจากหลักสูตรที่ขึ้นกับนโยบายของกรมราชทัณฑ์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาอบรม ตลอดจนหน่วยงานที่จะสนับสนุนและติดตามผู้ต้องขังหลังจากพ้นโทษ ให้มีอาชีพและมีงานทำ เช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม มีนักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครมาช่วยเหลือ แบ่งภาระงานกันทำ เนื่องจากเรือนจำเป็นหน่วยงานเล็ก มีข้อจำกัดด้านบุคลากร และจำนวนผู้ต้องขังมีจำนวนมาก

4. การขัดเกลาจากครอบครัว

การอบรมสั่งสอนของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้น เนื่องจากครอบครัวอบรมสั่งสอน ขัดเกลาทางจริยธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สร้างคนดีมีคุณภาพสู่สังคม ต้องผ่านกระบวนการปลูกฝังมาก่อน กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่ควบคุม

กับแก้ไข ไม่สามารถพัฒนาจริยธรรมผู้ต้องขังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แบบองค์รวมทั้งหมด จำเป็นต้องอาศัยหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังมีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสูงกว่าก่อนเข้าอบรม หลักสูตรสัคคາສมาธิ ใน การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงกลุ่มทดลองอีกครั้ง โดยจัดคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองไม่เกิน 30 คน เพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่เกิดขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดในการทดลองในครั้งนี้ เป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อทดลองประสิทธิภาพของแบบวัด และ ทดลองวัดซ้ำกับกลุ่มเดิม เพื่อดูความคงทนของพฤติกรรมจริยธรรม นำมาเป็นแนวทางการจัด หลักสูตรที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กรรมราชทัณฑ์. คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ราชทัณฑ์, 2550.

พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548.

พระธรรมปีกุก (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาตนที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, 2539.

ฤทธิชัย แคมนาคและสุวัชชา พันเลิศพาณิชญ์. “การบูรณาการหลักไตรสิกขา กับ จิตวิทยาวัยรุ่น การ พัฒนาเชิงบวกแก่เยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน จังหวัด เชียงราย ”. รายงานวิจัย. วิทยาลัยส่งเสริมเชียงราย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

สรพล ไกรสราภุณิ. ความสุขทุกมิติ ตามหลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2556.

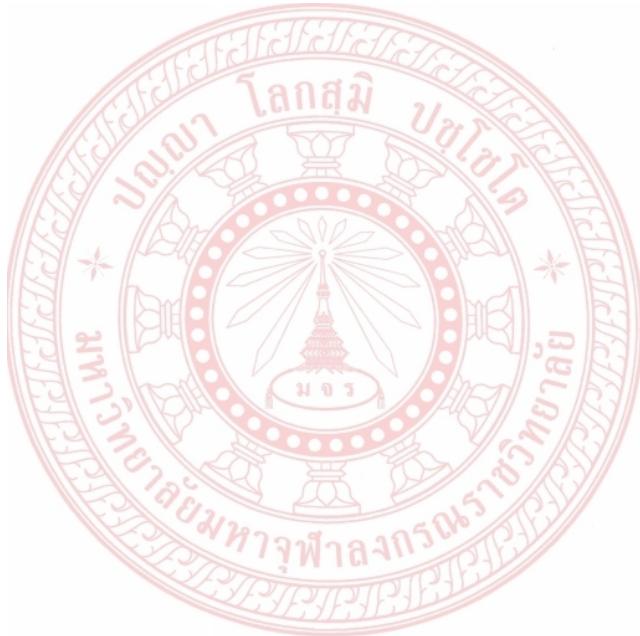
สวัสตี จิรภูมิทิการ. “การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขัง ในเรือนจำกลางคลองเปรม ”. รายงานวิจัย. คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหاجุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

อุ่นเอื้อ สิงห์คำ. “กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ”. วารสารสมาคม นักวิจัย. ปีที่ 19 ฉบับที่ 1. มกราคม – เมษายน, 2557.

Bandura, A. “Behavior Modification through Modeling Procedures.”. In I., P. Ullman&L., Krasner (Eds.), Research in Behavior Modification. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965.

**ສັນກາຜະນີແລ້ວປະຊຸມກຸມຍ່ອຍ ຄນທສຖານບຳບັດພິເສດກລາງ ກຣມຮາຈທັນທີ
ເມື່ອວັນທີ 2 ເມສາຍນ 2561**

นายຖຸຕິຫັຍ ເຈນວິໄລຍະກຸລ	ຜູ້ອໍານວຍການທັນທສຖານບຳບັດພິເສດກລາງ
นายວິໄສີ່ງ ປັນຍາ	ຜູ້ອໍານວຍການສ່ວນພັດນາຜູ້ຕ້ອງໜັງ
นายທອງພູນ ພາປະຈົງ	ນັກວິຊາກາຮອບຮມແລ້ວຝຶກວິຊາສີ່ພຳໜ້າໝູກາງ
นายອຸທິຍ ແຜ່ວພລສງ	ນັກທັນທວິທາໝູກາງ
ນາຍຍໍພລ ແກ້ວພວງ	ນັກຈັດກາຮາງທ່ວໄປປົງປັບປຸດກາຮ
ຜ.ดร.ສມໂກສ ວິຈິຕຣະວິວຽກຸລ	ຜູ້ເຂົ້າວິຊາໝູກາງທາງຈິດວິທາ
ດຣ.ພຸທຣະชาຕີ ແຜນສມບຸນ	ຜູ້ເຂົ້າວິຊາໝູກາງທາງພະພຸທຣສາສນາ

ภาคผนวก ข

โครงการวิจัย

การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

Strengthening ethics for prisoners in Bangkok.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เช่น จิตวิทยาวัยรุ่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- สามารถนำผลการศึกษาไปสื่อสารข้อมูลให้กับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง เช่น ศูนย์คุณธรรมจริยธรรม กรมราชทัณฑ์

2. กิจกรรมด้านวิชาการ

- มีการพัฒนาชุดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้อง เพื่อเผยแพร่ในสื่อ อินเทอร์เน็ต และสื่อต่าง ๆ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริการสังคม

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมให้กับเรือนจำ เป็นโครงการรับใช้สังคม

ภาคผนวก ค

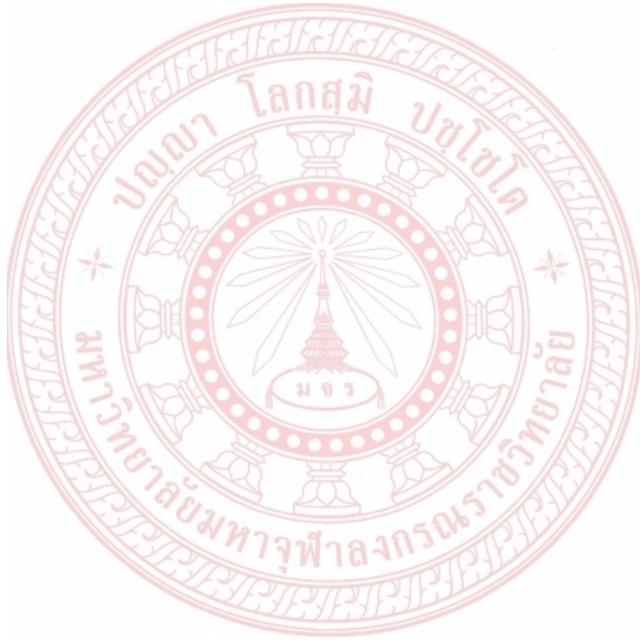
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับจากโครงการ

**การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
Strengthening Ethics for Prisoners in Bangkok.**

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับจากโครงการ

วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ	บรรลุ วัตถุประสงค์	โดยทำให้
1) เพื่อวิเคราะห์ ส ภَا พ ป ญ หา จริยธรรมของ ผู้ต้องขังในเขต กรุงเทพมหานคร	1. ได้ทราบสถานการณ์ และสภาพปัญหาการขาด จริยธรรมของผู้ต้องขัง	ข้อที่ 1	- ได้ทราบสถานการณ์ และสภาพปัญหาการขาด จริยธรรมของผู้ต้องขัง
2) เพื่อวิเคราะห์ กระบวนการสร้าง จริยธรรมเชิงพุทธ บูรณาการสำหรับ ผู้ต้องขังในเขต กรุงเทพมหานคร	1. ได้ทราบกระบวนการ สร้างจริยธรรมของผู้ต้องขัง	ข้อ 2	- ได้กระบวนการสร้าง จริยธรรมเชิงพุทธบูรณา การสำหรับผู้ต้องขัง
	2. ได้ทราบวิธีการ ประยุกต์ใช้หลักธรรม สำหรับพัฒนาผู้ต้องขัง	ข้อ 2	<ul style="list-style-type: none"> ได้ - ได้เครื่องมือวัดจริยธรรม เชิงพุทธบูรณาการสำหรับ ผู้ต้องขัง

3) เพื่อเสนอผลการ เสริมสร้าง จริยธรรมเชิงพุทธ บูรณะการสำหรับ ผู้ต้องขังในเขต กรุงเทพมหานคร	1. ได้ทราบผลของการ เสริมสร้างจริยธรรมสำหรับ ผู้ต้องขังในเขต กรุงเทพมหานคร	ข้อ3	-ได้แนวทางการสร้าง รูปแบบการพัฒนา จริยธรรมเชิงพุทธบูรณะ การสำหรับผู้ต้องในเขต กรุงเทพมหานคร
---	--	------	---

ภาคผนวก ๑

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางการสัมภาษณ์

เรื่อง : “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร”

คำชี้แจง

1. แนวทางการสัมภาษณ์นี้ จัดทำขึ้นตามโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ในการให้ข้อมูลความคิดเห็นตามแนวทางการสัมภาษณ์นี้ เป็นข้อมูลของท่านจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยนำไปวิเคราะห์ผลในภาพรวมและไม่มีการวิเคราะห์เป็นรายบุคคลแต่อย่างใด

ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....

ตำแหน่ง วันที่

สัมภาษณ์.....

1. ท่านหลักการและกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อแก้ไขและป้องกันกระทำการที่มีขั้นตอนอะไรบ้าง ผลเป็นอย่างไร

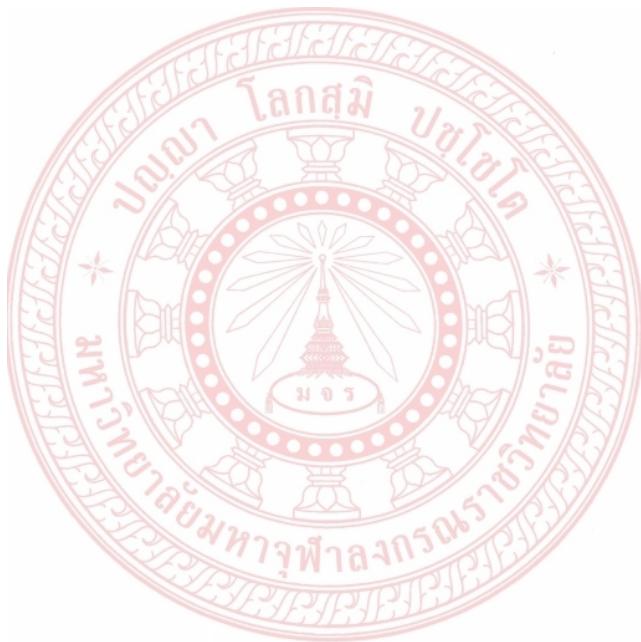
2. ท่านมีหลักสูตรฝึกอบรมที่เสริมสร้างจริยธรรม โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ มีหลักสูตรอะไรบ้าง มีวิธีการอย่างไร

3. ท่านได้มีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมผู้ต้องขัง ประกอบด้วยหลักธรรมอะไรบ้าง

4. ท่านได้นำกระบวนการอบรมทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล สามัช ปัญญา ไปใช้กิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังวิธีการใดบ้าง

5. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในการอบรมผู้ต้องขังมีกิจกรรมอะไรบ้าง มีกระบวนการฝึกอบรมอย่างไร

6. ท่านคิดว่าการนำกระบวนการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมจริยธรรมของผู้ต้องขัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรกับผู้ต้องขัง ได้แก่ ด้านพัฒนาการด้านร่างกายด้านพัฒนาการด้านสังคม ด้านพัฒนาการด้านจิตใจ ด้านพัฒนาการด้านปัญญา

เรื่อง : “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร”

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นตามโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ในการให้ข้อมูลความคิดเห็นตามแบบวัดนี้ กรุณารอปอดคำตามความเป็นจริงหรือตามประสบการณ์ของท่านมากที่สุด คำตอบของแต่ละท่านจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์เฉพาะตัว ทั้งนี้ข้อมูลของท่านจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยนำไปวิเคราะห์ผลในภาพรวมและไม่มีการวิเคราะห์เป็นรายบุคคลแต่อย่างใด
3. แบบสอบถามและแบบวัดความสุขนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่านมากที่สุด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบวัดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

ตอนที่ 3 แบบบันทึกประสบการณ์การเข้าร่วมฝึกสมาธิ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : กรุณาระบุเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่ตรงกับตามความจริงของท่าน

1..เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

☐ 1. ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 2. 21 – 30 ปี
☐ 3. 31 – 40 ปี	☐ 4. 41 – 50 ปี
☐ 5. 51 – 70 ปี	☐ 7. 71 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

☐ 1. นักเรียน/นักศึกษา	☐ 2. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ 3. พนักงานบริษัทเอกชน	☐ 4. ค้ายา/ประกอบอาชีพส่วนตัว
☐ 5. เกษตรกร/รับจำนำ	☐ 7. อื่น ๆ

4. สถานภาพ

☐ 1. โสด	☐ 2. สมรส
☐ 3. หย่าร้าง	☐ 4. อื่น ๆ

5. การศึกษา

☐ 1. ประถมศึกษา	☐ 2. มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า
☐ 3. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	☐ 4. ปริญญาตรี
☐ 5. สูงกว่าปริญญาตรี	

6 ประสบการณ์ในเข้าอบรมฝึกอบรม

☐ 1. 1 - 5 ครั้ง	☐ 2. 7-10 ครั้ง
☐ 3. มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. ประสบการณ์ในเข้าอบรมหลักสูตรจริยธรรมในทัณฑสถาน

☐ 1. 1 - 5 ครั้ง	☐ 2. 7-10 ครั้ง
☐ 3. มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	☐ อื่นๆ โปรดระบุชื่อหลักสูตร.....

ตอนที่ 2 แบบวัดจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

คำชี้แจง : ในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์ให้ “ท่าน” ได้ระบุถึงความรู้สึก ความคิดเห็นของท่าน และสิ่งที่ท่านปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา เพื่อแสดงให้เห็นว่าท่านมีความสุข มากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขอให้ท่านพิจารณาและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

5 = เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับมากที่สุด

4 = เห็นด้วยมาก หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับมาก

3 = เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับปานกลาง

2 = เห็นด้วยน้อย หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับน้อย

1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านอยู่ในระดับน้อยที่สุด

พัฒนาทางกาย	ระดับความคิดเห็น/ความรู้สึก				
	5	4	3	2	1
1) ฉันพยายามการออกกำลังกาย เพราะช่วยให้สุขภาพแข็งแรง					
2) ฉันดูแลสุขภาพของฉันเป็นอย่างดี					
3) ฉันรู้จักพิจารณา ก่อนรับประทานอาหาร ว่าสิ่งใดที่โภชนาและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย					
4) ฉันรู้จักควบคุมตัวเองในรับประทานอาหารอย่างพอต่อไปไม่รับประทานมากเกินไปหรือน้อยเกินไป					
5) ฉันรู้จักรักษาความสะอาดของร่างกายและแต่งกายสะอาดเรียบร้อย เมื่อออกมายกปฏิบัติกิจกรรม					
6) ฉันรู้จักแยกแยะข้อมูลข่าวสารว่า สิ่งใดที่มีประโยชน์และโทษสำหรับชีวิตของฉัน					
7) ฉันพิจารณาเลือกติดตามข่าวสารเคลื่อนไหวของหน่วยงานที่เป็นประโยชน์					
8) ฉันดูแลทำความสะอาดสถานที่ในการทำกิจกรรมทุกครั้งโดยไม่ต้องรอคำสั่ง					
9) เมื่อปฏิบัติงานเสร็จ ฉันจัดเก็บอุปกรณ์ปฏิบัติงานทุกชิ้นโดยไม่ต้องรอคำสั่ง					
10) ฉันพยายามจัดการสภาพแวดล้อมที่ฉันอาศัยอยู่ ให้มีความสะอาด เรียบร้อย แม้จะมีข้อจำกัดก็ตาม					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น/ความรู้สึก				
พัฒนาทางสังคม					
11) เมื่อยุ่ร่วมกับผู้อื่น ฉันมีความอดทนและรู้จักให้อภัยซึ่งกัน และกัน					
13) ฉันมีส่วนร่วมในการจัดหรือทำกิจกรรมของส่วนรวม					
14) ฉันมักแบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เมื่อมีโอกาส					
15) เมื่อเห็นผู้อื่นมีปัญหาทุกข์ใจ ฉันจะพูดจาปลอบโยน แนะนำวิธีแก้ปัญหา					
16) ฉันเชื่อว่าการหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต จะทำให้ติดเป็นนิสัย ก่อให้เกิดความทุกข์ภัยหลัง					
17) ฉันเห็นว่าการเบี่ยดเบี้ยนตนเอง (การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การเสพยาเสพติด) เป็นการทำลายสุขภาพให้เสื่อมโทรม					
18.) ฉันหลีกเลี่ยงการเล่นพนันทุกชนิด เพราะจะทำให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นภัยหลัง					
19) ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันอย่างเคร่งครัด					
20) ฉันหลีกเลี่ยงการพูดจากล่าวเท็จและใช้คำพูดส่อเสริม ยั่วยุ ให้ผู้อื่นเดือดร้อนทุกข์ใจและเกิดความหวาดระแวงต่อกัน					
พัฒนาทางจิตใจ					
21) ฉันเป็นคนมองโลกในแง่ดี แม้มีอะไรก็ตามที่ผิดพลาดเข้ามาในชีวิต					
22) ฉันรู้สึกมีจิตใจปลอดโปร่ง ผ่อนคลาย ไม่เครียดหงุดหงิด					
23) ฉันรู้จักวิธีควบคุมตนเองในการกระทำการสิ่งไม่ดีงาม					
24) ฉันเชื่อมั่นว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้					
25) ฉันเชื่อมั่นว่าความขยัน ประกอบอาชีพสุจริต จะทำให้ชีวิตดีขึ้นได้					
26) ฉันมั่นใจว่าความอดทนในการดำเนินชีวิต จะช่วยให้ฉันผ่านพ้นต่ออุปสรรคได้					
27) ฉันมีสมาร์ตแวร์แน่ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย					
28) ฉันมีสติและความรู้สึกตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
29) ฉันมักจะให้ความอื่อเพื่อและช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน					
30) ฉันมีกระบวนการคิดถึงบุญคุณและตอบแทนบุญคุณผู้อื่น เมื่อมีโอกาส					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น/ความรู้สึก				
พัฒนาทางปัญญา					
31) ฉันแสวงหาความรู้สิ่งใหม่ๆเพื่อพัฒนาตนเอง แม้มีข้อจำกัด เรื่องสภาพแวดล้อมก็ตาม					
32) ฉันเร่งขวนขวยทำความดี หลีกเลี่ยงกระทำสิ่งที่ไม่ควรทำ โดยไม่ปล่อยเวลาให้สูญเปล่า					
33) ฉันหลีกเลี่ยงการใช้ชีวิตแบบประมาท โดยถือคำตัวปล่อยตัว ไปในสิ่งที่เสื่อมเสียอีก					
34) ฉันยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม					
35) ฉันยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและการรับรู้สิ่งต่างๆตามความเป็นจริง					
36) ฉันรักษาใจให้นิ่งสงบและปล่อยวางได้ เมื่อมีปัญหาเข้ามา ในชีวิต					
37) ฉันยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและการรับรู้สิ่งต่างๆตามความเป็นจริง					
38) ฉันหลีกเลี่ยงและไม่กระทำบาปทั้งทางกายและทางใจต่อ ผู้อื่น					
39) ฉันมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตอย่าง ถูกต้อง					
40) ฉันเชื่อว่าการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำ ให้จิตใจมีอิสระ สงบเย็น ไม่พึงพาอัตถุภัยนอก					

**ตอนที่ 3 แบบบันทึกประสบการณ์ต่อการเข้าร่วมฝึกสมาชิก
คำชี้แจง:**

ให้ท่านเขียนความรู้สึก และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกสมาชิกครั้งนี้ โดยเขียนตามความเป็นจริง ข้อมูลทั้งหมดจะเป็นความลับใช้เฉพาะในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมเท่านั้น ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

1. ท่านได้เรียนรู้อะไรจากการเข้าร่วมโครงการฝึกสมาชิก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าประสบการณ์การเข้าร่วมฝึกสมาชิกครั้งนี้ ทำให้ท่านเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไรบ้าง (พัฒนาทางกาย ทางสังคม ทางจิตใจ และทางปัญญา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมฝึกสมาชิกครั้งนี้เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 “ธรรมะในใจของท่าน” ท่านจะนำหลักธรรมะข้อใด ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของท่าน

5 ท่านตั้งใจที่นำสิ่งที่เรียนรู้จากการเข้าร่วมฝึกอบรมไปใช้อย่างไรบ้าง

A large, red circular seal of Mahidol University is centered on the page. The seal features a central emblem with a stupa and a tree, surrounded by text in Thai and English. The outer ring of the seal contains the university's name in both languages.

6 ปัญหา อุปสรรค / ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

หลักสูตรสัคคสานามาธิ

วันที่	เวลา	หัวข้อบรรยาย	เทป	อาจารย์ผู้บรรยาย
วันจันทร์ที่ 1	09.00-09.30 น.	ปฐมนิเทศ		
	09.30-10.15 น.	1.จุดประสงค์ของการทำ samađi		
	10.15-10.45 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	3.26	
	10.45-11.15 น.	1.1.1 อิริยาบถ 4		
	12.30-13.00 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	13.00-13.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรืออีน samađi 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.45-13.15 น.	นั่ง samađi 30 นาที		
	13.15-14.45 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	28.41	
	18.00-18.15 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.15-18.30 น.	นั่ง samađi 30 นาที		
วันอังคารที่ 2	09.00-09.30 น.	1.1.2 อาการ - กิริยา		
	09.30-10.15 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	40.24	
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรืออีน samađi 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่ง samađi 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.1.3 สถานที่ - บริเวณ		
	13.00-13.45 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	43.38	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรืออีน samađi 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่ง samađi 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่ง samađi 30 นาที		
วันพุธที่ 3	09.00-09.30 น.	1.1.4 ชุมชน - ป้าแม่ - ภูษา		
	09.30-10.15 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	44.3	
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรืออีน samađi 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่ง samađi 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.1.5 อากาศ - หน้า - ร้อน		
	13.00-13.45 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	35.06	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรืออีน samađi 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่ง samađi 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจิตรบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่ง samađi 30 นาที		

วันที่	เวลา	หัวข้อบรรยาย	เทป	อาจารย์ผู้บรรยาย
วันพฤหัสบดีที่ 4	09.00-09.30 น.	1.1.6 เวลา		
	09.30-10.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	39.07	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนスマาริ 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.2.1 ความตั้งใจ		
	13.00-13.45 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	31.45	
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนスマาริ 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันศุกร์ที่ 5	09.00-09.30 น.	1.2.2 ความวางใจ		
	09.30-10.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	44.35	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนスマาริ 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.2.3 การบริกรรม		
	13.00-13.45 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	37.12	
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนスマาริ 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันเสาร์ที่ 6	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		มอบหมาย จนท. รจ./ทส.
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันอาทิตย์ที่ 7	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		มอบหมาย จนท. รจ./ทส.
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันจันทร์ที่ 8	09.00-09.30 น.	1.2.4 เริ่มต้นการกำหนด		
	09.30-10.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	43.51	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนスマาริ 5 นาที/สาดมนต์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		

วันที่	เวลา	หัวข้อบรรยาย	เทป	อาจารย์ผู้บรรยาย
วันอังคารที่ 9	12.30-13.00 น.	1.2.5 เกี่ยวกับลมหายใจ		
	13.00-13.45 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	44.45	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันพุธที่ 10	09.00-09.30 น.	1.2.6 เกี่ยวกับอุบaya		
	09.30-10.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	39.59	
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.2.7 เกี่ยวกับอารมณ์		
	13.00-13.45 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	42.04	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันพฤหัสบดีที่ 11	09.00-09.30 น.	1.2.8 เกี่ยวกับสระแส		
	09.30-10.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	41.03	
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.3.1 การบริกรรมคือ นีกพุทธฯ ฯลฯ		
	13.00-13.45 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	40.29	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		

วันที่	เวลา	หัวข้อบรรยาย	เทป	อาจารย์ผู้บรรยาย
วันศุกร์ที่ 12	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.3.3 การบริกรรมเป็นความจำเป็น		
	13.00-13.45 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	41.58	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	09.00-09.30 น.	1.3.4 การไม่บริกรรมกำหนดความหยุด		
วันพุธที่ 18	09.30-10.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	43.54	
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.3.5 การผ่อนลงหายใจในขณะกำหนดความหยุด		
	13.00-13.45 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	42.24	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
วันพุธที่ 18	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.4.3 ความกระวนกราวาย		
วันพุธที่ 18	13.00-13.45 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	43.42	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	09.00-09.30 น.	1.4.4 ความหลุดหลิจ		
	09.30-10.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	43.52	
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวามนต์บพตรเรศริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		

วันที่	เวลา	หัวข้อบรรยาย	เทป	อาจารย์ผู้บรรยาย
	12.30-13.00 น.	1.4.5 อาการกริยาเจ็บคัน โดยไม่มีสาเหตุ		
	13.00-13.45 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	42.23	
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันศุกร์ที่ 19	09.00-09.30 น.	1.4.6 ความลังเลสังสัย		
	09.30-10.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	43.54	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	1.4.7 ความโลภอยากได้เร็ว		
	13.00-13.45 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	42.3	
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันเสาร์ที่ 20	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		มอบหมาย จนท. รจ./ทส.
	18.15-18.30 น.	สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันเสาร์ที่ 21	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		มอบหมาย จนท. รจ./ทส.
	18.15-18.30 น.	สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันจันทร์ที่ 22	09.00-09.30 น.	2.1.1 ลักษณะของสมาธิ		
	09.30-10.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	44.28	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	2.1.2 ขั้นตอนของสมาธิ		
	13.00-13.45 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	41.37	
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรือยืนสมาธิ 5 นาที/สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สวดมนต์บพสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		

วันที่	เวลา	หัวข้อบรรยาย	เทป	อาจารย์ผู้บรรยาย
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันอังคารที่ 23	09.00-09.30 น.	2.1.3 คุณสมบัติของสมาชิก		
	09.30-10.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	43.14	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	2.1.4 การวัดผลของสมาชิก		
	13.00-13.45 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	43.26	
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันพุธที่ 24	09.00-09.30 น.	2.1.5 ประโยชน์ของการสมาธิ		
	09.30-10.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	33.09	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	2.1.6 สมาธิตื้น		
	13.00-13.45 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	17.29	
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันพฤหัสบดีที่ 25	09.00-09.30 น.	2.1.7 สมาธิลึก		
	09.30-10.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ	43.14	
	10.15-10.45 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	2.1.8 อาการของสมาชิก		
	13.00-13.45 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ		
	13.45-13.15 น.	เดินจกรรม 30 นาที หรืออีนสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	พิจารณาภาระธรรมมงคลญาณ		

วันที่	เวลา	หัวข้อบรรยาย	เวลา	อาจารย์ผู้บรรยาย
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันศุกร์ที่ 26	09.00-09.30 น.	2.1.9 การเพิ่มของสมาชิก		
	09.30-10.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	44.18	
	10.15-10.45 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรืออี่นสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	10.45-11.15 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	12.30-13.00 น.	2.1.10 หนทางให้สมาชิกเสื่อม		
	13.00-13.45 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ	40.27	
	13.45-13.15 น.	เดินจงกรม 30 นาที หรืออี่นสมาธิ 5 นาที/สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 9 จบ		
	13.15-14.45 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
	18.00-18.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันเสาร์ที่ 27	18.00-18.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		มอบหมาย จนท. รจ./ทส.
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันอาทิตย์ 28	18.00-18.15 น.	ฟังเสียงบรรยายพระธรรมมงคลญาณ		มอบหมาย จนท. รจ./ทส.
	18.15-18.30 น.	สาดมนต์บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย 3 จบ		
	18.30-19.00 น.	นั่งสมาธิ 30 นาที		
วันจันทร์ที่ 29	09.00-11.15 น.	นักศึกษาแสดงความมุ่งสึก		
	13.00-15.15 น.	สอบทางทฤษฎี		
วันอังคาร 30	09.00-11.15 น.	สอบปฏิบัติเดินจงกรม-นั่งสมาธิ		
	13.00-15.15 น.	พิธีปัจฉิม分鐘		

ภาคผนวก จ

การสัมภาษณ์เชิงลึก/ภาพการประชุมกลุ่มป่วย (Focus Group) /การลงพื้นที่กิจกรรมการอบรม
โครงการสัคคสานามารិ
วันที่ 2 เมษายน 2561

หัวข้อสถานบำบัดพิเศษกลาง
วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑

ด้วยดร.กมลราช ภูวชนาอิพงศ์ และนักวิจัยร่วม ๒ คน ผู้แทนจากมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยจัดเก็บข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขัง
ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ต้องขัง และเข้าสังเกตุการณ์
การฝึกอบรมหลักสูตรสัคคสานามารិ รุ่นที่ ๑๒ ณ ฝ่ายปกครอง ๑๒

The collage consists of five photographs:

- A top photograph showing a formal meeting in a conference room with several officials seated around a long table.
- A middle photograph showing a large hall where a ceremony is taking place, with officials seated at a long table and others standing near a stage.
- A bottom-left photograph showing a group of officials and staff members posing for a photo in front of a banner.
- A bottom-right photograph showing a group of officials and staff members posing for a photo in front of a banner.
- A bottom center photograph showing a group of officials and staff members posing for a photo in front of a banner.

ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง

ที่ ๘๙ ๖๑๐๗/๔๐

มหาวิทยาลัยมหานครพัฒนกรราชวิทยาลัย
๙๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๐๘๐
โทรศัพท์ ๐ ๕๖๒๔ ๕๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๕๖๒๔ ๕๐๓๔
www.mcu.ac.th

มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ที่สำคัญยิ่งข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร	ผู้อำนวยการทั้นๆสถานบันดับพิเศษกลาง

ด้วยพระมหานันทวิทย์ รัชทาโภ แลค.ดร.กมลศัก ภูวนานิธวงศ์ นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับการอนุมัติให้ทำวิจัยเรื่อง เรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร”

ในการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ สถาบันวิจัยพุทธศาสนา พิจณาเห็นแล้วว่าหน่วยงานในกรุง
กำกับดูแลของท่าน เป็นหน่วยงานที่มีการจัดโครงสร้างการสักค้ำสมอ รุ่นที่ ๑๒ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างบันทึก ๑๕
มีนาคม -๑๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งเป็นหลักสูตรการพัฒนาพุทธศาสนาของกรมราชทัณฑ์ ที่มีการอบรม
จริยธรรมสำหรับผู้ห้องขังอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างในการทำกิจกรรมในกับหน่วยงานอื่น ๆ
พร้อมทั้งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถที่จะให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในเรื่อง
ดังกล่าวได้ จึงได้ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อพิจารณาอนุญาตให้สัมภาษณ์ผู้บริหาร บุคลากร ในวัน
จันทร์ที่ ๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๐ เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๔.๐๐ น. ซึ่งมีรายนามดังใบอนี้

๑.นายอุดมัย เจนวิริยะกุล	ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง
๒.นายอาทิตย์ ปัญญา	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง
๓.นายอุทัย แม้วพลสง	นักทัณฑ์วิทยาชำนาญการ
๔.นายทองพูน พาประจง	นักวิชาการอบรมและฝึกภาคีชีพชำนาญการ
๕.นายชัยพล แก้ววงศ์	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ

จึงเจริญพรมฯเพื่อขอความอนุเคราะห์ที่ให้ ดร.กมลดา ภูชนานิพงษ์ ในการดำเนินการ สัมภาษณ์ เพื่อนำมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขออนุโมทนา ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระสุธีรัตนบัณฑิต)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ໂທ: ០៩៥ ៤៨៦ ៨៨៦
អ៊ីមែល : sakorn_49@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๐๗/๑๙

มหาวิทยาลัยมหานครพัลงกรณราชวิทยาลัย
๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๐๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๕๕๒๔ ๕๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๕๕๒๔ ๕๐๐๔
www.mcu.ac.th

ມືນາຄມ ແກ້ວມະນຸດ

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เจริญพร	ผู้อำนวยการทั้งหมดสถานบำบัดพิเศษกลาง

ด้วยพระมหาเนินทิพย์ ธีร์กุโฑ และดร.กมลศักดิ์ ภูวนานิรพงษ์ นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาปัลลังกรณราชวิทยาลัย ได้รับการอนุมัติให้ทำวิจัยเรื่อง เรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร”

ในการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ คณผู้วิจัย มีความประสงค์จะแจกแบบสอบถามให้กับผู้ต้องขึ้นที่เข้าอบรมโครงการสัศකาสามารถ รุ่นที่ ๑๖ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๕ มีนาคม - ๑๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑ โดยคณผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ต้องขึ้นในช่วงก่อนเข้าอบรมหลักสูตร และหลังจากเข้าอบรมหลักสูตร จึงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อพิจารณาอนุมัติให้แจกแบบสอบถามในช่วงเวลา

จึงเริ่มพรมเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ ดร.กมลศักดิ์ วุฒานิรัช ในการดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ต้องขังในช่วงเวลา ก่อนเข้าอบรมหลักสูตร และหลังจากเข้าอบรมหลักสูตรแล้ว เพื่อนำมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขออนุโมทนาของคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ໂທ: ០៩៥ ៩៨៦ ៨៨៤
អ៊ីមែល: sakorn_49@hotmail.com

ภาคผนวก ฉ

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ MCU RS 610759206

ชื่อโครงการ การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
หัวหน้าโครงการ พระมหานันทวิท ธิรภัทโถ (แก้วบุตรดี)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันได้ประสบกับปัญหาการเกิดวิกฤตทางศีลธรรมในสังคม คนในชาติมีการแบ่งแยกเป็นฝ่ายของประชาชนในประเทศอันก่อให้เกิดภาวะสังคมไร้ระเบียบซึ่งได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชนอย่างมหาศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้กับเด็กและเยาวชนในทุกด้านซึ่งเปรียบเสมือนการป้องกันปัญหาระยะยาวของประเทศชาติมิให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนารรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมและกลایเป็นปัญหาสังคมต่อไป ดังนั้นเยาวชนจึงต้องเป็นผู้ได้รับการอบรม ดูแล และปลูกฝังทั้งความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม ให้เป็นผู้มีความพร้อม ความสมบูรณ์ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และจำเป็นต้องมีการปลูกฝังประชาชนให้ทราบ ทั้งภายใน ใจ ให้เป็นผู้มีจิตใจดงาม จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย

จากสถิติเหตุจากปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น อาศัยหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องและการราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ถือว่ามีส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกือบทุกขั้นตอน โดยคุณผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการดำเนินคดีอาชญากรรมในศาลพิจารณาระหว่างพิจารณาตลอดจนภายหลังขึ้นเป็นลำดับพร้อม ๆ กับการเจริญเติบโตของประเทศ การกระทำการใดเป็นปัญหาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ยิ่งสังคมมีความสับซ้อนมากขึ้นเท่าใดจำนวนผู้ที่กระทำความผิดก็จะยิ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอความรุนแรงของกระทำความผิดนั้นจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในสังคมแต่ละสังคมนั้นก็จะมีกฎเกณฑ์สำหรับคุณผู้ต้องร่วมของสังคมเพื่อมิให้เกิดปัญหาระหว่างกัน ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมจะต้องถูกลงโทษ เพราะถ้าหากในสังคมไม่ได้ทำการกับผู้ที่กระทำความผิดก็เท่ากับว่ายอมรับว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในอดีตการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในสังคม มักจะปฏิบัติตัวอย่างรุนแรงและทารุณ ให้ด้วยสาเหตุที่ไม่ได้กระทำไป ทั้งนี้เพื่อสร้างความยุติธรรมให้แก่สังคม ในการมุ่งลงโทษเพื่อจะให้เกิดความเจ็บปวดทางกาย ใจ และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทำให้อัตราการกระทำความผิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพิ่มขึ้นตาม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจึงได้มีการพัฒนารูปแบบ

จากวิธีการลงโทษที่หารูปโหดร้ายมาเป็นการปฏิบัติโดยใช้เรื่องจำและหัมพสถานแทน¹

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ต้องขังให้เป็นคนดี จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะคนในสังคมต่างเรียกร้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยแม้เป็น เรื่องที่มีความยากเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่มีความ слับซับซ้อน และมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ในเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสงบสุขของสังคมไทย จากการที่ได้วิเคราะห์แล้ว พบว่า สังคมโดยมีผู้เพียบพร้อม ด้วยคุณธรรมจริยธรรม สังคมนี้จะมีแต่ความสงบสุข ในขณะเดียวกัน หากคนในสังคมได้มีความ บกพร่องด้านจิตใจ ขาดคุณธรรมและจริยธรรม แม้สังคมนี้จะมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ก็ หาความสงบ สุขได้ยาก สรุปภาพรวมของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับคนในชาติทุกกลุ่มเป้าหมาย นับวัน จะรุนแรงและทวีคุณมากขึ้น ที่มีผลต่อประเทศและสังคมไทยโดยรวม ดังนั้น ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชน ครอบครัว และตัวเยาวชน การปลูกฝังทักษะชีวิตในการสังสอน การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดที่จะช่วยขัด geleao อุปนิสัย และปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม จึงมีความสำคัญ การฝึกอบรมผู้ต้องขังโดยจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาคุณภาพ เชิดชูความเป็นไทย ห่างไกลยาเสพติด ย่อมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ต้องขังที่ จะได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดี และเห็นพิษภัยที่เป็นปัญหาของสังคม ตลอดจนเป็นแนวทางที่เมืองให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอย่างมุข และสารเสพติด และปัญหาโรคเอดส์ในขณะนี้ สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้จำเป็นต้องเร่งให้มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ผู้ต้องขังได้เป็นคุณค่าของชีวิตที่มีคุณภาพ ที่จะช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงให้กับประเทศไทยสืบไป

แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมด้วยวิธีการปฏิบัติสมาริ เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรม โดยสรุปพล ไกรสราชวุฒิ² ได้อธิบายว่า การปฏิบัติสมาริ นอกจากจะทำให้เกิดความสุขแล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์มากมายอย่างที่บุคคลอาจนึกไม่ถึงเพื่อให้เห็นความสำคัญของスマาริและเป็นกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติให้มีความขวนขวยและตั้งใจปฏิบัติสมาริให้มากยิ่งขึ้น ได้แก่

1) การทำสมาริเป็นการฝึกหัดควบคุมจิตให้อยู่ในอำนาจของสติ

2) การทำสมาริเป็นการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพที่เหมาะสมแก่การงาน เป็นการทำให้นิวรณ์ (การฉันท์พยาบาทถืนะมิทธะอุหรจจะกุกุจจะและวิจิกิจชา) สิ่งที่ทำให้จิตเคร้าหมองและบันทอนปัญญาสงบมีผลทำให้เจตมีคุณภาพที่ปริสุทโธ (ปริสุทธิ์-ผ่องใส) สมาริโต (มั่นคง) กมมนีโย (ควรแก่การงาน) ควรแก่การนำไปใช้ทำหน้าที่ต่างๆให้บรรลุผลด้วยดี

3) การทำสมาริเป็นการเสริมสร้างพลังให้กับจิต มีสติระลึกอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเท่านั้นการทำเช่นนี้เป็นการรวมกระแสจิตที่จะจัดกระจาจัยไปในการรับรู้ในหลายเรื่อง และหลายช่องทางให้มารวมอยู่ที่เดียวเป็นต้น

¹ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

² สุรพล ไกรสราชวุฒิ, ความสุขทุกมิติ ตามหลักพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๘-๔๒.

4) การทำสมาชิเป็นการสร้างบ้านทางจิต (หรือวิหารธรรม) ชีวิตในฝ่ายกายมีความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านทางกายอย่างไรชีวิตในฝ่ายจิตก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านทางจิตอย่างนั้นเป็นต้น

ดังนั้นปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชน ครอบครัว และตัวเยาวชน การปลูกฝังทักษะชีวิตในการสั่งสอน การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดที่จะช่วยขัดเกลาอุปนิสัย และปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม จึงมีความสำคัญ การฝึกอบรมผู้ต้องขังโดยจัดให้มีการเข้าค่าย คุณธรรม จริยธรรม พัฒนาคุณภาพ เชิดชูความเป็นไทย ห่างไกลยาเสพติด ยอมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ต้องขังที่ จะได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดี และเห็นพิษภัยที่เป็นปัญหาของสังคม ตลอดจนเป็นแนวทางไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และสารเสพติด และปัญหาโรคเดดส์ในขณะนี้ สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้จำเป็นต้องร่วมให้มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ผู้ต้องขังได้เป็นคุณค่าของชีวิตที่มีคุณภาพ ที่จะช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงให้กับประเทศไทยสืบไป

ดังนั้นผู้วิจัยศึกษาจริยธรรมของผู้ต้องขังเชิงพุทธบูรณะการ โดยมุ่งศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ต้องขัง โดยใช้หลักพุทธธรรมมาบูรณะการ เพื่อพัฒนากาย ศีล จิต ปัญญา โดยศึกษาถ้วนถี่ว่าผู้ต้องขังที่เข้าฝึกอบรมหลักสูตร สักคคลาスマริ ทำการวัดผลเปลี่ยนแปลง จริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการหลังจากเข้าฝึกอบรมหลักสูตร สักคคลาスマริ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการของผู้ต้องขัง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์โครงการวิจัย

1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจริยธรรมของผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอผลการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลวิจัยสรุปได้ว่า

1. สภาพปัญหาจริยธรรมผู้ต้องขังในสังคมไทย พบร้า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยตรง มีจำนวนมากกว่า 70 % และมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีพื้นที่ไทยกลับมากระทำผิดซ้ำอีก สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคมไทย มีสาเหตุมาจากปัญหาร่องเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพมีรายได้ไม่เพียงพอ กับการเลี้ยงครอบครัว เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม และมีค่านิยมการดำเนินชีวิตรักความสหาย อยากรวยเร็ว มีพฤติกรรมการเลียนแบบทางสังคมที่ผิด

2. กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังเป็นกระบวนการพัฒนาพุทธศาสนา แนวทางหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ มีการดำเนินงานเริ่มจากการรับนโยบาย นำมายปฏิบัติเป็นการแบบบูรณะการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีภารกิจสำคัญคือ การควบคุมและพัฒนาพุทธศาสนา กระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณะการสำหรับผู้ต้องขัง เป็นการพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยหลักสูตรอบรมที่เสริมสร้างจริยธรรมนั้นเน้นไปตามหลักสูตรที่กรมราชทัณฑ์กำหนด โดยมีหน่วยปฏิบัติในระดับเรือนจำ/ทัณฑ์สถานฯ คือ ฝ่ายการศึกษาฯ งานพัฒนาจิตใจ เช่น โครงการพัฒนาจิตใจ หลักสูตรสักคคลาスマริ , โครงการอบรม, วันสำคัญของชาติ, ศาสนากลไกสถาบัน, โครงการ

วิวัฒน์ผลเมืองฯ, โครงการเยี่ยมบรมศึกษา, และโครงการเรียนจำเรือนความ เป็นต้น โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการนำกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สามิ และปัญญา เป็นวิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เข้มแข็งไม่ให้ลับมากระทำผิดซ้ำได้ หลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 มารคเมืองค 8 หลักสังคvatตุ 4 พระมหาวิหาร 4 โภนิโสมนสิกา และหิริ โอตตปปะ โดยมีกระบวนการสำคัญ ได้แก่

- 1) การฝึกสัมมาทิปฏิ ให้เกิดขึ้นเป็นการแนวคิดที่ถูกต้อง ความเห็นชอบตามกำหนดของคลองธรรม
- 2) ฝึกกระบวนการไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมศีล สามิ และปัญญา เป็นพัฒนาด้านความประพฤติทางกาย วาจา และใจ
- 3) การปฏิบัติภารกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในกิจวัตรประจำวันและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. ผลกระทบการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรสักຄສາสามิจิริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วย พัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาทางจิตใจ และพัฒนาทางปัญญา พบว่า หลังทดลองคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 4.09 และ 4.28 ($SD = .477$ และ $.464$) จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 5 คะแนน และพิจารณารายด้านพบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาทางจิตใจเท่ากับ 4.35 และ $SD = 534$ รองลงมา ด้านการพัฒนาทางกาย และพัฒนาทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ $SD = 554$. และ .553) และ ด้านการพัฒนาทางสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.24 และ $SD = .555$ โดยทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามลำดับ

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปเผยแพร่ เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับต้องขังตามแนวทางพระพุทธศาสนา
- 2) หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์ ได้ทราบถึงกระบวนการทำงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการทำงานในการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานคร
- 3) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสร้างเครือข่ายการทำงานรับใช้สังคม ด้านการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานคร

การประชาสัมพันธ์

- 1) การนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติและนานาชาติ
- 2) การนำบทความวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารที่อยู่ในฐาน TCI

ภาคผนวก ช

หนังสือรับรองจริยธรรมในคน

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและใบอนุญาต

หมายเลขอื่นๆ ว.๐๒/๒๕๖๑

ข้อเสนอการวิจัยนี้ และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง
ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว
คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล^๑
ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายใต้ประเทศไทย จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอ
การวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย:

การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร
(Strengthening Ethics for Prison in Bangkok.)

รหัสข้อเสนอการวิจัย:

MCU RS 610759206

สถาบันที่สังกัด:

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก:

พระมหาบันทวนทวิทย์ ธรรมทิโภ (แก้วบุตรดี)

เอกสารที่พิจารณาบททวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย
๓. หนังสือแสดงเจตนาอิニยมยอมเข้าร่วมการวิจัย
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ฉบับที่ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

(พระราชนิติวัฒน์, ศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

หมายเลขอื่นๆ ว.๐๒/๒๕๖๑

วันที่ให้การรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ – นามสกุล : พระมหานันทวิทย์ อีรภฤทธิ์ (แก้วบุตรดี) หัวหน้าโครงการวิจัย
- ตำแหน่งปัจจุบัน : นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหاجุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดปทุมคงคา ถนน 6 เขตสัมพันธวงศ์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- สถานที่ทำงาน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหاجุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 หลักกิโลเมตรที่ 55 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ 13170 โทร. 089 404 7531
- Email : sakorn_49@hotmail.com
- การศึกษา :
- น.ร.เอก, เปรียญธรรม 6 ประโภค
 - ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พร.บ) สาขาวิศวกรรมสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พร.ม.) สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - กำลังศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธวิทยา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย :

- พ.ศ. 2552 การสร้างและพัฒนาแบบวัดความสุขของประชาชนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (ผู้ร่วม)
- พ.ศ. 2556 การสังเคราะห์งานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (หัวหน้า)
- พ.ศ. 2557 สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน (หัวหน้า)
- พ.ศ. 2558 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา (หัวหน้า)
- พ.ศ. 2559 การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร (หัวหน้า)
- พ.ศ. 2560 การจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยและลาว (หัวหน้า)
- พ.ศ. 2560 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุเทศบาลกรุงเทพฯให้เป็นศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุเทศบาลกรุงเทพฯ (ผู้ร่วม)
- พ.ศ. 2561 การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน (ผู้ร่วม)

1.1 ชื่อ-สุกต

ดร.กมล充足 ภูริพงศ์ ผู้ร่วมวิจัย

1.2 ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธวิจิตร
คณะมนุษยศาสตร์

1.3 หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

30/206 หมู่ 1 ถนนศรีนครินทร์ ต.บางแก้ว อ.บางพลี
จ.สมุทรปราการ
โทรศัพท์เคลื่อนที่ 095 596 8864
E-mail. kamalas2013@gmail.com

1.4 ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี นิเทศศาสตรบัณฑิต (สาขาประชาสัมพันธ์)
เกียรตินิยมอันดับ 2 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.5 ประสบการณ์ในการสอน

- ระเบียบวิธีวิจัยทางจิตวิทยา
- การทดสอบและการประเมินทางจิตวิทยา
- จิตวิทยาผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ
- ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติทางจิตวิทยา

1.6 ผลงานวิชาการ

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระการเรียนรู้หลักสูตรธรรมศึกษาและหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี 2558 หัวหน้าโครงการวิจัย

2. การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของประชาชนตามหลักค่าสอนของพระพุทธศาสนา ผู้ร่วมวิจัย ปี 2558 ผู้ร่วมวิจัย

3. ค่านิยมและพฤติกรรมต้นแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ตามแนวทางจิตวิทยาบูรณาการของสามเณร

ผู้ร่วมวิจัย

1. การพัฒนาฐานรากแบบการเสริมสร้างพฤติพละสำหรับผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ

2. โครงการวิจัย การพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวมด้วยกระบวนการ Bio Feedback (โครงการชุด เป็นปีงบประมาณ 2560)

โครงการย่อที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขชีวิตตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม

3. การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจกรรมพระพุทธศาสนา:นโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ปี 2560

4) โครงการย่อที่ 2 โครงการวิจัย (ภาษาไทย) อัตลักษณ์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาการนำอัตลักษณ์มาใช้กับการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ปีงบประมาณ 2560

1.8 บทความทางวิชาการ

1. บทความวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระการเรียนรู้หลักสูตร ธรรมศึกษาและหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน: ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ (TCI ฐาน 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตีพิมพ์เผยแพร่ ฉบับที่ 3 ปี 2558

2. ค่านิยมและพฤติกรรมต้นแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ตามแนวพุทธ จิตวิทยาบูรณาการของสามเณร: ตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ mgr Journal of MCU Peace Studies ปที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2560)

3) THE EFFECT OF CHANGES OF VALUE AND BEHAVIOR MODEL OF CONSUMING IN ONLINE SOCIAL NETWORK USING INTEGRATION OF BUDDHIST PSYCHOLOGY FOR THAI NOVICES: ตีพิมพ์ใน JOURNAL OF INTERNATIONAL BUDDHIST STUDIES JIBS VOL.8 NO.1 : JUNE 2017

1.1 ชื่อ-สกุล

ดร.อัครนันท์ อริยศรีพงษ์ ผู้ร่วมวิจัย

1.2 ประวัติการศึกษา

ปริญญาเอก บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาจัดการเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ปริญญาโท คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีอาคาร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ สาานนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์

1.3 ตำแหน่งปัจจุบัน

กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอสเอ็มซี พีอีพเพอร์ตี้ จำกัด

1.4 ผลงานทางด้านวิชาการ

- วิทยากรการบรรยายพิเศษ การบริหารทรัพยากรที่ดิน 2551 – 2553
เรื่อง “ธุรกิจสังหาริมทรัพย์” มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

- อาจารย์พิเศษ วิชาการบริหารทรัพย์สิน 2554 มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์
- งานวิจัย เรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรมก่อสร้าง
บ้านพักนักท่องเที่ยว โอมสเตอร์ ในห้องถินแบบครบวงจรตามหลัก
เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุนวิจัย
งบประมาณ พ.ศ.2555 สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- บทความวิชาการ เทคโนโลยีก่อสร้างที่พักชั่วคราวต้นแบบตามหลัก
เศรษฐกิจพอเพียง วารสารทางวิชาการ คุณภาพชีวิตกับภูมาย ปีที่ 10
ฉบับที่ 3 ตุลาคม 2557
- นำเสนอผลงาน รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมก่อสร้าง
บ้านพักในห้องถินแบบครบวงจรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การประ
วิชาการ การบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 10 2558 มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์
- เทคโนโลยีก่อสร้างที่พักอาศัยชั่วคราวต้นแบบตามหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ
เทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2558